

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

POSTIMEHE PABER- JA VEEBIVÄLJAANDE LUGEMINE
ÜLIÕPILASTE HULGAS

Magistritöö (30 EAP)

Autor: Tiina Kaukvere

Juhendaja: prof. Peeter Vihalemm

Tartu

2013

Sisukord

Sissejuhatus	4
I TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	6
1. Massimeedia tarbimise ajend	6
1.1 Tasude ja tarvete kontseptsioon	7
1.2 Teabevajaduste liigid	8
2. Meedia mõju	10
2.1 Individuaalne mõju	14
3. Varasemad uurimustööd	23
4. Uurimisküsimused	30
II MEETOD	31
III TULEMUSED	33
1. Uuritavate koosseis	34
1.1 Veebiväljaande lugejate koosseis	35
1.2 Paberväljaande lugejate koosseis	37
1.3 Üldised lugemisharjumused	38
2. Ülevaade Postimehe veebi- ja paberväljaande loetavusest 3. ja 4.10.12	45
2.1 Ülevaade vaatluspäevade teemadest	46
2.2 Üldine ülevaade paberväljaande ja veebiväljaande loetavusest	58
2.3 Teemade ja rubriikide loetavus	59
2.4 Lugude loetavus veebiväljaandes	68
3. Valikute põhjused	84
3.1 Artikli lugemiseks valimise põhjused	85
3.2 Artikli läbilugemise põhjused	104
3.3 Lugemise pooleli jätmise põhjused/lähemaks lugemiseks mitte valimise põhjused	109
3.4 Küsitlus- ja vaatlustulemustest lähtuv mõjutegurite analüüs	121
IV JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	129
1. Materjalide loetavus	130
1.1. Lugude ja külgede loetavus	133
2. Tähelepanu äratavad ja säilitavad tegurid	136
2.1 Tähelepanu äratavad tegurid	137
2.2 Tähelepanu säilitavad tegurid	139
3. Kokkuvõte ja soovitused	140

KOKKUVÕTE.....	143
SUMMARY	147
Kasutatud kirjandus.....	151
Lisa 1. 4.10.2012 Postimehe numbri küsitlus.....	153
Lisa 2. 4.10.2012 Postimehe paberlehe lugemise andmed.....	171
Lisa 3. Postimees.ee lugemise andmed.....	174

Sissejuhatus

1990. aastate keskpaigast tuule tiibadesse saanud veebiajakirjandusest on tänaseks saanud paljude jaoks argielu lahutamatu osa. 2013. aasta 20. nädalal külastas ajakirjandusliku veebiväljaande Delfi keskkondi kokku 1 082 763 unikaalset külastajat. Postimehe veebikeskkondi külastas samal nädalal 906 331 külastajat. Lugejanumbrid on võrreldes 2011. aastaga, mil käesoleva magistritöö autor kaitses oma bakalaureusetööd, tublisti kasvanud. Nii Delfi kui ka Postimehe keskkonnad on kokkuvõttes enimkülastatud portaalid Eesti internetimaastikul. (TNS Metrix....2013)

Mis on see, mis paneb lugejaid ikka ja jälle nende veebiväljaannete poole pöörduma? Need on ainulaadsed eelised, mis veebiväljaannetel teiste massimeediumite ees on – interaktiivsus, multimediaalsus, kohekus ja kõikjalviibimine ning hüpertekstuaalsus (Runnel & Vengerfeldt 2004). Infolembelised eestlased ei ole seejuures unustanud ka klassikalisi paberväljaandeid ning lehe lugemine püsib jätkuvalt au sees. Turu-uuringute ASi uuringu põhjal on viimase poole aasta jooksul lehelugejate hulk suurenenud 9000 võrra (Randver 2013). Kui aga vaadata, kes on Eesti kõige loetuma päevalehe „Postimees“ lugejaskonnaks, selgub, et kõige rohkem lugejaid on vanuses 50-59 ja 60-74 (Eesti Lugejauuring I kv 2013). Paberväljaannete lugejaskond vananeb jõudsalt ning pealekasvavat internetipõlvkonda „trükimeedia usku pööramine“ ei pruugi lihtne olla.

Postimehe analüütiku Kristina Randveri (2013) kinnitusel ei konkureeri Postimehe veebi- ja paberväljaanded omavahel lugejate pärast, kuna vaid alla viiendiku lugejaist kattub. Käesoleva magistritöö autor leiab aga, et toimetus peaks targu pingutama, et analüütiline paberväljaande kajastus suudaks kiiresti uuenevale ja mitmekesisele veebiväljaande sisule konkurentsi pakkuda. Seda eelkõige noorte seas, kes on ühelt poolt ühiskonna käekäigust huvitatud, teisalt harjunud veebimeedia eelistega.

Selleks, et teada saada, millest oleneb massimeedia potentsiaalse auditooriumi kujunemine reaalseks auditooriumiks, peaks küsima esmalt, miks inimesed massiteabevahendite poole pöörduvad (Lauristin & Vihalemm 1977, Blumer et al 1973, McQuail 2003). Milliseid vajadusi soovib lugeja rahuldada veebiväljaannet lugedes? Mis põhjustel võetakse ette paberleht? Mis on see nišš, mida kumbki meedium täidab ning kuivõrd hästi oma ülesannetega hakkama saadakse?

Käesolevas magistritöös uuritaksegi võrdlevas plaanis Postimehe veebi- ja paberväljaande lugemist üliõpilaste hulgas. Üliõpilased on iga toimetuse jaoks kahtlemata atraktiivne sihtrühm – tegemist on noore, aktiivse ja ühiskonnas toimuvast huvitatud grupiga, kellel oleks potentsiaali olla tulevikus regulaarne paberväljaande lugeja. Selleks tuleb aga teada, mida see grupp ootab paberväljaandest, milliseid vajadusi rahuldab veebiväljaanne. Käesolevas töös otsitaksegi vastuseid küsimustele, kuidas erineb materjali loetavus veebi- ja paberväljaandes ning millistest teguritest see sõltub.

Töö koosneb neljast suuremast osast – esmalt on antud ülevaade teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest. Seejuures püütakse teoreetilises osas anda ülevaade meedia tarbimise ajenditest ning meedia mõju, täpsemalt individuaalse mõju, kujunemisest. Tähelepanu fikseerumisega teatele saab alguse individuaalse mõju kujunemise eelkommunikatiivne etapp. Tähelepanu osutamine teatele sõltub seejuures isiksuslikust ajendist, miks retsipient üldse massimeediumi poole pöördub. Teate sisu ja mõtete mõistmisega saab alguse kommunikatiivne etapp, mille jooksul tuntakse ära teates kasutatavate märkide tähendused. Sellele järgneb teate sisu analüüsimine ja kõrvutamine varasemate teadmistega. Järelkommunikatiivne etapp koosneb hetkemõju avaldumisest käitumises ja mõju kinnistumisest (Vihalemm 2009, Lauristin & Vihalemm 1977). Käesolevas magistritöös keskendutakse eelkommunikatiivsele ja kommunikatiivsele etapile. Nendes etappides on kommunikaatori jaoks põhilised probleemid, kuidas kõita ja säilitada auditooriumi tähelepanu, vältides seejuures tõrjehäälestust (Vihalemm 2009).

Empiirilises osas antakse ülevaade nii Tartu Ülikooli tudengite poolt kui ka mujal maailmas tehtud uuringutest paberväljaande ja/või veebiväljaande lugemispraktikatest. Järgneb ülevaade konkreetse magistritöö uurimismeetodist ning seejärel on ära toodud uurimistulemused. Magistritöö võtab kokku diskussioon ja järeldused, mille põhjal antakse toimetustele soovitusi, kuidas muuta vastuvõtt lugejale efektiivsemaks.

I TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Antud töö teoreetilises osas käsitletakse sissejuhatavana teooriaid, mis lahkavad, miks inimene üldse meedia poole pöördub. Seejuures on fookuses tasude ja tarvete teooria (*uses and gratification theory*) ehk eeldus, et inimene pöördub teadlikult meedia poole sooviga rahuldada teatud teabevajadust. Sellest ajendist sõltub, millise meediakanali või (antud töö kontekstis olulisem) meediasõnumi inimene tarbimiseks valib. Põhjalikumalt keskendutakse teoreetilises osas meedia mõjule ja selle individuaalse kujunemisega seotud teguritele. Kuna käesolevas magistritöös uuritakse eelkõige teate mõju kujunemise eelkommunikatiivset etappi (millistel põhjustel teade tähelepanu saab) ja ka kommunikatiivset etappi (kuidas teate sisu mõistetakse), siis on teoreetilises osas vaadeldud tähelepanu äratavaid ja tähelepanu säilitavaid tegureid. Selleks, et antud magistritöö tulemusi võrrelda varasemate uurimustulemustega, on peatükis antud ülevaade ka empiirilistest uurimustest, mis käsitlevad veebiväljaande või/ja paberväljaande lugemispraktikaid.

1. Massimeedia tarbimise ajend

Massimeedia tarbimine on ratsionaalne, motiveeritud käitumise vorm, millel on üksikisiku jaoks kindel funktsioon või kasu ning tagajärjed (McQuail 2003: 12). Seejuures on massikommunikatsioon vabatahtlik, seda kujundavad kultuur, eluviis ja sotsiaalse keskkonna nõuded (McQuail 2003).

Praktilise tegevuse ning omavahelise suhtlemise käigus tekivad vajadused mitmesuguse teabe järele. Teabevajadused arenevad sedamööda, mida keerukamaks ja vaheldusrikkamaks muutub inimtegevus ja ühiskond, mida rohkem puututakse kokku uute olukordade ning nähtustega, mida kiiremini muutub inimest ümbritsev keskkond. (Lauristin & Vihalemm 1977: 9)

Selleks, et teada saada, millest oleneb massimeedia potentsiaalse auditooriumi kujunemine reaalseks auditooriumiks, peaks küsima esmalt, miks inimesed massiteabevahendite poole pöörduvad. Mis seda tegema ajendab ning milliseid vajadusi sellega rahldatakse? (Lauristin & Vihalemm 1977, Blumer et al 1973, McQuail 2003)

1.1 Tasude ja tarvete kontseptsioon

Lähenemine, et meediakasutus sõltub auditooriumi liikme tunnetatud rahuldusest, vajadustest või soovidest, on pea sama vana kui massikommunikatsiooni uurimine (McQuail 2003, Blumer et al 1973). Auditooriumid moodustuvad vastavalt sellele, millised on indiviidi vajadused – kas on vajadus informatsiooni, lõdvestuse, seltskonna, meelelahutuse või hoopis reaalsusest põgenemise järgi (McQuail 2003). Kanalile tekivad teatud ootused, mis realiseeruvad või ei realiseeru soovitud tasude näol.

Esimesi uurimusi selle kohta, milliste eesmärkidega individ meedia poole pöördub ning mis rahuldust meediast saab, hakati tegema 1940. aastatel. Muuhulgas uuriti näiteks, miks inimesed sebioopereid vaatavad või päevalehti loevad. Tasude ja tarvete kontseptsiooni arendasid mitmed varasemad kommunikatsiooni teooriad, uurimused ja teadlased. (McQuail 2003)

Katz, Blumer ja Gurevitch (1973: 510) ja McQuail (2003: 347) töid varasemate uurimuste ja oletuste põhjal välja kokkuvõtlikult elemendid ja oletused, mis iseloomustavad tasude ja tarvete mudelit.

- Auditoorium on aktiivne, meediakasutus on eesmärgistatud ning ratsionaalne. See tähendab, et auditoorium valib vastavalt oma soovidele ja vajadustele kanali ja sisu, mis rahuldaksid auditooriumi vajadusi.
- Auditooriumi liikmed on oma vajadustest teadlikud. See tähendab, et auditooriumi liikme käes seisab initsiatiiv teha vastavalt oma vajadusele meediavalikuid. Seejuures tekivad vajadused personaalsetel ja sotsiaalsetel asjaoludel.
- Olulisem tegur auditooriumi moodustumisel on personaalne kasu.
- Samuti oskavad ja saavad auditooriumi liikmed oma huvisid ja motiive väljendada. Seega saab auditooriumi moodustumise tegureid mõõta.
- Meedia konkureerib teiste rahuldust pakkuvate allikatega. Haasi, Gurevitchi ja Katzi (1973) uurimuse põhjal tuli välja, et sageli rahuldavad meediast palju enam inimlikke vajadusi sõbrad, puhkus või töö.

Neid oletusi arvesse võttes töid Katz, Blumer ja Gurevitch (1973: 510) välja, et meediavaliku protsess on seotud: 1) sotsiaalse ja psühholoogilise taustaga, 2) millest pärinevad vajadused, mis loovad 3) ootuseid 4) massimeedia ja teiste allikate suhtes, mis viivad 5) meedikasutuse

(või teiste tegevuste) erinevate mustriteni, mille tulemuseks on 6) vajaduste rahuldamine ja 7) teised tagajärjed (mis on enamasti mittekavatsuslikud).

Seega leiavad Katz, Blumer ja Gurevitch (1973: 521), et meediauuringud peaksid keskenduma rohkem inimeste vajadustele, et aru saada, kui palju meediasisu aitab või ei aita kaasa vajaduste rahuldamisele. Põhiline küsimus tasude ja tarvete lähenemise puhul ongi, miks inimesed meedia poole pöörduvad.

1.2 Teabevajaduste liigid

Lauristin & Vihalemm (1977: 45-46) toovad välja järgmised massimeedia poole pöördumise ajendid ehk teabevajaduste liigid:

- Vajadus olla informeeritud – massimeedia tekitab inimeses tunde, et ta on nõ. eluga kursis. Samuti tekitab see omamoodi osavõtutunde sellest, mis toimub nii lähemas kui ka kaugemas ümbruses. See annab teatava kindlustunde.
- Ühendatuse vajadus ja vajadus sotsiaalse eneseteostuse järele – massimeedia võimaldab retsiptendil tunda, et ta on kogukonnaga seotud ühiste eesmärkide, probleemide, tegevuste kaudu. Massimeedia võimaldab seega rahuldada vajadust oma ühiskondlike püüdluste ja ideaalide teostamise järele.
- Prestiigi vajadus - informeeritusega kaasneb teatav lugupidamine, samuti võib massimeedia kajastada nähtuseid või sündmuseid, milles retsiptent ise osaline on.
- Sotsiaalse toetuse vajadus – massimeedia poole pöördutakse sageli selleks, et saada kinnitust oma seisukohtadele, nägemustele.
- Tunnetuslikud vajadused – meedial on omamoodi õpetaja ja silmaringi laiendaja roll, kuna meedia toob retsiptendini teavet ümbritsevast maailmast, hoiab mälestustes ajalugu (nt. tähtpäevaajakirjandus) ning annab teada eelolevast.
- Utilitaarsed vajadused – massimeedia võib anda retsiptendile praktilist teavet utilitaarsete vajaduste rahuldamiseks (nt. nõuannete, ilmaennustuste, reklaami näol).
- Esteetilised vajadused – massimeedia lubab auditooriumil nautida kunstiteoseid.
- Emotsionaalse lõdvestuse vajadus – massimeedia pakub meelelahutust, mille pärast üha rohkem inimesi meedia poole pöördub. See võimaldab end välja lülitada argiprobleemidest ning alandada psüühilist pinget.
- Intellektuaalne lõbu – meelt lahutav vajadus huumori, iroonia, satiiri jms. järgi.

Haas, Gurevitch ja Katz (1973) on teabevajadusi veelgi rohkem konkretiseerinud jagades 35 erinevat vajadust viie üldise kategooria alla.

- Kognitiivsed vajadused – informeerituse vajadus, teadmiste, teabe ja üldiste arusaamadega seotud vajadused;
- Afektiivsed või emotsionaalsed vajadused – vajadused esteetiliste, emotsionaalsete ja naudingut pakkuvate kogemuste järgi;
- Isiksuslikud vajadused – staatuse, usalduse, stabiilsuse ja kindlustunde vajadus, (kombinatsioon kognitiivsetest ja afektiivsetest elementidest);
- Sotsiaalse integreerituse vajadus – perekonna, maailma ja sõpradega kontakti tugevdamise, loomise ja hoidmise vajadus;
- Lõõgastuse vajadus – vajadus vabaneda pingetest, lahutada meelt.

Ajendi osatähtsus sõltub inimese üldistest harjumustest massimeedia kasutamisel, aga ka konkreetse olukorra teguritest. Püsivad ajendid massiteabe kasutamisel sõltuvad inimese kultuurilise arengu tasemest, elukogemusest, tema tegevustest ja sotsiaalsetest ning psühholoogilistest suhetest. Lauristin ja Vihalemm (1977: 46) oletavad, et massiteabekanalite pikaajalisel kasutamisel kujuneb välja kindel ajendite kombinatsioon. See on aluseks isiksuslikele funktsioonidele, mida ajakirjanduslik väljaanne auditooriumi jaoks täidab. Samas võib massiteabesüsteemi kasutamises olulisi muutusi tekitada üldine ühiskondlik olukord. Murrangulisel perioodil on inimesed aktiivsemad meediatarbijad – suurem on nii sotsiaalne kui ka kommunikatiivne aktiivsus, kuna inimesed suhtlevad rohkem, tunnevad uue teabe vastu suuremat huvi ja püüavad oma arusaamasid ning tõekspidamisi vastavalt olukorrale kujundada. Samuti võib muutusi massiteabekanalite kasutamisel kaasa tuua retsiipiendiga seotud muudatused – nt. muutused pere- või töökeskkonnas. (Lauristin & Vihalemm 1977: 46-47)

Ka konkreetse teabe vastuvõtmine või kõrvale jätmine on seotud nii konkreetse olukorra tegurite kui ka harjumustega. Need sõltuvad omakorda vastuvõtja sotsiaalsest kogemusest, seejuures eeskätt massiteabe-alasest kogemusest. Vastavalt oma kommunikatiivsele kogemusele hindab vastuvõtja teabekanalite- ja liikide vastavust oma vajadusele, olukorrale ja seisundile ning valib teate lugemiseks (Lauristin & Vihalemm 1977: 48).

Lauristin ja Vihalemm (1977: 50) eeldavad, et vastavalt massiteabe vastuvõtu ajenditele, võimalustele ja kogemustele kujuneb lõpuks välja püsiv käitumistüüp teabe valikul, samuti valikulisuse aste teadete vastuvõtul. Kokkuvõttes võivad kõik massiteabe valikut mõjustavad tegurid esineda ühtse kompleksina – väljakujunenud (lugemis)harjumustena, mis tähendab, et

tähelepanu suunamine massiteabesüsteemi poolt pakutavale sisule toimub harjumuspäraselt ja seda endale ei põhjendata. (Lauristin & Vihalemm 1977: 51)

Tasude ja tarvete kontseptsiooni on kritiseeritud, kuna see ei seletanud siiski meedia valikute ja tarbimise põhjuseid. McQuail (2003) paneb ette, et vilets prognoositavus võib olla seotud sellega, et suur osa meediakasutusest on tegelikult nõrgalt motiveeritud ja sõltub konkreetsest ajahetkest ja selle asjaoludest.

2. Meedia mõju

Massikommunikatsiooni uurimise aluseks on eeldus, et meedial on mõju, kuid puudub ühtne kokkulepe selle mõju olemuses ja ka ulatuses. On üldlevinud aramus, et massimeedia on võimas avaliku arvamuse ning käitumise mõjutamise vahend. Lugeja kogeb päevast päeva mitmeid väikseid meediapoolseid mõjutusi, mida ta ei pruugi endale teadvustadagi. Näiteks valitakse riietus ilmateate järgi, ostetakse midagi reklaami mõjul või reageeritakse lugematutel viisidel uudistele või raadiost tulevale muusikale. Hea või halva sõnumiga majandusuudised mõjutavad äritegevust ja tekitavad tarbijas ebakindlust. (McQuail 2005: 456)

Meedias edastatavaid teateid koostatakse eesmärgiga kutsuda auditooriumi psüühikas ja käitumises esile teatud muutus (Lauristin & Vihalemm 1977). See muutus, mis tekib, on kommunikatsiooni mõju ehk efekt ja kui see vastab kommunikaatori eesmärgile, on massikommunikatsioon efektiivne. Samas ei vasta kõik efektid kommunikaatori eesmärgile. (Lauristin & Vihalemm 1977: 34-35) Meedia mõju on massimeedia tegevuse planeeritud või planeerimata tulemus ning meedia efektiivsust väljendab meedia mõjucus eesmärkide saavutamisel. See eeldab aga omakorda kommunikatsioonieesmärgi olemasolu. (McQuail 2005) Ebasoovitava efekti kõrval on kommunikaatoril võimalus oma teadete sisu ja vormi korrigeerida eeldusel, et retsiendi ja kommunikaatori vahel on olemas tagasiside. (Lauristin & Vihalemm 1977: 34-35)

Sotsiaalteadlased on välja pakkunud mitmeid erinevaid kommunikatsiooniefektide tüpoloogiaid. Kommunikatsiooniefektid võivad olla soovitud või soovimata, lühiajalised või pikaajalised. Levi ulatuselt võivad efektid olla kas individuaalsed või sotsiaalsed. Samuti võib efekt avalduda kohe pärast teate saamist (otsene) või hiljem (kaudne). (Vihalemm 2009)

Klapper (1957) eristab kolme erinevat meedia efekti:

- Mõttemaailma, arvamuse või uskumuse täielik muutumine/ümberpööramine vastavalt kommunikaatori eesmärkidele;
- Väike muutus – muutus arvamuse, uskumuse või mõttemaailma intensiivsuses;
- Kinnistumine – eksisteeriva arvamuse või käitumise kinnistumine.

Klapper (1957: 457) toob välja, et meedial on auditooriumile pigem minimaalne efekt ning see ei too alati kaasa kindlat muutust. Kõige tavapärasem on meedia kinnistuv efekt. Massimeedia pöörab senised tõekspidamised täielikult ümber harva. Auditoorium valib meediumi ja meediasõnumi, mis on kooskõlas inimese varasemate teadmiste, väärtuste ja eelistustega. (Klapper 1957)

McQuail (2005: 466) täiendab Klapperi välja töötatud meedia efektide tüpoloogiat järgmiselt:

- Planeeritud muutus;
- Planeerimata muutus;
- Väike muutus (muutus arvamuse, uskumuse vms. intensiivsuse osas);
- Muudatusele kaasa aitamine (tahtlik või mitte);
- Olemasoleva kinnistumine (muutust ei toimu);
- Muutuse ära hoidmine (muutust ei toimu).

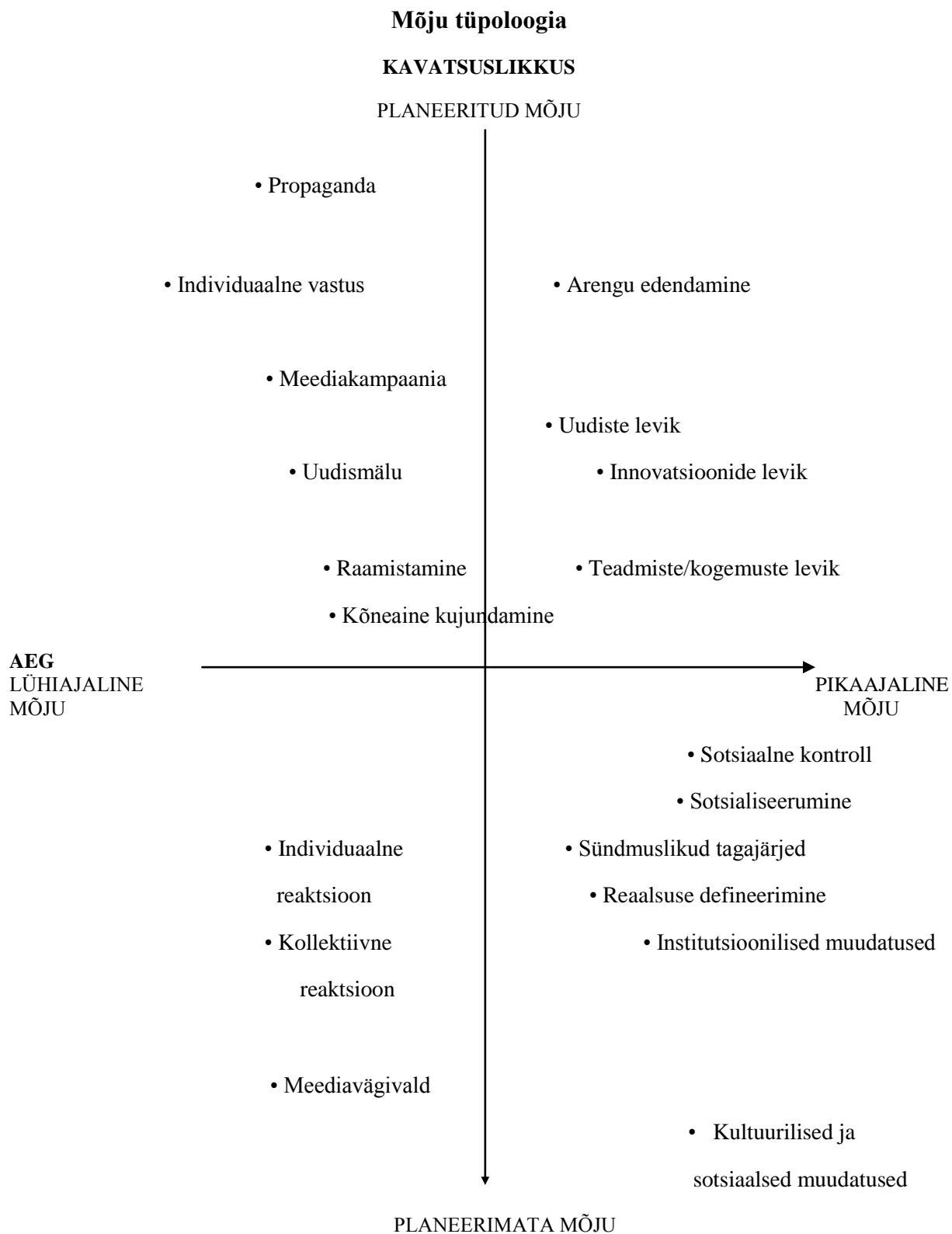
Meedia olemasolevate teadmiste/uskumuste kinnistuv mõju on McQuaili (2005) kohaselt tagajärjeks sellele, et inimene suunab oma tähelepanu sellele osale teatest, mis on kooskõlas tema juba eksisteeriva maailmavaatega. Teisalt hoitakse ka muutusi ära sellega, kui meedias representeeritakse eelkõige aktsepteeritud vaateid ja ideoloogiaid ning ei esitata väljakutseid teistsuguse kajastusega.

Lang & Lang (1981McQuail 2005: 466 kaudu) toovad välja järgmised meedia efektid:

- Bumerangi efekt – plaanitule vastupidine muudatus;
- Retsiprookne (vastastikune) efekt – tagajärg sellele, kui inimene või institutsioon saab meediakajastuse objektiks;
- Kolmanda osapoole efekt – inimesed arvavad, et ei ole meedia mõjule vastuvõtlikud, kuid kolmas osapool (teised inimesed) on.

Samuti on kasutatud „magaja efekti“ terminit, mis viitab mõjule, mis ilmneb palju hiljem sõnumi vastuvõttust (Hovland & Weiss 1951, McQuail 2005: 466).

McQuail (2003: 382) on meedia mõjude tüpoloogia kaardistanud võttes aluseks selle, et efekte saab paigutada kahte põhilist dimensiooni – efektid võivad olla kas planeeritud või planeerimata ning lühiajalised ja pikaajalised (vt. järgmiselt leheküljelt – autor).

Pikaajaline planeeritud mõju tähendab auditooriumi informeerituse taseme tõusu, arengu edendamist, maailmapildi avardamist ja kogemuste ning teadmiste levikut. Pikaajaline planeerimata mõju tähistab meedia mõjul alustatud ümberkorraldusi või muudatusi teatud

tegevuskavades. Seejuures ei ole need muudatused sellised, mida kommunikaator eesmärgiks seadis. Samuti võib meedia vallandada protsessi, mille tagajärg ulatub väljapoole konkreetset kajastatud nähtusteringi. Kogu sotsiaalne reaalsus on suurel määral meedia poolt loodud. Meedia kujundab kultuurimalle, väärtuseid, aktualiseerub norme ja suurendab sotsiaalset sidusust. (McQuail 2003, Vihalemm 2009)

Lühiajalise planeerimata mõju tagajärjeks on näiteks meediast ajendatud vägivald. Seejuures leiab meediavägivald järjest rohkem jälgijaid laste ja noorte seas. Lühiajaline planeerimata mõju esineb üksikisiku jaoks põhiliselt jäljendamise ja õppimisena (emotsionaalne nakatumine ja jäljendamine). Kollektiivse reaktsiooni puhul kogevad paljud inimesed samas situatsioonis sarnaseid individuaalseid reaktsioone (nt. hirm, ärevus, viha). (McQuail 2003, Vihalemm 2009)

Planeeritud lühiajaline mõju peitub näiteks uudiste vaatevinklis või käsitusviisis – kuidas see mõjub auditooriumile, aga ka näiteks selles, millistele teemadele üldiselt antakse meedias tähelepanu. Meediast sõltub, millised teemad kujunevad avalikus arutelus aktuaalsemaks ja olulisemaks. Lühiajalist planeeritud mõju võivad avaldada ka propaganda või meediakampaania katsed kujundada arusaamu kommunikaatorile soovitud suunas. (McQuail 2003, Vihalemm 2009)

2.1 Individuaalne mõju

Lauristin ja Vihalemm (1977: 83) eristavad massiteabe vastuvõtu järgmisi põhimomente:

- Tähelepanu fikseerimine teatele;
- Esialgne tutvumine teatega;
- Vastuvõtu konteksti esialgne kujunemine;
- Teates kasutatavate märkide tähenduse äratundmine;
- Teate sisu ratsionaalne analüüs ja kõrvutamine olemasoleva teabega;
- Vastuvõetu analüüs ja väärtustamine;
- Hinnangu kujunemine teatele;
- Teate isiksuslik mõju – muutus retsiipiendi teadmistes, arusaamades, hinnangutes, käitumises.

Põhilised probleemid kommunikaatori jaoks on, kuidas kõita ja säilitada auditooriumi tähelepanu, vältida tõrjehäälestust, saavutada arusaam ja teate oluliseks pidamine (Vihalemm 2009).

Tähelepanu fikseerumisega teatele saab alguse eelkommunikatiivne etapp, millele käesolevas magistritöös ka kõige rohkem keskendutakse. Tähelepanu osutamine teatele sõltub seejuures isiksuslikust ajendist, miks retsipient üldse massimeediumi poole pöördub. Teate sisu ja mõtete mõistmisega saab alguse kommunikatiivne etapp, mille jooksul tuntakse ära teates kasutatavate märkide tähendused. Sellele järgneb teate sisu analüüsimine ja kõrvutamine varasemate teadmistega. Järelkommunikatiivne etapp koosneb hetkemõju avaldumisest käitumises ja mõju kinnistumisest (Vihalemm 2009, Lauristin & Vihalemm 1977).

Kõnealuste etappide eristamine on keeruline, kui mitte võimatu, kuna need on reaalses vastuvõtuprotsessis läbi põimunud. Ka vastuvõtjas teate mõjul toimuv muutus võib aset leida märkamatuks, nii et vastuvõtja ei anna sellest endale aru. Samas võib mõju olla ka märgatav, teadvustav, sõnastatav. Üldjuhul piirdub massimeedia mõju väikeste ja teadvustamata, piiritlemata muutustega. (Lauristin & Vihalemm 1977: 83-84)

Teate vastuvõttu ja isiksuslikku mõju kujundavad väga paljud tegurid, kuid Lauristin ja Vihalemm (1977) jagab need nelja suurde rühma: 1) teate enda, 2) vastuvõtja ja 3) vastuvõtu olukorra iseärasused; 4) allika tegurid. Analüüsides teatetunnuseid selle järgi, milline tähtsus neil on mõju kujunemisel, ei saa neid tunnuseid vaadata väljaspool vastuvõtu olukorda ja vastuvõtja enda teguritest (Lauristin & Vihalemm 1977: 57).

McQuail (2003) jagab individuaalse mõju tegureid omakorda auditooriumipoolseteks ja meediapoolseteks teguriteks.

Olukorra tegurid

McQuail (2003) peab spetsiifilist kasutuskonteksti auditooriumipoolseks teguriks. Spetsiifiline kasutuskontekst varieerub sõltuvalt meediumist, kuid viitab ka sotsiaalsele, psühholoogilisele ja füüsilisele keskkonnale (McQuail 2013: 351). McQuaili (2003) meelest on vastuvõtu protsessis kõige olulisem see, kas ollakse üksi või seltskonnas. Samuti, kus täpsemalt viibitakse – kodus, tööl või reisil nt.

McQuail (2003: 345) toob välja kaks peamist olukorraga seotud muutujat, mis mõjutavad kanali- ja sisuvalikuid:

- Hetke asjaolud (näiteks olemasoleva aja hulk, meediatoodete tarbimise võimalikkus, alternatiivsete tegevuste kättesaadavus ja valik);
- Valiku ja kasutuse sotsiaalne kontekst (näiteks perekonna ja sõprade mõju).

Lauristin ja Vihalemm (1977: 63) toovad välja olulise tegurina nii teate valikul kui ka vastuvõtul ühiskondlike suhete stabiilsuse aste. Murrangulises olukorras ei ole massiteabe vastuvõtt harjumuspärane ning inimesed on enam vastuvõtlikud ja mõjustatavad. (Lauristin & Vihalemm 1977: 63)

Üldine olukord kitsamates suhetevaldkondades

Vastuvõttu mõjutab üldine olukord selles ühiskonnaelu sfääris, mida teade puudutab ja nendes asutustes ning gruppides, kuhu vastuvõtja ise kuulub (ettevõtte, organisatsioon, töökeskkond, õpikeskkond, perekond jne). Olulist rolli mängib teate valikul see, kas kitsamates suhetevaldkondades on tegemist kriitilise perioodiga. Samuti võivad mängida olulist rolli lähiajal toimunud sündmused. Kui need on vastuvõtja jaoks olulised, võivad sündmustega seotud elamused, arusaamad ja püüdlused päevakorra kerkida ka siis, kui teatel nendega tegelikult mingit sisulist seost ei ole. (Lauristin & Vihalemm 1977: 63)

Sisemine ja väline olukord vastuvõtumomendil

Teate vastuvõtt sõltub suurel määral sotsiaalsest, psühholoogilisest ja füüsilisest keskkonnast ning vastuvõtja seisundist. Keskkonna põhilisteks sotsiaalseteks tunnusjoonteks on retsipienti ümbritsevate inimeste sotsiaalsed positsioonid ja rollid suhtes vastuvõtja positsiooni ning rolliga. Samas massiteabe vastuvõtu kujundajana on ümbritsevate inimeste sotsiaalsetel positsioonidel ja rollidel vastuvõtja suhtes üsnagi väike osatähtsus, kuna lugemine, kuulamine ja vaatamine toimub enamasti mitteametlikus, organiseerimata sotsiaalses keskkonnas. Olulisemat rolli vastuvõtul mängivad keskkonna tunnused – isiklikud suhted ümbritsevate inimestega, meeleolu, atmosfäär, keskkond, näiteks, kas teate vastuvõtt toimub ruumis või looduses. Vähem tähtis ei ole vastuvõtja psüühiline ja füüsiline seisund teate vastuvõtumomendil. (Lauristin & Vihalemm 1977: 64)

Kui teates on midagi, mis haakub üldise või konkreetse olukorraga, siis on tõenäoline, et aktualiseeruvad olukorraga seotud mõtted, tunded ja kavatsused. Lauristin ja Vihalemm (1977: 64) on kasutusele võtnud „situatiivse teabe“ mõiste. Situatiivne teave on kõige otsesemalt seotud konkreetse olukorra ja ka vastuvõtja iseärasustega ning eeldab kohest vastuvõtja käitumuslikku vastureaktsiooni teabele. Mittesituatiivne teave ei ole seotud otseselt vastuvõtu olukorraga ega nõua kohest vastureaktsiooni. Mittesituatiivne teave seostub kujuteldava, mitte aktuaalse olukorraga. Tegemist on kujuteldava reageerimisega kujuteldavale olukorrale. (Lauristin & Vihalemm 1977: 65)

Vastuvõtja tegurid

Vastuvõtja tegureid saab jaotada järgmiselt: demograafilised tegurid; staatus ühiskonnas ja grupis; elustiil; sotsiaalne kogemus; kommunikatiivne kogemus; individuaalne eripära. Kõige rohkem mõjutavad teadete vastuvõttu sotsiaalne ja kommunikatiivne kogemus. (Vihalemm 2009) Laiemalt saab vastuvõtja tunnusoonte hulgas eristada sotsiaalseid, sotsiaalpsühholoogilisi ja individuaalpsühholoogilisi momente (Vihalemm & Lauristin 1977: 66).

Sotsiaalsed tunnused kirjeldavad vastuvõtjat ümbritsevat laiemat sotsiaalset keskkonda ja retsiipiendi suhet sellega – millised on sotsiaalsete gruppide (klasside, kihtide jne) vahelised suhted; ühiskonnas levinud kultuuritraditsioonid, väärtused jne. Vastuvõttu mõjutab, milline on retsiipiendi enda sotsiaalne staatus ja rollid, kuuluvus teatavasse kihti, rahvusesse jne. (Vihalemm & Lauristin 1977: 66)

Sotsiaalpsühholoogiliste karakteristikute seast võib eristada kahte teguriterühma: 1) tunnused, mis kajastavad vahetut sotsiaalset keskkonda ja retsiipiendi enda seisundit selles. Samuti võimalusi, nõudmisi ja ootusi tema käitumise suhtes; 2) sotsiaalsete ja sotsiaalpsühholoogiliste võimaluste, nõudmiste ja ootuste mõjul väljakujunenud sotsiaalselt olulisi isikuomadusi – sotsiaalset kogemust, huvisid, orientatsioone, püüdlusi – ning nende realiseerimist igapäevas. (Vihalemm & Lauristin 1977: 67) Seejuures massiteabe vastuvõtule avaldab kõige suuremat mõju viimane teguriterühm. (Vihalemm & Lauristin 1977: 67)

Sotsiaalne taust on auditooriumipoolne tegur nagu ka isiklikud tunnused (vanus, sugu, perekonnaseis, õpingute ja töö staatus, sissetulek, elustiil) (McQuail 2003).

Sotsiaalsete ja sotsiaalpsühholoogiliste tegurite osatähtsus teabe vastuvõtul sõltub palju retsiipiendi individuaalpsühholoogilistest iseärasustest. Näiteks temperamendist, iseloomust, analüüsivõimest ja psüühilistest protsessidest. Teates esitatud seisukohtade omaksvõtmisel kujunevad oluliseks sellised individuaalpsühholoogilised jooned, nagu tolerantsus ja üldine mõjustatavus (vastuvõtlikkus igasugustele mõjustatustele, sõltumata nende konkreetsetest iseärasustest ja väljaspool grupi survet). (Vihalemm & Lauristin 1977: 68)

Lauristin ja Vihalemm (1977: 68) oletavad, et vastuvõtja individuaalpsühholoogiliste iseärasuste osatähtsus teadete mõju kujundajana on seda suurem, mida suurem on teadete situatiivsuse aste.

Teate tegurid

Vastuvõtu protsessis on kõige suurem osatähtsust just teate teemal ehk käsitletaval valdkonnal, seejärel lähenemis- ja siis esitlusviisil. (Lauristin & Vihalemm 1977: 56) Teate tegurid võimaldavad tähelepanu äratada ja suurendada (Vihalemm 2009). Teate valikut vastuvõtuks mõjutavad teate enda iseärasused ehk tegurid, milleks on käsitletava probleemi või sündmuse olulisus ja aktuaalsus, teate sisu ja vormi ebatavalisus (Lauristin & Vihalemm 1977: 54).

Seejuures on teate tegurid meediapoolsed tegurid. Meediast oleneb, millist sisu mingis ühiskonnas pakutakse ja mis avaldab auditooriumile pikaajalist mõju. Samuti oleneb meediast, milline sisu on konkreetsel ajahetkel kättesaadav ning millistes vormides ja žanrides. (McQuail 2003).

Teate tegureid saab jagada vormilisteks ja sisulisteks (Vihalemm 2009).

Sisulised tegurid

Teate sisulise poole pealt on isiksusliku mõju kujunemise jaoks olulised teema psühholoogiline lähedus, teema käsitlemise aspekti lähedus, aktuaalsus, ühiskondlik olulisus, esituse konfliktisus ja esituse personaalsus. (Vihalemm 2009)

Ühiskondlik olulisus ja aktuaalsus

Teate ühiskondliku olulisuse mõju avaldub tugevamalt teate puhul, mis kajastab ühiskonna või ka kogukonna jaoks olulist sündmust. Sellest teada saades pöörduakse ikka ja uuesti massimeedia poole, et oma teadmisi täiendada. Samuti soovitakse ise sündmuses osaleda. Kokkuvõttes väheneb teadete valikul harjumuspärasus ja suureneb sihiteadlikkus ning valivus. (Lauristin & Vihalemm 1977: 54) Seejuures on inimesed aktiivsemad meediatarbijad, kuna tunnevad uue teabe vastu suuremat huvi ja püüavad oma arusaamasid ning tõekspidamisi vastavalt olukorrale kujundada (Lauristin & Vihalemm 1977: 46-47).

Teate aktuaalsus ehk päevakajalisus on väga tugevasti seotud teate ühiskondliku olulisusega (Lauristin & Vihalemm 1977). Teate aktuaalsus ehk päevakajalisus seostub pikka aega kestvate ehk jooksvate sündmustega, mis huvitavad konkreetset lugejat ja mille kohta lugejad ootavad pidevat lisainfot (Hennoste 2008).

Ebatavalisus

Tähelepanu on laialdasem siis, kui teadetes esitatav ja/või selle esitamise viis on ebatavaline. Tähelepanu säilitamisel on oluline roll teemade, probleemide, faktide, lähenemis- ja esitusviisi uudsus ja mitmekülgsus. Samal ajal ei tohiks loobuda teatavast määrast tavapärasusest, kuna auditoorium kipub liialt ebatavalist teadet pigem vältima. Vastuvõtja pöörab tähelepanu nendele teadetele, mis on kooskõlas tema harjumuste ja hoiakutega. (Lauristin & Vihalemm 1977: 55) Samas võimaldab ebaharilikkus suurendada nende inimeste hulka, kes antud teksti vastu võtavad (Lauristin & Vihalemm 1977: 56).

Samuti võimaldavad tähelepanu teate vastu suurendada teate konfliktne esitus või esituse personaalsus. Teate konfliktisuse põhjustavad sündmused, mis peegeldavad kokkupõrkeid inimeste ning institutsioonide vahel ja nende sees. Tähelepanu ei ärata üksnes avalik ja riigi tasandil konflikt, vaid ka sisekonfliktid inimestes ja üksikisikute konfliktid ühiskonna või selle institutsioonidega. (Hennoste 2008)

Psühholoogiline lähedus

Teate valik sõltub suuresti teema psühholoogilisest lähedusest. Selles mõistes on ühendatud teate käsitletav valdkond ja selle käsitlemise aspekt ning lugeja vahetu sotsiaalne kogemus. Psühholoogilise läheduse tõttu valitakse lugemiseks artikkel, mis kajastab vastuvõtja jaoks olulisi ja tuntud nähtusi. Psühholoogiline lähedus näitab seda, kui võrdlähedalt puutub vastuvõtja oma igapäevaelus kokku tekstis käsitletavate nähtustega ning kui võrd need nähtused teda erutavad. Kui teade on vastuvõtjale lähedasel teemal ja lähedane igapäevasele praktilisele olukorrale, siis kujuneb soodsamaks ka teate vastuvõtt ja suuremaks teate mõju. (Lauristin & Vihalemm 1977: 57)

Vormilised tegurid

Samuti on isiksusliku mõju kujunemise jaoks olulised vormi uudsus, vastavus ootustele ning selgus ja läbipaistvus. Seda, milliseks teate mõju lugejale kujuneb, saab mõjutada mitmete visuaalsete ja sõnaliste võtete abil. (Vihalemm 2009)

Sõnaliste võtetena võib esile tuua näiteks pealkirjade köitvat sõnastust, teksti liigendust (ala- ja vahepealkirjad ning juhtkiri) ning ka tekstisiseseid sõnastuslikke mõjustamisvõtteid (Vihalemm 2009). Viimastele antud töös mahu piiratuse tõttu ei keskenduta.

Pealkiri on retooriline võte tähelepanu köitmiseks, mistõttu võib ta sisaldada alliteratsiooni, sõnamänge, rütmi ja teisi retoorilisi võtteid (Hennoste 2008: 301). Eriti oluline on pealkirja roll veebiväljaandes, kuna uudise pealkiri on see, mida lugeja esmalt märkab. Selle põhjal otsustatakse, kas artikkel võib olla lugemist väärt. Hennoste (2008) toob välja, et pealkiri peaks seetõttu olema selge ja otsene. Teisalt peaks tähelepanu saamiseks pealkiri ka ärritama, mistõttu kasutatakse sageli „kollase“ lehe või olemuslugude alguspõhimõtteid. Sageli on veebiväljaandes pealkirjad teravad, lugejat valesti juhtivad (valesid ootuseid andvad) või lausa valetavad. (Hennoste 2008) Hea pealkiri paberlehes peaks Hennoste (2008) õpetuste kohaselt olema nii täpne ja selge, et pole vaja asuda lugu lugema, et aru saada, mida loos ja pealkirjas öelda tahetakse.

Lisaks pealkirjadele on head tähelepanu äratavad ja säilitavad ka üla- ja alapealkirjad, väljavõttud või tsitaadid ja juhtlõik. Viimane võimaldab anda lühidalt edasi loo tuuma ja äratada lugejas huvi artikli vastu. Alapealkirjad võimaldavad lugejale kiiresti infot anda, tsitaadid elavdavad teksti ja toovad esile allika põhilise seisukoha. (Hennoste 2008)

Tähelepanu äratav teate vormi uudsus ja ebatavalisus, kuid nende teguritega ei saa üle pingutada, sest oluline on ka sisu vastavus tekkinud ootustele, mis on teine oluline mõjutegur.

Nii Vihalemm (2009) kui ka Hennoste (2008) on välja toonud, et oluline teate tegur on teate lihtsus ja läbipaistvus, mis tähendab, et teate sisu peab olema laiale auditooriumile lihtsalt mõistetav. Oluline on nii faktiline kui ka keeleline täpsus. Veebiväljaande tekstid on paberlehega võrreldes lühemad ja kokkuvõtlikumad, et ekraanil oleks uudis paremini hoomatav ja seeläbi ka loetav (Engbretsen 2006). Üldiselt soovitatakse kirjutada veebiväljaandesse ligi 50 protsenti tekstist, mida sama loo puhul paberväljaandes kirjutataks (Ward 2002).

Ward (2002: 121) toob välja Nielsen'i ettepanud võtted, kuidas veebiväljaande lugejate tähelepanu suurendada ja hoida. Selleks tuleb:

- Muuta tekst kompaktseks ja lühikeseks;
- Teksti liigendada lühikesteks lõikudeks alapealkirjade abil;
- Kasutada hüperteksti, et oleks võimalik informatsiooni jagada erinevatele lehtedele üheks suureks tervikuks koondamise asemel;

Ward (2002: 129) esitleb ka Kiliani soovitusi tähelepanu suurendamiseks:

- Panna lihtsad ja informatiivsed pealkirjad;
- Tsitaatide juures kasutada jutumärke, et dialoogi esile tõsta;
- Lisada artiklisse küsimusi, millele vastuse saamiseks tuleb artikkel läbi lugeda;
- Anda konflikti lubadus ja üllatada lugejat.

Visuaalsed võtted

Visuaalseteks võteteks loeb Vihalemm (2009) kujunduselementide, nagu näiteks fotode, graafikute, kirjade, šriftide atraktiivsust, selgust ja läbipaistvust. Visuaalsete võtete osas on veebiväljaandel palju suuremad võimalused lugeja paelumiseks. Veebiajakirjanduse peamine erinevus traditsioonilise ajakirjandusega võrreldes on kontekstualiseerimine, mis tähendab, et veebiajakirjandusel on tänu digitaalsele tootmis- ja levitamiskiisile võime rikastada teksti laiema „pildiga“ (Runnel & Vengerfeldt 2004: 237). Tehnoloogia võimaldab vahendada nii tekstilist, helilist kui ka pildilist infot, seega on veebiväljaanne multimeedium ehk erinevate esituslike vormide (tekstid, videod, fotod, helid) kombinatsioon.

Foto peamiseks ülesandeks ajalehes on anda infot, äratada emotsioone ja tõmmata lugeja tähelepanu, et ta tahaks ka juurdekuuluvat teksti lugeda (Hennoste 2008: 307). Foto on lugejale atraktiivne, siis kui pildil on tegevust, liikumist ja inimesi. Samuti on standardsetest fotodest huvitavamad ebataavalised, kus on huvitavad kooslused, kontrastid, põrked või üllatavad stseenid. Tähtis on, et foto tekitaks lugejaga suhte ning räägiks lugu, olles samal ajal konkreetne ja individuaalne, mitte suvalise loo juurde sobiv standardpilt. (Hennoste 2008)

Üheks olulisemaks tähelepanu äratajaks paberlehes peab Hennoste (2008) teabegraafikat, mida enne artikli lugemist tavatsetakse esmalt vaadata. Nagu tekst ja foto peab ka teabegraafika rääkima loo, mis on lugeja jaoks terviklik ja arusaadav mujalt lisainfot otsimata (Hennoste 2008: 312).

Olulised tähelepanuäratajad on kirjad ja šriftid (Vihalemm 2009). Lisaks põhitekstikirjale valitakse ajalehes tavaliselt mõned kirjaseeriad, mida kasutatakse vajalike tekstiosade rõhutamiseks (Hennoste & Kurvits 1994: 3).

Hennoste ja Kurvits (1994) toovad välja tähelepanu äratajana ka ajalehekujunduse.

Ajalehekujunduse eesmärgiks on saada võimalikult palju inimesi lehte lugema ja vaatama. See tähendab teisisõnu võita ja hoida lugejate tähelepanu (Hennoste & Kurvits 1994: 3). Lehe kujundus peab ka sellele, kes lehte lihtsalt sirvib, reklaamima, mida ta antud ajalehest, ajalehenumbri või leheküljelt leiab (Hennoste & Kurvits 1994: 3). Seejuures aitavad sisukord, lihtsad ja selged pealkirjad, huvitavad ja suured fotod ning konkreetne teabegraafika.

Allika tegurid

Allika tegureid võib liigitada järgmiselt: 1) kanali maine ja usutavus/usaldusväärsus; 2) autori (esineja) tuntus ja usutavus/usaldusväärsus; 3) autori (esineja) personaalne köitvus (Vihalemm 2009). Allika tegurid on taaskord meediapoolsed tegurid, kuna sõltuvad sellest, mida meedia antud ajahetkel auditooriumile pakub ja kuidas seda esitab (McQuail 2003).

Hovland, Janis ja Kelly (1953, Mongeau & Stiff 2003 kaudu) peavad allika usutavust/tõsiseltvõetavust (*credibility*) kahe erineva faktori – allika asjatundlikkuse (*source expertise*) ja allika usaldusväärsuse (*trustworthiness*) – kombinatsiooniks. See tähendab, et auditoorium eeldab, et allikas on asjakohane (*source expertise*) ning auditoorium usub allika kavatsustesse vahendada asjakohaseid väiteid (*trustworthiness*). Lühidalt, usaldusväärsus tähistab auditooriumi liikme eeldust, et allikas räägib tõde nii, nagu ta seda teab. Seejuures hindavad indiviivid erinevalt allika usaldusväärsust ja asjatundlikkust ning ka indiviidi hinnang allikale muutub ajaga. (Hovland et al 1953, Stiff & Mongeau 2003 kaudu)

Auditoorium võtab teabe omaks, nõustub sellega suurema tõenäosusega siis, kui see pärineb usutavast allikast. Kõrgema usaldusväärsusega allikal on auditooriumile koheselt suurem mõju. (Hovland & Weiss 1951) Kõrge usaldatavusega allikad muudavad auditooriumi käitumist rohkem kui madala usaldatavusega allikad. Kui indiviid suhtub kahtlustavalt kommunikaatori motiividesse, siis ei kutsu see esile muudatust tema mõttemaailmas. Kui aga aega möödub, siis võib ta mäletada, mis oli meedia sõnum, kuid mitte mäletada seda, kes oli selle kommunikaatoriks. Selle tulemusena võib sõnum neile hiljem rohkem mõju avaldada (*sleeper effect*). Seega ajapikku allika tegur kaotab teate teguri kõrval tähtsust. (Hovland & Weiss 1951)

Vihalemm (2009) toob välja, et kõige olulisemad on kanali maine ja usaldusväärsus just ajalehtede puhul. Tähtis on see, kuidas allikat tajutakse (manipuleerivana, dialoogile suunatud

jne.). Samal ajal on autori tuntus ja usaldusväärsus ning personaalne köitvus teisejärgulisemad tegurid. Olulisemad on artiklis esineva allika isikuomadused. (Vihalemm 2009)

3. Varasemad uurimustööd

Ajalehtede trüki- kui ka veebiväljaannete loetavust on varasemalt käsitletud üsna palju Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi diplomitöodes. Seetõttu on käesoleva töö autor pidanud vajalikuks anda varasematest uurimistööde tulemustest ülevaate ning kõrvutada neid kõnealuse magistritöö tulemustega. See võimaldab analüüsida tööst väljakoорuvate tendentside paikapidavust. Üliõpilastööd käsitlevad enamasti ajalehe rubriikide, konkreetse ajalehenumbri loetavust või veebiväljaande loetavust eraldi. Võrdlevas plaanis ei ole Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudis uuritud veebiväljaande ja paberväljaande lugemispraktikaid konkreetse lugejagrupi seas.

Ajalehe erinevate osade ning konkreetse lehenumbri loetavust on varem uurinud Aivar Viidik (1999) oma bakalaureusetöös ning Signe Opermann (2009) oma magistritöös. Holger Roonemaa (2007) uuris bakalaureusetöös, kui palju saavad paberväljaande artiklid tähelepanu veebis. Veebiväljaande lugemispraktikaid tudengite seas käsitleb Ann Hiiemaa (2010) bakalaureusetöö. Samuti uuris käesoleva magistritöö autor 2011. aastal Postimees.ee loetavust Tartu Ülikooli haridusteaduskonna tudengite seas. *Online-meedia* lugemispraktikaid gümnaasiumiõpilaste seas on uurinud Kadri Palta-Kivi (2011) ja Merike Leitu (2012).

Viidik (1999) analüüsis Eesti Ekspressi erinevate osade loetavust aastatel 1994-1997 läbiviidud kvalitatiivuuringu tulemuste põhjal ning 1998. aastal korraldatud konkreetse lehenumbri loetavuse uuringu põhjal. Töö eesmärgiks oli selgitada tendentside lehe osade ja konkreetsete tekstide loetavuses ning analüüsida erinevat loetavust põhjustanud tegureid. Uurimusest selgus, et kogu vaadeldava perioodi oli Eesti Ekspressi kõige loetavam osa A-osa. Konkreetse lehenumbri loetavuse uuringust selgus, et lood, mis tõmbasid lugeja tähelepanu, tegid seda kõigis lugejagruppides. Seetõttu järeldas Viidik (1999: 67), et materjalide loetavus sõltub eelkõige lugejahuvist, mis on siiski seotud nii elukogemuse kui ka meediakogemusega. Viidiku tööst tuli välja, et tähelepanu püüdis rohkem visuaalselt atraktiivne ning samuti lühidalt esitatud materjal. Lisaks jõudis Viidik (1999) järeldusele, et väljaande lugejad ootavad, et lehematerjal oleks erakordne, šokeeriks ja pakuks midagi meeliterutavat.

Opermann (2009) leidis, et vastuvõttu mõjutavatest teguritest on olulisel kohal ka teate teema psühholoogiline lähedus vastuvõtja jaoks. Artikkel valitakse suurema tõenäosusega

lugemiseks, kui see puudutab lugejale lähedast teemat. Sellisele järeldusele jõudis ta, kui uuris, mida 2008. aasta 9. oktoobri Eesti Päevalehe numbrist märgatakse ja loetakse ning püüdis kvalitatiivse sisuanalüüsi abil teada saada, miks. Loetavuse uurimiseks korraldati aine “Meedia efektid ja efektiivsus” kirjaliku kodutöö ühe osana küsitlus. Kursusel osalenud 74 üliõpilast pidid küsitlema vähemalt kahte Eesti Päevalehe regulaarselt lugejat ning kirjeldama küsitluse tulemusi lehenumbri loetavuse kohta (Opermann 2009: 43).

Opermanni magistritöös on kokkuvõtlikult analüüsitud küsitluses osalenud 153 vastaja lugemispraktikaid. Seejuures kaldus vastajate struktuur nooremate inimeste poole, kuna ülekaalus olid 20-29aastased vastajad. Samuti olid vastajad enamjaolt kõrgharitud. (Opermann 2009)

Kõige suurema tähelepanu osaliseks sai 2009. aasta 9. oktoobri numbris Eesti uudiste rubriik, mida luges (osaliselt ja täielikult) keskmiselt 60% uuritavatest. Veel said tähelepanu välis- ja majandusuudiseid, mida luges keskmiselt 55% vastajatest. Samuti tundsid vastajad võrdselt huvi arvamusrubriigi ning Tallinna uudiste vastu (keskmiselt luges neid külgki 49% vastajatest). Kõige vähem pälvisid lugejate tähelepanu kuulutused ja teadaanded, mida keskmiselt luges 12% küsitletutes. Uudiste valikut mõjutavad suuresti olukorra tegurid ehk milline olukord lugemise hetkel ühiskonnas valitseb. Selleks, et tekiks võimalus võrrelda Opermanni töö tulemusi käesoleva magistritöö tulemustega, on vaja teada ühiskondlikku konteksti, milles lugemisvalik toimus. Ilmneb, et murrangulist olukorda uuringu läbiviimise hetkel ühiskonnas ei olnud. Opermann (2009: 81) toob välja kaks põhilist teemaderingi, mis uuringu läbiviimise hetkel aktuaalsed olid – majanduse ja tööhõivega seotud probleemid.

Teema aktuaalsus on psühholoogilise läheduse kõrval oluline teate tegur. Sama oluline on ka materjali ammendav käsitus ja vastavus tõstatatud ootustele. Kui psühholoogiline lähedus tõmbab tähelepanu, siis teate oskuslik esitus, nii sisuline kui vormiline, aitab kaasa materjali märkamisele ja lugemisele (Opermann 2009).

Uurimusest tegi Opermann (2009) järgmised kokkuvõtavad tähelepanekud:

- Materjalide loetavus sõltub suurel määral inimese lugejahuvist.
- Lugeja tähelepanu haarab tema igapäevase eluga (töö- või tegevusalaga) haakuv materjal (teema psühholoogiline lähedus).
- Artikli autor ei ole lugeja jaoks määrava tähtsusega.
- Kergemini haaratakse visuaalselt huvitavat, kuid kompaktselt esitatud materjali.

- Loo köitvust suurendavad visuaalsed elemendid (pealkiri, foto, teabegraafika, tekstikastid jne). Samas ei pea foto olema suuremõõduline, vaid pigem haakuma teemaga. (Opermann 2009: 94)

2000ndate aastate algul tekkis suurem huvi selle vastu, kuidas tärkav veebiajakirjandus mõjutab paberlehe loetavust, mida lugejad ise *online*-uudistelt ootavad ning milline on *online*-uudiste tootmiseks kõige sobivam meetod. Sellised küsimused püstitas oma bakalaureusetöös ka Inno Tähismaa (2003), kes võttis fookusesse Äripäeva – väljaande, mis hakkas 2000. aastal *online*-uudiseid Eestis esimesena edastama. Uurimus näitas, et veebiväljaannet lugema tõmbavad päevakajalised ja ootamatud sündmused. Samas tundis *online*-uudiste vastu huvi vaid kolmandik Äripäeva lugejatest hoolimata sellest, et enamik Äripäeva lugejatest omas tööl ja kodus arvutit ja internetiühendust (Tähismaa 2003: 50).

Ajapikku on paberväljaannete veebiväljaanded muutunud üha iseseisvamaks ning kujundanud endale „oma näo“, mis ei ole enam paberväljaande peegeldus.

Roonemaa viis 2007. aastal läbi standardiseeritud küsitluse Eesti Päevalehe tellijate kui ka veebiväljaande lugejate seas, et teada saada, kui palju saavad paberväljaande lood tähelepanu internetiväljaandes. Vastajad pidid märkima, kas nad olid paberleheartikleid lugenud veebiväljaandest, paberlehest või üldse mitte. Veebiväljaande omatoodang jäi uurimusest välja. Lisaks viis Roonemaa (2007) läbi ekspertintervjuud Eesti Päevalehe peatoimetaja ja veebiväljaande peatoimetajaga. 114 vastajat jagunesid kolme lugejagruppi: uuritavatest 33% eelistasid EPLi lugeda veebis, 40% paberlehena ning 27% puudus kindel eelistus. Uurimusest selgus, et veebiväljaandes kõige enam lugejaid saanud artiklid ei pärvinud nii edukat kohta paberväljaande loetavuse edetabelis ning vastupidi. Näiteks paberlehe edetabeli esimese kümne loo hulka sattus kaks artiklit, mis veebiväljaandes olid alles 30. koha piiril. Samuti jõudis Roonemaa (2007: 47) järeldusele, et veebiväljaandes loetakse vähem paberväljaande lugusid, kui loetakse paberväljaandest. Kui paberlehest loeti kolme päeva vältel keskmiselt 29 lugu, siis internetist loeti kolme päeva jooksul vaid keskmiselt 15 artiklit. Roonemaa (2007) tõi välja, et veebiväljaandes kaob suur osa paberlehe artiklitest kiiresti pildilt, mistõttu ei leita artikleid, mis võiks huvi pakkuda, lihtsalt üles. (Roonemaa 2007: 47)

Sarnaselt Äripäevale hakkas ka Postimees 2000. aastal oma veebikeskkonda aktiivsemalt arendama. Tänapäeval on Postimehe veebikeskkondadest saanud ühed külastatumad veebilehed Eestis. Seejuures Postimehe analüütiku Kristina Randveri (2013) kinnitusele Postimehe veebi- ja paberväljaanded omavahel lugejate pärast ei konkureeri, kuna vaid alla viiendiku lugejaist

kattub. Käesoleva magistritöö autor on oma bakalaureusetöös leidnud, et tudengkond on oluline osa Postimees.ee lugejaskonnast. Ann Hiiemaa (2010) ja käesoleva töö autor (Kaukvere 2011) uurisid oma bakalaureusetöödes, kuidas orienteeruvad tudengid Postimehe veebiväljaandes ja mille põhjal tehakse lugemisvalikuid. Mõlemas töös on kasutatud *think-aloud* vaatlust, mida Hiiemaa kombineeris semi-struktureeritud intervjuuga. Käesoleva magistritöö autor (Kaukvere 2011) viis 9 tudengi peal läbi vaatluse ning 15 tudengit täitsid samal vaatluspäeval meediapäevikut, pannes kirja kõik Postimees.ee lugemisseansid ning artiklid, mida seansside vältel loeti.

Nii Palta-Kivi (2011) kui ka Leitu (2012) soovisid teada saada, mille põhjal teevad gümnasistid veebiväljaandes lugemisvalikuid. Fookusesse võtsid nad samuti Postimehe veebiväljaande. Uurimusküsimusele vastuse saamiseks kasutas ka Palta-Kivi *think-aloud* meetodit ja semistruktureeritud intervjuud, Leitu ankeetküsitlust. Palta-Kivi töös moodustasid valimi Lähte Ühisgümnaasiumi 11. ja 12. meediaklassi õpilased. *Think-aloud* vaatluses osales üheksa intervjuueeritavat, meediapäeviku tagastas 13 õpilast (Palta-Kivi 2011: 24). Leitu (2011) töö valimi koosnes 52 abiturientist, kes õppisid Tartu erinevates gümnaasiumides.

Hiiemaa, kes jälgis Postimees.ee lugemist kümne Tallinna Ülikoolis õpetajaks õppiva tudengi seas, leidis, et pealehelt rubriikidele eraldi ei liiguta. Tähelepanu koondub vaid pealehele ja just selle algusesse. Sellise tendentsi esinemist kinnitas ka käesoleva magistritöö autori bakalaureusetöö (2011), kus esines minimaalselt siiski neid, kes liikusid peale pealehe lugemist eraldi rubriikidele.

Nii Palta-Kivi (2011) kui ka Leitu (2012) jõudsid ühele järeldusele järgmistes: õpilased eelistavad läbi lugeda veebiväljaande esilehel pealkirju, et saada ülevaade sisust ja leida huvipakkuvaid artikleid, mille valik sõltub eelkõige teema psühholoogilisest lähedusest. Kuna noorte huvialad on väga erinevad, leidis Palta-Kivi (2011), et veebilehed peaksid pakkuma väga mitmekesist sisu. Samuti toimib tähelepanu äratajana foto, kuna see suurendab tõenäosust, et lugeja artiklit märkab.

Kaukvere (2011) uurimuse tegi eriliseks see, et vaatluspäev (23.03 2011) oli meediamaaastikul mõnevõrra ebatavaline, kuna päeva vältel juhtus mitmeid ootamatuid sündmusi (Liibanonis rööviti seitse eestlast, selgusid Reformierakonna ministrikandidaadid jm), mille tagajärjel muutus uudisvoog kiiresti vahelduvaks. Seetõttu põhjendasid paljud lugejad teema valikut sellega, et sündmus on ebatavaline, oluline või aktuaalne. Siiski selgus tööst, et olulisem tegur artikli valimisel on teema lähedus (psühholoogiline ja ka

geograafiline). Samuti asub uuritav artiklit lugema siis, kui pealkiri tekitab temas küsimusi. Küsimuste teke võib seotud olla uuritava varasemate kogemustega, huvidega jne, aga tegemist võib olla ka manipuleeriva pealkirjaga. Samal ajal leidis käesoleva töö autor, et ka veebiväljaandes on tähelepanu hoidmisel oluline roll artikli vastavusel ootustele. Veebiväljaande lugeja hoidub parema meelega üldistest ja taustinformatsiooni sisaldavatest lõikudest. Läbi loetakse lühikesed ja selge sõnastusega artiklid. (Kaukvere 2011)

Pealkirjade puhul vastupidiselt aga nii see ei ole, kuna artikleid, mille pealkirjad on liiga paljuütlevad, lähemaks lugemiseks ei valita. Kui pealkiri on väga abstraktne, tavatsetakse uudis uudishimust lugemiseks valida, kuid niipea, kui fookusest aru saadakse, lugemine üldjuhul katkestatakse. Kui artikkel on väga uudisväärtuslikul teemal kirjutatud, siis ei ole tähelepanu köitmiseks ja hoidmiseks sõnalisi võtteid vaja kasutada. Piisab selgest ja lihtsast käsitlest. (Kaukvere 2011)

Kokkuvõtteks järeldas käesoleva töö autor oma bakalaureusetöös, et kõige suuremal määral mõjustavad vastuvõtjat teate enese omadustest tulenevad tegurid. Seejuures on olulised nii teate sisulised tegurid (teema lähedus, aktuaalsus) kui ka vormilised tegurid (pealkirja, juhtlõigu jne. sõnastus, artikli lühidus). Samuti mängivad olulist rolli vastuvõtja tegurid. (Kaukvere 2011)

Lisaks Tartu Ülikooli ajakirjandus ja kommunikatsiooni instituudis tehtud töödele annab autor käesolevas peatükis ülevaate ka maailmas tehtud uuringutest veebi- ja paberväljaande loetavusest. Mikrotasandil on võimalik saada ülevaade meedia tarbimisest silmakaamerate abil, mida on viimastel aastatel kasutatud ka veebiväljaannete lugemise uurimiseks.

Ameerika Ühendriikides tegutsev Poynter Instituut on uurinud nii veebi-, paberväljaande kui ka tahvelarvuti lugemist, kasutades silmakaamerat, mis jälgib ja fikseerib silmamuna liikumist. Kõnealune tehnoloogia võeti kasutusele 1980. aastate lõpus. Poynter Instituut uuris silmakaamera abil trükimeedia lugemist esmakordselt aastatel 1990-1991, mil jälgiti 90 lugeja traditsioonilise kvaliteetlehe (*broadsheet*) formaadi lugemist. Selgus, et fotod tõmbavad kõige suuremat tähelepanu, seejuures värviline pilt tõmbas tähelepanu tervele sellele osale leheküljele, kus foto paiknes. Samuti said tähelepanu tekstiviited, mille juures oli väike illustreeriv foto. Topeltkülge vaadati kui ühte tervikut. Seejuures tõmbas küljel esmalt tähelepanu fotod ja graafika, seejärel pealkirjad, kuulutused ja viited. (Eyetracking the News... 2013)

Aastatel 1999-2000 viis Poynter Instituut koos Stanfordi Ülikooliga läbi esimese veebiväljaande lugemise uuringu, milles osales 34 *Chicago Sun-Times* lugejat ja 33 *St. Petersburg Times* lugejat. Selgus, et *online*-väljaande lugejad vaatavad esmalt pealkirju, juhtlõike ja kokkuvõtteid. Alles seejärel vaadatakse fotosid ja graafikat, seejuures fotod tõmbasid pilku rohkem kui graafika. Taas uuriti veebiväljaande lugemisharjumusi aastatel 2003-2004, mil oli vaatluse all 46 uuritavat. Uurimusest selgus, et lühikesed tekstilõigud said kaks korda rohkem tähelepanu kui pikad tekstiosad. (Eyetracking the news....2013)

2006.-2007. uuriti veebi- ja paberväljaannete lugemist juba võrdlevas plaanis. Selleks viis Poynter Instituut läbi oma seni kõige suurema uurimuse, kus osales 582 inimest. Neile tehti ülesandeks lugeda oma kodulinna ajalehti ning nende veebiväljaandeid (loeti kahte *broadsheet*-formaadis ajalehte *St. Petersburg Times* ja *Minneapolis Star Tribune* ja kahte tabloidi-formaadis väljaannet *Philadelphia Daily News* ja *Rocky Mountain News*, neile lisaks kahte veebiväljaannet *sptimes.com* ja *startribune.com*). Eelnevalt oli lugejatelt palutud, et nad vaatluspäeval iseseisvalt ajalehte ega veebiväljaannet ei loeks. Vaatlusel paluti lugeda väljaannet nii, nagu nad seda normaalselt ja igapäevaselt teevad. Iga inimene kandis kaameratega varustatud prille – üks kaamera jäädvustas silma liikumist, teine jäädvustas seda, kuhu lugeja vaatas. (Eyetracking the news....2013)

Uurimusest selgus, et veebiväljaande lugeja loeb keskmiselt 77% kogu tekstist, mis lugemiseks valitakse. Samal ajal kvaliteetväljaande puhul loetakse läbi keskmiselt 62% valitud loost ning tabloidväljaande puhul 57%. Veebiväljaandest loetakse artiklit pikemalt, kuna veebiuudised on sageli napid uudisraportid, mida uurimuses liigitati samuti lugude alla. Uuriti ka, kuivõrd sageli loetakse lugu algusest lõpuni läbi. Selgus, et 63% valitud tekstidest loeti algusest lõpuni läbi veebiväljaandes. Paberväljaannetes oli see protsent tunduvalt madalam. 40% valitud lugudest loeti lõpuni kvaliteetväljaandes ning 36% tabloidides. (Eyetracking the news....2013)

Ka kõnealusest uurimusest ilmnes, et lühike tekst on lugeja jaoks atraktiivsem. Paberväljaandes tõmbavad tähelepanu ka suured põhilood. Lühiuudised äratasid tähelepanu kõige paremini siis, kui neil oli juures väike foto. Kui foto oli lühiuudise kõrval, siis kasvas tõenäosus, et lugeja uudist märkas rohkem kui 34%. Suured ja tõsielulised fotod püüdsid rohkem pilku kui väikesed ja lavastatud fotod. (Eyetracking the news....2013)

Täna on Poynter Instituut asunud uurima uudiste lugemist tahvelarvutist. Esimene sellelaadne uurimus viidi läbi 2011. aastal, kui jälgiti silmakaamera abil 36 inimese

lugemismustreid iPad'is. Üks uuritavate grupp koosnes 18-28-aastastest uuritavatest, teise rühma moodustasid 45-55-aastased, kes on harjunud lugema nii trükimeediat kui ka veebiuudiseid. (Dickenson Quinn 2012)

Projektis kasutati 20 lugu, mis olid kujundatud esilehel kolmel erineval viisil. Ühel juhul oli pealeht traditsioonilise veebiväljaande ilmega – domineerisid fotod, uudiste juures oli näha pealkiri ja juhtlõik. Teemarubriigid olid „uudised“, „sport“, „äri“ ja „elu“. Teisel juhul oli lehel traditsiooniline tahvelarvutis lugemiseks mõeldud kujundus, kus esileht koosnes üksteise kõrval olevatest ühesuurustest fotodest ja artikli pealkirjadest. Seejuures olid pildiread jaotatud rubriigiti – esimene rida koosnes uudistest, teine spordist jne. Kolmanda kujunduse puhul toodi välja üks kategooriat ilmestav lugu, millel oli juures neli fotot. 50% uuritavatest eelistas teist kujundust, 35% traditsioonilise veebiväljaande kujundust ning 15% kolmandat kujundust. (Dickenson Quinn 2012)

Esmalt vaatas uuritav üle umbes 18 loo pealkirjad, siis otsustas, mida hakkab lugema. Seejuures osa pealkirjadest loeti läbi kaks korda. Paljud lood loeti lõpuni läbi. Sarnaselt teistele silmakaamera uuringutele ilmnis uuringust, et inimesed armastavad loo avada läbi domineeriva elemendi lehel – tavaliselt foto. Seega, fotod ja videod said palju tähelepanu. (Dickenson Quinn 2012)

Silmakaamera tehnoloogiat on kasutanud ka Jakob Nielsen uurimisrühm, mis leidis 2006. aastal, et kasutajate silmad liiguvad veebiväljaandel moodustades F-tähe kujulise mustri. Nielsen toob välja, et silmad liiguvad üle veebilehekülje seejuures hämmastava kiirusega. 2006. aastal avaldatud uurimuses osales 232 inimest, kes lugesid tuhandeid veebilehekülgi. Uuringu tulemusena võis Nielsen (2006) teha järgmised tähelepanekud:

- Esmalt loeti lehekülje ülemist osa horisontaalselt;
- Seejärel liikus lugeja veidi alla ja luges taas veebilehte horisontaalselt;
- Viimaks skaneeris uuritav veebilehe vasakut külge vertikaalselt. Mõningatel juhtudel oli skaneerimine aeglane ja süstemaatiline, teisel juhul liiguti kiiresti üle materjali;
- Sellest tulenevalt võib Nielsen järeldada, et inimesed ei loe veebiväljaandes teksti põhjalikult läbi;
- Esimesed kaks lõiku peavad endas kandma kõige olulisemat informatsiooni. Siis on lootust, et lugejas tekib huvi ja ta loeb materjali enam kui vaid esimesed kaks lõiku;

- Alapealkirjad ja lõikude esimesed sõnad peaksid kandma olulist informatsiooni, kuna lugeja skaneerib veebiväljaande vasakut äärt märksõnu otsides. Kasutajad märkavad enamasti kõige paremini kolmandat sõna reas. (Nielsen 2006)

4. Uurimisküsimused

Käesoleva magistritöös uuritakse, kas ja kuidas erinevad paberväljaande lugemispraktikad veebiväljaande lugemispraktikatest. Seejuures pakub autorile huvi teadmine, kuidas erineb materjali loetavus veebi- ja paberväljaandes – millised lood ja teemad saavad rohkem tähelepanu; millised artikleid ja teemasid loetakse tähelepanelikumalt; kui palju erinevaid teabeühikuid korraga haaratakse ning kas see number on suurem veebi- või paberväljaande puhul. Samuti huvitavad autorit materjali valikute põhjused. Kommunikatori jaoks on oluline mõista, kuidas käita ja säilitada auditooriumi tähelepanu, vältida tõrjehäällestust, saavutada arusaam ja teate oluliseks pidamine (Vihalemm 2009). Neile küsimustele otsib vastust ka käesoleva töö autor.

Alljärgnevalt on välja toodud varasematest empiirilistest uuringutest lähtuvalt konkreetsed uurimisküsimused:

- 1) Kuidas erineb materjali loetavus veebi- ja paberväljaandes?
- 2) Kuidas erinevad lugemisvalikud veebi- ja paberväljaandes?
- 3) Millistest teguritest sõltub lugemisvalik veebiväljaandes ja paberväljaandes?
- 4) Millised tegurid aitavad lugeja tähelepanu säilitada?
- 5) Mis põhjustel katkestatakse valitud teabeühiku lugemine veebiväljaandes ja paberväljaandes?

II MEETOD

Käesolevas magistritöös on veebi- ja paberväljaande lugemispraktikate uurimiseks kombineeritud *think-aloud* vaatlust ning formaliseeritud ankeetküsitlust.

Think-aloud meetodi puhul antakse vaatlusalusele ülesanne, mille lahendamisel kommenteerib ta tekkivaid mõtteid valjult vaatlejale. Seejuures ei mõtestata vaatluse hetkel mõtteid lahti, vaid väljendatakse neid sel hetkel, kui mõtted pähe tulevad. Vaatlussessioon lindistatakse audio- või videolindile ning hiljem transkribeeritakse. Suulisi protokolle analüüsitakse kodeerimisskeemi põhjal. Meetodit on rakendatud psühholoogilistes ja hariduslikes uurimustes kognitiivsete protsesside mõistmiseks. (van Someren et al 1994)

Think-aloud meetodi üheks suurimaks plussiks on peetud rikkalikku ja laialdast andmekogu, mida on hiljem võimalik analüüsida nii kvalitatiivselt kui kvantitatiivselt (Hoppmann 2009).

Van Someren, Barnard ja Sandberg (1994: 26) kinnitavad, et enamikule inimestest saab oma mõtetest rääkimine rutiiniks paari minutiga. Seetõttu ei ole ülesande täitmine ja samal ajal rääkimine nii raske kui pealtnäha tundub. Samas ei ole *think-aloud* vaatlusel protokollid täiuslikud, sest uuritavad võivad välja öelda vaid osa mõtetest ning mõtete sõnastamine ei pruugi sammu pidada kognitiivsete protsessidega (van Someren et al 1994).

Protokollide analüüsiks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, täpsemalt manifestset analüüsi, mis tähendab, et vaadeldi üksnes neid elemente, mis olid otsesõnu esindatud. Samuti kasutati vertikaalanalüüsi, mis tähendab, et teatud teemat vaadeldi läbi kõigi vastajate hinnangute, kõrvutades neid ja otsides neis ühisjooni ja erinevusi.

2012/2013. õppeaasta sügissemestril toimunud kursuse „Meedia efektid ja efektiivsus raames“ viisid Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi bakalaureuseastme tudengid läbi küsitluse 4. oktoobri Postimehe paberväljaande numברי loetavuse kohta. Loengukursuse kodutöö üheks osaks oli leida Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonnast kaks üliõpilast ning uurida nende Postimehe paberväljaande loetavust 4. oktoobril 2012.

Peale seda kui uuritav oli Postimehe konkreetset numbrit lugenud, esitati talle küsimusi selle kohta, mis meelde jäi, mis häiris ning mis meeldis. Seejärel vaatas uurimust läbi viiv tudeng koos küsitletavaga uuesti lehenumbri läbi ning tähistas ära, milliseid teabeühikuid loeti (osaliselt või täielikult), milliseid märgati ning mis täielikult kahe silma vahele jäid. Igal

vastajal oli võimalus soovikorral oma valikuid kommenteerida, mida küsitluse läbiviija üles täheldas. Samuti tuli täita ankeetküsitlus oma meediatarbimisharjumuste kohta, mis sisaldas ka avatud küsimusi nii konkreetse Postimehe numbri kui ka üldisemalt Postimehe paber- kui ka veebiväljaande kohta. Kokku kogusid ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi tudengid 66 küsitletava andmed. Need tõsteti Exceli tabelisse ja edastati kursusel „Meedia efektid ja efektiivsus“ osalenud Liisi Sarapile, kes võttis laekunud andmed kokku ja teostas esialgse ülevaate uurimistulemustest.

Nii 3. kui ka 4. oktoobril 2012. viidi läbi ka Postimees.ee loetavuse uurimus *think-aloud* meetodil. 3. oktoobri pärastlõual alustati veebiväljaande lugemise vaatluste läbiviimistega Tartu Ülikoolis. Uuritavateks taaskord sotsiaal- ja haridusteaduskonna üliõpilased, kes olid end vaatlusele registreerinud vabatahtlikult. Vaatlused toimusid Tartu Ülikooli õppehoonete Salme 1a, Lossi 36 ning Tiigi 78 vabades ruumides. Vaatlejaid oli lisaks käesoleva töö autorile veel kaks (üks endine ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi üliõpilane ja üks praegune ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi magistrant). Vaatlusalustel paluti enne vaatlusele tulemist päeva jooksul iseseisvalt uudisportaale mitte jälgida. Vaatlusel anti uuritavale ülesandeks lugeda Postimees.ee väljaannet nii nagu ta seda tavapäraselt teeb. Ajalist piirangut ühelegi uuritavale seejuures ei seatud. Oma lugemisvalikuid paluti kõvasti vaatlajale põhjendada. Samuti paluti kommenteerida, miks mingi artikkel läbi loetakse või pooleli jäetakse. Vaatlusalusel oli lubatud kõikidest veebiväljaande lugemisega seotud mõtetest kõvasti rääkida ning soovi korral nende üle arutleda. Lugemisseanss filmiti. Uuringu lõppedes täitis uuritav sama ankeetküsitluse, mis paberväljaande uurimuses osalenud tudengid.

Think-aloud vaatlused viidi läbi 3. oktoobri pärastlõunast 4. oktoobri hilisõhtuni. Hiljem lugemisseansid transkribeeriti ning analüüsiti kasutades kvalitatiivset sisuanalüüsi meetodit. Sisuanalüüsi kaasati seejuures ka paberväljaande lugejate kommentaarid.

III TULEMUSED

Käesolev osa keskendub magistritöös uuritud veebi- ja paberväljaande lugemist kirjeldavatele tulemustele. Esmalt on toodud täpsed paberlehe lugejate ja veebiväljaande lugejate koosseisud (õpitav eriala, sugu, aasta ülikoolis) ning seejärel on kirjeldatud uuritavaid nende meediatarbimisharjumuste kaudu. Seejärel on antud ülevaade 3. ja 4. oktoobri Postimehe veebiväljaande loetavusest ning 4. oktoobri Postimehe paberväljaande loetavusest. Selleks, et valikuid paremini mõista, on antud töö autor pidanud vajalikuks kirjeldada ka vaatlus- ja küsitluspäevade uudisvoogu, mis annab valikutele laiemat konteksti. Analüüsi viimases osas käsitletakse lugejate valikute põhjuseid – uuritakse, milliste tegurite mõjul toimub artiklivalik, mis põhjustel loetakse artikkel lõpuni ning mis põhjustel tähelepanu hajub.

1. Uuritavate koosseis

Think-aloud vaatlused viidi läbi 3. ja 4. oktoobril 2012 38 Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonna bakalaureusetudengi peal, kes õppisid ülikoolis vähemalt teist aastat. Uuritavateks valiti sotsiaal- ja haridusteaduskonna tudengid eeldusel, et see grupp soovib end ühiskonnas toimuvaga kursis hoida ning selle grupi seast on seetõttu lihtsam leida meediaväljaandeid lugevaid inimesi. Esimest aastat ülikoolis õppivad tudengid välistati eeldusel, et nende lugemisharjumused on alles kujunemisel, mitte nii kinnistunud. Käesolevas uurimuses arvestati 35 *think-aloud* vaatlusega, kuivõrd ühel juhul ebaõnnestus vaatlus ning kahel juhul jäid täitmata ankeetküsitlused.

Tartu Ülikooli ajakirjanduse- ja kommunikatsiooni instituudi tudengid uurisid 4. oktoobril 2012 kursuse „Meedia efektid ja efektiivsus“ raames 66 sotsiaal- ja haridusteaduskonna bakalaureusetudengi paberväljaande lugemist. Lähteülesandeks kursusel osalejale oli leida kaks retsipienti. Soovituslik oli leida vastajateks üks meessoost, teine naissoost tudeng, üks haridusteadusi õppiv, teine sotsiaalteadusi õppiv tudeng. Seda, et meeste ja naiste ning haridusteadlaste ja sotsiaalteadlaste arv oleks enam-vähem tasakaalus, püüti jälgida ka veebiväljaande lugejaid otsides. Praktikas see nii täielikult ei realiseerunud.

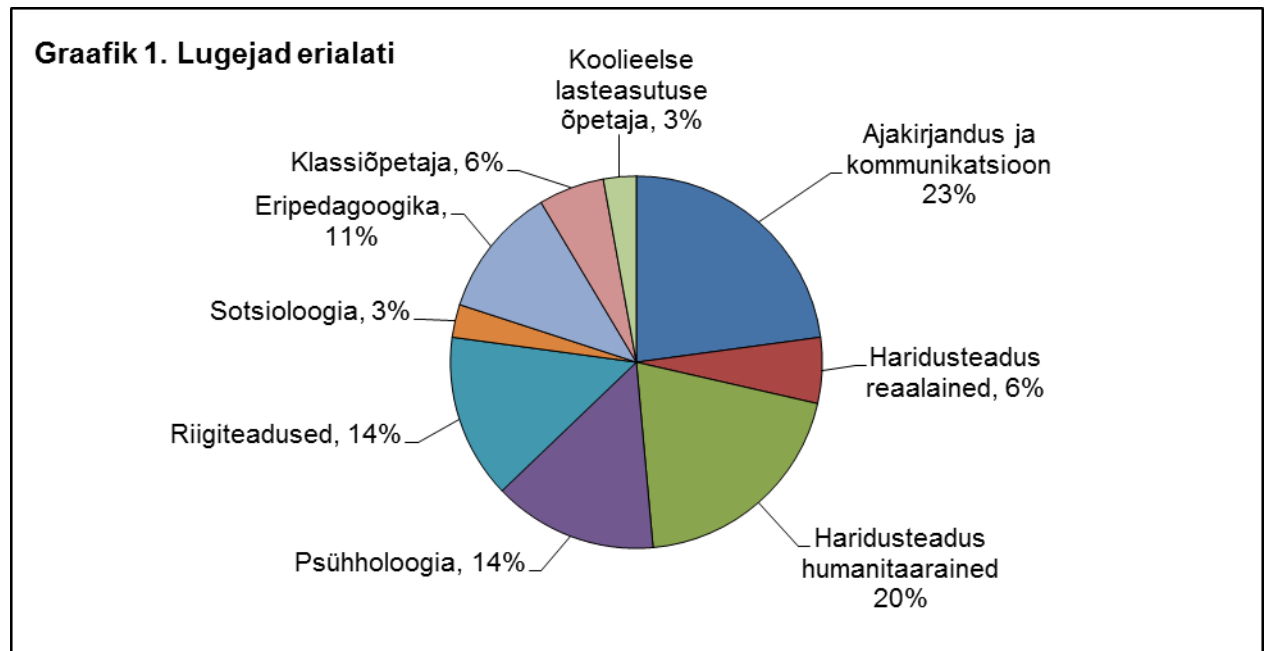
Kokkuvõtteks on käesolevas töös uuritud 101 tudengi Postimehe veebiväljaande või paberväljaande lugemispraktikaid.

Kuna uurimismeetod ei võimalda vaadelda nii suurt gruppi, et saaks üldistusi teha kogu Postimees.ee ja Postimehe paberväljaande auditooriumi kohta, siis võeti vaatluse alla vaid üks mingite tunnuste poolest homogeenne grupp. Grupi homogeensed tunnused on järgmised:

- Ajutine või alaline elukoht Tartus;
- Pooleliolevad õpingud Tartu Ülikooli Sotsiaal- ja haridusteaduskonnas bakalaureuseastmes;
- Üheeaalisus (tegu on noortega vanuses 19-26).

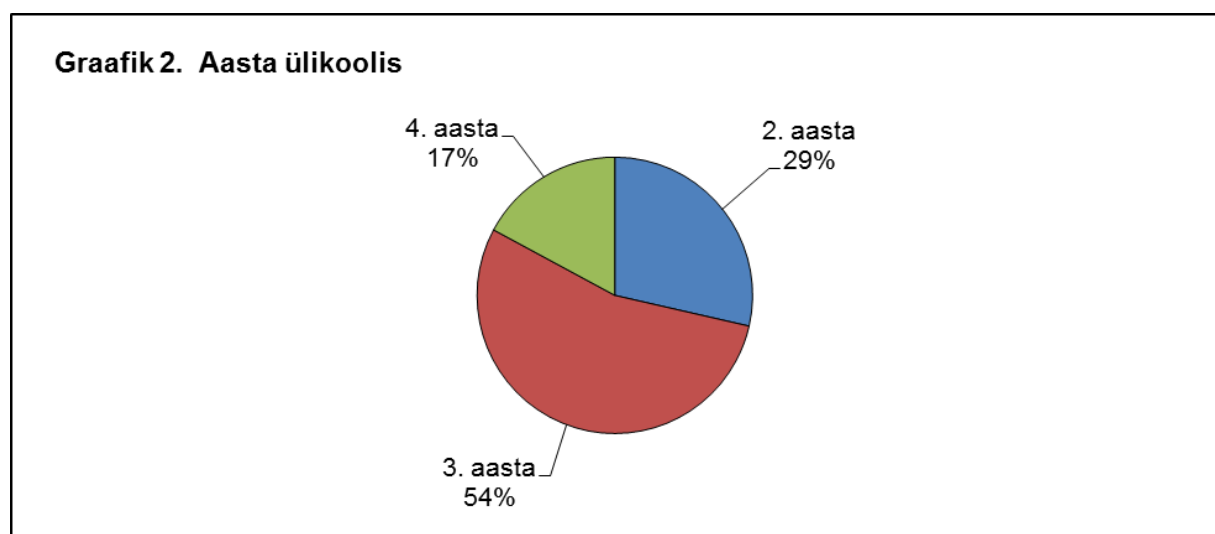
1.1 Veebiväljaande lugejate koosseis

Kokku osales *think-aloud* vaatluses 15 haridusteadusi õppivat tudengit ning 20 sotsiaalteadusi õppivat tudengit. Haridussuunal õppivate tudengite seas domineeris erialana haridusteadus (humanitaarained), mida õppis kokku kuus uuritavat ehk 20% uuritavatest. Sotsiaalteaduste suunal domineeris erialana ajakirjandus- ja kommunikatsioon, mida õppis kokku kaheksa tudengit ehk 23% vastanutest.

Graafik 1. Veebiväljaande lugejad erialati

Uurimuses osales 21 naist ja 14 meest, mis teeb naiste osakaaluks 60%. Uuritavatest valdav enamik (54% ehk 19 uuritavat) õppis ülikoolis kolmandat aastat.

Graafik 2. Veebiväljaande lugejate aastad ülikoolis

Kümme uuritavat olid ülikoolis teist aastat ning neljandat aastat õppis ülikoolis kuus vastajat ehk 17% vastanutest. Alljärgnevalt toodud tabelis on välja toodud veebivaatlustes osalenud uuritavate täpne kirjeldus.

Tabel 1. Veebiväljaande lugejad

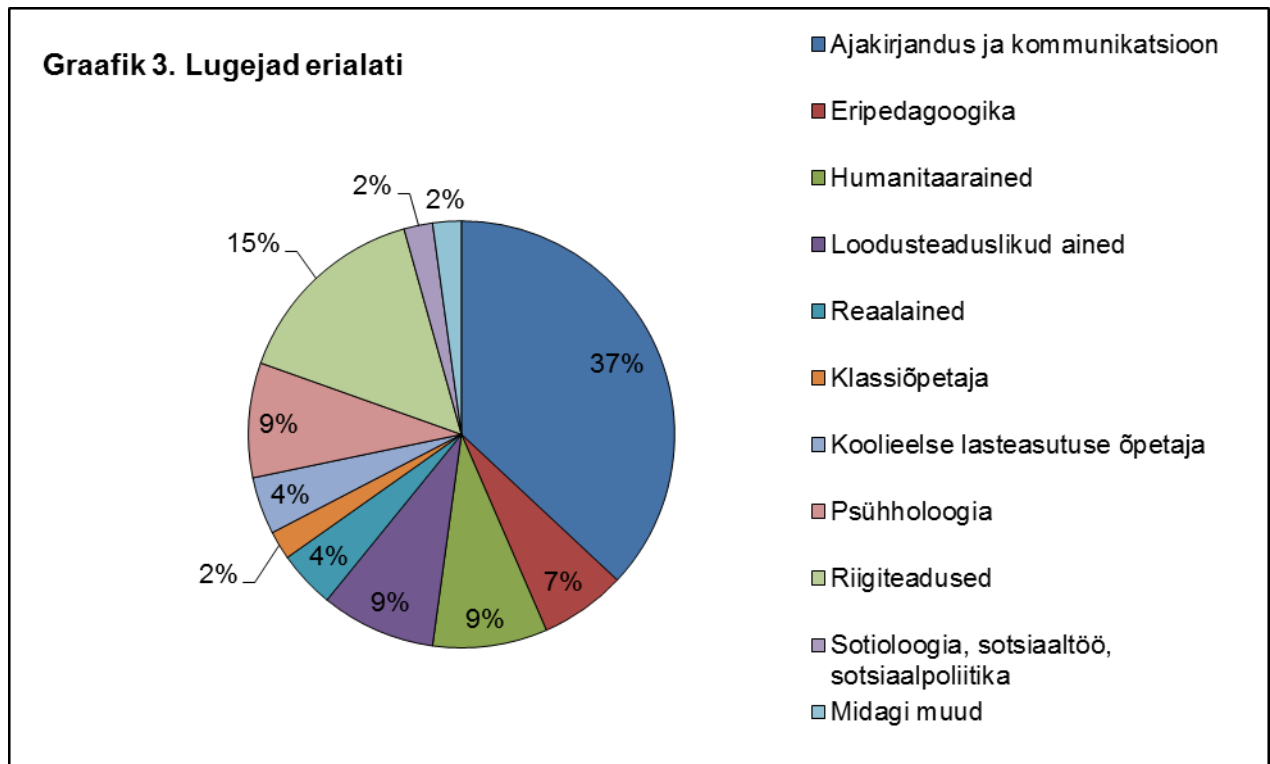
Uuritav	Sugu	Eriala	Kursus (aasta)
N182	naine	koolieelse lasteasutuse õpetaja	II
M213	mees	ajakirjandus ja kommunikatsioon	III
M333	mees	psühholoogia	III
N42a3	naine	haridusteadus (humanitaarained)	III
N542	naine	riigiteadused	II
N662	naine	eripedagoogika	II
M733	mees	psühholoogia	III
M813	mees	ajakirjandus ja kommunikatsioon	III
N942	naine	riigiteadused	II
N1032	naine	psühholoogia	II
N112a3	naine	haridusteadus (humanitaarained)	III
M122a3	mees	haridusteadus (humanitaarained)	III
N1362	naine	eripedagoogika	II
M142c3	mees	haridusteadus (reaalained)	III
N152a3	naine	haridusteadus (humanitaarained)	III
N1634	naine	psühholoogia	IV
M172a2	mees	haridusteadus (humanitaarained)	II
N1844	naine	riigiteadused	IV
N1964	naine	eripedagoogika	IV
N2064	naine	eripedagoogika	IV
N2133	naine	psühholoogia	III
M222C3	mees	haridusteadus (reaalained)	III
M2343	mees	riigiteadused	III
N2473	naine	klassiõpetaja	III
N2514	naine	ajakirjandus ja kommunikatsioon	IV
N2613	naine	ajakirjandus ja kommunikatsioon	III
N2742	naine	riigiteadused	II
M2814	mees	ajakirjandus ja kommunikatsioon	IV
M2913	mees	ajakirjandus ja kommunikatsioon	III
N3013	naine	ajakirjandus ja kommunikatsioon	III
N3153	naine	sotsioloogia, sotsiaaltöö, sotsiaalpoliitika	III
M3213	mees	ajakirjandus ja kommunikatsioon	III
N3373	naine	klassiõpetaja	III
M342a2	mees	haridusteadus (humanitaarained)	II
M352a2	mees	haridusteadus (humanitaarained)	II

1.2 Paberväljaande lugejate koosseis

Kokku luges kõnealuse uurimuse tarbeks Postimehe 4. oktoobri paberväljaannet 66 tudengit, kuid vastajate täpses kirjelduses on ära toodud vaid 46 tudengi andmed. Seda seetõttu, et mõningatel juhtudel oli ankeetküsitlus täidetud osaliselt. Kuna lähteülesandena oli kursuse „Meedia efektid ja efektiivsus“ raames uurida Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonna bakalaureuseastme tudengeid, siis on 66 vastaja üldine kirjeldus siiski teada. 46 vastaja koosseis on võimalik täpsemalt välja tuua.

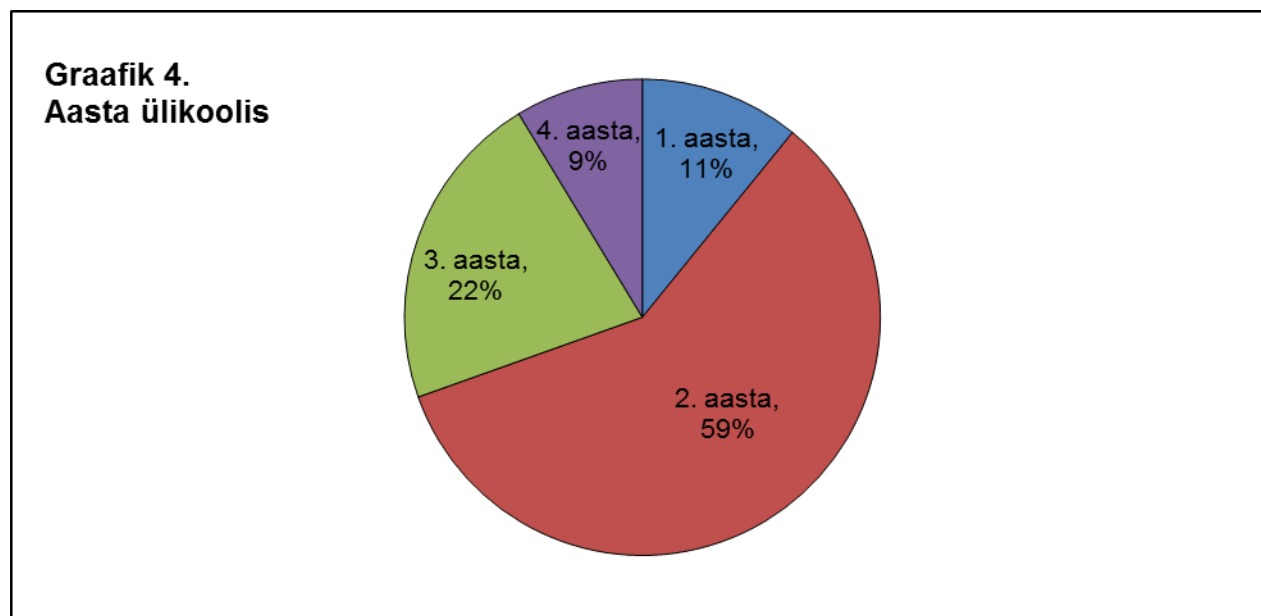
Paberlehe uurimuses osalenud 46 tudengist 29 õppis sotsiaalteadusi, 16 haridusteadusi, üks uuritav õppis ametlikult teises teaduskonnas, kuid tundis sotsiaalteaduste vastu õpingute vältel huvi. Kõige rohkem oli vastajate seas ajakirjandus- ja kommunikatsiooni tudengeid (17 tudengit ehk 37% uuritavatest) ning riigiteaduste tudengeid (9 tudengit ehk 15%). Haridusteadusi (loodusteaduslikud ained, humanitaarained, reaalsained kokku) õppis kokku kümme uuritavat.

46 vastaja seas oli 16 meessoost ning 30 naissoost tudengit. See tähendab, et naiste osakaal on kõnealuses uurimuses vähemalt 65%.

Graafik 3. Paberlehe lugejad erialati

Paberlehe lugejate seas oli palju teist aastat ülikoolis õppivaid tudengeid (vähemalt 27 tudengit ehk 59% vastajatest). Kolmandat aastat õppisid ülikoolis vähemalt kümme ning neljandat aastat vähemalt neli vastajat. Ehkki üliõpilastel oli tugevalt soovituslik jätta välja esmakursuslased, siis kokkuvõttes jõudis valimisse viis esmakursuslast, mis teeb nende osakaaluks 9%.

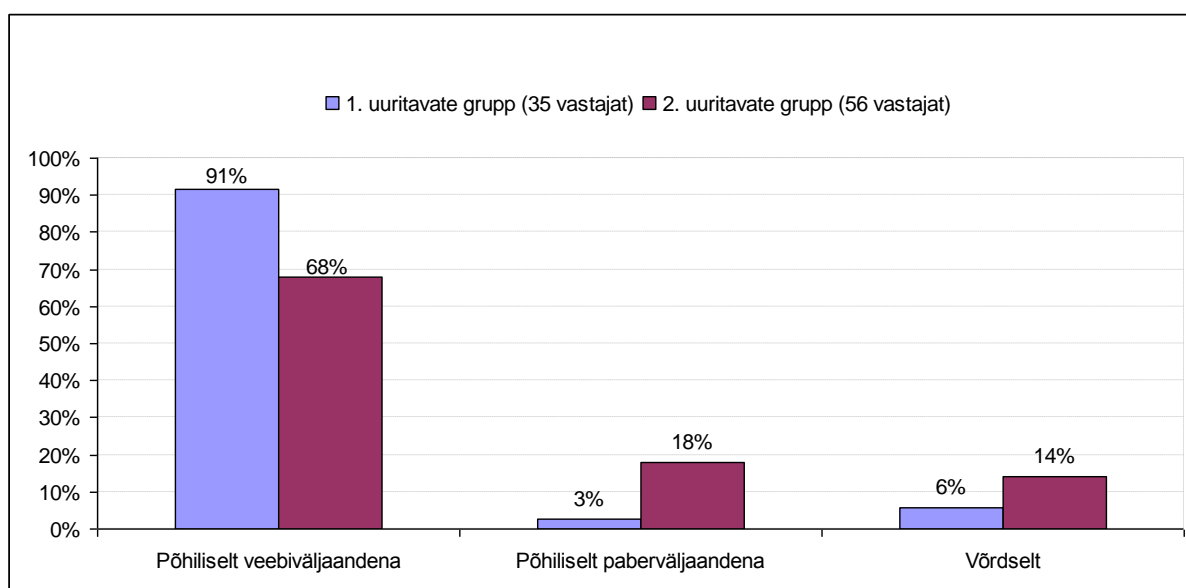
Graafik 4. Paberlehe lugejate aastad ülikoolis

1.3 Üldised lugemisharjumused

Vastajate koosseisu kirjeldavad muuhulgas nende meedia lugemisharjumused, millest püüti ankeetküsitluse abil aimu saada. Seejuures keskenduti eelkõige Postimehe paber- ja veebiväljaande lugemisharjumustele ning eelistustele, et oleks võimalik välja selgitada, kui oluline on valim auditooriumina Postimehe toimetuse jaoks. Alljärgnevalt on esitatud kõrvuti nii veebiväljaande lugejate (rühm nr. 1) kui ka paberväljaande lugejate (rühm nr. 2) tulemused ühe küsimuse kohta. Käesolevas peatükis on välja toodud 56 paberväljaande uurimuses osalenud tudengite lugemisharjumused, kuna kümme tudengit täitsid ankeetküsitluse vaid osaliselt.

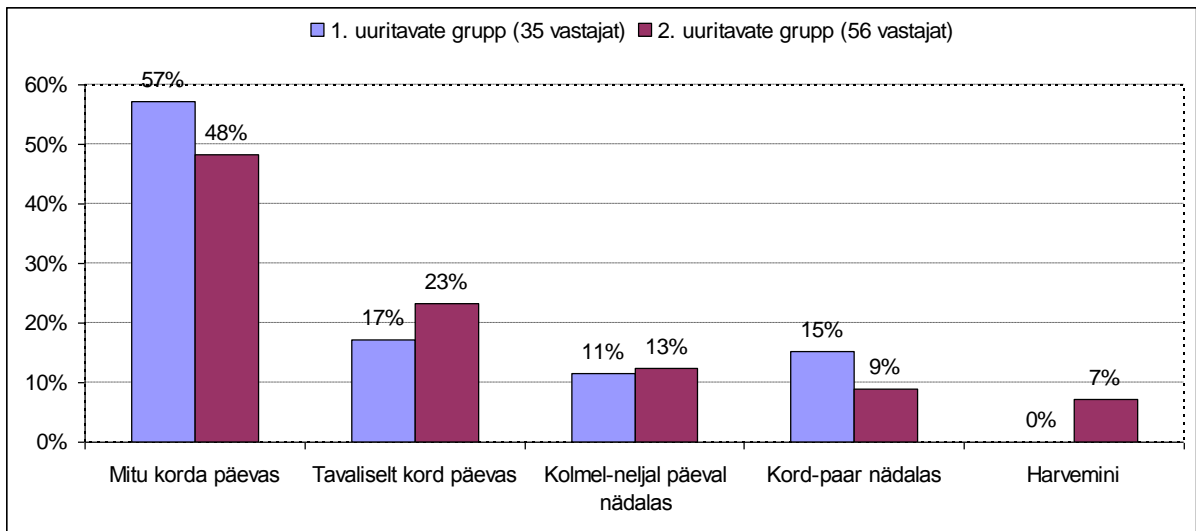
Nagu graafikult nr. 5 selgub, siis oli teises rühmas Postimehe paberväljaande lugejaid palju rohkem. Siiski on veebiväljaande lugejate protsent mõlemas rühmas kõrge ja paberväljaande lugejate protsent selle kõrval tagasihoidlik. Veebiväljaande uuringus osalenud grupi (35 tudengit) seast luges Postimeest põhiliselt paberväljaandena vaid üks vastaja. Samal ajal kui 32 vastajat ehk 91% vastanutest loevad põhiliselt Postimees.ee-d. Paberväljaande lugemise

uuringus osalejatest vastas antud küsimusele 56 tudengit, kellest 38 loeb peamiselt Postimees.ee-d (68%). Paberväljaande lugejaid on seevastu 32%, kellest 14% loeb nii Postimees.ee-d kui Postimehe paberlehte võrdselt. Suur erinevus kahe grupi paberlehe lugemisharjumuse osas on tõenäoliselt tingitud sellest, et *think-aloud* vaatlusesse otsiti veebiväljaande lugejaid. Samal ajal ei olnud paberväljaande lugemine vaatluses osalemiseks nii oluline kriteerium. Paberväljaande lugejate hulka teises grupis kasvatas kindlasti ajakirjandus- ja kommunikatsiooni instituudi tudengite suur hulk (37% kogu valimist), kelle seas on levinud tava loengutevaheline periood veeta instituudi tudengitoas, kus on paberlehed kättesaadavad. (Vt. Graafik nr. 5)

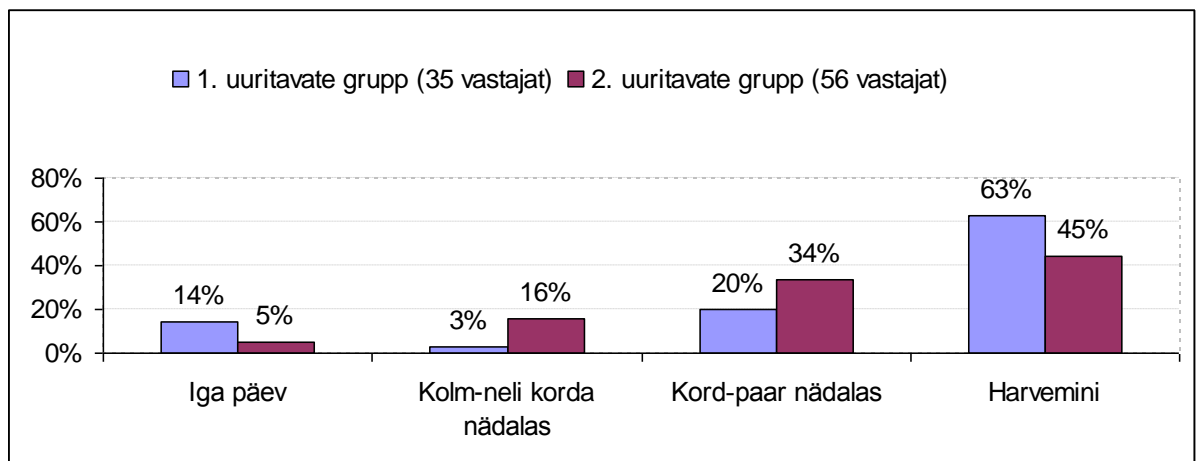
Graafik nr. 5 Lugemisallika võrdlus Postimehe lugemisel

Valdav osa vastajatest loeb Postimees.ee-d mitu korda päevas, seda nii esimeses kui ka teises rühmas. Samas on *think-aloud* vaatlusel osalejad aktiivsemad Postimees.ee lugejad (veebiväljaande lugejaid oli rohkem, korduvaid külastajaid oli rohkem). 35-st vastajast loeb Postimees.ee-d mitu korda päevas 20 vastajat, mis tähendab, et sellise harjumusega vastajate osakaal on 57%. 17% vastajatest loeb väljaannet tavaliselt korra päevas. 26% vastajatest (9 vastajat) ei ole igapäevased Postimees.ee lugejad, kuid kõik selle rühma liikmed loevad Postimees.ee-d vähemalt paar korda nädalas. Paberlehe uurimuses osalenud 56 tudengist luges Postimees.ee-d mitu korda päevas 27 tudengit, nende osakaal oli seega 48%. Kord päevas lugejate protsenti on selles grupis teise grupiga võrreldes aga suurem (23% ehk 13 vastajat). Samas kuulus siia rühma ka neid, kes loevad veebiväljaannet harvemini kui kord-paar nädalas. Selliste vastajate osakaal oli siiski väikene (7% ja 4 vastajat). (Vt. Graafik nr. 6)

Graafik nr. 6 Postimehe lugemissagedus veebis

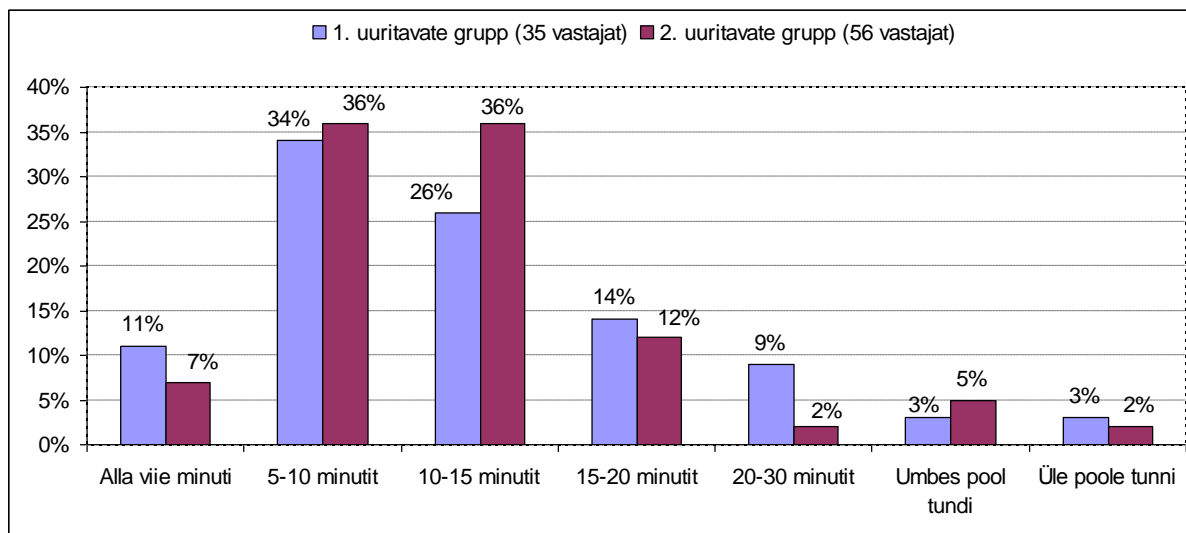
Esimeses rühmas on suurem igapäevasete paberlehelugejate osakaal, mis ulatub 14%-ni. 35-st tudengist loeb igapäevaselt Postimees.ee-d viis tudengit. Teises rühmas on igapäevaseid paberlehelugejaid kolm 56 tudengist, mis tähendab, et nende osakaaluks on 5%. Suur hulk on tudengeid, kes loevad paberlehte harvem kui kord-paar nädalas. Esimeses rühmas on selliste tudengite osakaal 63%, teises rühmas on rohkem neid, kes nädala jooksul siiski Postimehe paberlehte jälgida jõuavad. Neid, kes nädala jooksul paberväljaannet üldse ei loe, on teises rühmas 45%. (Vt. Graafik nr. 7)

Graafik nr. 7 Postimehe lugemissagedus paberväljaandena

Võib öelda, et veebiväljaande lugemisseansi pikkus on mõlemal grupil üsna sarnane. Korraga veedetakse veebiväljaannet lugedes enamasti 5 kuni 10 minutit. Esimeses rühmas on selliseid lugejaid 34%, teises 36%. Veidi väiksem osa loeb veebiväljaannet korraga 10 kuni 15 minutit.

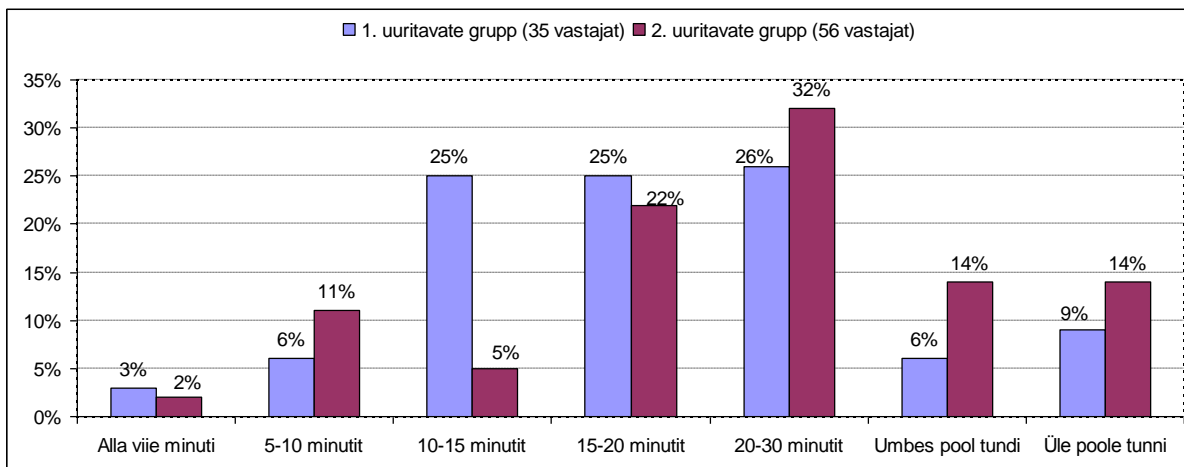
14% esimesest ja 12% teisest rühmast loeb väljaannet 15 kuni 20 minutit. Üldjuhul on nii, et mida harvemini lugeja Postimees.ee-d külastab, seda pikemaks venib ühe lugemisseansi aeg. Pool tundi või tund aega loevad veebiväljaannet korraga väga vähesed. Üldjuhul on säärased lugejad need, kes ei loe Postimees.ee-d igapäevaselt, vaid paar korda nädalas. (vt. Graafik nr. 8)

Graafik nr. 8 Veebiväljaande lugemisseansi kestus

Paberväljaannet loetakse teises rühmas enamasti 20 kuni 30 minutit (18 vastanut ehk 32% vastanutest). Esimeses rühmas on võrdselt sama palju neid, kes loevad väljaannet korraga 10 kuni 15 minutit, 15 kuni 20 minutit ja 20 kuni 30 minutit. Samal ajal kui teises rühmas on nende osakaal, kes loevad paberväljaannet 10-15 minutit, väga marginaalne – 5%. Vaid kolm inimest 56-st teeb nii. Teises rühmas olevad tudengid loevad väljaannet kauem. Tervelt 14% kulutab paberväljaandele korraga pool tundi, 22% loeb paberväljaannet 15-20 minutit. Alla viie minutiga suudab paberväljaande läbi vaadata väga väike osa lugejaid. Nii esimeses kui ka teises rühmas on selliseid kaks.

Kui veebiväljaannet loetakse enamasti korraga 5 kuni 10 minutit või 10 kuni 15 minutit, siis paberväljaandele kulutatakse enamasti 15-20 või 20-30 minutit. (Vt. Graafik nr. 9)

Graafik nr. 9 Paberlehe lugemisseansi kestus

Muuhulgas uuriti vastajatelt, kas nad loevad veebiväljaandes artiklite kõrvale ka kommentaare. Selgus, et kommentaaridel ei ole veebiväljaande lugemise juures kuigi suur roll. 46% esimesest rühmast loeb kommentaare väga harva, mõnikord loeb kommentaare 37% vastajatest. Teises rühmas loeb kommentaare väga harva 23% vastajatest, mõnikord loeb kommentaare 47% lugejatest.

Kokkuvõttes võib kõnealuse uuritavate rühma kohta teha järgmisi järeldusi:

- Postimeest loetakse enamasi veebiväljaandena;
- Veebiväljaannet külastatakse mitu korda päeva jooksul;
- Korraga kulutatakse veebiväljaandele 5 kuni 10 või 10 kuni 15 minutit;
- Postimehe paberleht satub pooltele lugejatele vähemalt korra nädala kätte;
- Paberlehe lugemisele kulub korraga 15-20 või 20-30 minutit.

1.3.1 Veebilehel liikumine

Think-aloud vaatluse käigus ilmnesid muuhulgas lugejate Postimees.ee liikumise viisid, mida võib samuti pidada harjumusteks. Seejuures need harjumused annavad aimu, millele lugejad veebilehel suuremat tähelepanu pööravad ning mis võib jääda märkamata. Kuna autor peab säärast teadmist töö kontekstis oluliseks, on alapeatükis välja toodud veebilehel liikumise viisid, mis on jaotatud nelja kategooria alla.

Nii 1. kui ka 2. rühmas toodi ankeetküsitluse käigus korduvalt välja positiivsena Postimees.ee uut kujundust. Kui veel 2011. aastal, mil käesolev autor kaitses oma bakalaureusetööd

„Postimees online-väljaande lugemine üliõpilaste hulgas“, koosnes pealeht kolmest veerust (paremast ja vasakust küljeveerust ja keskmisest põhiveerust), siis 2011. aastast koosneb Postimees.ee pealeht kahest veerust (vasakust põhiveerust ja paremast küljeveerust). Uuritavad leidsid, et tekst (eelkõige põhiveerus) on uue kujundusega muutunud loetavamaks ja suuremaks ning sisu on parem reklaamidest eristada.

Lugejate tähelepanu koondub põhiveerule, parem küljeveerg saab tähelepanu harva. Selle sisu panevad tähele enamasti need uuritavad, kes peale veebilehe ülevalt alla läbisirvimist ei sulge seda kohe, vaid liiguvad taas pealehe algusesse.

Pealehele ja lugudele erinevatel aegadel keskenduvad uuritavad

Viis lugejat 35-st sirvivad esmalt Postimees.ee pealehe läbi ja asuvad alles seejärel enda jaoks huvitavaid artikleid lugema. Sirvimise käigus avatakse artikkel uude aknasse, kuid seda asutakse lugema alles siis, kui on kogu pealehe huvipakkuv osa läbi vaadatud. Sellist lugemisviisi kasutavad uuritavad põhjusel, et see võimaldab konkreetse artikli lugemisele paremini keskenduda, kuna ülevaade kogu uudisvoost on juba olemas.

N542: „Ma tavaliselt teen uues aknas lahti, vaatan lehe lõpuni ja siis hakkan pärast lugema, nii võib?“

M222c3: „Mugavam on kogu kupatus (esilehekülg – autor) kohe läbi vaadata ja siis rahulikult lugusid vaadata.“

Pealehel ülevalt alla liikujad

Kõige klassikalisem veebiväljaande lugeja liigub pealehelt ülevalt alla harvemal juhul lehekülje lõpuni, enamasti sinna, kust tulevad vastu artiklid, mida ta on eelmise lugemisseansi ajal lugenud, või kust huvi kadus. Seejärel katkestas ta Postimees.ee lugemise. Artiklid lugemiseks avas ta kohe ning pärast lugemist liikus „Tagasi“ nupu abil pealehele. Antud juhul rubriikidele ja teemalehekülgedele eraldi ei liiguta. Sellist lugemisviisi kasutas 17 uuritavat, kes sellise meetodi kasutamist põhjendada ei osanud. Tegemist on harjumusega.

Pealehel ülevalt alla ja alt üles liikuja

Neli uuritavat liikusid peale pealehe sirvimist taas pealehe algusesse, et näha, ega nende lugemise momendil ei ole lisandunud pealehele uusi artikleid. Seejuures üks uuritav (N1844) vaatabki pealehe läbi enamasti kaks korda järjest. Tema näol on tegemist siiski suure erandiga. Huvipakkuvad artiklid avatakse lugemiseks kohe ja hiljem liigutakse tagasi sinna,

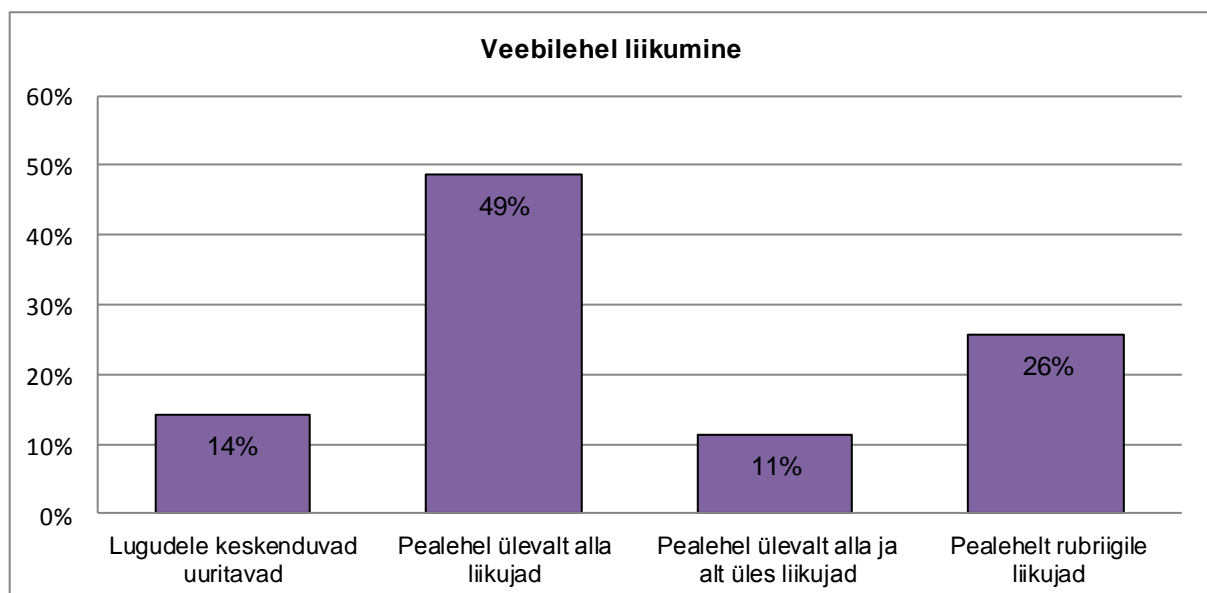
kust pealehe lugemine pooleli jäi. Pealehte loetakse seni, kuni tulevad vastu eelmise seansi ajal loetud artiklid või kaob huvi.

Pealehelt rubriigile/rubriikidele liikujad

35 uuritavast üheksa jälgib peale Postimees.ee pealehe ka endale huvipakkuva rubriigi/rubriikide või teemportaali/teemaportalide lehekülge. Esmalt sirvitakse läbi siiski pealehekülg ning kui sellega saab infovajadus rahuldatud, siis igal lugemisseansil ei tarvitseta teistele lehekülgedele edasi liikuda. Huvipakkuvale teemaportalile või rubriigile liigutakse enamasti siis, kui pealehel pakutavad teemad huvitavana ei tundu. Vaid uuritav N152a3 alustas uudiste lugemist TartuPostimees.ee küljelt ning liikus seejärel Postimees.ee küljele.

Rubriigid, millele uurimuses eraldi liiguti olid järgmised: kaks tudengit liikusid pärast Postimees.ee lugemist meelelahutuslikule Elu24.ee küljele, neli lugesid TartuPostimees.ee külge, kaks uuritavat lugesid Postimehe kultuuriuudiste rubriiki, üks inimene liikus majandusportaali E24.ee ja üks tarbijaportaali Tarbija24.ee.

See, kuidas lugejad teemaportaali või kindlasse rubriiki jõuab, on väga erinev. Sageli kasutatakse peale Postimees.ee pealehe lugemist ja taas veebilehe esiosasse jõudes teemaportalidesse ja rubriikidesse suunavat valikriba. Harvem kasutatakse paremat küljeveergu, kus on artiklid temaatiliste blokkide kaupa.

Graafik nr. 10 Veebilehel liikumine

2. Ülevaade Postimehe veebi- ja paberväljaande loetavusest 3. ja 4.10.12

Käesoleva peatüki mõistmiseks on vajalik töös kasutatud mõistete lahtiseletamine.

- **Teabeühik** – töös koondatakse mõiste „teabeühik“ alla artiklid, reklaamid, tsitaadid, nupud, teabegraafika, väljavõtted, kokkuvõtted ja viited (pealehe vitriinis), fotouudised, kuulutused.
- **Sisuline tekst või sisuline teabeühik** – toimetuse poolt koostatud ajakirjanduslik materjal paberlehes. Selle alla kuuluvad artiklid, nupud (sh. fotouudised), viited, vitriini kokkuvõtted, väljavõtted, tsitaadid, teabegraafika.
- **Sirvija** – veebiväljaandes tähendab sirvimine seda, et uuritav avas lugemiseks artikli, kuid luges seda väga katkendlikult. Uuritav võis näiteks lugeda vaid juhtlõiku või mõnda üksikut lauset sisust. Üksikutel juhtudel oli mitu lauset artikli sisust juba Postimees.ee esilehele toodud. Kui uuritav asus teksti lähemalt lugema, kuid otsustas artikli lähemaks lugemiseks mitte avada, liigitati tema lugemine samuti sirvimiseks. Paberväljaande puhul tähistab sirvija uuritavat, kes luges peale pealkirja ka mõne lause või lõigu teabeühiku sisust (st. vaatas üle).
- **Läbilugeja** – lugemiseks valitud artikli täielikult läbi lugenud uuritav.
- **Osaliselt lugeja** – uuritav, kes luges läbi vähemalt pool artiklist.
- **Märkajad** – läbilugejate, osaliselt lugejate ja sirvijate koguhulk.

Käesolev peatükk annab ülevaate Postimehe paberväljaande loetavusest tudengite hulgas 4.10.2012 ja Postimehe veebiväljaande loetavusest 3-4.10.2012. Esmalt on antud ülevaade üldisest uudisvoost ja olulisematest teemadest ajakirjanduses uuringu läbiviimise päevadel. Teises alapeatükis antakse üldine ülevaade paberväljaande ja veebiväljaande loetavusest võrdlevas plaanis. Kolmandas alapeatükis keskendutakse rubriikide ja teemade loetavusele veebis ning paberlehes. Neljas peatükk annab ülevaate vaatluspäevade loetumatest ja märgatumatest artiklitest nii paberväljaandes kui ka veebiväljaandes.

2.1 Ülevaade vaatluspäevade teemadest

Antud peatükk annab ülevaate teemadest 3. ja 4. oktoobri Postimehe veebiväljaandes ja 4. oktoobri paberväljaandes. Peatükk on oluline, kuna annab aimu olulisematest ühiskondlikest protsessidest, mis uurimuse läbiviimise päevadel käimas olid (ehk millises laiemas ühiskondlikus kontekstis veebilehe ja paberlehe lugemine toimus). Samuti annab ülevaate teemadest, mida Postimehe toimetuse olulisemaks ja aktuaalsemaks pidas. Vaatluspäevade tulemuste abil saab võrrelda, kuivõrd lugejad ise neid teemasid hindasid ning kuivõrd mõjutasid ühiskondlikud protsessid nende lugemisvalikuid.

2.1.1 Teemad 3. ja 4. oktoobri veebiväljaandes

3. oktoober 2012 oli 1. oktoobril alguse saanud tervishoiuvaldkonna töötajate streigi kolmas päev. Streigi korraldajateks olid Eesti Arstide Liit ja Eesti Tervishoiutöötajate Kutseliit. 1. oktoobrist peatati plaanilised ambulatoorsed vastuvõtud Tallinna ja Tartu haiglates. Lisaks hoiatasid streigi korraldajad, et kui kokkuleppele ei jõuta, võib tööseisak laieneda statsionaari ning streigiga liituvad ka mitmete teiste linnade haiglate plaanilise ambulatoorse arstiabi süsteemid. (Tervishoiutöötajate streik...2012)

Streigi ametlikust algusest teatasid korraldajad meedia vahendusel 17. septembril, kuid juba 3. septembril tuli teade, et Eesti Arstide Liidu volikogu otsustas korraldada koos Eesti Tervishoiutöötajate Kutseliiduga streigi. (Tervishoiutöötajate streik...2012)

Ehkki arstide lahkumise probleem on meedias viimased aastad laia kajastust leidnud, võttis meedia 3. septembrist tervishoiutöötajate murekohad taas teravamalt luubi alla (Niitra 2012).

Seega olid tervishoiusüsteemi probleemid üsna laialt kajastust saanud juba enne 3. ja 4. oktoobrit. Arstide streiki võib lugeda ka vaatluspäevade peateemaks.

3. oktoobril hoiti sündmustel eelkõige nõ. kätt pulsil, kuna streik oli algusjärgus. Näiteks uuriti, kuidas on streik seni inimesi mõjutanud (*Kroonilised haiged ei pääse perearstile, Streigi tõttu ei ole kiirabi väljakutsete arv kasvanud*). Samuti uuriti, millised on erinevate osapoolte edasised plaanid (*Haiglajuht: eesmärk on streik väärilt lõpetada, Arstide liit: kindlasti istume haiglate liiduga läbirääkimiste laua taha, Arstide liit: kokkuleppeid on võimalik saavutada lühikese aja jooksul*), avaldati arvamused (Anneli Talvik: *sein muutuste ees, Jonatan Karjus: arstid, leppige 6,6 protsendiga, Professor: aruteludelt peaks*

jõudma poliitiliste otsusteni, Noor arst: Eestis suhtuvad vanemad kolleegid meisse halvasti jne.) ning paluti arstide liidu juhil Andres Korkil lugejate küsimustele vastata.

4. oktoobril olid streiki kajastavad teemad uudisväärtuslikumad, kuna päeva jooksul toimusid sündmustes reaalsed arengud (*Arstide ja haiglate liidu juhid peavad endiselt kõnelusi*“, „*Arstide ja haiglate liidu läbirääkimised ei kandnud vilja, Ansip loodab tervishoiutöötajate läbirääkimistelt konkreetseid lahendusi*). Samuti tõstatas meedia uusi ja huvitavaid vaatenurki antud teemale (*Perearstid rikuvad haigekassaga sõlmitud lepingut, Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha saamiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi, Noop: tervishoiutöötajate nõudmine on absurdne, Eesti tervishoiu tulevik - maksame rohkem, saame vähem*)

Kokku avaldati 3. oktoobril 18 ja 4. oktoobril 15 tervishoiuvaldkonna probleemidega seotud artiklit. (Vaata tabel nr. 2)

Tabel 2. Tervishoiutöötajate streigi kajastus

Artikkel	Ülesmineku aeg
3.okt.12	
Galerii: narkoosiõe igapäevaelu Eesti ja Soome kodu vahel	0:01
Kroonilised haiged ei pääse perearstile	8:36
Ülikooli kliinikumi tohtrid: miks arstid streigivad?	9:02
Noor arst: Eestis suhtuvad vanemad kolleegid meisse halvasti	9:09
Online-intervjuu: vastab streikivate arstide juht Andres Kork	11:00
Veerand arstiteaduskonna lõpetanutest ei astunud mullu residentuuri	12:29
Arstide liit: tervishoiutöötajate ülekoormus mõjutab ravikvaliteeti	12:40
Riiklik lepitaja: arstid tekitavad streigiga haiglatele kahju ebaseaduslikult	12:49
Haiglajuht: eesmärk on streik väärikalt lõpetada	13:28
Anneli Talvik: sein muutuste ees	14:22
Streigi tõttu ei ole Tallinna kiirabi väljakutsete arv kasvanud	16:20
Arstide liit: kindlasti istume haiglate liiduga läbirääkimiste laua taha	16:30
Jonatan Karjus: arstid, leppige 6,6 protsendiga	16:53
Haiglad ootavad streigile juristide hinnangut	17:04
Arstid Brüsselisse viinud Tarand: see on minu panus streiki	17:05
Pevkur: haigushüvitiste maksmine töötukassa eelarvest jätkaks haigekassale 40-50 miljonit	17:39
Arstide liit: kokkuleppeid on võimalik saavutada lühikese aja jooksul	20:09
Professor: aruteludelt peaks jõudma ka poliitiliste otsusteni	23:22
4.okt.12	
Eesti tervishoiu tulevik - maksame rohkem, saame vähem	8:11
Streik on vähendanud perearstikeskuste tööd	9:21
Eesti arstid Soomes: ka Soome tervishoius ei ole kõik korras	9:50
Perearstid rikuvad haigekassaga sõlmitud lepingut	10:47
Arstide ja haiglate liidu juhid peavad endiselt kõnelusi	11:21
Ansip loodab tervishoiutöötajate läbirääkimistelt konkreetseid lahendusi	13:19
Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha saamiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi	14:01
Ligi ja Ansip suhtuvad lahja alkoholi aktsiisi tõstmisesse skeptiliselt	14:38
Perearst: kehtivad vastuvõtuaja nõuded on illusioon	15:42
Mikk Salu: asi on arstide töökorralduses	15:49
Päeva karikatuur: arstide töökoormus	15:51
Arstide ja haiglate liidu läbirääkimised ei kandnud vilja	16:37
Noop: tervishoiutöötajate nõudmine on absurdne	16:39
IRL: lahja alkoholi aktsiisitõus väärib kaalumist	19:26
Päeva karikatuur: mida teha arstide palgaga?	21:44

Teine 3. ja 4. oktoobril Postimehe veebiväljaandes kajastust leidnud teema käsitles Türki ja Süüria vahelist uut ja teravat konfliktilainet. Süüriaga seotud konfliktid on meedias varasemalt laia kajastust leidnud, kuivõrd Süürias käib 2011. aastast kodusõda. 3. oktoobril jõudis kodusõda aga esmakordselt Süüriast välja naaberriigi Türki territooriumile, kui Süüria tulistas Türki linna mürskudega. Rünaku tagajärjel hukkus Türki ametnike teatel viis inimest (*Süüria mürsud tapsid Türgis viis inimest*). Sama päeva õhtul tulistas Türki kättemaksuks Süüria sihtmärke.

Järgmisel päeval kajastati ootamatu rünaku tagajärgi (*Süüria vabandas Türki ees rünaku pärast; Erdogani nõunik: Türgi ei kavatse Süüriale sõda kuulutada*), Postimehele andis juhtunu kohta kommentaari president Toomas Hendrik Ilves (*Ilves: NATO kiire ja üksmeelne reaktsioon Türgile oli muljetavaldav*). Kokku avaldati Süüria konfliktist kaheksa lugu, millest enamik avaldusid 4. oktoobril (vt. Tabel nr. 3).

Tabel 3. Süüria kodusõda ja Türki konflikti käsitlevad artiklid

Artikkel	Ülesmineku aeg
3.okt.12	
Eesti toetab Jordaaniasse põgenenud Süüria elanikke 50 000 euroga	13:05
Süüria mürsud tapsid Türgis viis inimest	21:58
Türgi tulistas kättemaksuks Süüria sihtmärke	23:42
4.okt.12	
Süüria vabandas Türki ees rünaku pärast	7:07
Ilves Postimehele: NATO kiire ja üksmeelne reaktsioon Türgile oli muljetavaldav	11:43
Erdogani nõunik: Türgi ei kavatse Süüriale sõda kuulutada	12:14
Türgi parlament andis loa sõjalisteks operatsioonideks Süürias	16:02
Peaminister: Türgi ei kavatse Süüriaga sõtta astuda	23:45

3. ja 4. oktoobri teemad kätkesid ka Gruusia parlamendivalimisi. 1. oktoobril toimusid Gruusias parlamendivalimised, mille kaotas võimuerakond ja võitis opositsiooniühendus Gruusia Unistus. Tegemist oli ajaloolise hetkega Gruusia demokraatia arengus, kuna tegemist oli vabade valimistega. Vaatluspäeval avaldas Postimees.ee üheksa Gruusia (vaata Tabel nr. 4).

Tabel 4. Gruusia parlamendivalimisi käsitlevad artiklid

Artikkel	Ülesmineku aeg
3.okt.12	
Juhtkiri: Gruusia sooritas eksami, aga mis edasi	10:12
Venemaa: Gruusia hääletas selgelt muutuste poolt	13:19
Saakašvili ei kavatse presidendiametist taanduda	13:57
Ivanišvili: me ei esita poliitilisi ultimaatumeid	15:59
Rasmussen: Gruusia läbis lakmustesti	16:26
Ilves: Eesti toetab Gruusia riigi euroopalikke reforme	19:11
4.okt.12	
Lukašenka hakkab taotlema Gruusia naasmist SRÜ-sse	15:12
Ahto Lobjakas: Gruusiast, otse	15:52
Gruusia linnas puhkes vihane meeleavaldus	18:11

Postimees.ee 3. ja 4. oktoobri olulisematest teemadest võib veel esile tuua ka elektrituru avamise, millega seotud artikleid oli kummalgi päeval kolm (vt. Tabel nr. 5). Ehkki elektrituru avamine oli üks oluline meedia teema eelmisel aastal, siis mida lähemale jõudis elektrituru avamine, seda suuremaks muutus lugejahuvi ja seda aktiivsemalt meedia antud teemat ka kajastas.

Tabel 5. Avatud elektrituruga seotud kajastused

Artikkel	Ülesmineku aeg
3.okt.12	
Lugeja küsib: miks Eesti Energia küttepaketi ära kaotab?	0:50
Liive: avatud turul on elektri hind kõrgem vaid ostetava kvoodi jagu	8:40
Priit Kärskna: kes sööb oksid?	13:18
4.okt.12	
Eesti Gaas hakkab elektrit müüma	8:38
Eesti Energial 5000 lepingut sõlmitut	9:02
Ühistud: elektripaketi valimiseks varu aega ja võrdle pakkumisi	12:11

Kohalikel teemadel kõnelevatest järjelugudest kerkis Postimees.ee veebis 3. oktoobri õhtul teemaks taas 2011. aasta oktoobris toimunud Viljandi massikaklus, mille käigus ründas purjus kamp neid korrale kutsunud politseinikke. Teema kerkis päevakorda, kuna 3. oktoobril oli eetris ETV uuriv saade „Pealtnägija“ juhtumi tagamaadest, mille sisu Postimees.ee refereeris (*Viljandi massikakluse ohvrid peavad peksjate karistusi liiga leebeteks*). Postimees.ee on ka varasemalt sama teemat aktiivselt kajastanud (nt. 23.10.2011 *Õised pidulised ründasid*

politseinikke; 20.04.2012 Politseinike ründamises süüdistatavad astuvad kohtu ette; 17.10.2012 Politseinike ründamine tahetakse muuta esimese astme kuriteoks jne.). „Pealtnägija“ pakkus aga võimalust saada aimu ohvrite vaatenurgast, mistõttu kerkis teema taas esile. Samuti oli üks ründaja hiljuti vanglast pääsenud. Teemaga jätkas Postimees.ee ka 4. oktoobril, mil refereeriti ETV hommikuprogrammi „Terevisioon“ intervjuud Riigikohtu kriminaalkolleegiumi nõuniku Andres Parmasega antud teemal („Nõunik politseinike peksmise juhtumist: karistuse mõistmise alustele tuleks lisada isiku ohtlikkuse parameeter“).

Originaalteemana oli Postimees.ee arvamuspordaalil käsitusel aga asendusemadus (4.10.2012 *Meego Remmel: asendusemadus peaks Eestis keelatuks jääma, Andres Salumets: kas asendusemadus on keharent?*). Vaagiti asendusemaduse plusse ja miinuseid ning toodi näiteid teiste riikide suhtumistest. Ka asendusemaduse diskussioon on meediaväljaannetest varem läbi käinud. Antud juhul tõusis teema päevakorrale, kuna septembri lõpus kirjutas Eesti Päevaleht loo, kuidas eestlaste (Jaanus Pikani ja Andres Salumets) osalusega viljatuskliinik pakub Indias raha eest lapsesünnitamise teenust ehk asendusemadusteenust (Ibrus 2012).

Veel leidis veebis kõlapinda 4. oktoobril Postimehe paberlehest alguse saanud teema konfliktist Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametis (PRIA), kus kärbiti lapsepuhkuselt tagasituliijate palka. Paberlehe artiklile (*PRIA sai soovolinikult sugeda*) tehti 4. oktoobril veebi kaks järjelugu (*Seeder: pole põhjust saamata jäänud palka PRIA töötajatele tagantjärele maksta; Volinik: tööandja poolt survestatud naised peaksid koos kohtusse pöörduma*). Antud teemat kajastati jooksvalt ka järgnevatel nädalapäevadel.

Päevasündmustest võib veel välja tuua eelteate kohtuistungist, mis vaagis kogu Eestimaad raputanud Audru mõrvade tagamaid (*Kohus peab laibatükeldajast mõrvvari süüasjas eelistungi*). Samuti oli aktuaalne Tallinna vanalinna elanike protest kloostri kõrvale rajatava lõbumaja vastu (*Vanalinna asukad protestivad kloostri kõrvale rajatava lõbumaja vastu, Kuuskemaa: kloostri kõrvale striptiisiklubi rajamine on sündsusetu, kõlvatu, ebaeetiline ja ebamoraalne, Kesklinna valitsus hakkab äripindade üürnike hoolikamalt valima*).

Kokkuvõttes võib öelda, et käimas oli nii kohalikku ühiskonda raputavaid protsesse, kuid samal ajal kajastati järjepidevalt ka mujal välismaal aset leidnud ootamatuid sündmusi. Täiesti uudse teemana saab välja tuua palgaskandaali PRIA-s ning Türgi-Süüria konflikti. Mitmed aktuaalsed teemad, nagu streik või Gruusia parlamendivalimised, muutsid uudisvoo kiiremini vahelduvaks, kuid üsna ühetaoliseks.

2.1.2 Veebiväljaande esikuudised

Postimees.ee ei pea täpset arvestust, kui palju artikleid päeva jooksul pealehelt ja veebist üldse läbi käib. Postimehe rubriikidest, teemaportaalist (Naine24, Tarbija24, E24, Elu24) ja pealehelt (mis sisaldas ka valitud artikleid maakonnalehtede veebiväljaannetest) käis 3. oktoobril läbi ligikaudu 300 uut artiklit. 4. oktoobril oli voog mõnikümme artiklit väiksem.

Postimees.ee esiküljele valib uudiseid ja nende paiknevuse peamiselt toimetaja Hendrik Alla, kes ei võta arvesse vaid lugejahuvi, vaid hindab ka teema mõjukust ja olulisust ühiskonnas. See tähendab, et esikuudist ei valita otseselt lugejate arvu alusel.

Postimehe pealehte uuendatakse 8-tunnise tööpäeva jooksul vähemalt viis korda. Veebilehe dünaamilisus sõltub uudisvoost. Ootamatute ja uudisväärtuslike sündmuste mõjul uueneb veebileht sagedamini. Pärast tööpäeva, st. kella 17-st uuendatakse pealehte umbes südaööni, kuid üldjuhul ei ole esiküljel siis enam nii dünaamiline. Seejuures lähevad südaööl esilehele ka hommikul ilmuva paberlehe tähtsamad artiklid.

The screenshot shows the Postimees.ee website interface. At the top is a navigation bar with links to different sections: Eesti, Krimi, Kultuur, Tallinn, Tartu, Pärnu, Viljandi, Rakvere, Paide, Valga, Koomiks, Sudoku, and Pilt.postimees.ee. Below the navigation bar is a large image of a man with glasses, likely related to the main article. The main article title is "Riiklik lepitaja: arstid tekitavad streigiga haiglatele kahju ebaseaduslikult" (113). The article text mentions that the national mediator Henn Pärn is asking doctors to stop the strike and pay compensation for the damage to hospitals. To the right of the main article is a sidebar with a clock showing 02:07:26:56, a section titled "VIIMASED UUDISED" (Latest News) with a list of recent headlines, and a "BINGO LOTO" advertisement. On the far right is a sidebar with an "EMT Internet" advertisement and a "Vaata lähemalt" (View more) button.

Ekraanitõmmis nr. 1 Väljavõtte pealehe esiuudisest 3. oktoobril kell 15:27

STREIKI KOLMAS PÄEV

Haiglate esindaja: eesmärk on streik väärικalt lõpetada (29)

Palgapakkumine pole alates reedest tõusnud.

Täna toimunud Eesti Haiglate Liidu erakorralisel juhatusel otsustati kutsuda arstide liit homseks läbirääkimistele laua taha, et lisaks palgaettepanekule läbi arutada tervishoiutöötajate töökoormuste küsimused.

Milliste töökoormuste üle arutlema hakatakse, ei soostunud Sule ütlemata: «Kui ma seda hakkaksin tegema, siis ma hakkaksin ennustama homset koosolekut ja selleks on meil üks saade «Selgelnägijate tuleproov»».

● Riiklik lepitaja: arstid tekitavad streigioia haiglatele kahju ebaseaduslikult (115)

Telli Postimees endale koju

Kuuluta Postimehe paberlehes

STREIGIKELL: STREIK ON KESTNUD

02 07:43:39

päeva tundi min sek

Loe lähemalt!

VIIMASED UUDISED

15:38 Eesti telefoniomaniike hoiatatakse Iirimaalt saadetud libasõnumite eest

15:38 Euroopa Komisjon taastas maksed EASile, Innovele ja veeteede ametile

15:38 Millised on tumea šokolaadi head omadused?

15:35 Prantsusmaal pallivad Bratuhhinad: üritame võidukad olla kuni lõpuni

15:30 Gert Kullamäe vestlusringis: kolmeaastane projekt unustage ära

15:28 Ukkimahu vürd: tormaafin katkivad

Samsung Galaxy S parim telefoni äppide kasutamiseks

Vaata kohe

Ekraanitõmmis nr. 2 Väljavõte pealehe esiuudisest 3. oktoobril kell 15:44

Kolmapäev 03. oktoober 2012 | Tee Postimees avalikeks | Postimees+ | Ha pyckom | Saada vihje

Postimees

UUDISED ARVAMUS E24 SPORT ILM VÄLISMAA NÄINE24 ELU24 TARBIA24 SISUKORD

Eesti Krimi Kultuur Tallinn Tartu Pärnu Viljandi Rakvere Paide Valga Koomiks Sudoku Pilt.postimees.ee

Arstid Brüsselisse viinud Tarand: see on minu panus streiki

Tarandi abikaasa kaits mullu Magdaleena üksuses taastusravi ning europaadikule avaldas see nii

riiklik lepitaja: arstid tekitavad streigioia haiglatele kahju ebaseaduslikult (115)

Kui tavakodanik võib solvangu eest taanduda ja lihtsalt lahkuda, siis politseiniku puhul on eemaldumine välistatud.

Toomas Malva, korrakaitsepolitsei operatiivbüroo juht

Telli Postimees endale koju

Kuuluta Postimehe paberlehes

STREIGIKELL: STREIK ON KESTNUD

02 09:13:21

päeva tundi min sek

Loe lähemalt!

VIIMASED UUDISED

17:05 Arstid Brüsselisse viinud Tarand: see on minu panus streiki

17:04 Haiglad ootavad streigile juristide hinnangut

16:59 Levada Keskus prognoosib Venemaale juhitamatuid proteste

16:57 DASde teema on päevakorrast maas (1)

16:53 Taliga: haigushoiutiste viimise töötukassa alla on toores ja läbimõeldud ettepanek

Elus edasi

Ekraanitõmmis nr. 3 Väljavõte pealehe esiuudisest 3. oktoobril kell 17:13

Kolmapäev 03. oktoober 2012 | Tee Postimees avalikeks | Postimees+ | Ha pyckom | Saada vihje

Postimees

Tallinn 12°C

UUDISED ARVAMUS E24 SPORT ILM VÄLISMAA NÄINE24 ELU24 TARBIA24 SISUKORD

Eesti Krimi Kultuur Tallinn Tartu Pärnu Viljandi Rakvere Paide Valga Koomiks Sudoku Pilt.postimees.ee

Viljandi massikakluse ohvrid peavad peksjate karistusi liiga leebeteks (36)

Telli Postimees endale koju

Kuuluta Postimehe paberlehes

STREIGIKELL: STREIK ON KESTNUD

02 13:56:51

päeva tundi min sek

Loe lähemalt!

VIIMASED UUDISED

21:37 USA esitas Venemaale sõjaväelektroonikat vedanud jõugule süüdistuse

21:22 Meistriliiga: kas Borussia annab Manchester City unistusele hoo? (1)

21:15 Päeva karikatuur: Eesti arstide töökoormus

21:07 Viljandi massikakluse ohvrid peavad peksjate karistusi liiga leebeteks (36)

ET MUGAVALT VASTUKARVA RASEERIDA.

Ekraanitõmmis nr. 4 Väljavõte pealehe esiuudisest 3. oktoobril kell 21:56

3. oktoobril pidas Postimees.ee ilmselgelt kõige olulisemaks teemaks tervishoiutöötajate streiki, millega seotud ka esiuudised enamasti olid. Seejuures on kolme esiuudise puhul lisatud esilehele ka üsna pikk osa artiklist, mis veebiväljaandes mõjutab kindlasti seda, kas lugeja artikli lugemiseks valib või mitte. Kui juhtlõik ütleb artikli sisu kohta piisavalt, siis tõenäoliselt ei ava lugeja artiklit lähemaks lugemiseks. Näiteks Indrek Tarandi artikli puhul (vt. Ekraanitõmmis nr. 3) on seletava tekstina esilehele toodud, et Tarandi abikaasa käis hiljuti taastusravil, mis selgitab, miks Indrek Tarand antud teemal soovib arvamust avaldada. Riikliku lepitaja artikli puhul (vt. Ekraanitõmmis nr. 1) on esilehel juhtlõigis tähtsam osa artiklist välja toodud – arstid esitavad laiemaid nõudmisi, mis ei ole haiglate lahendada. Ka haiglate liidu artikli väljavõte esilehel ütleb suhteliselt palju lugejale ära (vt. Ekraanitõmmis nr. 2), mis vähendab tõenäosust, et lugeja artiklit lähemalt lugema hakkab.

Õhtune uudis Viljandi massikaklejatest on refereering ETV telesaatest „Pealtnägija“, mis oli sama päeva õhtul eetris. Oluline ja huvitav refereering telesaatest või teleuudistest on sageli Postimees.ee-s õhtusel ajal pealehe esikuudiseks.

Postimees

UUDISED ARVAMUS E24 SPORT ILM VÄLISMAA NAINED ELU24 TARBIJA24 SISUKORD

Eesti Krimi Kultuur Tallinn Tartu Pärnu Viljandi Rakvere Paide Valga Koomiks Sudoku Pilt postimees.ee

Eesti meditsiin: odav, aga kättesaadav
Eesti tervishoiusüsteemi tulevik näitavad Soome ja Rootsi. Kodule kaav Eesti meditsiinis on viimatu.

	EESTI	SOOME	ROOTSI	OECD KESKINE
TERVISHOIKULUD				
Meditsiinisektor (% SKTst)	6,3	8,9	9,6	9,5
Riiklike tervise- insituutide kaav 2000- 2010 riiklik (% aastast)	6,9	4,3	3,4	4,8
Kuude tervishoiu inimese kohta aastas (eurodes)	725	2935	3133	Info puudub
Kuude tervishoiu inimese kohta, mis tulevad oma taskust* (eurodes)	150	743	580	Info puudub

Eesti tervishoiusüsteemi tulevik – maksame rohkem, saame vähem (41)

Ka oma elu vaadates on mul tunne, et kinomehe elu on üsna sarnane meremehe eluga, mistõttu sind ei ole lial kodus.

Ilma Raag, filmimees

Telli Postimees endale koju Kuuluta Postimehe paberlehes

STREIKIKELL: STREIK ON KESTNUD

03 01:30:17
päeva tundi min sek

Loe lähemalt!

VIIMASED UUDISED

- 09:22 Võrkpallimeeskond alustas sponsoriga lepingu
- 09:21 Streik on vähendanud perearstikeskuste tööd
- 09:17 Katse: Rimi teeb sooduspakkumisi harva ostetud kaupadele
- 09:09 Põhiak: me ei saa meistrilugit kohandada amatööride järgi (1)
- 09:04 Rikkis rollerist tõusis tõsine tüli (2)

*Ekraanitõmmis
nr. 5 Väljavõte
pealehe
esiuudisest 4.
oktoobril kell
9:31*

JUST NÜÜD: Arstide ja haiglate liidu juhid alustasid läbirääkimisi (6)

Lisatud galerii

Arstide liidu teigi läbirääkimiste alustamiseks eile ettepaneku haiglate liit, mille juhi Urmas Sule sõnul on nende eesmärk neljandat päeva kestev streik väärilt lõpetada.

Perearstid rikuvad haigekassaga sõlmitud lepingut (38)

Vaata Postimehe streigipäevikut siit

Meedikute streigi ajal lükkuvad mitmes perearstikeskuses krooniliste

STREIKIKELL: STREIK ON KESTNUD

03 03:47:32
päeva tundi min sek

Loe lähemalt!

VIIMASED UUDISED

- 11:36 Igavlev koer teeb naabritele palju tusk
- 11:31 Musta mamba märk on parem valuvaigisti kui morfiin
- 11:30 Tartu Ülikool kuulub jätkuvalt maailma 3% parima ülikooli hulka
- 11:21 Arstide ja haiglate liidu juhid alustasid läbirääkimisi (3)
- 11:19 Paavel: haigushüvitised saaks katta töötukassa tuludest (1)
- 11:13 Vormelilennund Michael Schumacher kinnetak

AUTO-KUULUTUSED

SOOV.ee Rindke kampa! Lihtsalt parem sõiduvärs

AED JA KODU Vaata eripakkumisi! 2!

Eesti Posti Kirjakeskusest! kirjakeskus.ee

KIRJAKESKUS

*Ekraanitõmmis
nr. 6 Väljavõte
pealehe
esiuudisest 4.
oktoobril kell
11:48*

Ekraanitõmmis nr. 9 Väljavõtte pealehe esiuudisest 4. oktoobril kell 17:59

Ekraanitõmmis nr. 9 Väljavõtte pealehe esiuudisest 4. oktoobril kell 23:20

Arstide streik oli peateemaks ka 4. oktoobri Postimees.ee-s, mil streiki käsitlevad teemad olid ka uudisväärtuslikumad. Hommikune pealehe esiuudis (vt. Ekraanitõmmis nr. 3) on artikkel paberlehest, mida illustreerib pilkupüüdev infograafika. Hiljem tõusis esiuudiseks juba aktuaalne uudis arstide ja haiglate liidu läbirääkimistest, mille uuendus on esikaanel sama päeva õhtul (vt. Ekraanitõmmis 8.). Esilehe uudis vahetas teemat vaid korra ja seda ka hilisõhtul (vt. Ekraanitõmmis nr 9),

2.1.3 Teemad 4. oktoobri paberväljaandes

Paberlehe esiküljel oli esikuudiseks 4. oktoobri hoopis PRIAga seotud skandaal (*PRIA võttis tööle naasnud emadel palgast maha*) ning samal teemal on ka väljaande juhtkiri (*Lõpuks on inimeseks olemine kõik, mis loeb*). Nils Niitra kirjutatud artikkel diskrimineerimisest PRIA-s oli ka esimesel Eesti uudiste küljel (*PRIA sai soovolinikult sugeda*). Kuna tegemist on uudisliku originaalteemaga, mida kuskil varem veel kajastatud pole, siis on arusaadav, miks toimetuse hindas teemat 4. oktoobri lehes kõige olulisemaks. Samuti tõi teema ka vaheldust igapäevaseks saanud streigiartiklitele. Samas ei ole kajastamata jäänud ka aktuaalne tervishoiutöötajate streik, millest kirjutab Mikk Salu nii arvamusküljel kui ka 6. Eesti uudiste küljel. Lisaks kajastatakse streiki ka 2. arvamuskülje karikatuuril, 7. Eesti uudiste küljel ning 13. arvamusküljel.

Tallinna küljel (lk. 8) on peateemaks Tallinna koolide riikliku tasemetöö tulemused (*Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat?*). Majandus fookusseerib elektrituru avanemise teemale (*Eesti Gaas hakkab elektrit müüma*) ning välisküljel (lk 11) ja arvamusküljel (lk 13) keskendutakse Gruusia valimistele.

Seega võib öelda, et paberlehe uudistekülgedel on aktuaalsed samad teemad, mis Postimees.ee veebiväljaandes: streik, Gruusia presidendivalimised, elektrituru avamine, PRIA skandaal.

Teemakülgi vaadates leidis kultuuriküljel kajastus Ken Saani film Soome rahvuskangelasest (*Pisut teistmoodi Mannerheim* – lk 15). Spordikülgedel (lk 16-17) oli kaks põhiteemat – iluuisutaja Natalja Zabijako püüab läbi lüüa venelasest partneriga ja korvpalluri Bamba Fall kodakondsuse küsimus (*Eesti uisutaja proovib läbi lüüa venelasest partneriga; Unustage Bamba ja olematud eriteened*). „Kodu ja Aia“ rubriik (lk 18-19) käsitleb pigem ajakirjadele omaseid pehmeid ja üldhuvi teenivaid teemasid, mis ei ole ajatundlikud. Käesoleval päeval keskendus rubriik näiteks koertega seotud probleemidele (*Igavlev koer teeb naabritele palju tusk*).

Tartu Postimehe olulisematest teemadest võib välja tuua taas arstide streigi (vitriinis *Perearstide toetavad meedikute streiki ja loevad vastuvõtutunde; Streik on vähendanud perearstikeskuste tööd* – lk 1 ja 2) ja TÜ/Rock korvpallimeeskonna uue hooaja (vitriinis *Rock alustab uut hooaega; Läheb lahti!* – lk 1 ja 4-5).

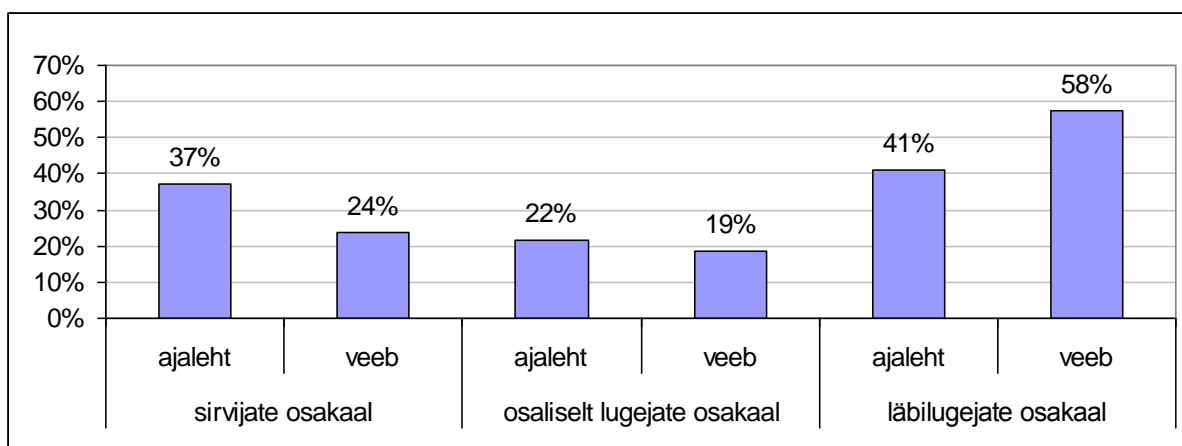
2.2 Üldine ülevaade paberväljaande ja veebiväljaande loetavusest

4.10.2012 Postimehe ja Tartu Postimehe paberlehes nummerdatud teabeühikuid on kokku 129, millest sisulisi teabeühikuid on 97 ja reklaame ning kuulutusi 32. Magistritöö uurib nende loetavust 66 tudengi seas.

Kui paberlehes on võimalik määratleda teabeühikute hulk nii kogusummas kui ka rubriikide ja teemade lõikes, siis veebis on artiklite hulga määratlemine võimatu, sest see on ajas muutuv ja hüperlinkide abil oluliselt suurendatav.

Kokku märkas 3. ja 4. oktoobril 35 uuritavat kolmekümne viie lugemisseansi ajal 173 artiklit ja nuppu, millest 66 teabeühikut märkas rohkem kui üks uuritav. Kui arvestada vaid artikleid, uudisnuppe ja fotouudiseid, siis luges paberväljaande lugeja keskmiselt 15 artiklit lugemisseansi jooksul. Veebis olid see näitaja 5. Siinkohal tuleb silmas pidada ka seda, et paberväljaannet loevad tudengid üldjuhul kauem (vt. Peatükk 6).

Loetavust väljendavad näitajad, mille alusel saab veebi paberlehega võrrelda, on aritmeetilised keskmised uuritavate poolt läbi loetud, osaliselt loetud või sirvitud teabeühikute osakaalud märgatud teabeühikute hulgast. Kui vaadata graafikut nr. 11, selgub, et läbilugejate osakaal veebis on suurem (58%) kui paberlehes (41%). See tähendab, et lugemiseks valitud artikkel loeti veebiväljaandes lõpuni 58% juhtudest ja paberväljaandes 41% juhtudest. Selle osaliseks põhjuseks on tõenäoliselt veebiväljaande lugeja oluliselt suurem artiklivalik võrreldes paberväljaande lugejaga, kes püüab leida huvipakkuva artikli väga piiratud valikust, mille on toimetuse ette andnud. Poynter Instituut (Eyetracking the news... 2013), mis on samuti leidnud, et veebis loetakse valitud artikleid sagedamini läbi kui paberväljaandes, on oletanud, et veebikeskkonna uudise puhul kasvatab läbilugemise protsenti see, et väljaannetes on palju lühikesi uudisraporte, mida tuleb arvestada uudislugudena. Osaliselt lugejate osakaal oli seevastu suurem paberlehes (22%) kui veebis (19%) nagu ka sirvijate (lugesid lisaks pealkirjale veel katkendlikult ka teksti) osakaal, mis oli paberlehe puhul 37% ja veebis 24%. Siinkohal tuleb autor meelde, et vaid pealkirjade lugemine ei läinud käesolevas töös „sirvimisena“ arvesse. Seega võib taaskord oletada, et nii osaliselt lugemiste kui ka sirvimiste kõrgem osakaal paberlehes on tingitud veebiga võrreldes väiksemast lugemisvalikust, mistõttu oli väiksem ka tõenäosus leida endale huvipakkuvat artiklit.

Graafik nr. 11 Sisuliste teabeühikute loetavus

2.3 Teemade ja rubriikide loetavus

Paberlehe rubriikide puhul on kasutatud näitajana uuritavate keskmist loetavuse määra, mis on uuritavate poolt osaliselt või täielikult läbi loetud teabeühikute ja kogu teabeühikute hulga suhte aritmeetiline keskmine. Lisaks on kasutatud keskmist märkamise määra, mis on kõikide uuritavate poolt märgatud teabeühikute ja kogu teabeühikute hulga suhte aritmeetiline keskmine. Olenevalt sellest, millise kogumi loetavuse määra käsitletakse, on ka vastav kogu teabeühikute hulk. Näiteks rubriigi/teema lehekülje kogu teabeühikute hulk on sellel leheküljel asuvate teabeühikute summa (välja arvatud reklaam ja kuulutused, kui just pole käsitluse all kuulutuste või reklaami rubriik – autor).

Kuna veebi puhul pole võimalik loetavuse määra paberlehega samadel alustel välja tuua, siis on taas võrdlusmomendi loomiseks kasutatud aritmeetilisi keskmisi.

2.3.1 Rubriikide loetavus paberväljaandes

Kõige suuremat tähelepanu saanud leheküljed ja rubriigid on välja selgitatud selle põhjal, kui mitu protsenti keskmiselt uuritavatest pööras konkreetsele küljele suuremat tähelepanu, see tähendab luges artikleid osaliselt või täielikult. Sirvijate protsent on antud juhul teisejärguline, kuna see ei anna aimu, kas lugeja peale sirvimist sisu vastu ka reaalselt huvi tundis.

Kõige populaarsemateks osutus 4.10 2012 lugejate seas Eesti uudiste 6. ja 7. külg, mida luges (osaliselt ja täielikult kokku) keskmiselt 73% ja 68% lugejatest. Samuti üsnagi kõrget tähelepanu pälvis välisuudiste 10. lehekülg, mida luges keskmiselt 68% vastajatest. Tudengite

seas oli populaarne veel 2. külje arvamusrubriik, mida luges 59% uuritavatest. Üllatavalt suurt tähelepanu sai B osasse kuuluv meelelahutusrubriik (lk 22-23), mille külgi luges vastavalt 46% ja 49% vastajatest. Veel võib välja tuua lk 12-13 paiknevad arvamusküljed, mida luges vastavalt 55% ja 42% lugejatest.

Esikülge luges 36% vastajatest, viimast külge 25%. Vähe pöörati tähelepanu majandusrubriigile (lk 9), mille loetavuse määraks on 29%. Samuti ei osutunud kuigi loetavaks lk 11 asetsev välisrubriik, mida luges 25%. Spordikülgi (lk 16-17) luges vastavalt 26% ja 27% uuritavatest.

Allpool on toodud ülevaade lehekülgede loetavusest, mis võimaldab analüüsida lugude loetavust, ning annab ülevaate numbri sisust.

Esikülg. Postimehe esikülg koosnes 4.10.2012 peajasjalikult sisulisest tekstist – lehes asuvate artiklite kokkuvõtetest, sissejuhatavatest uudisnuppudest ehk viidetest ja ühest tsitaadist. Esilehel oli suuremalt välja toodud kahe Eesti uudiste rubriiki kuuluva artikli kokkuvõtted. Kõige suuremalt oli esilehel kokkuvõte 4. lk asuvast Eesti uudiste rubriigi artiklist *PRIA sai soovolinikult sugeda* (vitriinis *PRIA võttis tööle naasnud emadel palgast maha*), mida märkas 97% lugejatest ja mida luges 76% uuritavatest. Selle artikli juures on ka sümbolpilt.

Lühikese kokkuvõtva teabeühiku luges täielikult läbi 58% uuritavatest. Teine kokkuvõte viitas lk 6-7 asuvale artiklile *Tulevik – maksame rohkem, saame vähem*. Kokkuvõte kandis pealkirja *Kas kulude tõus on Eesti meditsiinis vältimatu* ning seda kokkuvõtet märkas 89% uuritavatest ning luges 53%. Seejuures ei olnud antud kokkuvõttel juures ka fotot.

Kogu esikülge märkas keskmiselt 59% lugejatest. Keskmiselt luges külje osaliselt või täielikult läbi 36%. Esikülge kohta üsnagi vähest märgatavust ja loetavust võib põhjendada sellega, et esikülg koosnes väga mitmest pisikesest teabeühikust. Mida vähem on ühes rubriigis või ühel küljel teabeühikuid, seda suurem on tõenäosus, et nii rubriiki kui ka teabeühikuid märgatakse.

Toimetuse arvamus (lk 2). Arvamusküje juhtlõik käsitles esilehel suurelt välja toodud skandaali PRIA-s, mida märkas 75% ning luges 58%. Seejuures vaid 17% jõudsid juhtkirja ka lõpuni lugeda. Arstide töökoormust käsitlevat karikatuuri märkas 86% ning luges lähemalt 73%. Arstide töökoormuse teemal oli ka ajakirjanik Mikk Salu arvamslugu *Asi on arstide töökorralduses*, mida märkas 85%, luges 64% ja luges täielikult läbi 46% uuritavatest. Seega paelus kõnealune teema lugejaskonda rohkem kui palgamaksmiskandaal PRIA-s. Lühemat

Peep Pahvi arvamislugu intrigeeriva pealkirjaga *Barbaarne rahvas* märkas 65%, luges 50% ning luges täielikult läbi 38% uuritavatest, ehkki arvamislugu ei olnud juures fotot ning see paiknes lehekülje all servas.

Kogu külje loetavus oli üsna kõrge – 58% protsenti. Samuti oli küllaltki kõrge läbiloetavus – 47%. Loetavust kasvas kahtlemata pilkupüüdev ja päevakajaline karikatuur.

Reklaam (lk 3). Kogu lehekülje võttis enda alla Honda reklaam, mille loetavus oli üsna kesine – lugejaid oli vaid 11% ning 3% uuritavatest lugesid reklaami ka põhjalikumalt.

Eesti uudised (lk 4). Antud lehekülje võttis enda alla suuresti artikkel *PRIA sai soovolinikult lugeda*. Lisaks sellele oli sisulise materjali poolest leheküljel veel lühiauudiste rida.

Leheküljel oli märkajaid 55%, kuid lugejaid ja läbilugejaid vastavalt 35% ja 24%. Kõige suuremat tähelepanu sai antud leheküljel suurelt välja toodud PRIA artikkel, mida luges 61% uuritavatest ning artikli jõudis lõpuni lugeda 38%. Üldiselt oli lühiauudiste märgatavus ja loetavus üsna kesine. Kõige rohkem märkajaid oli artiklil *Eesti kodanikud ootavad viisavaba pääsu Armeeniasse* (61%), millel lugejaid oli aga 39%. Kõige vähem sai tähelepanu lehekülje algusel olnud lühiauudis *Riigikontroll arvustab Narva linnavõimu tegevust*, mida märkas 40% ja luges 18%.

Reklaam (lk 5). Kogu lehekülje võttis enda alla Eesti Energia reklaam, mida märkas 42% ja luges 9% uuritavatest.

Eesti uudised (lk 6-7). Eesti auudiste topeltlehekülje võttis enda alla suuremalt osalt Mikk Salu artikkel *Tulevik – maksame rohkem, saame vähem*, mille juures ei olnud küll fotot, kuid oli kolmandiku lehekülje suurune infograafik. Lk 7 asus lisaks osale infograafikust ka lühem artikkel *Haiglajuht: eesmärk on streik väärakalt lõpetada*. Tegemist on kõige rohkem tähelepanu saanud külgedega konkreetse väljaandes. Külgi märkas vastavalt 96% ja 88% uuritavatest, kuid luges vastavalt 72% ja 68% vastajatest. Seejuures oli üsna kõrge ka külgede läbiloetavuse protsent ulatades vastavalt 53%-ni ja 44%-ni. Arstide streik oli antud ajahetkel lihtsalt niivõrd aktuaalne teema ning samuti oli Mikk Salu artikkel suurelt välja mängitud. Samas ei jätnud artikkel täiesti varju ka lk 7 asuvat väiksemat artiklit *Haiglajuht: eesmärk on streik väärakalt lõpetada*, mida märkas 64% ja luges 35%.

Tallinn (lk 8). Tallinna küljel asub fotouudis õpetajate päeval tunnustatud koolmeistrist ning suurem artikkel *Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat*. Seejuures puudub artikli

juurest foto, mis võib kerget segadust tekitada. Üldjuhul on pea poole küljest enda alla võtva artikli juures foto siiski olemas. Samuti on antud leheküljel ka artiklite riba, kus on üks pikem artikkel, neli lühiartiklit ja üks infokast.

Üllatav on see, et fotouudisest enam märgati siiski Anneli Ammase artiklit *Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat*, mida märkas 80% lugejatest. Artiklit asus lugema 50%. Üks põhjus on kahtlemata see, et artikkel oli suurelt välja toodud, mis soodustas märkamist. Üsna suurt lugejate arvu võib seletada sellega, et valdkond oli haridusteadusi õppivatele tudengitele lähedane. Samas ei olnud Tallinna uudised siiski väga loetud, neid märkas 64% lugejatest ja asus lugema 40%.

Majandus (lk 9). Majanduskülg tõmbas üsna vähe tähelepanu. Majandusuudiste põhilugu rääkis elektrituru avamisest ning kandis pealkirja *Eesti Gaas hakkab elektrit müüma*, mida luges 55%. See sai ka leheküljel kõige suurema tähelepanu osaliseks. Näiteks infograafikut börsist märkas vaid 20% ja luges 8%. Kogu rubriigi keskmiseks loetavuseks oli 29%.

Välismaa (lk 10-11). Suurt tähelepanu pöörati lk 10 asuvale välisuudiste küljele, mida märkas 86% ja luges 68%. Seejuures ka läbilugejaid oli küljel palju – 51%. Märgati eelkõige artiklit *Kreeka leidis raha vormeliringrajaks*, mille puhul oli märkajaid 92%. Samal ajal oli fotouudisel märkajaid 80%. Keskmise suurusega artiklil ei olnud juures fotot, kuid sellele pöörati tähelepanu eelkõige üllatava ja šokeeriva teema pärast. Artiklit luges 68% uuritavatest ja kogu loo jõudis lõpuni lugeda 51%. Lk 11 sai tähelepanu palju vähem. See koosnes ühest suuremast artiklist, mis võttis enda alla umbes kolmandiku leheküljest ning lühiuudiste veerust. Kõige rohkem märgatigi suurelt välja toodud artiklit Ivanšvili taganes nõudmisest, mida märkas 74% vastajatest, kuid asus lugema 42%. Kõige vähem märgati teistest lühiuudistest väiksemana välja toodud lühiuudiseid *NATO pikendas Rasmusseni mandaati* ja *Keskus prognoosib kontrollimatuid proteste*, mida märkas vastavalt 38% ja 33% ning luges vastavalt 20% ja 14%.

Arvamus (lk 12-13). Lk 12 võtab tervenisti enda alla Postimehe keeleteimetaja Maris Jõksi arvamislugu *Käime kontserditel ja muuseumites*. Lk 13 kaks kolmandikku võtab enda alla Ahto Lobjaka arvamislugu *Gruusiast, otse* ning ülejäänud ruum jääb Postimees.ee online-intervjuu kokkuvõttele *Streigijuht: sotsiaalminister vältis läbirääkimisi*. Üsna suure tähelepanu osaliseks sai Maris Jõksi arvamislugu, mida märkas 85% ning asus lugema 55% uuritavatest. Kuna arvamislugu võttis enda alla terve külje, siis oli läbilugejaid vaid 20%.

Ahto Lobjaka arvamus pälvis tähelepanu vähem, seda märkas 71% ning asus lugema 39%. Kokku oli 13 küljel märkajaid 62% ja lugejaid 24%.

Vaba aeg (lk 14). Sellel küljel paiknevad sündmuste kuulutused ja reklaamid. Küljel olevat materjali märkas keskmiselt 24% vastajatest ja luges 10%.

Kultuur (lk 15). Kultuuriküljel oli tervet külge enda alla võttev artikkel „Pisut teistmoodi Mannerheim“. Kuna lugu oli suurelt välja mängitud, märkas seda 89% lugejatest, kuid asus lugema 45%. Loo luges lõpuni 24% uuritavatest.

Sport (lk 16-17). Lk 16 esile toodud artiklit *Eesti uisutaja proovib läbi lüüa venelasest partneriga* märkas 77% ning luges 36%. Vaid 18% luges artikli lõpuni. Lk 16 koosnes veel ühest lühemast artiklist ning lühiuudiste veerust. Lühiveeru keskmiseks märgatavuseks on 42% ja keskmiseks loetavuseks 25%. Kogu lehekülge märkas 47% uuritavatest ning luges 26%.

Kokkuvõttes suuremat tähelepanu pälvis lk 17, mis koosnes pool külge enda alla võtvast artiklist *Unustage Bamba ja olematud eriteened* ning kahest väiksemast artiklist *Tartlased said nimesponsori*, *Selver üritab omal jõul* ja *Kuldliiga kohal ripub küsimärk*. Artiklit *Unustage Bamba ja olematud eriteened* märkas 64% ning asus lugema 35%. Läbilugejate protsendiks osutus 20. Keskmiselt oli külge märgatavuseks 51%, loetavuseks 27% ja läbiloetavuseks 18%.

Kodu ja Aed (lk 18-19). Kogu rubriigi „Kodu ja Aed“ topeltlehekülgi peaks vaatama kui ühte tervikut. Topeltlehekülg keskendus koertega seotud probleemidele majapidamises. Samas ei olnud tegemist ühe pikema artikliga, vaid erinevate temaatiliste teabeühikutega. Topeltkülgi märkas keskmiselt 64% uuritavatest, asus lugema 36% ning luges lõpuni keskmiselt 22%. Kõige suuremat tähelepanu pälvis suurena välja toodud artikkel *Igavlev koer teeb naabritele palju tuska*, mida märkas 86% ja asus lugema 44%. Kogu artikli läbiloetavuseks osutus siiski vaid 18%. Veel pälvis tähelepanu väiksem artikkel *Haukumisvastast rihma peab oskama õigesti kasutada*, mida märkas 82% ning asus lugema 42%. Suure tähelepanu osaliseks sai ka lk 19 paiknev lühike artikkel *Koer peab pimedas nähtav olema*, mida märkas 70 ja asus lugema 41%. Ilmselt tõmbas tähelepanu artikli juures olev foto helkurvestis mopsist. Lühiuudised pälvisid rubriigis üldse suuremat tähelepanu. Näiteks nuppu *Kesklinlasi häiris kirev kukk* märkas 62% ja luges 36%. Nuppu *Last ei tohi jätta koos koeraga* märkas 56% ja luges 30%. Lühiuudist *Tubane loom sai õues šoki* märkas 52% ja luges 38%.

Kuulutused (lk 20). Kõnealune lehekülj koosneb peaaesjalikult surmakuulutustest, kuid sisaldab ka õnnitlusi ja ostu-müügikuulutusi. Antud rubriigi keskmiseks märgatavuseks on 19% ja loetavuseks 14%.

Varia (lk 21). Tegemist on meelelahutusliku küljega, kus on horoskoop, koomiksid, anekdoodid, ristsõna ja erinevad mängud. Kõige meelsamini loeti koomikseid ning Valdo Jahilo anekdoote. Kõik vähem sai tähelepanu ristsõna ja male, mälumäng ning sudoku. Kokkuvõttes märkas lehekülje 42% vastajatest ning luges 31%.

Meelelahutus (lk 22-23). Topeltkülje võttis enda alla artikkel „Suhted ja sõltuvus elektroonilisel kodualtaril“, mille kirjutas teatrikriitik Rait Avestik. Tegemist on artikliga, mis käsitles kodumaiseid seriaale. Lisaks oli lk 23 ka ülevaade populaarsematest telesaadetest.

Külgi märkasid paljud, kuna suurelt välja mängitud artikkel tõmbas tähelepanu. Lk 22 märkas 85% ja luges 46%. Samas lk 23 märkas 67% ja luges 52%. Kahe külje enda alla võtnud artikli jõudis lõpuni lugeda 21%.

Viimane külj (lk 24). Viimast külge märkas 38% uuritavatest. Külj koosnes kahest lühiluudisest, ilmateatest, tele- ja raadiokavast, Postimehe reklaamist ning sünnipäevalaste nimekirjast. Kõige suuremat tähelepanu pälvis küljel ilmaennustus, mida märkas 68% ja luges 47%.

Tartu Postimehe esikülj (lk 1). Tartu Postimehe esikülje peatähelepanu läheb suurelt välja toodud artiklile *Võrkpallimeeskond allkirjastas sponsoriga lepingu*. Veel on leheküljel kaks viidet väljaande sees olevatele artiklitele (*Perearstid toetavad meedikute streiki ja loevad vastuvõttutunde* on viide artiklile *Streik on vähendanud perearstikeskuste tööd* ning *Rock alustab uut hooaega* on viide artiklile *Läheb lahti!*). Veel on esilehel kokkuvõte 4. oktoobri sündmustest. Kokkuvõttes märkas esilehte 60% uuritavatest, 33% otsustasid lehekülje lähemalt lugeda. Kõige suuremat tähelepanu pälvis viide *Perearstid toetavad meedikute streiki ja loevad vastuvõttutunde*, mida märkas 77% ja luges 50%. Ka suurelt välja toodud artiklit *Võrkpallimeeskond allkirjastas sponsoriga lepingu* märgati üsna palju - 68%, kuid sama palju märgati muuhulgas ka viidet *Rock alustab uut hooaega*. Seejuures asusid viimast lugema 39% uuritavatest, kuid võrkpallimeeskonna artiklit luges kõigest 29%. Kuna tegemist on Tartus alaliselt või ajutiselt elavate tudengitega, siis on nende tähelepanu Tartu uudiste osas mõisteta.

Uudised (lk 2-3). Tartu Postimehe uudistekülgedel oli suuremalt välja toodud kaks artiklit – *Streik on vähendanud perearstikeskuste tööd* (lk 2) ja *Teeõgvendus toob paariks kuuks ümbersõidu* (lk 3). Uudis arstide streigist tõmbas 82% lugejate pilku, kuid 52% asusid seda lähemalt lugema ning 38% lugesid ka läbi. Artikkel teeremondist märkas 67%, asus lugema 40% ja luges lõpuni 14%. Uudisnupud ja Tartu Postimehe uudiskülgedel suurt tähelepanu ei pälvinud.

Sport (lk 4-5). Tartu Postimehe spordiküljed on pühendatud TÜ/Rock korvpallimeeskonna uuele hooajale. Kogu topeltkülje võtab enda alla meeskonna tutvustus, mis kannab pealkirja *Läheb lahti!*. Iga mängija kohta on koostatud tekstikast, kus mängija ütleb midagi enda ja tulevase hooaja kohta. Topeltkülje märkamise protsent oli 83, lugemise protsent 47. Kõik infokastid luges läbi vaid 20% uuritavatest.

Kuulutused (lk 6). Külge koosneb väikestest reklaamidest ning ostu-, müügi-, töö- vms kuulutustest. Külje märgatavuseks on 20%. Külje loetavuseks 3%.

Reklaam (lk 8). Tartu Postimehe viimane külge võttis enda alla Tartu koduta loomade varjupaiga reklaami, kus olid välja toodud varjupaiga elanikud piltide ja lühikese iseloomustusega. Antud külge sai ootamatult palju tähelepanu. Seda märkas 74%, luges lähemalt 62%. Kusjuures läbilugejaid oli 41%. Külge tegid atraktiivseks kahtlemata elulised loomapildid ning pildil oleva looma kirjeldus.

2.3.2 Teemade loetavus paberväljaandes ja veebiväljaandes

Kui vaadata lähemalt sirvijate, osaliselt lugejate ja läbilugejate osakaalu rubriikide lõikes, siis saab kinnitust oletus, et ühe põhjusena on veebiväljaandes läbilugejate osakaal kõrgem seetõttu, et artiklid on lühemad. Seda ilmestab lühikeste spordiuudiste kõrge läbilugejate osakaal veebis. Sellele, et veebiväljaande spordiuudised on lühikesed, viitasid ka uuritavad *think-aloud* vaatluse käigus.

Eesti langes FIFA edetabelis 14 kohta

N112a3: „Spordiuudised ongi enamasti lühikesed.“

Zenit kaotas kodus AC Milanile

N112a3: „Siin nagu ei ole väga palju midagi lugeda, vaatad seisu ära ja kõik.“

Samal ajal kui paberväljaandes spordikülgedel (lk 16-17) oli kaks üsna mahukat artiklit (*Eesti uisutaja proovib läbi lüüa venelasest partneriga; Unustage Bamba ja olematud eriteened*). Läbilugejate osakaal on kõrge ka veebiväljaande majandusuudiste puhul (82%). Ka majanduse puhul töid uuritavad välja seda, et E24 artiklite seas on üsna palju uudisnuppe. Samas oli lühiuudiste veerg olemas ka paberlehe majandusküljel, kuid see jäi suurema osa lugejate tähelepanuta. Veel oli suur läbilugejate osakaal veebiväljaande välisuudiste puhul (73%), mis kajastasid vaatluspäeval aktuaalseid ja olulisi teemasid üsna lühidalt ning kokkuvõtlikult.

Paberlehes oli läbilugejate osakaal kõige kõrgem arvamusaluste puhul (51%). See on ka ainuke teemavaldkond, kus läbilugejate osakaal võrreldes veebiga on paberlehe puhul suurem. Esiteks ilmneb kvalitatiivsest sisuanalüüsist, et veebiväljaandesse tullakse pigem konkreetset ja faktipõhist informatsiooni või kerget meelelahutust otsima, kui analüütilisi arvamuskäike lugema. Samuti on paberlehes pikkadele artiklitele ka lihtsam keskenduda.

Veebiväljaande lugejate kommentaarid arvamuskäike:

Maris Jõks: käime kontserditel ja muuseumites

N2473: „Siin ta läheb väga detailseks ja pikkus ka ehmatas ära. Vaata, kuidas ma peaks sellele pühendumale!“

Online-intervjuu: vastab streikivate arstide juht Andres Kork

N3153: Arvamusaluste jaoks peab aega olema [...]. Praegu ma seda ka läbi ei loe, vaatan pigem, mis küsimusi talt küsiti, et mida rahvas teada tahaks. See on liiga pikk.“

Andres Salumets: kas asendusemadus on kehtend?

M352a2: „Täitsa läbi ei lugenud, kuna see oli väga pikk...ei jõua keskenduda.“

N2613: „See on ikka väga pikk.“

Paberväljaande lugejate kommentaarid arvamuskäike:

Maris Jõks: Käime kontserditel ja muuseumites

*„Huhtavalt võttes oli kirjutatud keeletoimetaja lugu, mis pakub alati mõnusat lugemist.“

* „Väga kasulik artikkel, peab süvenenult lugema.“

*„Luges, sest sealt saab ideid bakalaureusetöoks.“

Arvamuslugusid kiputi veebiväljaandes pigem osaliselt lugema, osaliselt lugejate osakaal arvamusartiklite puhul oli veebis 37%. Samas ei saa paberväljaande puhul välja tuua konkreetset teemavaldkonda, mida armastati osaliselt lugeda, kuna osaliselt lugejate osakaal on igas valdkonnas enam-vähem ühesugune.

Sirvijate osakaal oli nii paberväljaande kui ka veebiväljaande puhul kõige suurem „Aed ja kodu“ rubriigis (vastavalt 49% ja 50%). Kuna tegemist on pehmeid ja mitte ajatundlikke teemasid kajastava rubriigiga, siis on see mõistetu. Käsitletav kodulooma teema ei ole väga uudisväärtuslik, mistõttu kipus lugeja teksti pigem sirvima, et teada saada, kas selles on midagi uut või mitte.

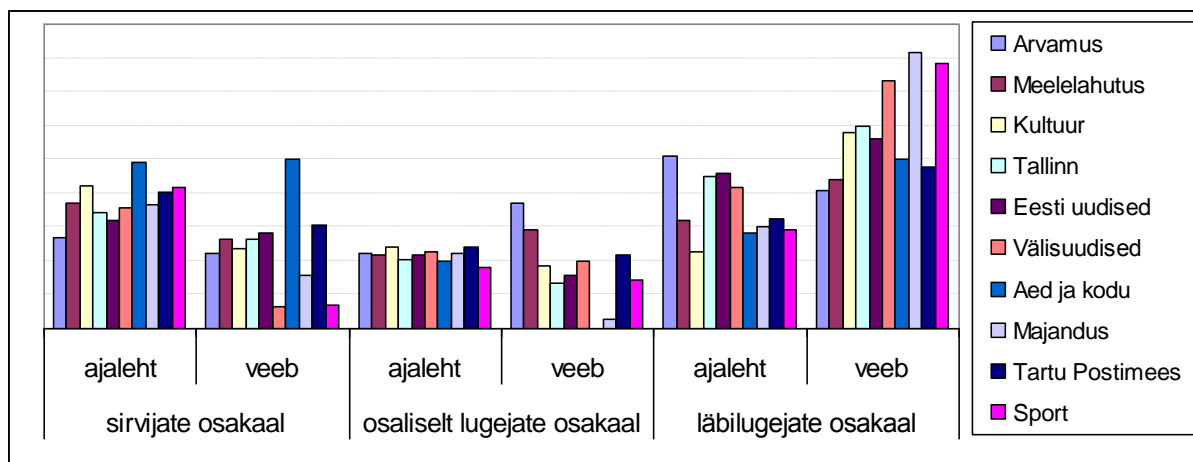
Koer peab pimedas nähtav olema

*„Selle külje teemad tundusid kõik üsna ilmselged.“

Igavlev koer teeb naabritele palju tuska

* „Tundus totter.“

Ülejäänud teemavaldkondades ületab paberlehe sirvijate osakaal alati veebiväljaande sirvijate osakaalu.

Graafik nr. 12 Teemade/rubriikide loetavuse osakaalud

Tabel 6. Teemade/rubriikide loetavuse osakaalud

Teema	Sirvijate osakaal		Osaliselt lugejate osakaal		Läbilugejate osakaal	
	ajaleht	veeb	ajaleht	veeb	ajaleht	veeb
Arvamus	27%	22%	22%	37%	51%	41%
Meelelahutus	37%	26%	22%	29%	32%	44%
Kultuur	42%	24%	24%	18%	23%	58%
Tallinn	34%	27%	20%	13%	45%	60%
Eesti uudised	32%	28%	22%	16%	46%	56%
Välisuudised	36%	7%	23%	20%	42%	73%
Aed ja kodu	49%	50%	20%	0%	28%	50%
Majandus	37%	16%	22%	3%	30%	82%
Tartu Postimees	40%	30%	24%	22%	32%	48%
Sport	42%	7%	18%	14%	29%	79%

2.4 Lugude loetavus veebiväljaandes

Käesoleva töö autor pakub välja kolm erinevat meetodit, kuidas järjestada edetabelisse veebiväljaandes märgatud artikleid. Täiendatud järjestusmeetodid on välja kasvanud käesoleva töö autori bakalaureusetööst. Kolme meetodit seob üks ühine põhimõte – kuna valimis olevatel inimestel olid artiklite lugemisvõimalused erinevad (näiteks 3. oktoobril veebiväljaannet lugenud uuritaval ei olnud võimalus lugeda artikleid, mis läksid üles 4. oktoobril), siis on pingeritta järjestamisel oluline kasutada seda arvestavat suhtelist näitajat.

Samuti on käesolevas peatükis välja toodud kolme pingerea võrdlused. Pingeridasid on kõrvutatud muuhulgas Postimees.ee enda koostatud pingereaga 3. ja 4. oktoobri kõige rohkem tähelepanu saanud artiklitest, et aimu saada, kuivõrd adekvaatsed on käesolevas magistritöös väljatöötatud järjestusmeetodid. Samuti on võimalik kõrvutada ühe grupi lugemisvalikuid terve auditooriumi lugemisvalikutega.

Kokku märkasid 35 veebiväljaande lugejat 2012. aasta 3. ja 4.oktoobril 172 erinevat teabeühikut, kuid pingeridade koostamisel on arvesse võetud vaid teabeühikud, mida on märganud enam kui kaks uuritavat. Selliseid artikleid oli kõigest 66, mis on üsnagi loogiline,

kuivõrd valikuvõimalused on veebiväljaandes suured ning uuritavad teevad valikuid lähtudes oma huvist teema suhtes.

2.4.1 Artiklite pingerida märkajate ja lugemisvõimaluste suhte ning kohapunktide keskmise järgi

Antud järjestusmeetodi põhiliseks kriteeriumiks on märkajate arvu suhe selle artikli lugemisvõimaluste arvu. Näiteks: kui ühe artikli on täielikult läbi lugenud 6 inimest, kuid võimalik oli lugeda 10-l inimesel (suhtarv on $6/10=0,6$) ning teise artikli on lugenud läbi 6 inimest, kuid võimalik oli lugeda 9-l (suhtarv $6/9=0,6666$), siis kõrgemale kohale järjestuses asetub teine artikkel. Põhilise kriteeriumi alusel pingeritta asetunud artiklite grupid, mis jäävad jagama pingereas sama kohta, seatakse ritta kohapunktide keskmise abil, mis on kõigi lugejate lõikes artikli punktide summa jagatuna lugejate koguarvule. Punktid lugejate lõikes artiklile jagunevad järgmiselt: 1 – luges läbi; 2 – luges osaliselt läbi; 3- sirvis; 4 – ei märganud (ei lugenud ega sirvinud). Järjestuses kõrgemale asetub artikkel, mille keskmine näitaja on väiksem. Ta on saanud suhteliselt rohkem lugemise punkte, vähem mittelugemise punkte. (Vt. Tabel nr.7)

Kõnealuse pingerea kõige kõrgema koha saavutas aktuaalsel teemal kirjutatud artikkel *Arstide ja haiglate läbirääkimised ei kandnud vilja*, mida märkas 5 uuritavat ning mille lugemiseks oli võimalus 8 uuritaval. Läbilugejaid oli artiklil seejuures 3 ning osaliselt lugejaid ja sirvijaid kumbagi üks. Teise koha antud järjestusmeetodiga pälvis artikkel *Kohus peab laibatükeldajast mõrvari süüasjas eelistungi*, mille märkamiste arv oli samuti 5 ning võimalusi oli artiklit lugeda 8 uuritaval. Samas oli antud artiklil läbilugejaid vaid 2, osaliselt lugejaid 1 ning sirvijaid 2. Kolmandale kohale jõudis artikkel *Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha saamiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi*, mida oli võimalus lugeda 12 uuritaval, kuid lugemisvaliku tegid vaid 5 uuritavat, samas lugesid nad kõik artikli ka algusest lõpuni läbi.

Kuna lugemisvalik veebiväljaandes on lai, siis arusaadavatel põhjustel ei lange lugejate artiklivalikud väga sageli kokku. Näiteks Mikk Salu artikkel *Tulevik – maksame rohkem, saame vähem* läks üles 4.10 varahommikul, mistõttu oli lugemisvõimalusi 23 uuritaval. Reaalselt valis neist artikli lugemiseks vaid 8 uuritavat.

Tabel 7. Artiklite pingerida märkajate ja lugemisvõimaluste suhte ning kohapunktide keskmise järgi

Artikkel	Märkamiste arv	Keskmine	Võimalused	Märkamiste ja võimaluste suhe	Koht
Arstide ja haiglate liidu läbirääkimised ei kandnud vilja	5	3,657	8	0,625	1
Kohus peab laibatükeldajast mõrvari süüasja eelistungi	5	3,714	8	0,625	2
Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha saamiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi	5	3,571	12	0,417	3
Perearst: kehtivad vastuvõtutaja nõuded on illusioon / Perearst: me ei riku lepingut	4	3,743	10	0,4	4
Noop: tervisetöötajate nõudmised on absurdsed	3	3,8	8	0,375	5
Reformierakond nõudis kohtus Äripäevalt valeväidete ümberküllamist	4	3,657	11	0,364	6
Eesti tervishoiusüsteemi tulevik - maksame rohkem, saame vähem	8	3,514	23	0,348	7
Tööinspektorid tuvastasid ülikooli raamatukogu remonditöödel rikkumisi	3	3,743	11	0,273	8 kuni 9
Lukašenka hakkab taotlema Gruusia naasmist SRÜ-sse	3	3,743	11	0,273	8 kuni 9
Ligi ja Ansip ei toeta lahja alkoholi aktsiisi tõstmist	3	3,771	11	0,273	10
Eesti on õnneindeksis 117. kohal	4	3,657	15	0,267	11

2.4.2 Artiklite pingerida märkajate ja lugemisvõimaluste suhte alusel ning läbilugejate ja lugemisvõimaluste suhte alusel

Ka selle meetodi puhul on artiklite pingeritta seadmiseks võetud esmaseks kriteeriumiks märkajate arvu ja artikli lugemisvõimaluste arvu suhe. Põhikriteeriumi alusel pingeritta asetunud artiklite grupid, mis jäid jagama pingereas sama kohta, on nende gruppide siseselt järgnevalt pingeritta seatud läbilugejate ja lugemisvõimaluste suhte alusel, asetades nende gruppide sees kõrgemale kohale artiklid, millel selle suhte väärtus on suurem. Näiteks võrdsete lugemisvõimaluste puhul asetus sellisel juhul kõrgemale see, mille läbilugejate arv

oli suurem, sest ka läbilugejate ja võimaluste suhe on selle artikli puhul suurem. Kahe eelneva kriteeriumi alusel pingeritta asetunud artiklite grupid, mis jäid jagama pingereas sama kohta, on nende gruppide siseselt seatud järgnevalt pingeritta osaliselt läbilugenute arvu ja lugemisvõimaluste suhte alusel, asetades nende gruppide sees kõrgemale kohale artiklid, millel selle väärtus on suurem. (Vt. Tabel nr. 8).

Põhilise järjekoha kriteerium: Märkajate ja lugemisvõimaluste suhte alusel												
Teise järjekoha kriteerium : koht läbilugejate ja lugemisvõimaluste suhte alusel												
Kolmanda järjekoha kriteerium : koht osaliselt lugejate ja lugemisvõimaluste suhte alusel												
Märkajate ja lugemisvõimaluste suhte alusel	koht läbilugejate ja lugemisvõimaluste suhte alusel	koht osaliselt lugejate ja lugemisvõimaluste suhte alusel	Artikli pealkiri	Läbilugejad	Osaliselt lugejad	Sirviid	võimalusi lugeda	Kokku lugejad	Märkajate suhe võimalustesse lugeda	Läbilugejate suhe võimalustesse lugeda	Osaliselt lugejate suhe võimalustesse lugeda	koht pingereas
1	1	1	Arstide ja haiglate liidu läbirääkimised ei kandnud vilja	3	1	1	8	5	0,6250	0,3750	0,1250	1
1	2	1	Kohus peab laibatükeldajast mõrvari süüasja eelistungi	2	1	2	8	5	0,6250	0,2500	0,1250	2
3	1	1	Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha saamiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi	5	0	0	12	5	0,4167	0,4167	0,0000	3
4	1	1	Perearst: kehtivad vastuvõtuaaja nõuded on illusioon / Perearst: me ei riku lepingut	1	3	0	10	4	0,4000	0,1000	0,3000	4
5	1	1	Noop: tervisetöötajate nõudmised on absurdsed	2	0	1	8	3	0,3750	0,2500	0,0000	5
6	1	1	Reformierakond nõudis kohtus Äripäevalt vleväidete ümberküllamist	4	0	0	11	4	0,3636	0,3636	0,0000	6
7	1	1	Eesti tervishoiusüsteemi tulevik - maksame rohkem, saame vähem	4	1	3	23	8	0,3478	0,1739	0,0435	7
8	1	1	Tööinspektorid tuvastasid ülikooli raamatukogu remonditöödel rikkumisi	3	0	0	11	3	0,2727	0,2727	0,0000	8 kuni 9
8	1	1	Lukašenka hakkab taotlema Gruusia naasmist SRÜ-sse	3	0	0	11	3	0,2727	0,2727	0,0000	8 kuni 9
8	3	1	Ligi ja Ansip ei toeta lahja alkoholi aktsiisi tõstmist	2	1	0	11	3	0,2727	0,1818	0,0909	10
11	1	1	Eesti on õnneindeksis 117. kohal	4	0	0	15	4	0,2667	0,2667	0,0000	11

Tabel 8. Artiklite pingerida märkajate ja lugemisvõimaluste suhte alusel ning läbilugejate ja lugemisvõimaluste suhte alusel

2.4.3 Artiklite pingerida kaalutud kohapunktide summa järgi

Kolmanda variandina on autor järjestanud lood edetabelisse kolme erineva näitaja alusel leitud kohapunktide summa järgi, kusjuures näitajatele on autor andnud erinevad kaalud, korrutades vastava näitaja kohapunktid selle kaaluteguriga. Kõige olulisemaks kolme näitaja hulgast on autor pidanud artikli märkajate arvu ja lugemisvõimaluste suhet, mistõttu on selle näitaja kohapunktide kaaluteguriks võetud tunnetuslikult 2. Läbilugejate ja lugemisvõimaluste suhte alusel leitud kohapunktide kaaluteguriks on võetud tunnetuslikult 1,5. Kolmanda näitajana on kasutatud osaliselt lugejate arvu ja lugemisvõimaluste suhte alusel leitud järjestuse kohapunkte. Nimetatud kohapunktide kaaluteguriks on tunnetuslikult võetud 1. Neljanda näitajana on antud järjestusmeetodi puhul kasutatud sirvijate ja lugemisvõimaluste suhte alusel leitud järjestuse kohapunktid, mille kaaluteguriks on võetud tunnetuslikult 0,5. Kohapunktide kõrgeima baasilise väärtuse aluseks on märgatud artiklite arv. Sellest tulenevalt on esimese koha baaspunktide arv 65. Olenevalt näitajast korrutatakse baaspunktide arv kaaluteguriga. (vt. Tabel nr. 9)

Artikli pealkiri	Läbilugejad	Osaliselt lugejad	Sirvijad	võimalusi lugeda	Kokku lugejad	Kokku lugejate arv võimalustesse lugeda	osa- kaal:		osa- kaal:		osa- kaal:		osa- kaal:		punktid kokku	koht pingereas
							1,5		1		0,5		2			
							näitajad läbi- lugejate arvu alusel		näitajad osaliselt lugejate arvu alusel		näitajad sirviijate arvu alusel		näitajad kõigi lugejate ja võimaluste suhte alusel			
							koht	punktid	koht	punktid	koht	punktid	koht	punktid		
Arstide ja haiglate liidu läbirääkimised ei kandnud vilja	3	1	1	8	5	0,625	3	94,5	3	63	5	30,5	1	130	318,0	1
Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha saamiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi	5	0	0	12	5	0,417	1	97,5	4	62	6	30	2	128	317,5	2
Kohus peab laibatükeldajast mõrvari süüasja eelistungi	2	1	2	8	5	0,625	4	93	3	63	4	31	1	130	317,0	3
Perearst: kehtivad vastuvõtutaja nõuded on illusioon / Perearst: me ei riku lepingut	1	3	0	10	4	0,400	5	91,5	1	65	6	30	3	126	312,5	4
Eesti tervishoiusüsteemi tulevik - maksame rohkem, saame vähem	4	1	3	23	8	0,348	2	96	3	63	3	31,5	6	120	310,5	5
Reformierakond nõudis kohtus Äripäevalt valeväidete ümberküllamist	4	0	0	11	4	0,364	2	96	4	62	6	30	5	122	310,0	6
Noop: tervisetöötajate nõudmised on absurdsed	2	0	1	8	3	0,375	4	93	4	62	5	30,5	4	124	309,5	7
Tööinspektorid tuvastasid ülikooli raamatukogu remonditöödel rikkumisi	3	0	0	11	3	0,273	3	94,5	4	62	6	30	7	118	304,5	8 kuni 9
Lukašenka hakkab taotlema Gruusia naasmist SRÜ-sse	3	0	0	11	3	0,273	3	94,5	4	62	6	30	7	118	304,5	8 kuni 9
Eesti on õnneindeksis 117. kohal	4	0	0	15	4	0,267	2	96	4	62	6	30	8	116	304,0	10 kuni 11
Ligi ja Ansip ei toeta lahja alkoholi aktsiisi tõstmist	2	1	0	11	3	0,273	4	93	3	63	6	30	7	118	304,0	10 kuni 11

Tabel. 9 Artiklite pingerida kaalutud kohapunktide summa järgi

2.4.4 Kolme pingerea võrdlus

Kui vaadata kolmel erineval meetodil järjestatud edetabeli esimest 11 artiklit, siis väga minimaalsed erinevused on mõnede artiklite täpses positsioneerimises, kuid kõikide edetabelite puhul koosneb siiski täpselt samadest artiklitest (vt. Tabel nr 10). See annab omakorda kinnitust, et autor on artikleid järjestades lähtunud õigetest põhimõtetest. Nagu eeldada võis, on pingeridades palju streigiga seotud artikleid (*Arstide ja haiglate liidu läbirääkimised ei kandnud vilja, Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha saamiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi, Perearst: kehtivad vastuvõtutaja nõuded on illusioon, Noop: tervisetöötajate nõudmised on absurdsed, Eesti tervishoiusüsteemi tulevik – maksame rohkem, saame vähem, Ligi ja Ansip ei toeta lahja alkoholi aktsiisi tõstmist*). Tegemist oli aktuaalse, olulise, konfliktse ning ka lähedase teemaga. Lugejad tundsid, et peavad teemaga kursis olema isegi siis, kui tunnistasid, et teema on neid ära väsitnud või ei tundu huvitav.

Arstide ja haiglate läbirääkimised ei kandnud vilja

M342a2: “Konkreetselt mind huvitas, et kui need läbirääkimised võssa jooksid, kuidas see streiki mõjutab [...]”

M342a2 : “[...] streigiga hoian end ikka kursis, aga pigem nagu lehitsen neid lugusid, sest see kõik on ajas nii muutuv [...]”

M3213: „See lugu on viimasel ajal olnud väga aktuaalne teema, olgugi et mind väga ei puuduta...ikkagi tundub huvitav.“

N3373: „Nonii, ma tean, et see streik on praegu hirmus oluline...aga minu jaoks on nagu info üleküllus, ei tea enam, mida lugeda, mida mitte...Pea on segamini. Ei tea, kas mul on vaja seda teadmist või mitte! [...] Samas ikkagi tunnen end halvasti kui seda ei loe...”

Veel tuleb välja tuua, et kolm edetabelisse pääsenud artiklit olid mingil ajahetkel ka Postimees.ee pealehe esikuudised (*Arstide ja haiglate liidu läbirääkimised ei kandnud vilja, Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha saamiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi, Eesti tervishoiusüsteemi tulevik – maksame rohkem, saame vähem*).

Samuti tuleb silmas pidada, et edetabelisse jõudnud streigiartiklite eripäraks on see, et nad on küll aktuaalsel teemal, kuid annavad uut informatsiooni või uue lähenemisnurga. Samal ajal näiteks streigiteemalisi analüütilisemaid arvamuseartikleid loetumate artiklite hulka ei sattunud, kuna need ei anna sageli uut faktipõhist informatsiooni, mida veebiväljaande lugeja

otsib, vaid pakuvad kellegi nägemust antud teemal. Samal ajal oli veebiväljaandes väga palju erinevate arvamusi liidrite seisukohavõtte streigi suhtes, mistõttu võis lugejal hoopis tekkida nõutustunne, kelle arvamust lugemiseks valida.

Artikli *Reformierakond nõudis Äripäevalt valeväidete ümberlükkamist*, mida märkas ja luges täielikult läbi 11 uuritavast 4, edu on seotud tõenäoliselt sellega, et valimis oli suur hulk ajakirjandust õppivaid tudengeid (esimeses rühmas 23%, teises 37%).

Reformierakond nõudis kohtus Äripäevalt valeväidete ümberlükkamist

M2814: „Näiteks seda ma vaatan sellepärast, et ta läheb erialaga kokku, mis ma siis õpin.“

N2613: „Kuna Äripäev on selline ajaleht, kes ei peaks valeväiteid avaldama, siis huvitab, et mis sellel Reformierakonnal siis nüüd on...“

M2913: „Valeväide...mis on valeväide?“

M3213: „Lugesin ka seda artiklit..minu meelest ei ole Äripäev esitanud valeväiteid, nii palju kui mulle mulje jäi.“

Artikkel loeti läbi eelkõige sellepärast, et see oli lühike ning põhjus, mille üle Reformierakond kaebas, tuli välja alles artikli lõpust.

Reformierakond nõudis kohtus Äripäevalt valeväidete ümberlükkamist

M2913: „Aaa..püüant jäeti lõppu (lugeja saab vastuse küsimusele, milles Äripäeva süüdistatakse, loo lõpust – autor)“

N2613: „See oli nii lühike, lugesin lõpuni.“

Tudengiks olemise ja Tartu Ülikoolis õppimisega seostub veel artikkel „Tööinspektorid tuvastasid ülikooli raamatukogu remonditöödel rikkumisi“.

Tööinspektorid tuvastasid ülikooli raamatukogu remonditöödel rikkumisi

M342a2: „Katuse järgi....Tartu ülikooli raamatukogu.“

M3213: „See remont segas teatud uurimustöö tegemist...suvel eriti..täiesti võimatu oli.“

M352a2: „Siin räägitakse Tartu Ülikooli raamatukogust, mille vastas ma juhuslikult elan...“

Gruusia parlamendivalimiste suhtes tundsid vaatluselused samuti huvi, kuid selleteemaline uudisvoog oli kiiresti vahelduv. Vaatluspäevadel avaldas Postimees.ee üheksa Gruusia parlamendi valimistega seotud artiklit (vaata Tabel nr. 4). Seega ei saanud artiklivalikute kokkulangevus eriti suur olla. Olukord Gruusias pakkus lugejatele huvi, kuna Gruusia ja Eesti ajaloos leiti paralleele. Samuti on märkimisväärne osa vastajatest riigiteadlasi (esimeses rühmas 14%, teises 15%), kellele antud teema erialast huvi pakub.

Saakašvili ei kavatse presidendiametist taanduda

M213: „Gruusia-keiss huvitab kuidagi...nad pole vennasrahvas, aga neil on sarnaseid keisse.“

N542: „Need võtan lahti, kuna ma õpin riigiteaduseid ja ma olen tavaliselt poliitikutega seonduvat lugenud, üritan end kursis hoida, mis toimub.“

Artikkel „Lukašenka hakkab taotlema Gruusia naasmist SRÜ-sse“ paelus konkreetsemalt lugejate tähelepanu selle ootamatuse või ebatavalisuse poolest.

Lukašenka hakkab taotlema Gruusia naasmist SRÜ-sse

N2613: „See, et Gruusia nüüd SRÜ-sse tahab tagasi minna, see on selline...vastuoluline.“

N2742: „Üldiselt SRÜ..sõltumatute riikide ühendus kui idee tundub minu jaoks natukene naeruväärne. Mitte idee kui selline, aga see, kuidas seda põhjendati omal ajal...see, et see näeb küll välja nagu nõukogude liit põhimõtteliselt, aga pole üldse seotud nõukogude liiduga.“

M2913: „Tavaliselt ma loengi rohkem välisuudiseid...seal on seda kiiksu või uudist rohkem...kohalikud uudised tunduvad väga sellised surutud.“

Artikli „Eesti õnneindeksis 117. kohal“ positsioneerumine edetabelis kõrgele kohale ei ole samas kuigi üllatav. Seda märkas ja luges läbi kokku 4 uuritavat 11-st. Esiteks on tegemist faktipõhise informatsiooniga, mida veebiväljaande lugejad hindavad. Teiseks on teema lähedane igale Eesti inimesele.

Eesti on õnneindeksis 117. kohal

M2913: „Vot see on huvitav teema, ma tahan teada, kes esimene on?“

M2343: „Eestlaste õnnelikkus...mitu riiki on huvitav?“ Artikli lugesid palju läbi sellepärast, et see pakkus üllatavat ja faktipõhist informatsiooni lõpuni.

Artikli pealkiri	Pingerida 2	Pingerida 3	Pingerida 1
Arstide ja haiglate liidu läbirääkimised ei kandnud vilja	1	1	1
Kohus peab laibatükeldajast mõrvari süüasja eelistungi	2	3	2
Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha saamiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi	3	2	3
Perearst: kehtivad vastuvõtutaja nõuded on illusioon / Perearst: me ei riku lepingut	4	4	4
Noop: tervisetöötajate nõudmised on absurdsed	5	7	5
Reformierakond nõudis kohtus Äripäevalt valeväidete ümberküllamist	6	6	6
Eesti tervishoiusüsteemi tulevik - maksame rohkem, saame vähem	7	5	7
Tööinspektorid tuvastasid ülikooli raamatukogu remonditöödel rikkumisi	8 kuni 9	8 kuni 9	8 kuni 9
Lukašenka hakkab taotlema Gruusia naasmist SRÜ-sse	8 kuni 9	8 kuni 9	8 kuni 9
Ligi ja Ansip ei toeta lahja alkoholi aktsiisi tõstmist	10	10 kuni 11	10
Eesti on õnneindeksis 117. kohal	11	10 kuni 11	11

Tabel 10. Kolme pingerea võrdlustabel

Vaatlusaluse grupi lugemishuvisid on võimalik kõrvutada ka kogu Postimees.ee auditooriumi lugemishuvidega (3. ja 4. oktoobril kõige enam märgitud artiklitega Postimees.ee), samal ajal tuleb siinkohal meelde tuletada, et käesoleva magistritöö uuritavateks on vaid üks spetsiifiline Postimees.ee lugejagrupp, mitte läbilõige kogu Postimees.ee auditooriumist. Seega on ootuspärane ja loogiline, et lugemisvalikud päris kokku ei lange. Siiski oli artikkel *Arstide ja haiglate liidu läbirääkimised ei kandnud vilja* suurema märkamiste arvuga ka Postimees.ee kogu auditooriumi seas. Märkajate arv ulatus üle 15 000. Samuti tundis kogu Postimees.ee auditoorium suurt huvi artikli *Noop: tervishoiutöötajate nõudmine on absurdne* vastu, kus artikli märkajaskond ulatus üle 15 000. Samal ajal köitis vähem tähelepanu originaalartikkel *Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha saamiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi*, mille kohta Tarmo Noobi kommentaar käis. Selle avas lugemiseks umbes 10 000 lugejat. Seejuures oli originaalartikkel ka Postimees.ee avalugu. Vähest tähelepanu Postimees.ee koguauditooriumi seas pälvisid artiklid *Reformierakond nõudis kohtus Äripäevalt vaeväidete ümberlükkamist* ja *Lukašenka hakkab taotlema Gruusia naasmist SRÜ-sse*, mille märkajaskond oli vastavalt 1000 ja 2000 ringis. Antud lood olid uuritavate valimi seas populaarsed, kuna valimi hulgas on palju ajakirjandus- ja kommunikatsiooni instituudi ning riigiteaduse üliõpilasi.

Ülejäänud artiklid pälvisid Postimees.ee auditooriumi seas pigem keskmist tähelepanu. Välja pole võimalik tuua vaid artikli *Kohus peab laibatükeldajast mõrvari süüasjas eelistungi* märkajate arvu. Kõige loetavamad artiklid 3. ja 4.oktoobri Postimees.ee-s pärinevad portaalist Elu24.ee ja nende lugejad ületavad iga artikli puhul 35 000 piiri (nt. *Murelikud lugejad veebiseriaalist „Reaalsus“: see on totaalne lasteporno, Vaata, kes riigikogu liikmetest on kõrgharidusega, Video: SÜGi abituriendid panid isegi õpetajad Gangnam Style'i tantsima*). Nende lugude üksikuid lugejaid oli ka magistritöö grupi seas.

2.4.5 Artiklite loetavus paberväljaandes

Paberväljaandes märgatud ja loetud artiklid on järjestatud kahte pingeritta. Mõlema pingerea koostamisel on kasutatud põhilise kriteeriumi ja kohapunktide keskmise järgi järjestamise meetodit, kusjuures esimesel juhul on põhiliseks kriteeriumiks märkamiste arv ja teisel juhul läbilugemiste arv. Põhilise kriteeriumi alusel pingeritta asetunud artiklite grupid, mis jäid jagama sama kohta, on järgnevalt reastatud kohapunktide keskmise abil, mis on kõigi lugejate lõikes artikli punktide summa jagatuna lugejate koguarvule. Punktid lugejate lõikes artiklile jagunesid järgmiselt: 1 – luges läbi; 2 – luges osaliselt läbi; 3- sirvis; 4 – ei märganud (ei

lugenud ega sirvinud). Järjestuses kõrgemale asetus artikkel, mille keskmine näitaja on väiksem. Ta on saanud suhteliselt rohkem loetavuspunkte, vähem mittelugemise punkte.

Kõige märgatumaks artikliks osutus Anneli Ammase kirjutatud *lugu Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat*, mis paikneb Tallinna küljel (lk 8). 66 uuritavast märkas artiklit 64. Seejuures ei ole artiklil juures isegi illustreerivat fotot, kuid lugu võtab enda alla rohkem kui kolmandiku kogu küljest. Kuivõrd uuritavate seas oli haridusteaduste tudengeid, siis on kõrge märgatavus antud loo puhul loogiline.

Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat?

* „Kuna enese tulevik on seotud ka haridusvaldkonnaga, siis pakkus huvi.“

Samas luges artikli läbi 17 uuritavat 64-st, mis annab samuti täiesti keskmise tulemuse.

Pea sama märgatud sai Mikk Salu artikkel *Tulevik – maksame rohkem, saame vähem*, mida lugejad märkasid, kuna see võttis enda alla terve lk 6 ja osa leheküljest 7. Ka antud loo juures ei olnud illustreerivat fotot, kuid lugu illustreeris hoopis suur teabegraafik, mis oli hea pilgupüüdja. Samuti oli artikkel päevakajalisel ja olulisel teemal, mis lugejaid köitis.

Tulevik – maksame rohkem, saame vähem

* „Aktuaalne ja põnev.“

* „Teema pakkus huvi.“

* „Graafik näeb küll ilus välja [...].“

* „Päris kõitev oli ka infograafika Eesti tervishoiusüsteemi kohta.“

Palju märkajaid püüdis ka välisuudiste küljel (lk 10) paiknev väiksem artikkel *Kreeka leidis raha vormeliringrajaks*, millel puudus taaskord illustreeriv foto. Sellest hoolimata märkas kõnealust artiklit 61 uuritavat 66-st. Uuritavate pilku püüdis artikkel teema ootamatuse ja šokeerivuse tõttu.

Kreeka leidis raha vormeliringrajaks

* „Ajab naerma, parim uudis lehes.“

* „Naljakas.“

* „Absurdne.“

*"Kreeka olukorras irooniline."

*„Pealkiri šokeeris, seetõttu hakkas lugema.“

*„Pani imestama, kust see Kreeka nüüd järsku raha leidis.“

Esiküljel tõmbas pilke kokkuvõttev viide lk 4 asuvale artiklile Nils Niitra artiklile „PRIA sai soovolinikult sugeda“. Viide ise sai tähelepanu rohkem kui konkreetne artikkel. Viidet märkas 59 uuritavat, artiklit ennast 57 uuritavat.

Tähelepanu sai ka Postimehe B-osa artiklid *Pisut teistmoodi Mannerheim* (lk 15) ja *Igavlev koer teeb naabritele palju tusk* (lk 18-19), mille märkajate arv oli vastavalt 59 ja 57. Hanneli Rudi artiklit lemmikloomadega seotud probleemidest märgati seetõttu, et tegemist on paljudele lähedase ja igapäevase teemaga.

Igavlev koer teeb naabritele palju tusk

„Lugesin, kuna olen ise koeraomanik.“

„Aed ja Kodu rubriigi luges pea täielikult läbi, kuna teema köitis isikliku koera olemasolu tõttu.“

Artikkel *Pisut teistmoodi Mannerheim*, mis võttis enda alla kogu kultuuri külje (lk 15 ja selle puhul oli huvitekitajaks salapärase pealkiri ning suur ja asjakohane foto Kenya näitlejast Soome marssali Mannerheimi rollis.

Tabel 11. Märkatumad lood paberväljaandes (punasega välja toodud teabeühikud, mis ei ole artiklid)

Artikkel	Märkamiste arv	Keskmine	Koht
Anneli Ammas. Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat? (lk 8)	64	2,06060606	1
Mikk Salu. Tulevik – maksame rohkem, saame vähem (lk 6-7)	63	1,78787879	2
Kreeka leidis raha vormeliringraajaks (lk 10)	61	1,74242424	3
(Vitriin) Kas kulude tõus meditsiinis on vältimatu (lk 1)	59	2,25757576	4
Kaarel Arb. Pisut teistmoodi Mannerheim (lk 15)	59	2,40909091	5
Karikatuur (lk 2)	57	1,6969697	6
Uwe Gnadenteich. Vanalinna asukad protestivad lõbumaja vastu (lk8)	57	2,01515152	7
Nils Niitra. PRIA sai soovolinikult sugeda (lk 4)	57	2,15151515	8
Hanneli Rudi. Igavlev koer teeb naabritele palju tusk (lk 18-19)	57	2,51515152	9
Mikk Salu. Asi on töökorralduses (lk 2)	56	2,06060606	10

Kui vaadata sama päeva kõige läbiloetumate lugude edetabelit, siis see erineb märgatavalt tabelist nr 10. Kui mitte arvestada karikatuuri, siis loeti kõige sagedamini läbi esilehel olev viide lk 4 paiknevale PRIA artiklile.

Samuti jagus lugejatel piisavalt tähelepanu loo lõpuni lugemiseks artikli *Kreeka leidis raha vormeliringrajaks* puhul. Kuna tegemist on lühema artikliga, siis on see loogiline.

Tabel 12. Loetumad lood paberväljaandes (punasega välja toodud muudu teabeühikud)

Artikkel	Läbilugemiste arv	Keskmine	Koht
Karikatuur (lk 2)	47	1,69697	1
(Vitriin) PRIA võttis tööle nasnud emadel palgast maha (lk 1)	38	1,69697	2
Kreeka leidis raha vormeliringrajaks (lk 10)	38	1,742424	3
Mikk Salu. Tulevik – maksame rohkem, saame vähem (lk 6-7)	35	1,787879	4
Postimees.ee küsitlus (lk 4)	34	2,106061	5
Uwe Gnadenteich. Vanalinna asukad protestivad lõbumaja vastu (lk 8)	33	2,015152	6
Mikk Salu. Asi on töökorralduses (lk 2)	30	2,060606	7
Protestiaktisioon Püha Peetruse basiilika kuplil (lk 10)	29	2,151515	8
Arhitektid: Lasnamäest võiks saada omaette linn (lk 8)	29	2,348485	9
(Infokast) 15 000 eurot ... (lk 8)	28	2,409091	10
(Tsitaat) Kõva sõna (lk 2)	27	2,515152	11
Telesaadete vaadatavus (lk 23)	26	2,424242	12

66 uuritavast 38 luges läbi ka pikema artikli „Tulevik – maksame rohkem, saame vähem“. Tegemist oli ka ainukese pikema artikliga, mille lugemisel uuritavatel tähelepanu jätkus. Üldiselt jätkus lugejate tähelepanu siiski lühemate teabeühikute lugemisel.

Paberlehe lugude märgatavust saab hinnata ka veebiväljaandes, et teada saada, kuivõrd suurt tähelepanu 4. oktoobri Postimehe paberlehe artiklit 3. ja 4. oktoobri Postimees.ee lehel said. Enamik paberlehe artiklitest on kättesaadav ka veebis ning osa 3. oktoobri veebiuudiseid leidsid jällegi koha 4. oktoobri paberlehes.

Tabelis nr. 12 on toodud magistritöös osalenud uuritavate grupi poolt enam märgatud paberlehe artiklid ja vaadatud nende märkamist Postimees.ee veebiväljaandes. Siinkohal tuleb taas meelde tuletada, et võrdluse põhjal ei saa väga põhjapainevaid järeldusi teha, kuna võrreldud on kogu Postimees.ee auditooriumi valikuid ühe lugejagrupi valikutega. Kui

vaadata suuremate paberväljaande artiklite märgatavust veebis, võib öelda, et see on üsna kesine. Näiteks Mikk Salu artiklit *Tulevik maksame rohkem, saame vähem* avas veebis lugemiseks vaid ligikaudu 5000 lugejat (võrdluseks kõige suurema märgatavusega artiklid olid samal päeval Postimees.ee-s üle 35 000 märkajaga). Seejuures oli artikkel ka Postimees.ee esilugu. Sarnase loetavusega oli ka paberlehe põhiteema – Nils Niitra artikkel *PRIA sai soovolinikult sugeda*, mis muuhulgas pälvis kesist tähelepanu ka antud töös veebiväljaande lugejate seas. Käesolevast uurimusest tuli välja, et soovoliniku töövaldkond jäi lugejatele lihtsalt kaugeks.

PRIA sai soovolinikult sugeda

*„Ei meeldinud näha jälle (!) soovoliniku nime uudistes.“

M2343: „Soovolinik on täiesti ufode-teema minu jaoks. Ei huvita, ei loe kunagi...nagunii ajab mingit jama.“

Kõige enam sai suurematest paberväljaande lugudest veebis tähelepanu Kaarel Arbi artikkel „Pisut teistmoodi Mannerheim“. Näiteks artikkel Kreeka vormelirajast ja Uwe Gnadenteichi artikkel vanalinna elanikest jõudsid vastupidi veebiväljaandest paberväljaandesse.

Tabel 13. Paberlehe artiklite loetavus veebis. Allikas: Postimees.ee

Artikkel	Ülesminemise aeg	Ligikaudne märkajate arv
Anneli Ammas. Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat?	4.10.2012 0:19	2000
Mikk Salu. Tulevik – maksame rohkem, saame vähem	4.10.2012 8:11	5000
Kriisis vaevlev Kreeka andis 30 miljonit eurot vormel-1 raja jaoks	1.10.2012	8000
(Vitriin) Kas kulude tõus meditsiinis on vältimatu	-	-
Kaarel Arb. Pisut teistmoodi Mannerheim	4.10.2012 0:00	6000
Karikatuur	3.10.2013 21:15	2000
Uwe Gnadenteich. Vanalinna asukad protestivad...	3.10.2012 7:56	18 000
Nils Niitra. PRIA sai soovolinikult sugeda	4.10.2012 0:38	5000
Hanneli Rudi. Igavlev koer teeb naabritele palju tuska	4.10.2012 11:36	4000
Mikk Salu. Asi on töökorralduses	4.10.2012 15:46	2000

Eraldi võib vaadata ka, millist tähelepanu said antud uurimuses paberväljaande loetumad ja märgatumad artiklid veebiväljaandes sarnaste tunnustega grupi seas. Võrdluse aluseks on võetud veebiväljaandes märgatud lugude esimene pingerida.

Selgub, et veebis märkas rohkem kui kaks inimest vaid kolme paberlehe märgatumatest artiklitest – *Mikk Salu artiklit Tulevik – maksame rohkem, saame vähem* märkas 8 inimest 23-st. Nii pälvis artikkel kõrgema koha ka veebiväljaande artiklite märgatavuse edetabelis (koht 7). Anneli Ammase artiklit märkas 3 uuritavat 23-st ning artiklit *Pisut teistmoodi Mannerheim* 2 23-st. Uwe Gnadenteichi kirjutatud artikli vähene märgatavus ning Kreeka vormeliringraja artikli olematu märgatus antud uurimusgrupis on põhjendatud sellega, et need artiklid läksid üles palju varem kui *think-aloud* vaatlused algasid. PRIA artiklit sirvis üks lugeja, Hanneli Rudi kirjutatud artikkel ei jäänud kellelegi silma.

3. Valikute põhjused

Vaatluse käigus püüdsid veebiväljaande lugejad oma valikuid põhjendada. Samuti põhjendati, miks artikkel läbi loeti või miks lugemine pooleli jäeti. Ka töid veebiväljaande lugejad välja põhjuseid, miks nad mingit artiklit lähemaks lugemiseks ei ava.

Paberväljaande lugejatel oli samuti soovi korral võimalus oma valikuid ja loetud või osaliselt loetud artikleid kommenteerida. Need märkis uurimuse läbi viinud ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi tudeng üles. Siiski kasutati seda võimalust üsna vähe, mistõttu on ka kommentaare paberväljaande lugemise kohta vähem.

Ankeetküsitluses oli kõikidel lugejatel võimalik välja tuua, mis neile väljaandes meeldis, mis mitte. Ka sealsed kommentaarid kaasati kvalitatiivsesse sisuanalüüsi.

Autor jagas oma subjektiivsest arvamusest lähtudes valikute põhjused üldiste kategooriate alla. Autor vaatles nii lugemisvalikute põhjuseid, artikli läbilugemise põhjuseid, artikli pooleli jätmise põhjuseid ning artikli lugemiseks mitte valimise põhjuseid. Tuleb arvestada, et valikutel on nii manifestsed kui ka latentsed põhjused. Kõiki otsuseid ei pruugi uuritavad ka endale teadvustada. Käesolevas töös on uuritud vaid manifestseid ja esmaseid põhjuseid/emotsioone, mis on suure tõenäosusega ka ühed olulisemad tegurid artikli valikul.

Artikli pealkirjad on välja toodud kaldkirjas. Paberväljaande lugejate puhul ei olnud võimalik tsitaate konkreetse uuritavaga kokku viia, mistõttu on tsitaatidel, mille puhul pole uuritav täpselt tuvastatav, ees tärn.

3.1 Artikli lugemiseks valimise põhjused

Käesolevas alapeatükis on välja toodud peamised artikli lugemiseks valimise põhjused. Esmalt on esitatud valiku põhjused veebiväljaandes, seejärel paberväljaandes. Kolmandaks on välja toodud lugemisvalikute põhjuste koondtabelid ning nende võrdlused.

3.1.1 Artikli lugemiseks valimise põhjused veebis

Veebiväljaande lugemisel toodud lugemisvalikute põhjused on jaotatud järgmistesse kategooriatesse: teema lähedus; pealkiri kui huviärataja; päevakajaline või oluline teema; ootamatu/ebatavaline teema; pilkupüüdev illustratsioon; prominentne isik; huvitav teema; paiknemine esilehel; vastuolusid tekitav/konfliktne teema.

Üksikutel juhtudel ei õnnestunud artikli valiku põhjendamine veebiväljaande lugejate seas. 11 korral tõid lugejad põhjuseks selle, et teema on huvitav. Selline põhjendus valiku tegeliku põhjuse kohta olulist teavet ei anna.

Mõningatel juhtudel kandis põhjendus mitut tähendust (artikli valikul oli mitu võrdväärset põhjust), seega on osa põhjusi liigitatud korraga mitme kategooria alla. Samuti on käesolevas peatükis välja toodud, millist tüüpi põhjendusi esineb kõige sagedamini ehk mis on artikli lugemiseks valimise peamine põhjus.

Teema lähedus

Kõige suurema tõenäosusega valitakse artikkel veebiväljaandes lugemiseks, kui see kätkeb lugejale lähedast teemat. Nii põhjendati oma lugemisvalikut 118 korral. Seega sõltub valik nii teate teguritest kui ka vastuvõtja teguritest, kuna uuritav teeb lugemisvaliku lähtuvalt teema lähedusest oma kogemustele ja teadmistele. Teema võib lugejale olla emotsionaalselt lähedane ehk seotud lugeja enda või tema lähedaste varasemate kogemustega, käsitleda konkreetselt lugeja huviala ja/või eriala, või kajastada sündmusi lugeja kodukohas (geograafiline lähedus). Sageli otsivad lugejad veebiväljaandest ka lihtsaid ja praktilisi teadmisi, mis võivad igapäevaelus kasuks tulla.

1) Teema seotud huviala või erialaga

Magistritöös vaadeldi Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonna tudengite lugemisharjumusi ning see peegeldus ka nende lugemisvalikutes. Uuritavate pilk jäi sageli peatuma artiklil, mis on konkreetselt seotud õpitavate erialadega ning mida mingite muude

tunnuste poolest homogeenne grupp ei pruugiks märgata. Artikli valikut põhjendati seotust eriala või huvialaga kokku 45 korral. Kuna lugejad tunnevad endale lähedase valdkonna vastu huvi, siis on loogiline, et vaatluspäevadel märgatud artiklite hulka sattus mitmeid haridusteemasid käsitlevaid artikleid. Näiteks märgati aasta õpetajate valimisi käsitlevaid artikleid *Aasta õpetajad nadivad oma tööd ja õpilasi* ja *Galerii: Tallinn tunnustas parimaid õpetajaid*

N2473: „Vaatasin need nimed üle, palju minu erialal õpetajaid on.“

N152a3: „Seda ma vaatan sellepärast, et ma ise õpin õpetajaks.“

N2064: „Erialaga on see seotud.“

Erialaga põhjendati lugemisvalikut ka keeleteoimetaja Maris Jõksi aramusloo *Käime kontserditel ja muuseumites* puhul, mis rääkis keelekasutusest.

N2473: „Kuna ma õpin õpetajaks, siis see eesti keele teema on põnev. Ma tahan eesti keelt ju tegelikult ka osata õigesti rääkida, siis...“

Riigiteaduseid õppivate tudengite hulgas said suuremat tähelepanu nii sisepoliitilised kui ka välispoliitilised uudiseid, mille lugemisvalikuid põhjendati sellega, et teema on seotud erialaga, millele tudeng on spetsialiseerunud. Oma õpitavast erialast ja ka teaduskonnast üldisemalt lähtudes lugesid uuritavad näiteks Gruusia parlamendivalimistega seotud artikleid.

Saakašvili ei kavatse presidendiametist taanduda

N542: „Need võtan lahti, kuna ma õpin riigiteaduseid ja ma olen tavaliselt poliitikutega seonduvat lugenud, üritan end kursis hoida, mis toimub.“

Rasmussen: Gruusia läbis lakmustesti

N1844: „See artikkel läheb taaskord rahvusvaheliste suhete valdkonda. [...] Selle uudise valisin, et kuna ma õpin riigiteadusi, siis rahvusvaheliste suhete pool on minu jaoks kõige huvitavam.“

Juhtkiri: Gruusia sooritas eksami, aga mis edasi saab?

N315: „Ühiskondlikud teemad, kui ma neid ei teaks, siis mul vist ei oleks kellegagi millestki rääkida (naerab). No ma õpin ju sotsiaalteaduskonnas.“

Samuti tunti erialaga seondult huvi Ameerika presidendivalimiste vastu.

Romney ja Obama vaidlesid esimeses debatis majanduse ning maksude üle

N1844: „Selle uudise valisin, et kuna ma õpin riigiteadusi, siis rahvusvaheliste suhete pool on minu jaoks kõige huvitavam.“

Ehkki suure hulga uuritavatest moodustasid ajakirjandust ja kommunikatsiooni õppivad tudengid, siis sellel erialal õppivad tudengid põhjendasid lugemisvalikut konkreetselt oma erialaga vaid kahe artikli puhul.

Reformierakond nõudis kohtus Äripäevalt valeväidete ümberlukkamist

M2814: „Näiteks seda ma vaatan sellepärast, et ta läheb erialaga kokku, mis ma siis õpin.“

Reedene Õpetajate Leht: Lauristin, Reps ja streik

N2613: „Seda ma *klikkisin* sellepärast, et on Lauristini nimi sees, kuna ma olen ajakirjanduse- ja kommunikatsiooni instituudist, siis ma loen neid artikleid, kus on meie õppejõududega midagi seotud.“

Lisaks erialastele artiklitele loeti väga sageli ka artikleid, mis käsitlesid lugeja hobi või huviala. See võib olla ka põhjus, miks lugemisvalikute kokkulangevus ei ole väga suur isegi kui lugejad on mingite tunnuste poolest homogeensed. Näiteks tunnistas üks lugeja, et huvitub linnuvaatlusest, mistõttu luges artiklit *Loodusesõbrad saavad kaasa lüüa linnuvaatlusel*, teine tundis huvi vormel 1-ga seotud artiklite vastu. Siiski saab välja tuua selle, et suurem huvi oli lugejatel kultuuri ja teatrivaldkonna vastu ning korvpalli suhtes, mistõttu leidsid lugemist näiteks artiklid *Unustagem Bamba ja olematud eriteened* ja *Lõputa lõpp*.

Unustagem Bamba ja olematud eriteened

M172a2: „Loen, sest korvpall huvitab mind...Kalev/Cramo käekäik ja Bamba.“

N1844: „Kuna ma olen küllaltki suur spordifänn, siis ma harilikult üritan mingisuguseid üldiseid spordiuudiseid ka jälgida ning lisaks kuna Kalev/Cramo on mu lemmik korvpalliklubi, siis ma üritan natukene nendega kursis olla.“

Lõputa lõpp

N2133: „Selle ma lugesin päris põhjalikult läbi, sest kogu see teatriasi on põnev.“

N1964: „Ma kultuuriuudiseid loen palju rohkem.“

2) Emotsionaalne lähedus

Emotsionaalne lähedus tähendab käesolevas töös seda, et artikli teema on seotud lugeja varasemate kogemustega või lugeja tuttavate/sõprade varasemate kogemustega. Näiteks tunti Gruusia-teemaliste artiklite vastu huvi ka seetõttu, et tõmmati paralleele Eesti ja Gruusia ajaloo vahel.

Saakašvili ei kavatse presidendiametist taanduda

M213: „Gruusia-keiss huvitab kuidagi...nad pole vennasrahvas, aga neil on sarnaseid *keisse*.“

Kuna uuritavad on tudengid, siis huvitusid nad artiklitest, mis kajastasid üliõpilaselu või üliõpilastega seotud probleemistikku.

Veerand arstiteaduskonna lõpetanutest ei astunud mullu residentuuri

N1634: „Paljud endised klassikaaslased ka lõpetasid arsti ja...nad läksid residentuuri eelmisel aastal. Mõtlesin, et mida siin öeldakse...ma ise olen kuulnud, et inimesed ei lähe residentuuri kuna nad ei saa valitud erialale kohe, siis teevad vahepeal midagi muud.“

M213: „See on rohkem tudengitega seotud.“

Kategooria „Emotsionaalne lähedus“ alla kuuluvad ka kõik toiduainetega seotud artiklid, mis kiirestivahelduvast uudisvoost mitmele lugejale silma hakkasid. Teema on tuttav kõigile ning seetõttu tekib rohkematel lugejatel võimalus teemat endaga seostada.

Ostja leidis Rimi lillkapsa-brokoli segust ussikesi

N112a3: „Mul on endal sarnane kogemust...Ma ostsin Rimi maisipurgi ja seal sees oli selline ussike. Mul õde on hästi ettevõtlik ja tegi hullult pilte ja tahtis igale poole minna...mul oli, et vahet ei ole. Ärme tee sellega midagi, ärme lihtsalt söö seda.“

N1634: „See on küll huvitav, sest mu korterikaaslane leidis ka lillkapsa seest sellise ussikesi... Kui ma oleksin ka meilis või Facebookis, siis ma saadaks selle artikli ka korterikaaslasele, et kõik leiavad ussikesi.“

Millised on tumeda šokolaadi head omadused

N1362: „Kuna mulle maitseb tume šokolaad, siis see on päris kasulik teada, mis selles siis head on.“

N1844: „Ise süüa ka hea meelelega.“

N152a3: „Enne ma ei märganud seda, aga šokolaad meeldib ju kõigile. [...] mulle endale meeldib tume šokolaad väga...mulle meeldib süüa ka teha [...]“

N942: „See mind huvitab, kuna mulle meeldib šokolaadi süüa.“

3) Praktilised teadmised

Veebiväljaande lugejate seas kerkis esile tendents, et artikkel valitakse lugemiseks siis, kui see annab lugejale konkreetset informatsiooni talle lähedasel teemal. Nii põhjendati artiklivalikut 23 korral. Lugeja soovib artiklist saada võimalikult praktilist teavet, mida reaalses elus rakendada. Üks põhjus, miks lugeja veebiväljaande poole pöördub, seisnebki sageli selles, et ta soovib saada informatsiooni, mille järgi elus toimetada. Seejuures on lugejal võimalik külastada ka konkreetset kodulehekülge, kust oleks võimalik alternatiivina uudisteportaalile vajaminev informatsioon leida. Selle asemel eelistatakse uudisteportali, kus informatsioon on kompaktselt koos ja kättesaadav. Nii leidis lugemist näiteks artikkel *Rimi hakkab klientidele eelmiste ostude põhjal allahindlusi tegema*, mille puhul on tegemist ju tegelikult otseselt reklaamiga. Samas, kuna teema läheb lugejatele korda – lugeja saab teavet igapäevaelus rakendada, siis võib olla selle käsitlemine ajakirjanduslikus väljaandes põhjendatud.

Rimi hakkab klientidele eelmiste ostude põhjal allahindlusi tegema

M213: „Ma käin Rimis vähem kui teistes poodides, aga on viimane aeg, et nende kaartide pealt ka mingit kasu tuleb [...]“

N942: „Käin ise ka Rimis. Olen kuulnud, et mingi uus soodustusevõrk seal on, nüüd ma saan täpsemalt teada. Ma juba nägin seda terminali ka täna seal, et mida see endast siis kujutab.“

Näiteks lugesid osa uuritavaid praktiliste teadmiste saamise eesmärgil arstide streigiga seotud artikleid, samal ajal kui teine osa tundis, et streigi temaatika jääb kaugeks.

Perearstid rikuvad haigekassaga sõlmitud lepingut

N1844: „Lisaks sellele mul on endal järgmise nädala algusel arsti aeg ja mind huvitab, kas saab järgmise nädala alguseks streik läbi, aga paistab, et vist ei saa.“

JUST NÜÜD: arstide ja haiglate liidu juhid alustasid läbirääkimisi

N2064: „See streik on mul isiklik huvi, millal nad lõpetavad. Mul oli arstile aeg, aga nad hakkasid streikima. Mitu, mitu korda olen helistanud haiglasse, aga ei võeta vastu.“

2) Geograafiline lähedus

Ehkki tuleb tõdeda, et kõikide artiklite valiku üheks põhjuseks on üldisemalt geograafiline lähedus, siis antud magistritöö vaatab valiku põhjuseid mikrotasandil. Antud alamkategooria alla kuuluvad põhjendused, milles lugeja toob välja, et peamine artikli lugemiseks valimise põhjus on tema seotus konkreetse paigaga või on antud loos koha geograafiline asukoht lugejale oluline. Kuna kõikide lugejate ajutine või alaline elukoht on Tartu, siis võibki välja tuua seda, et kogu grupi huvi oli kõige suurem Tartut puudutavate artiklite vastu.

Ohtliku maja lammutamiseni läks 37 aastat

M333: „Loen seda, äkki on Tartu uudis. [...] Puhtalt geograafilise asukoha tõttu lugesin seda uudist.“

N942: „Ma kõnnin sealt nii tihti mööda...[...] Oleks see olnud suvaline maja kuskil Pärnus, siis ma poleks seda vaadanud.“

Teerajajate alleele lisandub kolm jalapaari

M333: „Seda ma *klikin* sellepärast, et ma läksin sealt eile mööda ja mingi mees südaööl pani jalajälgi maha. Vaatan kelle jälgi pannakse.“

N942: „Sest ma isegi ei tea, mis need on... Ma olen neid jalajälgi seal Tasku keskuse juures näinud, aga ma ei tea, mis need on.“

Pealkiri kui huviärataja

Pealkirja sõnastusel on veebiväljaandes artiklit lugema kutsumisel väga oluline roll. Pealkirja lugemisvaliku põhjusena toodi välja 59 korral. Seda on siiski oluliselt vähem kui põhjendusi, mis on seotud artikli teema lähedusega. Siinkohal on ära toodud artikli valiku põhjendused,

mis on seotud pealkirjaga. Kategooria on jagatud kolmeks alamkategooriaks – 1) lisaküsimusi tekitav pealkiri; 2) täpsustust ehk „klikki“ nõudev pealkiri; 3) arusaamatu/salapärane pealkiri.

1) Lisaküsimusi tekitav pealkiri

Veebiväljaande lugeja avas artikli, kui pealkiri tekitas temas lisaküsimusi konkreetse teema kohta, millele vastuse saamiseks tuli artikkel lugemiseks avada. Seejuures on küsimused seotud sageli lugeja eelnevate teadmiste ja huvidega. Pealkiri funktsioneerib tavapärase huviäratajana. Seejuures tõid lugejad 42 korral välja, et artikli pealkiri tekitab neis küsimusi, mistõttu tuli artikkel lugemiseks avada. Enamasti on säärased pealkirjad üsna lakoonilised ja ühte fakti nentivad. Näitena võib siinkohal välja tuua pealkirjad *Perearstid rikuvad haigekassaga sõlmitud lepingut*, *Eesti on õnneindeksis 117. kohal*, *NUKU noorteteatri uuslavastuse proovis juhtus õnnetus*, *J.K. Rowling vihastas sikhe*. Pealkiri annab küll loo keskse fakti edasi, kuid teeb seda piisavalt üldiselt ja konteksti andmata. Näiteks pealkirja *Eesti on õnneindeksis 117. kohal* ei saa lugeja ilma avamiseta aru, kas 117. koht on positiivne või negatiivne. Selleks tuleb tal artikkel lugemiseks avada.

M2343: „Eestlaste õnnelikkus...mitu riiki on huvitav?“

N2514: „Kes on kõige õnnelikumad siis?“

M342a2: „Ma pakun siis, et on umbes 200 kohta kokku?“

Pealkiri *Perearstid rikuvad haigekassaga sõlmitud lepingut* köidab sellega, et annab lugejale intrigeeriva fakti, kuid et täpselt aru saada, milles probleem seisneb, tuleb artikkel lugemiseks avada.

M172a2: „Et..mis siis saab“

N2742: „Tahtsin võibolla näha, kuidas nad siis rikuvad.“

N1964: „Tekkis küsimus, et kuidas siis täpselt, kas streikides...ja mis saab siis.“

2) Täpsustust ehk „klikki“ nõudev pealkiri

Kui eelmise alamkategooria alla kuuluvad pealkirjad olid küll head pilgukõitjad, kuid mitte manipuleerivad, siis osa pealkirjade puhul oli lugejale tähtsaim fakt pealkirjast välja jäetud, mistõttu tuli artikkel lugemiseks avada, et üldse teada saada, millest või kellest lugu räägib. Sisuliselt oli pealkiri koostatud teadlikult nii, et lugejale ei jääks võimalust artiklit mitte-avada. Siia kategooria alla kuuluvad pealkirjad kutsuvad kõige agressiivsemal kombel

lugema. Võib oletada, et teema ise polnud piisavalt intrigeeriv, mistõttu tuli pealkiri sõnastada nii, et lugu suuremat tähelepanu saaks. Sisuliselt on tegemist lugejatega manipuleerimisega, kõrgendatud ootuste tekitamisega ning artikli autor või pealkirja koostaja teab seejuures juba ette, et artikli lugeja suure tõenäosusega pettub kirjutises. Rolli mängivad siinkohas eelkõige vormilised, mitte sisulised tegurid.

Kõige otsesema näite saab siinkohal tulla pealkirjadest, kust on välja jäetud sündmuse toimumispaik. Kui mitte mingisugust toimumispaika artikli pealkirjas eraldi välja ei tooda, oletab lugeja automaatselt, et tegemist on Eesti kohta käiva artikliga. Ehkki pealkiri *Tuhanded miljonärid said töötua biraha* võib Eesti konteksti asetatuna tunduda uskumatuna, siis avati ikkagi artikkel sellepärast, et aru saada, kas lugu käib Eesti kohta või mitte.

M213: „[...] enne ei olnud teada, kas see on Eesti kohta või mitte, see ei tulnud üldse välja, pidin selle avama.“

Sarnasel põhjusel loeti artikleid *Teeõgvendus toob paariks kuuks ümbersõidu* ja *Politsei tabas Ilaastase autojuhi*. Kuna geograafiline asukoht pealkirjast puudus, siis pidi lugeja artikli avama, et teada saada, kas teema võiks teda puudutada.

Teeõgvendus toob paariks kuuks ümbersõidu

N2514: „Kus see on? [...] See võiks ju pealkirjas ometigi kirjas olla, et kus kohas“

Politsei tabas Ilaastase autojuhi.

M333: „Klikin seda politseikroonika lugu, huvitav kus kohas.“

3) Arusaamatu/salapärane pealkiri

Harva (6 juhul) tõid lugejad välja, et avasid artikli, sest pealkirja järgi ei olnud võimalik täpselt kindlaks teha, millest artikkel räägib. Siinkohal võib osaliselt põhjuseks olla ka see, et lugeja ei ole varasemalt teemaga tuttav. See aga tekitab lugejas hoopis uudishimu, mis paneb artiklit lugemiseks avama.

Hea tähelepanuärataja oli näiteks pealkiri *Peep Pahv: barbaarne rahvas*, mis oma lakoonilisuses intrigeeris. Näiteks artikli *Kogumik esitleb kirglikku kriitikut* puhul ei olnud aga esmapilgul võimalik üldse tuvastada kellest või millest artikkel räägib, mistõttu tuli artikkel lugemiseks avada.

N152a3: „Sellest ma ei saa aru, et millest see lugu võiks olla?“

Päevakajaline või oluline teema

Kuna uurimispäevadel oli käimas mitmeid ühiskondlikult olulisi ja aktuaalseid protsesse, siis põhjendati olulise või aktuaalse teemaga ka oma lugemisvalikuid ning kokku 46 korral. Teemad, mille põhjal aktuaalsust või olulisust sageli välja toodi, on järgnevad: 1) arstide streik; 2) Türgi-Süüria konflikt; 3) Ameerika presidendivalimised; 4) Gruusia parlamendivalimised; 5) hinnatõus. Arstide streiki kajastavate artiklite põhjal kerkis esile huvitav tendents – lugejad olid teemast väsinud ning tegelikult ei tahtnud sellest lugeda, kuid just ühiskondliku olulisuse faktori pärast tundsid nad survet siiski end teemaga kursis hoida.

Perearst: kehtivad vastuvõtuaja nõuded on illusioon

N3013: „See arstide teema hakkab koppa viskama, sest kõik need lood keerlevad samadel teemadel. Arstid ütlevad, et nad ei nõua nii hullult seda raha, poliitikud ütlevad, ei, tahavad ainult raha juurde. [...] Tunnen, et pean ikkagi kursis olema.“

Arstide ja haiglate liidu läbirääkimised ei kandnud vilja

N3373: „Nonii, ma tean, et see streik on praegu hirmus oluline...aga minu jaoks on nagu info üleküllus, ei tea enam, mida lugeda, mida mitte...Pea on segamini. [...] Samas ikkagi tunnen end halvasti kui seda ei loe...“

M342a2 :“[...] streigiga hoian end ikka kursis, aga pigem nagu lehitsen neid lugusid, sest see kõik on ajas nii muutuv [...]“

M3213: „See lugu on viimasel ajal olnud väga aktuaalne teema, olgugi et mind väga ei puuduta...ikkagi tundub huvitav.“

Teiste teemade puhul ühiskondlikku survet teemaga kursis olemiseks välja ei toodud. Pigem olid lugejad ise teemast huvitatud.

Erdogani nõunik: Türgi ei kavatse Süüriale sõda kuulutada

M2343: „Türgi-Süüria värk on ka aktuaalne.“

Romney ja Obama vaidlesid esimeses debatis majanduse ning maksude üle

M222c3: „Presidendivalimised on alati huvitavad. Teine asi on see, et nad räägivad oma edasistest kavatsustest ja seda on huvitav teada. Ameerika teema on tegelikult oluline.“

Ootamatu/ebatavaline teema/sündmus

Šokeeriv, üllatav või ebatavaline teema või sündmus oli lugemisvaliku põhjuseks 34 korral. Kõige enam šokeeris lugejaid artikkel *Kohus peab laibatükeldajast mõrvari süüasjas eelistungi*. Ehkki artikli teema on kahtlemata šokeeriv ja ootamatu, siis oma osa on tähelepanuäratajana ka kindlasti pealkirja sõnastusel, kus on rõhutatud, et mõrvar oli laibatükeldaja.

N3153: „Appi kui intrigeeriv!“

M2913: „Laibatükeldaja...päriselt...Eestis või?“

M342a2: „Põhimõtteliselt ma lugesin sellepärast, et see pealkiri tundus nii... uskumatu.“

N3013: „Tavaliselt ma ei loe mingeid krimiuudiseid, aga see on suhteliselt....nasty pealkiri. Mis siis päriselt oli?“

N3373: „Nii, ma ei teadnud täpselt, mis laibatükeldajast siin juttu on...[...]“

Ebatavalisuse tõttu tõmbasid tähelepanu eelkõige pehmed meelelahutuslikud artiklid nagu *Kesknädal* valis *Vladimir Putini* nädala juubilariks, *Briti teismelisele* oleks hambaklambrid võinud saatuslikuks saada, *Murelikud* lugejad veebiseriaalist „*Reaalsus*“: see on totaalne lasteporno!, *Aardeotsijad* leidsid *Läänemere*st 100 aastat vana veini, *Tallinlasi* häiris kesklinnas kirev kukk.

Pilkupüüdev illustratsioon

Veebiväljaandes on fotol oluline roll tähelepanu äratjana, kuna foto olemasolu suurendab tõenäosust, et lugeja artiklit märkab. Siiski, pelgalt foto olemasolu pärast artiklit lugemiseks alati ei valita. Foto peab olema asjakohane, sellisel juhul tõmbab ta lugeja tähelepanu piisavalt, et artiklit lugemiseks valida.

Kuna veebiväljaande lugeja tahab üldjuhul kiiresti konkreetset informatsiooni kätte saada, siis on hea tähelepanu ärataja ka teabegraafika, mida jälgides on võimalik ülevaade teemast saada kiiremini kui artiklit lugedes. Artikkel valiti huvipakkuva illustratsiooni pärast lugemiseks 25 korral. Lugejate pilku püüdis näiteks artikli *Ken Saani film rahvuskangelasest põhjustas Soomes pahameelt*, mille juures oli foto mundris tumedanahalisest Kenya näitlejast.

N2613: „See tundub huvitav, ausalt öeldes see pilt tõmbab tähelepanu.“

Sageli juhtus seda, et lugeja tundis fotolt ära tuttava inimese või paiga, mis temas tähelepanu äratas. Seega, kui pealkirja sõnastus ei olnud piisav, et lugeja tunneks teemaga seost, siis tänu asjakohasele fotole, pälvis lugu ikkagi tähelepanu. Foto justkui täiendas pealkirja.

Lõputa lõpp

M813: „[...] enne ma nägin juba pilti Rasmusest...Kaljujärvest. Ma kuulsin hiljuti raadiost teatriseadet ja Rasmuse jutt mulle meeldis.“

Tööinspektorid tuvastasid ülikooli raamatukogu remonditöödel rikkumisi

M342a2: „Katuse järgi....Tartu ülikooli raamatukogu.“

Professor: aruteludelt peaks jõudma ka poliitiliste otsusteni

M222c3: „Tegemist peaks olema vist arstiteaduskonna dekaani Starkopfiga (Joel Starkopf – autor). Ma istusin temaga nõukogus koos ja tean enam-vähem, mida ta arvab. [...] Autor: „Nüüd tõmbas pilt tähelepanu, kuna pealkirjas ei olnud öeldud, kes ta on?“ M222c3: „Jah.“

Teabegraafika pärast valiti lugemiseks artiklit *Eesti tervishoiusüsteemi tulevik – maksame rohkem, saame vähem*. Artiklit illustreeris graafik Eesti tervishoiukulude võrdlus Soome, Rootsi ja OECD keskmisega.

Prominentne isik

Allika pärast valiti artikkel lugemiseks 12 korral. Seejuures oli kolmel korral tähelepanu äratajaks artikli autor. Nii püüdis tähelepanu Rainer Vakra kirjutatud arvamusele *Alanud on valimiskampaania „Head ja halvad“* just seetõttu, et selle autoriks oli Vakra.

N542: „Vakra teen lahti, sest meil oli just debatt temaga. Korraldasime temaga debati, siis on lahe vaadata, mis arvab.“

M813: „Aga teades tema suhet keskerakonda ja lähtudes võibolla oma poliitilisest eelistusest, milles tema on nagu pigem positiivne. Tahaks lugeda, mis ta ütleb.“

Samuti toodi Priit Pulleritsu arvamusele lugemisel välja, et artikkel pälvis tähelepanu autori pärast. Välja tõi seda ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi õpilane, mis tähendab, et Pullerits on olnud tema õppejõud.

Priit Pullerits: ei võõrpallureile

M3213: „Ma ei tea, millest see arvamus räägib, aga Pulleritsu on alati huvitav lugeda. Olgugi, et suurem osa ajast ma ei nõustu tema seisukohtadega, on tal oskus panna mõtlema teemade üle, mis ei paku huvi.“

Vaatluspäevadel võttis meedia vahendusel sõna ka president Toomas Hendrik Ilves, kelle tähelepanekuid pidasid uuritavad vajalikuks lugeda.

Ilves Postimehele: NATO kiire üksmeelne reaktsioon Türgile oli muljetavaldav

M222c3: „Tundus oluline olla kursis Ilvese arvamusega.“

Ilves: internetivabaduse- ja turvalisuse vahel tuleb leida tasakaal

N3013: „Internetivabadusest on nii palju räägitud ja üritan ikka silma peale hoida, mida Ilves ütleb.“

Paiknemine esilehel

Esilehel paiknemine on artikli jaoks väga oluline, kuna vähesed lugejad loevad eraldi rubriike. Käesoleva kategooria all on vaadeldud põhjendusi, mis on seotud artikli täpsema paiknevusega esilehel. Ehk, kui oluline on lugejate jaoks see, et Postimees.ee on artikli esile tõstnud. Selgus, et kõige olulisem ei ole. Uuritavad valisid vaid kaheksal juhul artikli lugemiseks, kuna see oli esilehel suurelt välja mängitud.

Kuna väljaandes oli teema esiplaanil, tundsid lugejad, et teema on oluline ja sellega peab kursis olema. Sama põhjendust toodi nii streigiteemaliste artiklite puhul kui ka alkoholi aktsiisi tõstmise artiklite puhul välja.

Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha teenimiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi

N2613: „Ma igaks juhuks loen seda, see on esimene uudis [...]“.“

N2514: „Siin on põhiteema (esilehe suured lood – autor) alkohol ja arstid, millega tuleks end kursis ilmselt hoida. “

Vastuolusid tekitav või konfliktne teema

Teema konfliktsus on artikli valikul teisejärguline tegur. Ainuüksi teema konfliktsus lugejaid ei paelu, teema peab mingil põhjusel veel lugeja tähelepanu köitma (lähedus, ootamatus,

päevakajalisus vms.) Konfliktisusega põhjendati artiklivalikut neljal korral. Enim tekitas lugejates vastuolu artikkel *Lukašenka hakkab taotlema Gruusia naasmist SRÜ-sse*. Ka siinkohal tuleb silmas pida, et lugemisvalik ei sõltunud ilmselt vaid konfliktist artiklis, vaid lugejate eelteadmistest (st. teistest teguritest), mistõttu nad oskasid konflikti välja lugeda.

N2613: „See, et Gruusia nüüd SRÜ-sse tahab tagasi minna, see on selline...vastuoluline.“

N2742: „Üldiselt SRÜ..sõltumatute riikide ühendus kui idee tundub minu jaoks natukene naeruväärne. Mitte idee kui selline, aga see, kuidas seda põhjendati omal ajal...see, et see näeb küll välja nagu nõukogude liit põhimõtteliselt, aga pole üldse seotud nõukogude liiduga.“

3.1.2 Artikli lugemiseks valimise põhjused paberlehes

Ehkki paberlehe lugejad kommenteerisid tagant järgi vaid kõige meeldejäävamaid materjale, on siiski võimalik nende andmete põhjal kvalitatiivse sisuanalüüsiga välja selgitada peamised põhjused, miks artiklid lugemiseks valitakse ehk mis on peamised pilgupüüdjad. Lisaks täitsid uuritavad peale lugemissessiooni ära ankeetküsitluse, kus muuhulgas küsiti, mis numbri puhul eriti meeldis ja mis mitte. Ka neid kommentaare oli võimalik kaasata kvalitatiivsesse sisuanalüüsi. 11 korral põhjendati lugemisvalikut sellega, et teema oli huvitav, mistõttu ei ole võimalik tegelikult täpselt aru saada, mis teema huvitavaks tegi.

Teema lähedus

Ka paberväljaandes oli peamine artikli lugemiseks valimise tegur teema lähedus, mida toodi välja 18 korral.

1) Emotsionaalne lähedus

Enamasti valiti artikkel paberlehes lugemiseks, kui see oli seotud lugeja või tema lähedaste varasemate kogemustega. Lugeja soovib lugeda artiklit, millel on temaga otsene seos. See on põhiline tähelepanuärataja nii paberväljaandes kui ka veebiväljaandes. Sellel põhjusel loeti paberväljaandes eelkõige „Aed ja kodu“ rubriiki, mis käsitles lemmikloomi. Kuna osal lugejatest oli kodus olemas isiklik koer, siis pakkus see neile huvi.

Koer peab pimedas nähtav olema

* „Aed ja Kodu rubriigi luges pea täielikult läbi, kuna teema köitis isikliku koera olemasolu tõttu.“

Igavlev koer teeb naabritele palju tusk

* „Lugesin, kuna olen ise koeraomanik.“

Neid, kellel koera kodus ei olnud aga rubriik ei puudutanud ning ei pälvinud ka tähelepanu. Kuna paberlehe maht on piiratud, siis ei ole igal lugejal võimalik leida paberväljaandest alati lähedastel teemadel kirjutatud artikleid. See on ka põhjuseks, miks mingi osa lugejaid peab konkreetse väljaande sisu huvitavaks, teine osa aga huvipakkuvaid teemasid ei leia. Selle põhjal aga ei saa hinnangut anda väljaandele tervikuna, kuna iga number on erinev.

2) Teema seotud huviala või erialaga

4. oktoobri (2012) Postimehe numbrist leidsid otseselt oma erialaga seonduvaid teemasid eelkõige haridusteadust õppivad tudengid, kes põhjendasid konkreetselt oma erialaga artiklite *Õpetajate päeva puhul tunnustati parimaid koolmeistreid, Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat?*, Maris Jõks: *Käime kontserditel ja muuseumites* lugemisvalikut.

Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat?

* „Kuna enese tulevik on seotud ka haridusvaldkonnaga, siis pakkus huvi.“

Maris Jõks: Käime kontserditel ja muuseumites

* „Luges, sest sealt saab ideid bakalaureusetöoks.“

3) Praktiline teema, rakendatavad teadmised

Paberväljaandest artikleid sellepärast, et teadmistega praktikas midagi peale hakata, eriti ei loetud. Vaid üks inimene põhjendas artikli *Maris Jõks: Käime kontserditel ja muuseumites* lugemist sellega, et teadmised keele kohta on praktilised ja neid saab ka reaalses elus rakendada.

4) Geograafiline lähedus

Ka paberväljaandes põhjendati lugemisvalikut teema geograafilise lähedusega eelkõige Tartust kõnelevate lugude puhul. Tartu sai suurema tähelepanu osaliseks kui teised paigad eelkõige seetõttu, et see on, kas ajutiseks või alaliseks elupaigaks kõigile uuringus osalejatele. Nii sai tähelepanu ka paberlehe tagaküljel asuv lühike artikkel *Reisilaev Pegasus kõhutab supelrannas* kui ka artikkel *Tartlased said nimesponsori, Selver üritab omal jõul*.

Tartlased said nimesponsori, Selver üritab omal jõul

* „Uudis on lugeja kodukoha kohta ja tekitas seoseid teiste artiklitega.“

Reisilaev Pegasus kõhutab supelrannas

* „Uudis on seotud kodulinnaga.“

Pilkupüüdev illustratsioon

Fotol on paberväljaandes oluline roll tähelepanu äratajana. Huvitav ning asjakohane foto võib panna lugema artiklit, mille pealkiri või teema esmapilgul huvitavana ei tundu. Illustratsiooni toodi tähelepanu äratajana välja 14 korral. Kui arvestada kommentaaride vähest hulka, siis toodi illustratsiooni kui lugema ajendavat tegurit välja üsna palju – illustratsioonil on teema läheduse kõrval teisena kõige olulisem roll tähelepanu äratajana. Näiteks tõmbas lugejate tähelepanu fotouudis *Protestiaksioon Püha Peetruse basiilika kuplil*. Fotol seisis ärimees Marcello di Finizio Püha Peetruse Basiilika kuplil Vatikanis kirjaliku appikarjega „Help!“.

* „Hea pilt tõmbas tähelepanu ja tekitas huvi artikli lugemise vastu.“

* „Silmas fotot.“

* „Luges, sest pilt köitis tähelepanu.“

Nii nagu veebiväljaandes tõmbas ka paberlehes Ken Saani filmist kirjutatud artikkel tähelepanu selle foto pärast. Artikli *Ken Saani film rahvuskangelasest põhjustas Soomes pahameelt* pealkiri paberväljaandes oli *Pisut teistmoodi Mannerheim*, kuid illustreeris seda foto mundris tumedanahalisest Kenya näitlejast.

Huvi tekitas lugejates ka artikli *Koer peab pimedas nähtav olema* juures olev asjakohane foto helkurvestiga mopsist.

* „Pilt ja pealkiri köitsid.“

* „Juuresolev pilt pani lugema.“

* „Kõige rohkem meeldis helkurvestiga koer.“

2012. aasta 4. oktoobri lehes tõmbasid lugejate tähelepanu eelkõige kaks teabegraafikat. Nagu veebiväljaandes jäi ka paberväljaandes silma artikli *Tulevik – maksame rohkem, saame vähem* juures olev võrdlus tervishoiukulutustest Eestis, skandinaavia riikides ja OECD riikides keskmiselt. Samuti jäi silma artikli *Teeõgvendus toob paariks kuuks ümbersõidu* juures olev graafika liikluskorralduse muudatusest.

Ootamatu või ebatavaline teema

Uuritavad ootavad paberväljaandest uusi ja üllatavaid teemapüstitusi, kuna veebimeediast oodatakse praktilisi teadmisi ja aktuaalsete teemade uuendusi. Üllatavaks või ebatavaliseks pidasid paberlehe lugejad näiteks artiklit *PRIA sai soovolinikult sugeda*, mis seetõttu tähelepanu sai. Kõige enam pöörati ebatavalisuse tõttu tähelepanu artiklile *Kreeka leidis raha vormeliringrajaks*, kuna Kreeka majanduslikku seisu arvestades tundusid kulutused vormeliringrajale üllatavad.

* „Ajab naerma, parim uudis lehes.“

* „Naljakas.“

* „Absurdne.“

* „Kreeka olukorras irooniline.“

* „Pealkiri šokeeris, seetõttu hakkas lugema.“

* „Pani imestama, kust see Kreeka nüüd järsku raha leidis.“

* „Kreeka vormelirada oli hea tabamus.“

Vastuolusid tekitav või konfliktne teema

Konflikti või vastuolu tõttu valiti lugemiseks artiklid *Kreeka leidis raha vormeliringrajaks* *Peep Pahv: barbaarne rahvas ja Pankrotis Glaskeki kliendid said ettemaksust tagasi vaid imepisikese osa*. Siiski ei ole ka paberväljaandes konflikt peamine lugema panev tegur, vaid pigem on konfliktil teisejärguline roll.

Peep Pahv: barbaarne rahvas

* „Meeldis Peep Pahvi repliik, sest see oli väga provokatiivne ja vastuoluline.“

Pankrotis Glaskeki kliendid said ettemaksust tagasi vaid imepisikese osa

* „Huvitav ja skandaalne uudis.“

Pealkiri kui huviärataja

Pealkirja toodi huviäratajana välja kokku viiel korral. Lugejaid paelusid artiklid, mille pealkiri ei andnud kohe täpselt aimu, millest artikkel kõneles. Näiteks valiti artikkel *Maris Jõks: Käime kontserditel ja muuseumites* lugemiseks, kuna tähelepanu püüdsid tahtlikult tehtud

kirjavead. Pealkirja *Suhted ja sõltuvus elektroonilisel kodualtaril* puhul ei olnud koheselt võimalik aru saada, et artikkel räägib kodumaistest telesarjadest.

Suhted ja sõltuvus elektroonilisel kodualtaril

* „Ei olnud kohe aru saada, millest artikkel täpsemalt räägib [...]“

Maris Jõks: Käime kontserditel ja muuseumites

* „Märkas vigu sõnade käänamisel ja hakkas lugema, et aru saada, miks vead olid.“

Päevakajaline või oluline teema

Aktuaalsuse ja olulisuse tõttu loeti ka paberväljaandest streigiga seotud uudiseid.

Haiglajuht: eesmärk on streik väärikalt lõpetada

* „Teema oli aktuaalne ja pakkus huvi.“

Tulevik – maksame rohkem, saame vähem

* „Aktuaalne ja põnev.“

Streigijuht: sotsiaalminister vältis läbirääkimisi

* „Aktuaalne teema.“

Kas kulude tõus Eesti meditsiinis on vältimatu

* „Luges, kuna teema oli aktuaalne.“

Kujundus

Neli lugejat põhjendasid artikli *Läheb lahti!* lugemist hea kujundusega. Tegemist oli Tartu Postimehe topeltküljega, milles tutvustati TÜ/Rocki korvpallimeeskonna liikmeid ja nende eesmärke. Tegemist ei olnud ühtlase tekstimassiiviga, vaid välja olid toodud lõigud iga mängija kohta, mistõttu oli lugejatel lihtne lugeda huvipakkuva mängija kohta. (Ekraanitõmmis nr. 10)

* „Kujundus jäi silma.“

* „Hea kujundus, mis tõmbas pilku.“

* „Tartu Postimehe spordikülg korvpallist. Hea ja huvitav kujundus oli sellel.“

Ekraanitõmmis nr 10. Spordikülj Tartu Postimehes

Prominentne isik

Prominentsusel on lugemisvalikul väike roll. Sellega põhjendati artiklivalikut kahel korral. Seejuures valiti nendel kordadel artikkel lugemiseks selle autori ehk ajakirjaniku järgi. Ühel juhul oli selleks sporditoimetuse juhataja Peep Pahv, teisel juhul uuriv ajakirjanik Nils Niitra.

PRIA sai soovolinikult sugeda

* „[...]ajakirjanik, kelle artiklid on varem ka meeldinud.“

Unustage Bamba ja olematud eriteened

* „Lugu ärritas ajakirjaniku pärast, Peep Pahv lubab endale liiga palju.“

3.1.3 Kokkuvõte artiklivalikute põhjustest

Tabel 14. Veebiväljaande artiklivaliku põhjuste koondtabel

Põhjendus	Põhjenduste arv
Emotsionaalne lähedus	39
Teema seotud huvide või erialaga	45
Geograafiline lähedus	11
Praktilised teadmised	23
Kokku teema lähedus	118
Täpsustust nõudev pealkiri	11
Arusaamatu/salapärane pealkiri	6
Lisaküsimusi tekitav pealkiri	42
Kokku pealkiri huviäratajana	59
Päevakajaline või oluline teema	46
Ootamatu/ebatavaline teema	34
Pilkupüüdev foto/pilt	20
Pilkupüüdev teabegraafika	5
Kokku pilkupüüdev illustratsioon	25
Prominentne isik	12
Huvitav teema	11
Paiknemine esilehel	8
Vastuolusid tekitav/konfliktne teema	4

Tabel 15. Paberväljaande artiklivaliku põhjuste koondtabel

Põhjendus	Põhjenduste arv
Emotsionaalne lähedus	10
Teema seotud huvide või erialaga	3
Geograafiline lähedus	4
Praktilised teadmised	1
Kokku teema lähedus	18
Pilkupüüdev foto/pilt	11
Pilkupüüdev teabegraafika	3
Kokku pilkupüüdev illustratsioon	14
Ootamatu/ebatavaline teema	13
Huvitav teema	11
Vastuolusid tekitav/konfliktne teema	6
Pealkiri huviäratajana	5
Päevakajaline või oluline teema	4
Hea kujundus/liigendus	4
Prominentne isik	2

3.2 Artikli läbilugemise põhjused

Artikli läbilugemise põhjuseid konkreetsemalt ei olnud paberlehe uuringus võimalik välja selgitada, kuna uuritavad neid välja ei toonud. Samas on teada paberlehes lugemiseks valitud materjali katkestamise põhjused, mistõttu on võimalik järeldusi teha ka läbilugemise kohta.

Artikli läbilugemist oli uuritavatel sageli ka *think-aloud* vaatluses raske põhjendada. Mitmel korral toodi põhjenduseks see, et artikkel on huvitav. Mis artikli huvitavaks tegi jäi põhjendamata suure tõenäosusega sellepärast, et lugeja ei pruugi kõike otsuseid endale teadvustada. Samuti eeldab *think-aloud* vaatlus, et kommentaarid tegevusele on vahetud ja hetke-emotsiooni põhised, mistõttu on lugejal väga minimaalselt aega, et oma tegevust mõtestada. Kolmandaks on artikli läbilugemine otseses seoses ka artikli valiku põhjusega. Autor järeldab siinkohal, et huvipakkuv artikkel tähendabki seda, et artikkel vastas lugeja ootustele (käsitles lähedast teemat vms).

3.2.1 Artikli läbilugemise põhjused veebis

Siiski võimaldas *think-aloud* meetod välja tuua ka konkreetsemaid artikli läbilugemise põhjused. Silmas tuleb pidada, et kahe lugeja puhul ei sõltu läbilugemine niivõrd artiklist, vaid pigem uuritava endaga seotud teguritest. Uuritavad M3213 ja M222c3 tõid välja, et neil on kujunenud harjumuseks lugemiseks valitud artikkel läbi lugeda.

M3213: „Kui ma lõpuks teen selle otsuse, et teen selle uudise lahti, siis ma loen ta ikkagi läbi, mitte ei lase lihtsalt silmadega üle. Filtreerimine toimub pealkirjade põhiselt.“

M222c3: „Kui ma olen mingi artikli valinud, siis ma üldiselt loen need lõpuni. Kuigi pehmemate artiklite puhul ma rohkem võib-olla sirvin neid, et saada iva kiiresti kätte. Võib öelda, et see (artiklite algusest lõpuni lugemine – a.) on harjumus, teisalt ei saagi kohati iva kätte kui pole lõpuni lugenud.“

Seejuures uuritav M3213 luges täielikult läbi 13 avatud artiklist 11. M222c3 luges läbi kõik viis lugemiseks avatud artiklit.

Harjumusega põhjendasid kindla artikli lugemist ka uuritavad N3153 ja N1634.

Tartumaal avariis hukkunud noormees oli üliiraskes joobes

N1634: „Mul on selline kiiks, et kui on autoõnnetused, siis ma ise olen autoga korra kraavi sõitnud, siis ma alati haaa (imestab – a.)...vaatan lähemalt. Ma ei tea, miks ma pean neid lugema. Need on kõige kohutavamad uudised, aga lihtsalt mingi kiiks on.“

Poola: meid ei huvita liitumine kokkuvariseva euroalaga

N3153: „Ma majandusuudiseid loen tavaliselt väga põhjalikult.“

Kõik artikli läbilugemise põhjendused, mis otseselt harjumustega seotud ei olnud, on jagatud järgmistesse kategooriatesse: 1) lühike artikkel; 2) intrigeeriv/üllatav teema; 3) huvitav teema; 4) oodatud fookuse otsimine; 5) oluline/aktuaalne teema; 6) tausta andev artikkel; 7) lugeja leidis seose endaga; 8) hästi kirjutatud artikkel.

Lühike artikkel

Selle kategooria alla kuuluvad põhjendused, mis toovad välja üsna loogilise tendentsi – mida lühem on artikkel, seda suurema tõenäosusega see loetakse ka lõpuni. Samas tuleb kõnealuse uurimuse raames välja, et artikli lühidus ei ole alati lugeja jaoks positiivne omadus. Seitsmel juhul tõid lugejad välja, et artikkel oli nende ootustele mittevastav just seetõttu, et oli liiga lühike ja seetõttu ka pealiskaudne või infovaene. Nii iseloomustati näiteks artikleid *Hinnatõus annab hoobi siseturule* ja *Toiduhinnad rühivad uue kriisi poole*, mis olid lugejatele olulisel ja lähedasel teemal kirjutatud ning mille kohta lugejad teavet soovisid.

N1844: „Ma eeldasin, et see on natukene sisukam artikkel, aga väga midagi teada ei saanud..selline lühike.“

M342a2: „Mõni rida sisu, mis sisuliselt midagi ei ütle...ma ei tea, mis need hinnamuutuse punktid on...tõenäoliselt tädi Maali ka mitte... ja selline kergelt paanikat küttev pealkiri.“

Enamikul juhtudest nägid lugejad lühidust pigem artikli positiivse omadusena. Artikli lühidust seostati lihtsa ja konkreetse teema käsitlemisega.

Mark Zuckerberg kannab iga päev samu riideid

M122a3: „See oli lühike ja väga kergelt loetav.“

Tööinspektorid tuvastasid ülikooli raamatukogu remonditöödel rikkumisi

M352a2: „Hea lühike uudis.“

Erdogani nõunik: Türgi ei kavatse Süüriale sõda kuulutada

N2613: „See oli nii lühike ja samas andis ka kogu info edasi, kes keda kõigepealt tulistas ja mis siis sai.“

Eelkõige toodi aga välja, et lühikesed on spordiuudiseid, mistõttu läheb nende lugemine kiiresti.

Eesti langes FIFA edetabelis 14 kohta

N112a3: „Spordiuudised ongi enamasti lühikesed.“

Forster ja Shawcross kutsuti Inglismaa koondisesse, Ferdinand jäi jälle välja

N2613: „Lühike uudis ja ma lugesin ta lõpuni.“

Zenit kaotas kodus AC Milanile

N112a3: „Siin nagu ei ole väga palju midagi lugeda, vaatad seisu ära ja kõik.“

Intrigeeriv/üllatav teemakäsitletus

Lugejat võis artikli sisu intrigeerida ja üllatada, mistõttu oli huvi piisavalt suur lugemaks artikkel lõpuni. Näiteks artikli *Eesti on õnneindeksis 117. kohal* lugemisel üllatas uuritavaid riigid, mida tituleeriti kõige õnnelikumateks.

M2913: „Costa Rica...ja kõige õnnetumad on botswanalased...aga need ei ole ju sellised riigid, kuhu kolida tahaks. See on küll huvitav...miks Vietnamis õnnelikud inimesed on? Kas see on korrelatsioonis haridustasemega kuidagi? Oleksin arvanud, et Norras.“

Süüria rünnak Türgile tuli lugejatele näiteks üllatusena, mistõttu tunti artiklite vastu huvi.

Erdogani nõunik: Türgi ei kavatse Süüriale sõda kuulutada

M2343: „Enne ka Ilves ja kõik eirasid seda, et Türgi tulistas kättemaksuks Süüria sihtmärki. Sellest ei räägita üldse. Räägitakse, et Süüria pommitas, aga mida tegi Türgi vastu, sellest ei räägita üldse...ainult korra. Aga mis asjad on Süüria sihtmärgid?“

Oodatud fookuse otsimine

Pealkirja lugedes tekkisid uuritavatel teema käsitlemise kohta teatud ootused. Kui uuritav artiklit lugema hakkas, siis ei olnud võimalik kohe oma küsimustele vastus saada, mistõttu luges

uuritav kogu artikli lõpuni lootes leida vastused oma küsimustele või meelepärane teemakäsitus. Enamikul juhtudest ei vastanud artikkel lugeja ootustele ka peale seda kui uuritav oli kogu loo läbi lugenud. Näiteks pealkiri *Ühistud: elektripaketi valimiseks varu aega ja võrdle pakkumisi* tekkis lugejatel ootus, et uudises jagatakse täpsemaid näpunäiteid, kuidas elektripaketti valida, kuid soovitusel olid üldised.

M2343: „Lugesin lõpuni, aga nagu jutt oli enam-vähem sellest, et valige odav pakett...ei midagi kasulikku, mida saaks kasutada.“

N2514: „See ei ole väga põhjalik...ma ei saanud siit midagi teada, tuleb teha valik vastavalt vajadusele, seda ma teadsin juba enne ka. Ma muidu ei ole ise veel aru saanud täpselt, kuidas ma pean valima.“

Oluline/aktuaalne teema

Neljal korral põhjendati artikli läbilugemist sellega, et teema tundus oluline, mistõttu pidasid lugejad vajalikuks end sellega kursis hoida. Seda põhjendati näiteks arstide streigist kõneleva artikli *Eesti tervishoiu tulevik – maksame rohkem, saame vähem*, millest oli veebiväljaandes vaid paberväljaande lühendatud variant.

N1844: „Selle uudise ma avasin taaskord sellepärast, et tegemist on aktuaalse teemaga, mulle meeldib olla kursis nende asjadega, mis parasjagu on. [...] Oleksin tahtnud seda rohkem lugeda kaa...minuni jõudis ainult üldine informatsioon, tahaksin analüütilisemalt seda lugeda.“

Samuti lugesid uuritavad läbi artikli *Sosnovõi Bori tuumajaama reaktorist leiti viga*, kuna pidasid teemat piisavalt oluliseks. Teema muutis oluliseks omakorda see, et tuumajaama asub Eestile lähedale (geograafiline lähedus).

M172a2: „Lugesin läbi, selline teema, millest ei olnud varem väga kuulnudki ja tundub, et asi on ikka päris ohtlik ja mõjutab ka Eestit.“

N2064: „Lugesin seda natukene pikemalt...et, mis seis ikkagi on, kas see kujutab ka mingit ohtu. Tundus tähtis teema.“

Taustinfot andev artikkel

Mõningatel juhtudel tõid lugejad välja, et huvitava taustinfo olemasolu artiklis on nende jaoks oluline ja paneb artikli läbi lugema. See tendents tuli välja näiteks aktuaalse streigiteema puhul. Kuna infovoog sellel teemal oli suur, siis tõid nii mõnedki lugejad välja ka näiteks seda, et vajaksid lühikest ülevaadet või kokkuvõtet päev jooksul toimunud, sest iga uuendusega pidevalt kursis end ei suudetud hoida.

Ülikooli kliinikumi tohtrid: miks arstid streigivad?

N1362: „Praegu ma lugesin ta üsna põhjalikult läbi, annab head ja selgitavat tausta.“

Eesti tervishoiu tulevik – maksame rohkem, saame vähem

N2064: „Kokkuvõttes ma tegelikult lugesin selle artikli läbi, see tundus nagu analüüs...kui on selline streigiolukord, siis on hea kui laiemat tausta ka selgitatakse, tuuakse välja võrdluse teiste riikidega...see nagu tõestab, et nii ei saagi jätkata nagu siin on.“

Lugeja leidis seose endaga

Kahel korral põhjendasid uuritavad artikli läbilugemist sellega, et lugemise käigus leiti uusi seoseid endaga, mis aitasid tähelepanu säilitada.

Millised on tumeda šokolaadi head omadused

N152a3: „Selle ajalooosa ma lugesin isegi ka läbi, sest ma käisin Saksamaal šokolaadimuuseumis...tekkis selline *flash*, soojad tunded.“

Jonatan Karjus: arstid, leppige 6,6 protsendiga

N2473: „Tundsin, et tal on õigus... [...] Ma ei tea, palju on tema (Jonatan Karjuse – a.) arvamust, palju erakondlik mõjutust. Inimesed, kes kommenteerivad, nad ikkagi enne materdavad maha poisi, kui tema arvamuse. Minul on *respekt*, et ta üldse julgeb arvata. Kui ta on veel minuealine ka.“

Hästi kirjutatud artikkel

Ühel juhul oli artikli läbilugemine seotud otseselt artikli ülesehitusega. Uuritav põhjendas artikli läbilugemist sellega, et artikkel koosnes loetelust, mis tegi lugemise lihtsaks.

Viis viga, mida ettevõtjad Facebookis teevad

M733: „[...] kui on mingi viis viga või mingi nimekiri, siis see ka paneb natukene rohkem lugema, et selline konkreetne.“

3.2.2 Kokkuvõtte artikli läbilugemise põhjustest

Kokkuvõttes võib öelda, et veebiväljaandes loetakse artikkel kõige sagedamini läbi siis, kui see on lühike. Seejuures leitakse enamasti, et lühidus on artikli positiivne omadus. Tõenäosust, et artikkel läbi loetakse, suurendab see, kui artikli teema on üllatav või intrigeeriv. Kui lugejal tekivad pealkirja lugedes mingid ootused käsitluse suhtes, siis võib tekkida olukord, kus uuritav loeb artikli lõpuni isegi kui see ei vasta tema ootustele – uuritav lihtsalt otsib oodatud fookust. Suurem on tõenäosus aga, et lugeja ei kuluta oma aega ja katkestab artikli kiiresti (vt. peatükk 8.3)

Tabel 16. Artiklite läbilugemise põhjused veebiväljaandes

Põhjendus	Põhjenduste arv
Liiga lühike artikkel	7
Lühike artikkel kokku	34
Intrigeeriv/üllatav teema	14
Huvitav teema	11
Oodatud fookuse otsimine	8
Oluline/aktuaalne teema	4
Tausta andev artikkel	4
Seos endaga	2
Hästi kirjutatud artikkel	1

3.3 Lugemise pooleli jätmise põhjused/lähemaks lugemiseks mitte valimise põhjused

Uuritavatel oli vabadus rääkida vaatluse vältel oma mõtetest, mis tekkisid Postimees.ee väljaannet lugedes. Paberväljaande lugejad said oma mõtetest rääkida pärast lugemist.

Lisaks oma valikute põhjendamisele töid osa veebiväljaande lugejaid välja ka põhjuseid, miks nad teatud artikleid lugemiseks ei ava. See tähendab, et lugejad küll märkasid veebileheküljel artiklit, kuid otsustasid seda lähemaks lugemiseks mitte avada. Sellist ülesannet ei tehtud lugejatele kohustuslikuks, vaid need põhjendused olid spontaansed ja lugeja tõi need välja siis, kui soovis midagi esile tuua. Põhjendused aga oli võimalik taas

kategooriatesse jaotada, et välja selgitada, mis on peamised võimalikud põhjused, miks artiklit lugemiseks ei valita.

3.3.1 Lugemise pooleli jätmise põhjused veebis

Üksikutel juhtudel tunnistasid veebiväljaande lugejad, et nad ei oska lugemise katkestamist või katkendlikku lugemist põhjendada. Põhjused, miks lugemine katkestati, sai jagada järgmistesse kategooriatesse: 1) piisav ülevaade saadi osalisel lugemisel; 2) huvi oli vaid konkreetse küsimuse suhtes; 3) artikkel ei vastanud ootustele; 4) artikkel oli ebahuvitav; 5) artikkel ei sisaldanud uuritava jaoks uut informatsiooni; 6) artikkel oli liiga pikk; 7) artikkel sisaldas liiga palju taustinformatsiooni ja detaile; 8) illustratsioon andis peamise informatsiooni edasi; 9) muud põhjendused. Seejuures kategooria „Ebahuvitav artikkel“ kuuluvad põhjendused ei anna tegelikult täpsemalt aimu, mis põhjustel artikli lugemine katkestati.

Piisav ülevaade osalisel lugemisel

Lugejad tõid kõige enam (27 korral) välja, et ei pea artiklit lõpuni lugema, kuna saavad ülevaate artikli fookuses olevast teemast või probleemist ka seda osaliselt lugedes. Näiteks artikli *NUKU noorteteatri uuslavastuse proovis juhtus õnnetus* juhtlõigus selgus, et üks näitleja oli proovis kukkunud. See ei olnud lugejate jaoks piisavalt uudisväärtuslik sündmus, mistõttu ei loetud väga lühikest artiklit läbi.

N2742: „Aga ei lugenud artiklit lõpuni, sest põhimõtteliselt teine lause andis info ära..ja see on selline väga elu24-lik artikkel mitte millestki...keegi komistas ja nüüd on suur uudis.“

N2133: „Siin ma lugesin läbi esimesed kolm rida, mis ütleb ära, mis juhtus ja...rohkem ma ei loe.“

Artiklit *Perearstid rikuvad haigekassaga sõlmitud lepingut* lugedes selgus samuti juhtlõigust, kuidas perearstid lepingut rikuvad. Teine lõik informeeris, millised on sanktsioonid sellistel puhkudel.

N2742: „Lasin selle silmadega üle, et siin on ka selline...esimeses pooles on enamus infot ära toodud...selline *he said/she said* tüüpi vaidlus – nemad tegid nii, aga ei, me ei teinud nii, tegime hoopis teistmoodi. Nagu streikide puhul kipub ikka olema.“

N1964: „Lugesin põhimõtteliselt kaks esimest lõiku läbi. Esimeses lõigus tuli välja, kuidas nad rikuvad, kroonilisi haigeid ei võeta vastu viie päeva jooksul, ja teises lõigus oli välja toodud, et saab neid trahvida. Seega kogu vajalik info on koos.“

Katkendlikult loeti ka artiklit *Euroopa Komisjon taastas maksed EASile, Innovele ja veeteede ametile*, mille puhul otsisid lugejad märksõnu, et teada saada, miks maksed peatati ja seejärel taastati.

N942: „Vaatasin kiiresti ära, et vahepeal oli mingi katkestus olnud ja miks. Ma lugesin alguse, siis ma jätsin vahele ja lugesin lõpu, kus oli kokkuvõtte ja siis mul oligi ülevaade olemas.“

N1032: „Lasin silmadega üle, et mis seal siis oli ja kuidas asi lõppes. Sain niipalju aru, et jah europrojekte kontrollitakse kõvasti, võidakse leida, et ei ole õigesti kulutatud kuni tõesti selleni välja, et maksed tervele programmile peatatakse, aga antud juhul pääseti hoiatusega.“

Huvi konkreetse küsimuse suhtes

Sageli tekkis uuritaval artikli pealkirja lugedes väga konkreetne küsimus, millele vastuse saamiseks avas ta artikli. Küsimus võis olla seotud varasemate teadmiste ja kogemustega. Samuti võis küsimus artikli fookusega üsna kaudselt seotud olla. Samas võisid küsimusi tekitada ka osa artiklite pealkirjad, mis olidki koostatud nii, et lugeja ei pääseks artiklit avamiseta, või tekitas ebamäärane pealkiri lihtsalt suurt huvi.

Sellistel puhkudel katkestas aga uuritav enamasti lugemise kui ta oli oma peas tekkinud küsimusele tekstist vastuse leidnud. Näiteks puudus pealkirjast *Teeõgvendus toob paariks kuuks ümbersõidu* kus täpsemalt teeremonti tegema hakatakse, mistõttu pidi lugeja artikli avama, et näha kuivõrd uudis teda puudutab. Kui see informatsioon käes, katkestas uuritav lugemise.

N2514: „Kus see on? [...] Ma ei lähe Võrru lähiajal. See võiks ju pealkirjas ometigi kirjas olla, et kus kohas.“

Kui pealkirjast ei olnud täpselt võimalik aru saada, millest artikkel räägib, siis võidi see artikkel küll lugemiseks huvi pärast avada, kuid niipea kui teada saadi, mis on artikli fookuses, lugemine katkestati.

Kogumik esitleb kirglikku kriitikut

N152a3: „Ok, ma sain aru, millest see on, ehk siis ei ole mõtet seda rohkem lugeda.“ (Lugeja valis artikli, kuna ta ei saanud aru, millele pealkiri võiks täpsemalt viidata – autor)

Enamasti otsisid lugejad artiklist vaid neid lähedalt puudutavaid ja mõjutavaid aspekte, misjärel lugemine katkestati.

Tartu sügisjooks toob liiklejatele peavalu

N3373: „Ma ise elan Annelinnas..siis lugesin seda osa [...]“ (Uuritav luges, kuidas sügisjooks Annelinna liiklust mõjutab – autor).

Galerii: Tallinn tunnustas parimaid õpetajaid

N2473: „Vaatasin need nimed üle, palju minu erialal õpetajaid on.“

NUKU noorteteatri uuslavastuse proovis juhtus õnnetus

N2473: „Ta nimi (uuritav soovis teada, kas tema sõbrast selle lavastuse raames ka kirjutatakse– autor) on siin kirjas. Ma ei lugenud läbi, aga otsisingi sõbra nime ja vaatasin, mis õnnetus siis juhtus. Aga põhimõtteliselt ma ikkagi lugesin selle lavastuse pärast...miks see õnnetus juhtus ja kellega, see ei olnud nii oluline.“

Artikkel ei vasta ootustele

Väga sageli katkestati artikli lugemine siis, kui artikli sisu ei vastanud pealkirja tekitatud ootustele. Seejuures võis pealkiri olla teadlikult eksitav või tekkisid lugejal pealkirja lugedes valed assotsiatsioonid enda eelteadmiste või nende puudumise tõttu. Näiteks pealkirja *Vilets teenindus peletab inimesed teise panka* puhul eeldasid uuritavad, et artikkel käsitleb teenindust Eesti pankades, ehkki tegelikult oli juttu Suurbritannia pangandusest.

N662: „Ei lugenud, ma lootsin, et ta räägib ka Eestis olevatest pankadest ja kommenteerib seisu seal...aga seda ta ei teinud.“

M213: „Mul ema töötab panganduses, arvasin, et siin midagi Eesti pankadest juttu“ (katkestab lugemise pärast juhtlõiku, kus räägitakse Suurbritannia pangast – a.)

Sarnasel põhjusel katkestati ka artikli *Tuhanded miljonärid said töötua biraha* lugemine – eeldati, et artikkel kajastab Eesti sündmust, kuid kajastas hoopis Ameerika sündmust.

M213: „Aga see ei ole Eesti kohta [...]“ (Loeb esimesed kaks lõiku, kust tuleb välja, et tegemist on Ameerika juhtumiga – a.)

Artikli *Streigipäevik: tervisetöötajate streigipäevik* puhul eeldati, et antakse ülevaade või kokkuvõte viimastest streigisündmustest, kuid tegemist oli lihtsalt kronoloogilises järjekorras esitatud artiklite nimekirjaga.

N3013: „See tundub igav. Lihtsalt lugude ülevaade. Jälgin streiki küll, koolis pidime analüüsima Estonian Airi, siis on selline järjestus hea, aga muidu sellist asja ma ei loeks küll. Nagunii need on vanad lood, mis on lihtsalt järjekorda pandud.“ Autor : „Sa ootasid midagi muud sellest?“ N3013: „Jah, võibolla kasvõi mingeid märksõnu, et kui ma ei jõua nii hullult kätt pulsil hoida sellel teemal, siis oleks mingi päeva kokkuvõte.“

N182: „Ma vaatasin lihtsalt mis see on. Selline nimekiri lugudest. Autor: „Ootasid midagi muud?“ N182: „Võibolla jah...ülevaadet.“

Pealehelt valiti lugemiseks artikkel *Vaid iga neljas mees viitsib sporti teha* avades, mille pealkirjaks osutus artiklit avades hoopis *Kristo Ausmees: Ahustasime Kolgata teed täitsa põhjast*. Tegemist oli intervjuuga, mis tuli lugejatele üllatusena ning lugemine katkestati.

N182: „[...] see on intervjuu.“

M213: „Ma ise ka tunnen, et teen vähe sporti, aga ma lootsin, et see ei ole intervjuu. Siin on informatsioon nii laiali.“

Puudub uus informatsioon

Mõningatel juhtudel tõi lugeja välja, et on teemaga kursis ja uuris, kas artiklist saab antud teema valguses uut informatsiooni. Siis võis aga selguda, et artikli sisu kordus uuritava varasemate teadmistega. Sellisel juhul sirvimine katkestati. Seda tuli ette näiteks streigiteemaliste artiklite puhul. Kuna selleteemaline voog oli suur ja Postimees.ee hoidis teemat pidevalt üleval, siis kippus informatsioon mõne lugeja jaoks korduma.

Anneli Talvik: sein muutuste ees

N1032: „Kui eelmises artiklis oli võrreldud kahe aasta keskkonnaturvalisuse kulutusi, siis see artikkel paistab koosnevat lihtsalt hädaldamisest. Infot ei näe ja mis talle siis täpsemalt ei meeldi. Hala ja hädaldamine mingi hetkeni tõmbab tähelepanu, aga pikalt seda ei suuda lugeda...eriti kui uut infot ei ole, vaid lihtsalt soigumine.“

Perearstid rikuvad haigekassaga sõlmitud lepingut

N1844: „Ma ütlen kohe ära, et loen selliseid uudiseid diagonaalis. Üritan sealt kätte saada uut informatsiooni või endale vajalikku informatsiooni. Väga süvitsi ma ei lähe. Kui ma näen, et seal ei ole täpselt seda informatsiooni, mida ma enda jaoks otsin, siis ma harilikult loobun lõpuni lugemiseks. Nagu ka praegusel puhul.“

Liiga pikk artikkel

Sageli katkestati lugemine artikli pikkuse tõttu. Toodi välja, et pikkade artiklite lugemiseks ei suudeta piisavalt süveneda. Näiteks heideti pikkust ette artiklile *Ken Saani film rahvuskangelasest põhjustas Soomes pahameelt* (originaalpealkiri *Pisut teistmoodi Mannerheim* – autor), milles oli välja toodud ka väike infokast filmiga seotud faktidest. Faktikast andis uuritavale lühiülevaate artikli sisust.

N2514: „Okei, kuna ma seda lõpuni ei lugenud, siis jääb natukene arusaamatuks, miks seda Mannerheimi mängib mustanahaline, kui ta päriselt seda ei olnud...aga see artikkel on väga pikk, ma ei viitsi seda ka lugeda.“

Ka pikkade arvamusedel põhul toodi välja, et tähelepanu hajub, mistõttu katkestati lugemine.

Malle Pärn: kirik ja muutuv ühiskond

N1362: „Samas kui need (arvamusartiklit – autor) on väga pikad ja igavad, siis ma lõpuni ei loe.“

Maris Jõks: käime kontserditel ja muuseumites

N2473: „Siin ta läheb väga detailseks ja pikkus ka ehmatas ära. Vaata, kuidas ma peaks sellele pühendumale!“

Online-intervjuu: vastab streikivate arstide juht Andres Kork

N3153: Arvamuslugude jaoks peab aega olema [...]. Praegu ma seda ka läbi ei loe, vaatan pigem, mis küsimusi talt küsiti, et mida rahvas teada tahaks. See on liiga pikk.“

Andres Salumets: kas asendusemadus on keharent?

M352a2: „Täitsa läbi ei lugenud, kuna see oli väga pikk...ei jõua keskenduda.“

N2613: „See on ikka väga pikk.“

Liiga palju taustinformatsiooni

Neljal juhul katkestati artikli lugemine siis, kui jõuti lõiguni, mis sisaldas taustinformatsiooni. Näiteks artikkel *Millised on tumeda šokolaadi head omadused* sisaldas muuhulgas lõiku šokolaadi ajaloo kohta, mis lugejale huvi ei pakkunud.

N942: „Lõpus läks juba väga detailseks, see nagunii meelde ei jää, aga enam-vähem sain läbi.“

Illustratsioon kui piisav teabeallikas

Kolmel juhul tõi lugeja välja, et saab piisavalt informatsiooni artikli illustratsioonist. Nii kommenteeriti artiklite *Galerii: protestiaüksioon Püha Peetruse basiilika kuplil* ja *Eesti tervishoiu tulevik – maksame rohkem, saame vähem* lugemise katkestamist. Seejuures olid nende artiklite puhul illustratsioon ka kõige suuremaks tähelepanu äratajaks.

3.3.2 Artikli lugemiseks mittevalimise põhjused veebis

Põhjendused, milles lugeja tõi välja, miks ta mingit artiklit ei loe, on jagatud kategooriatesse 1) ülekajastatud teema; 2) ammendav pealkiri; 3) ebahuvitav või kaugel teema; 4) negatiivne uudis; 5) igav pealkiri; 6) muu põhjendus. Seejuures ei valitud artiklit lugemiseks 12 korral seetõttu, et selle teema ei pakkunud huvi ja väga täpselt ei ole võimalik välja selgitada, miks teema huvi ei pakkunud. Kolmel juhul nenditi, et artikli pealkiri on igav.

Ülekajastatud teema/teema ei ole uudne

Artiklit ei valitud lugemiseks eelkõige siis, kui teema oli varem palju käsitlemist leidnud ja lugeja arvas, et uus artikkel ei suuda talle enam midagi uut pakkuda. Säärast põhjendust toodi välja eelkõige streigi-artiklite puhul, kus uuritavad töid esile, et on streigiga küll kursis, kuid kuna uudisvoog sellel teemal on liiga tihe, siis ei ole mõtet kõiki artikleid lugeda.

Arstid Brüsselis viinud Tarand: see on minu panus streiki

M733: „Selle arstide streigi puhul olen põhilise ära lugenud...et Eestis on liiga madalad palgad. [...] Selliste teemade puhul ongi oluline lugeda see põhiosa ära, et kui keegi seltskonnas teema tõstatab, siis oskaks midagi kaasa öelda või kasvõi öelda, et jah, olen kuulnud.“

Haiglate esindaja: eesmärk on streik väärilt lõpetada

M813: „Neid streigiasju mina ei loe, sest ma olen sellest natukene tüdinenud.“

N942: „Hästi palju on neid arstiteemasid, aga neid ma ei taha hetkel lugeda, kuna uudistest tuleb ka seda nagunii nii palju.“

N112a3: „Kõik räägivad sellest streigist, et ma ei oska leida enda jaoks arvamusiidrit või kelle arvamus loeb...kõik võtavad sõna. Ma pigem võtaks siis kui see asi läbi on, loeks neid viimaseid asju. Hetkel see mind enam nii ei huvita.“

Streigipäevik: tervishoiutöötajate tööseisak

M172a2: „Streigiga on nii, et praegu kui midagi uut ei ole, siis ma ei hakka seda vana nämmutamist lugema“

N2742: „Arstide streik on ka selline asi, et....jah, ma tean, et see käib ja olen selle poolt. Minu arust Eesti arstid on küllalt alatasustatud ja alahinnatud, aga ma ei jälgi niimoodi pidevalt.“

Ammendav pealkiri

13 juhul tõid lugejad välja, et ei ava artiklit lugemiseks, kuna pealkiri ütleb teema kohta juba piisavalt informatsiooni, mistõttu pole artiklit avada vaja. Näiteks toodi seda välja järgmiste pealkirjade puhul: *Tartumaal avariis hukkunud noormees oli üliiraskes joobes, Keskkonnainspeksioon asub Muuga reostunud õhku uurima, ELS asus otsima tänavust loomasõbralikumat ja loomavaenulikumat tegu, Ligi ja Ansip ei toeta lahja alkoholi aktsiisi tõstmist, Šarapova ja Azarenka jõudsid Pekingis veerandfinaali, Wozniacki kaotas. Kõik eelmainitud pealkirjad on üsnagi informatiivsed ja fakti nentivad. Tulevikuplaane kirjeldavate artiklite puhul ei saakski loogiliselt võttes pealkirjast rohkem teavet olla (*Keskkonnainspeksioon asub Muuga reostunud õhku uurima, ELS asus otsima tänavust loomasõbralikumat ja loomavaenulikumat tegu*).*

Negatiivne uudis

Artiklite *Tartumaal avariis hukkunud noormees oli üliiraskes joobes* ja *ELS asus otsima tänavust loomasõbralikumat ja loomavaenulikumat tegu* puhul tõid uuritavad välja, et ei hakka neid artikleid lähemalt lugema, kuna negatiivsed uudised mõjuvad depressiivselt.

N112a3: „Selliseid uudiseid ma väldin, sest muidu ma kogun selle kõik endasse, vahel harva kui on väga hull asi on, siis ma vaatan uudiseid AK-st, aga üldiselt ma ei taha lugeda selliseid asju. See tekitab väga depressiooni.“

N152a3: „Vanasti oli Postimees mul esileht, et siis oli hea vaadata pilk peale vahe peal, mis toimub. Aga seda infot tuli nii palju ja liiga palju on negatiivset...negatiivsed asjad, ma võib-olla ei kipu neid negatiivseid asju nii palju lugema. Mul ei ole vaja teada, et keegi kuskil suri.

N152a3: „Kui nad otsiks loomasõbralikumat tegu, siis ma loeks seda, aga loomavaenulikumat tegu ei ole minu meelest vaja otsida. Ma üritan vahele jätta selliseid negatiivseid asju.“

3.3.3 Lugemise pooleli jätmise põhjused/ lähemaks lugemiseks mitte valimise põhjused paberlehes

Antud peatükis on kokku pandud paberlehe lugemisel välja toodud kommentaarid, kus uuritav põhjendas, miks ta luges lugu osaliselt või miks ta küll märkas lugu, kuid ei soovinud seda põhjalikumalt lugema hakata. Samuti on välja toodud üldisemad kommentaarid ankeetküsitlusest, kus lugeja avaldab oma mõtteid väljaande kohta üldiselt. Kuuel juhul tõid lugejad välja, et ei hakanud artiklit lugema, kuna teema oli ebahuvitav. Konkreetsemat põhjust ei olnud võimalik välja tuua. Ebahuvitav oli osa lugejate jaoks näiteks artikkel *Streik on vähendanud perearstikeskuste tööd ja PRIA sai soovolinikult sugeda*.

Ülekajastatud teema/puudub uus informatsioon

Lugejate kommentaaridest ilmnes see, et lehematerjali puhul jäi sageli vajaka uudsusest, mistõttu ka teatud artikleid lugemiseks ei valitud. Teatud lehematerjali puhul võib seda juhtuda, eriti kui lugejaskonnaks on aktiivsed veebimeedia tarbijad, nagu antud uurimuse puhul.

Eesti koondis langes 14 kohta

„Olin osa spordiuudiseid juba varem kuulnud, nii et ei pakkunud eriti huvi.“

Samuti võib antud emotsiooni tekitajaks olla fakt, et päevakorral oli palju olulisi ja aktuaalseid teemasid, mida paberväljaanne üritab uudse või teistsuguse nurga alt samuti kajastada. Teema on siiski üks (antud juhul arstide streik), mistõttu võib loosse süvenemata tundudagi, et antud teemast on juba loetud.

„Väga palju oli n.ö ära leierdatud teemasid, mitte midagi uutset polnud.“

„Artiklite puhul jäi kõvasti vajaka uudsusest.“

„Arstide streigi temaatika on leierdatud ja palga temaatika samamoodi.“

„Uudised võiks olla värskemad [...]“

Kehv kujundus

Käesoleva kategooria alla kuuluvad põhjendused, kus lugeja tõi välja, et teksti lugemist häirib see, kuidas tekst on kujundatud (teksti suurus, paiknevus jms). Kõige enam häirisid lugejad väiksed veerulood, mida oli raske lugeda. Nende lugude funktsioon tundubki olevat rohkem olla külje kujunduselement, kui anda edasi informatsiooni.

Arhitektid: Lasnamäest võiks saada omette linn

„Liiga väikselt kirjutatud, ei näinud üldse, aga oleks huvitanud.“

Riigikontroll arvustab Narva linnavõimu tegevust

"Väikest teksti ei kutsu lugema"

Samas ei olnud mugav lugeda ka kahte külge enda alla võtvat artiklit *Suhted ja sõltuvus elektroonilisel kodualltaril*. Suurt tekstimassiivi lugeda on ebamugav, kuna tähelepanu kipub hajuma. Tähelepanu aitavad säilitada vahepealkirjad, väljavõtted, infokastid ja lisalugudeks jagamine. Pehme lugude puhul on võimalik tekstimassiivi erinevateks ühikusteks jagada.

„22-23 lehekülje loo kujundus ei meeldinud: imelikud pildid, halvasti liigendatud, kehv lugeda.“

„[...] võiks olla rohkem pilte, kujundus organiseeritum.“

Puudub seos lugejaga

Kui teema lugejale lähedane pole, siis lugeja artiklit enamasti lugema ei hakka (kui just pole tegu meelelahutusliku artikliga). Näiteks tõi Tartu tudengid välja, et ei loe artikleid *Õpetajate päeva puhul tunnustati parimaid koolmeistreid* ja *Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat?*, kuna need on liiga Tallinna kesksed. Lugejal, kellel puudus koer, ei lugenud aga artiklit *Igavlev koer teeb naabrile palju tusk*

Vastuoluline karakter

Kahel juhul tõi lugeja välja, et ei hakanud artiklit lähemalt lugema karakteri pärast, kes talle ei sümpatiseeri. Ühel juhul oli tegemist ajakirjanikuga, teisel juhul loo peategelasega.

Unustage Bamba ja olematud eriteened

„Lugu ärritas ajakirjaniku pärast, Peep Pahv lubab endale liiga palju.“

Pisut teistmoodi Mannerheim

„Ei lugenud, kuna Ken Saan ei meeldi.“

Piisav ülevaade osalisel lugemisel

Kahel juhul tõid lugejad välja, et ei loe artiklit läbi, kuna põhiinformatsiooni on võimalik kätte saada ka artiklit osaliselt lugedes.

PRIA sai soovolinikult sugeda

„Lugesin ainult algust, sest tundus, et tähtsam sai loetud.“

Eesti uisutaja proovib läbi lüüa venelasest partneriga

„Poole lugemise peal sai mõte juba selgeks ja ei lugenud edasi.“

Liiga pikk artikkel

Artikli *Suhted ja sõltuvus elektroonilisel kodualtaril* puhul tõi üks lugeja välja, et ei hakka artiklit lugema, kuna see on liiga pikk, et teemasse süveneda. Sama artikli puhul kurtsid mitmed lugejad, et artikkel on ka halvasti liigendatud, mistõttu oli seda keeruline lugeda.

3.3.4 Kokkuvõtte lugemise pooleli jätmise ja mitte lugemise põhjustest

Tabel 17. Artikli lugemise pooleli jätmise põhjused veebis

Põhjus	Põhjuste arv
Piisav ülevaade osalisel lugemisel	27
Huvi konkreetse küsimuse suhtes	19
Artikkel ei vasta ootustele	18
Ebahuvitav artikkel	12
Puudub uus informatsioon	9
Liiga pikk artikkel	8
Liiga palju detaile/taustinformatsiooni	4
Illustratsioon kui piisav teabeallikas	3
Muud põhjendused	2

Tabel 18. Lugemiseks mitte valimise põhjused veebis

Põhjus	Põhjuste arv
Ülekajastatud teema/ teema ei ole uudne	33
Ammendav pealkiri	13
Teema ei paku huvi/ puudub seos	12
Negatiivne uudis	3
Igav pealkiri	3
Muu põhjendus	3

Tabel 19. Lugemise katkestamise/lugemiseks mitte valimise põhjused paberlehes

Põhjus	Põhjuste arv
Ülekajastatud teema/puudub uus informatsioon	10
Halb kujundus	7
Ebahuvitav teema/artikkel	6
Puudub seos	3
Vastuoluline karakter	2
Piisav ülevaade osalisel lugemisel	2
Liiga pikk artikkel	1

3.4 Küsitlus- ja vaatlustulemustest lähtuv mõjutegurite analüüs

Antud peatükis on vaadeldud kvalitatiivses sisuanalüüsis välja toodud kategooriate vastavust mõjuteguritele.

3.4.1 Tähelepanu äratavad tegurid

Alapeatükis on välja toodud põhilised tegurid, mis äratavad lugeja tähelepanu piisavalt, et artikkel valitakse lähemaks lugemiseks.

Teate tegurid

Lauristin ja Vihalemm (1977: 56) oletavad, et vastuvõtu protsessis on kõige suurem osatähtsus käsitletaval valdkonnal (teate teemal). Käesolev uurimus kinnitas antud oletust.

1) Teema lähedus

Artikli teema lähedus on kõige olulisem tegur teate märkamisel ja lugemiseks valimisel nii veebiväljaandes kui ka paberlehes. Psühholoogiline lähedus hõlmab endas tekstis kajastatavate nähtuste tuntust ja olulisust vastuvõtja jaoks. Samuti näitab seda, kui võrdlähedalt puutub antud vastuvõtja oma igapäevaelus isiklikult kokku tekstis kajastatavate nähtuste ja probleemidega ning kui võrdlähedalt see teda erutab. (Lauristin ja Vihalemm 1977: 57) Ka Lauristin ja Vihalemm (1977: 57) on oletanud: „mida suurem on teate lähedus vastuvõtja igapäevasele praktilisele elukogemusele, seda soodsamaks kujuneb teate vastuvõtt ja suuremaks teate mõju“. Lugeja märkab artiklit ja tahab seda lähemalt lugeda kui see on seotud tema või tema kaaslaste kogemustega, kui teema fookuses on geograafiline asukoht, millega lugeja on seotud, kui artikkel võiks anda lugejale teadmisi, mida ta saab reaalselt igapäevaelus rakendada.

Seejuures sotsiaal- ja haridusteaduskonna tudengid lugesid kõige meelsamini veebiväljaandest artikleid, mis keskendusid nende õpingutele või huvialadele. See on ka põhjuseks, miks märgatud artiklite hulka sattus palju näiteks poliitikast või haridusest kõnelevaid artikleid.

Olulisel määral mõjutavad lugemisvalikut retsiipiendi enda või tema lähedaste varasemad kogemused, mis võivad olla retsiipiendi jaoks ka teisejärgulised või episoodilised. Kui lugeja suudab oma läbielatud seostada või kõrvutada artikli teemaga, siis on ülimalt suur tõenäosus,

et ta soovib artiklit lähemalt lugeda. Näiteks loeti Gruusia parlamendivalimistega seotud artikleid sellepärast, et lugejad on leidnud Eesti ja Gruusia ajaloos on mitmeid paralleele. Samuti on Eesti poliitiline toetus Gruusiale olnud järjepidev.

Läheduse aspekti tõttu paelus paberlehes lugejate tähelepanu „Aed ja kodu“ rubriik, milles keskenduti koertega seotud teemadele. Artiklit „Igavlev koer teeb naabritele palju tuskas“ asus lugema 44% tudengitest ning artiklit „Haukumisvastast rihma peab oskama õigesti kasutada“, märkas 82% ning asus lugema 42% tudengitest. Kvalitatiivsest sisuanalüüsist selgus, et rubriiki lugesid need, kes on ise koeraomanikud.

Samuti köitsid lehes lugeja tähelepanu artiklid, mis rääkisid geograafilisest asukohast, millega lugejal oli side.

Käesolevas uurimustöös tuli välja, et veebiväljaandest loetakse meeleldi ka praktilisi nõuandeid. Lugeja soovib artiklist saada võimalikult praktilist teavet, mida reaalses elus rakendada. Veebiväljaandes on selle eripärade tõttu võimalik sääraseid teadaandeid kajastada, samal ajal kui paberväljaandes tuleb nende edastamist rohkem kaaluda. Esiteks sõltuvad lugeja soovid lugeja elupaigast, eripäradest, kogemustest ja teadmistest. Mis tähendab, et tuleks arvestada, kuivõrd suur on auditoorium, kes konkreetset teemat praktiliseks peaks. Teine faktor on ajatundlikkus. Kuna lugejate huvi antud teemade vastu on suur, siis otsitakse nende teemade kohta ka suure tõenäosusega esimesel võimalusel informatsiooni. See tähendab omakorda, et lehe trükkimineku ajaks on lugeja antud teema kohta juba lugenud. Näiteks soovib lugeja enamasti päeva ilmaennustust lugeda päev varem, et vastavalt sellele oma tegevust planeerida. Samal ajal kajastatakse sama päeva ilmaennustust ka paberväljaandes, mis on lugeja jaoks lugemise hetkeks juba aegunud teave.

2) Teema aktuaalsus/ühiskondlik olulisus

Vihalemm ja Lauristin (1977: 54) toovad välja, et teate ühiskondliku olulisuse mõju avaldub erakorralisest ja piirkonna jaoks tähtsast sündmusest (nt. arstide streik). Sellest teada saades püütakse oma teadmisi selles osas täiendada, ise sündmuses osaleda meedia ja omavaheliste arutelude vahendusel (Lauristin ja Vihalemm 1977: 54). Teadete ühiskondliku olulisega seotud, kuid sellest veidi erinev on nende aktuaalsus (Lauristin ja Vihalemm 1977: 54). See tähendab, et teade võib olla aktuaalne konkreetse auditooriumi igapäevase tegevuse valdkonnas, kuid mitte kogu auditooriumit hõlmav.

Vaatluspäevadele (3. ja 4. oktoober) on iseloomulik aktuaalsete ja ühiskonnale oluliste teemade käsitlemine. Ühiskonnas ja maailmas oli käimas mitmed olulised protsessid (tervishoiutöötajate streik, elektrituru avanemine, hinnatõus, Gruusia parlamendivalimised, Türgi-Süüria konflikt, Ameerika presidendivalimised), millega sooviti kursis olla. Seejuures olid need teemad ühtaegu nii aktuaalsed kui ka ühiskondlikult olulised.

Eelkõige loetigi tervishoiutöötajate streigiga seotud artikleid nii veebist kui ka paberlehest just seetõttu, et teema oli aktuaalne ja oluline. Ilmne oli see, et osa tudengeid ei tundnud teema vastu sügavat huvi, kuid tunnetasid ühiskondlikku survet teemaga kursis olla, mis pani neid omakorda artiklit lugemiseks valima.

Samal ajal tuleb välja tuua, et ühiskondlikult oluline ja aktuaalne teema ei olnud kaugeltki kõige olulisem lugema panev tegur. Nimelt tuli küsitluse ja vaatlus käigus välja, et lugejad pidasid küll arstide streigiteemat oluliseks ja aktuaalseks, kuid olid antud teemast juba väsinud, mistõttu ignoreerisid paljud uuritavad teadlikult sääraseid artikleid. Magistratöö autor peab sellise tendentsi põhjustajaks veebiajakirjandust, kus on voog oluliste ja aktuaalsete teemade puhul kiiresti vahelduv, artikleid palju. Kuna valdav osa (77%) uuritavatest loeb pigem Postimehe veebiväljaannet kui paberlehte, siis oli seetõttu teema ümber käiv informatsioonimüra paljusid ära väsitanud. Ehkki mööndi, et teema on oluline, puudus oskus eristada enda jaoks oluline teave kogu käsitlusest. Seetõttu loobuti veebi lugedes üldse teemaga kursis olemisest.

Tendents, kus teemat peeti oluliseks ja aktuaalseks, kuid lugemiseks ei valitud, ilmnes ka paberlehe lugemisel. Kuna valdav osa uuritavatest on veebiväljaande lugejad, siis olid ka nemad teemast juba varem veebiväljaandest lugenud.

Samas käsitleti streigitemaatikat paberväljaandes kompaktsemalt. Seetõttu ei olnud vaja tegeleda vajaliku info sorteerimisega, vaid oli võimalus keskenduda pikemale artiklile lootes, et see, mida toimetuse nõ. ette sööda on informatiivne ja antud teemast ülevaate saamiseks piisav. Ilmnes, et ka veebiväljaande lugejad ootasid toimetusest palju kompaktsemat käsitlust. Näiteks avaldati soovi lugeda kokkuvõtet või streigipäeva ülevaadet, kuna erinevate arvamuste ja uute faktide tulvas oli raske tervikliku pildi sündmuse kulgemisest saada. Uurimus lubab oletada, et päeva kokkuvõtte olulisest ja aktuaalsest sündmusest oleks ilmselt veebiväljaandes üsna loetav.

3) Ootamatu/ebatavaline teema

Lauristin ja Vihalemm (1977: 55) oletavad, et tähelepanu on laialdasem siis, kui teates esitatav ja selle esitamise viis on mittetavapärane. Kõnealuses uurimuses selgus, et põhjendused, milles lugeja tõi välja, et valib teema sellepärast, et see on šokeeriv, üllatav või ebatavaline, olid küll olulised, kuid mitte kõige sagedamini esinevad.

Paberlehes loeti seetõttu artiklit *Kreeka leidis raha vormeliringeajaks*, kuna üldteadaolev fakt on, et Kreeka vireleb finantskriisis. Vaatluspäevadel veebist seda artiklit ei loetud, kuna konkreetne lugu oli veebiväljaandes juba 1. oktoobril (*Kriisis vaevlev Kreeka andis 30 miljonit eurot vormel-1 raja jaoks*). Nagu küsitlus näitas, siis leidis mitmeid tudengeid, kes ei olnud artiklit varem veebileheküljelt märganud ning kellele seetõttu uudis tõelise üllatusena tuli.

4) Teema konfliktus

Hennoste (2008) toob välja, et teate konfliktuse põhjustavad sündmused, mis peegeldavad kokkupõrkeid inimeste ning institutsioonide vahel ja nende sees. Tähelepanu ei ärata üksnes avalik ja riigi tasandil konflikt, vaid ka sisekonfliktid inimestes ja üksikisikute konfliktid ühiskonna või selle institutsioonidega. Samas saab uurimuse põhjal öelda, et teema konfliktus on pigem tähelepanu püüdmisel teisejärguline tegur. Seda nii paberlehes kui ka veebilehes. Lisaks konfliktile, peab teema lugejat veel kõnetama – olema näiteks lähedasel teemal vms.

Samuti tuleb välja tuua, et puhtalt konfliktile või negatiivsusele apelleerivad artiklid just veebikeskkonnas, kus valikuvõimalused laiad, võivad lugejaid ka eemale tõrjuda. Ka Lauristin ja Vihalemm (1977: 62) toovad välja, et tugevate negatiivsete emotsioonide puhul toimivad teatavad psühholoogilised kaitsemehhanismid, mistõttu vastaja püüab hoiduda sellistest teadetest.

See, kas retsipient teadet märkab ei sõltu ainult teate temast, olulised on ka selle esitusviis, sisu väljendamine vahenditest ja võtetest (Lauristin ja Vihalemm 1977: 56). Tähelepanu äratamiseks saab kasutada sõnalisi ja visuaalseid võtteid, kuid tähelepanu saab tõmmata ka teema ja lähenemisviisi valikuga (Vihalemm 2009).

Pealkiri

Käesolevas töös tuli välja, et pealkirjal on just veebiväljaandes tähelepanu äratajana ülioluline roll. Pealkirja toodi artikli lugemise põhjusena välja 49 korral, mistõttu on pealkiri teema

läheduse kõrval järgmine tegur, mis mõjutab artikli valimist. Kuna uudisvoog on veebiväljaandes suur, siis on see mõistetav. Samal ajal kui paberlehes, kus uudiste hulk piiratud, on pealkirja sõnastus uudise märkamisel teisejärgulisem.

Veebiväljaandes ei avata artiklit lugemiseks, kui pealkiri ütleb sisu kohta põhilise informatsiooni ära. Ammendav pealkiri oli üks põhilisemaid põhjuseid, miks artiklit lugemiseks ei avatud. Pealkiri toimib sellisel juhul ise nagu lühikese teadaandena, artikli kokkuvõtteks.

Pealkiri kutsub lugema kui tekitab lisaks ära öeldud informatsioonile uuritavas lisaküsimusi. Kahtlemata on siinkohal lisaks pealkirjale oluline ka teema atraktiivsus.

Samas paneb pealkiri lugema ka siis, kui on väga abstraktne ja ei anna lugejale täpselt aimu, millest lugu kõneleb. See ei ole siiski reegel, kuid võib lugejas, kes endale veebilehelt parasjagu sobivat artiklit ei leia, uudishimu tekitada.

Lugema kutsuvad veebis ka pealkirjad, kust on uudise seisukohast kõige tähtsam fakt välja jäetud. Seetõttu tuleb lugejal artikkel kindlasti avada. Sisuliselt on pealkiri koostatud teadlikult nii, et lugejale ei jääks võimalust artiklit mitte-avada. Siia kategooria alla kuuluvad pealkirjad kutsuvad kõige agressiivsemal kombel artiklit avama. Uurimustöös selgus, et veebiväljaandes see eesmärk kannab ka vilja – uuritavad avavad artikli langedes kaudselt nii toimetaja või reporteri manipulatsiooni ohvriks. Kõige agressiivsemalt kutsuvad lugema pealkirjad, mis sisaldavad käskivas kõneviisis tegusõnu (nt. „vaata“).

Illustratsioon

Ehkki ainuüksi illustratsioon pärast asutakse artiklit lugema harva, siis on just veebiväljaandes oluline roll tähelepanu äratamise juures, kuna veebiväljaande pealehel on uudised palju ning neile eraldatud ruum minimaalne. Samal ajal paberlehe uuritavuses ilmnes, et kõige enam märgatud artikkel on sootuks ilma fotota. Samas *think-aloud* vaatluse käigus avati artikkel, millel fotot juures ei olnud, väga harva. Seejuures köidavad lugejaid asjakohased värsked fotod, mis täiendavad pealkirju või annavad loole lisaväärtust. Samal ajal ei toodud näiteks tähelepanu äratajana kordagi välja sümbolpilte.

Artikli *Tulevik – maksame rohkem, saame vähem* puhul püüdis lugejate tähelepanu nii veebis kui ka paberlehes suur informatiivne ja kokkuvõtlik teabegraafik.

Kujundus ja paiknemine

Postimees.ee veebiväljaandes püüavad lugeja tähelepanu eelkõige artiklid, mis on veebiväljaande pealeh. Rubriikidele liigub vaid 26% vaatluses osalejatest ning seda ka sageli siis, kui pealehelt midagi piisavalt huvipakkuvat ei leita. Samal ajal ei olnud artikli paiknemine esilehekülje avaloona kõige olulisem tegur. Vaid sellepärast, et artikkel oli Postimees.ee esiuudis, valiti see lugemiseks kaheksal juhul.

Kuna uuritavad loevad läbi enamasti kogu esikülje või loevad esilehekülge sinna maani, kust tulevad vastu artiklid, mida loeti eelmise lugemisseansi ajal, siis ei ole artikli valikul selle avauudiseks olemine kõige tähtsam. Lugejad oleksid suure tõenäosusega teemat märganud ka siis, kui see poleks olnud avauudis.

Samal ajal tõid paberväljaande lugejad sagedamini välja seda, et ei vali selle paiknemise või kujunduse tõttu artiklit lähemaks lugemiseks. Näiteks ei hakatud artiklit lugema seetõttu, et see oli paberlehes liiga väike.

Allika tegurid

Allika tegureid võib liigitada järgmiselt: 1) kanali maine ja usaldusväarsus; 2) autori (esineja) tuntus ja usaldusväarsus; 3) autori (esineja) personaalne köitvus. (Vihalemm 2009)

Vihalemm (2009) toob välja, et kanali maine ja usaldusväarsus on eriti oluline ajalehtede puhul. Tähtis on see, kuidas allikat tajutakse (manipuleerivana, dialoogile suunatud jne.). Eurobaromeetri 2012 aasta sügise meediakasutuse uuringust selgub, et trükimeediat usaldab Eestis umbes 53% ning 41% kalduvad trükimeediat mitte usaldama. (Media Use in The European Union 2012.... 2013). Seega usaldab enamus eestlasi trükimeediat. Seejuures on selline tendents omane vaid kokku üheksale Euroopa Liidu liikmesriigile. Internetti usaldatakse teistest meediaväljaannetest üldjuhul vähem. Samal ajal on Eestis Interneti usaldusväarsus üks Euroopa Liidu kõrgeim. Umbes pooled eestlased (50%) tavatsevad Internetti usaldada, nende osakaal tõusis veidi 2012. aasta sügiseks võrreldes aastataguse ajaga. Käesoleva magistritöö vaatluste ja kommentaaride käigus usaldusprobleemi ükski uuritav iseseisvalt esile ei toonud.

Autori personaalne köitvus ja usaldusväarsus

Vihalemma (2009) hinnangul ei ole ajalehtede puhul ei ole autori tuntus ja usaldusväarsus ning personaalne köitvus kuigi olulised tegurid. Samas on artiklite puhul väga olulised artiklis esineva või sõna võtva allika isikuomadused. See tuli välja ka käesolevast uurimusest.

Konkreetselt autori pärast loeti ühte paberlehe ja ühte veebilehe artiklit. Samas jäeti artikkel paberlehes kahel juhul ka artikli autori pärast lähemalt lugemata.

Vastuvõtja tegurid

Valimi suuruse tõttu ei oleks ülevaatlik vaadelda eraldi meeste ja naiste lugemisharjumusi ning viise. Küll aga on antud uurimuse kontekstis oluline lugejate vanus. Uuritavad on üliõpilased ning nende vanus varieerub 20 kuni 26 eluaasta vahel. Seejuures enamik neist õpivad Tartu Ülikoolis sotsiaalteaduste suunal ning osa haridusteaduste suunal. Selline taust mõjutab lugeja artiklivalikut. Nagu eelnevalt välja tuli, on teate teema lähedus kõige olulisem tegur lugemisvaliku juures. Lugeja valib artikli teemal, mis teda võimalikult isiklikult puudutaks. Nii on artiklivalikud seotud enamasti lugeja elukohaga (käesolevas uurimuses sageli Tartuga) ning õpingutega. Artiklivalikutel lähtutakse ka oma isiklikest hobidest ja huvialadest. Seetõttu oodatakse, et väljaande sisu oleks mitmekülgne.

3.4.2 Tähelepanu hoidvad tegurid

Lugeja tähelepanu saavutamine on vaid üks meediaväljaande eesmärkidest. Hoopis keerulisemaks võib osutuda tähelepanu säilitamine. Seda eriti veebikeskkonnas, kus uudisvoog on kiiresti vahelduv ja suur. Seetõttu vaatles autor käesolevas töös, mis põhjustel väljaande lugeja tähelepanu hajub ning milliste tegurite mõjul loetakse valitud artikkel läbi.

Teate tegurid

Tähelepanu säilitamisel on kõige olulisem roll vormilistel teguritel.

Konkreetsus, lühidus

Veebiväljaande lugejad tõid kõige sagedamini välja, et loevad artikli läbi siis, kui see on lühike, selge ja konkreetne. Samas tuleb välja tuua, et sääraseid põhjendusi toodigi pigem pehmemate ja meelelahutuslikemate artiklite puhul, kus eriline keskendumine ei olnud vajalik. Paberlehes säärane tendents esile ei kerkinud.

Artikli lugemine katkestati veebiväljaandes siis kui artikkel oli liiga pikk ja nõudis keskendumist või sisaldas taustinformatsiooni, mida üldjuhul veebis lugeda ei soovita. Eelistatakse konkreetsust, teema lihtsat käsitlust ja käsitluse selgust.

Ehkki veebilehe lugejad hindavad üldjuhul artikli lühikest ja selget käsitlust, siis ei hinnata pinnapealsust. Kui lühike artikkel ei anna lugejale uut informatsiooni või teeb seda väga üldistades, siis võib lugeja artikli küll läbi lugeda, kuid sisuliselt raiskab ta vaid oma aega

otsides artiklist uut teavet. Veebiväljaande lugemise vaatlusel tuli mõned korrad ette olukord, kus teema kõnetas lugejat, kuid artikkel ei olnud koostatud teema vääriliselt. Uuritav luges artikli küll läbi, kuid soovis sama teema kohta veel informatsiooni. Sellisel juhul ei vastanud teema käsitus lugeja ootustele.

Kui pinnapealset käsitlust konkreetse artikli puhul ei armastata, siis põhjalikku taustinformatsiooni ka lugeda ei soovita. Veebis lugeja soovib konkreetset ja selget informatsiooni, kuid ei soovi end üldjuhul detailideni teemaga kurssi viia.

Siinkohal tuleb välja tuua, et 3. ja 4. oktoober ei olnud meediamaastikul väga tavapäraseid päevad, kuivõrd käimas oli tervishoiutöötajate streik. Kui muidu ei armastata veebiväljaandes taustinfot väga lugeda, siis säärase aktuaalse ja olulise teema puhul nagu oli arstide streik seda oodati põhjusel, et meedias oli üksikutest artiklitest üleküllus.

Uudsus, ebatavalisus

Kui artikli sisu lugejat intrigeeris või üllatas, siis loeti kõnealune artikkel ka läbi. Seejuures võis artikli teema olla vastuolus lugeja enda varasemate teadmiste või kujutluspildiga.

Teema vastavus ootustele

Teema vastavus artikli pealkirja poolt tekitatud ootusele on artikli läbilugemise seisukohalt ülimalt oluline just veebiväljaandes, kus lugemisvalik lai. Nii 3. kui ka 4. oktoobril oli veebiväljaandes artikleid, mille puhul artikli sisu ei vastanud pealkirja tekitatud ootustele. Pealkiri võis teadlikult eksitada või küsimusi püstitada, kuid nii pea kui lugeja aru sai, et teema ei vasta ootustele, katkestas ta lugemise.

Kujundus

Kujundus mängis tähelepanu hoidmisel tähelepanu vaid paberväljaandes, kuna veebiväljaandes ei erine lugemiseks valitud artiklid suuresti üksteisest. Seega on tekkinud lugejatel nende osas ettekujutus, millega ollakse harjunud. Samal ajal kui paberväljaande lugejad tõid välja ka seda, et kohati kippus tähelepanu hajuma just ebameeldiva kujunduse või teksti liigenduse tõttu.

Olukorra tegurid

Olukorra tegureid mõju kujundajana saab jagada kaheks – üldine olukord (ühiskonnas, antud alal, grupis) ja konkreetne olukord (keskkond, seisund) (Lauristin ja Vihalemm 1977).

Teate vastuvõtul on oluline roll ühiskondlike suhete süsteemil, milles teadete edasiandmine ja vastuvõtt toimub ja selle süsteemi hetkeline seisund. Murrangulises olukorras puudutavad teated olulisi ja aktuaalseid probleeme. (Lauristin ja Vihalemm 1977). Vaatluspäevade lugemisvalikuid mõjutas tervishoiutöötajate streik, mille tõttu võib 2012. aasta oktoobrit murranguliseks perioodiks pidada. Uuritavad tundsid nii ühiskondlikku survet kui ka reaalsel muret olukorra pärast, mis sundis neid meediast uut teavet olukorra kohta saama.

IV JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Magistritöös uuriti võrdlevalt paber- ja veebiväljaande lugemispraktikaid kindlate tunnuste poolest homogeense grupi liikmete hulgas. Kuna *think-aloud* meetod ei võimalda uurida väga suurt rühma, siis pidas töö autor vajalikuks keskenduda ühe sarnase grupi lugemisvalikutele, et oleks võimalik teha antud grupi valikute ja praktikate osas üldistusi. Uuritavateks sai valitud haridus- ja sotsiaalteaduskonna üliõpilased eeldusel, et nad tunnevad meedias kajastatu vastu huvi. Grupile on iseloomulik lugeda uudismaterjali rohkem veebi- kui paberväljaandest. Toimetuse jaoks on oluline teada, mida ja miks eelistatakse lugeda veebiväljaandest ja mida paberväljaandest, et muuta grupi jaoks atraktiivsemaks ka paberväljaanne, mis peab konkureerima veebiväljaande eripäradega (multimediaalsus, interaktiivsus, koheusus ja kõikjalviibimine, hüpertekstuaalsus).

Ankeetküsitluse abil selgitati välja uuritavate üldised lugemisharjumused, mis antud grupi meediatarbimist hästi iseloomustavad:

- Postimeest loetakse pigem veebiväljaandena;
- Veebiväljaannet külastatakse mitu korda päeva jooksul;
- Korraga kulutatakse veebiväljaandele 5 - 10 või 10 - 15 minutit;
- Postimehe paberleht satub pooltele lugejatele kätte vähemalt kord nädala jooksul;
- Paberlehe lugemisele kulub korraga 15 - 20 või 20 - 30 minutit;
- Veebiväljaandes loetakse enamasti Postimees.ee pealehte, rubriikidele liigutakse harva.

Järgnevalt on vastatud antud tööga püstitatud uurimisküsimustele tudengite paber- ja veebiväljaande lugemisvalikute kohta. Seejärel on tööst välja koorunud tendentside üle diskuteeritud ja kõrvutatud neid varasemate uurimistööde tulemustega.

Võib öelda, et uurimuspäevadel ei olnud meediamaaistik päris tavapärane, kuna käimas oli tervishoiutöötajate streik, mida kajastas nii Postimees.ee kui ka paberleht. Samuti oli õhus mitmeid aktuaalseid välispoliitilisi teemasid (Gruusia parlamendivalimised, Türgi ja Süüria sõjaline konflikt, Ameerika Ühendriikide presidendivalimised).

1. Materjalide loetavus

4.10.2012 Postimehe ja Tartu Postimehe paberlehes nummerdatud teabeühikuid on kokku 129, millest sisulisi teabeühikuid on 97 ja reklaame ning kuulutusi 32. Kuna veebiväljaande reklaamide loetavust ei olnud võimalik uurida, siis ei keskenduta antud töös kuulutuste ja reklaamide loetavusele.

3. ja 4. oktoobril Postimehe veebiväljaandes märkas 35 uuritavat lugemisseansside ajal kokku 173 artiklit ja nuppu, millest 66 teabeühikut märkas rohkem kui üks uuritav. Kui arvestada vaid artikleid, uudisnuppe ja fotouudiseid, siis luges paberväljaande lugeja keskmiselt 15 artiklit lugemisseansi jooksul. Veebis oli see näitaja 5. Sellel erinevusel on loogiline põhjendus – paberväljaannet loetakse üldjuhul korraga kauem. Veebiväljaande lugemisseansid on lühemad, kuna väljaannet külastatakse mitu korda päevas. Samuti on veebiväljaandes lugemisvalik palju laiem, mistõttu võib kuluda rohkem aega, et huvipakkuv materjal üles leida ning mõningatel juhtudel pikendab artikli lugemisele kuluvat aega ka kommentaaride lugemine

Mõnevõrra üllatuslikuna selgus, et artikkel loetakse lõpuni sagedamini veebiväljaandes, ehkki võiks arvata, et paberväljaannet lugedes on lihtsam artiklile keskenduda. Mõned veebiväljaande lugejad olid kasutusele võtnud lugemistehnika, mis aitas neil lugemise ajal artiklile keskenduda. Selleks avati huvipakkuvad artiklid uude aknasse ja asuti neid lugema pärast seda, kui kogu veebileht oli läbi sirvitud.

Praktikas loeti valitud artikkel lõpuni veebiväljaandes 58% juhtudest ja paberväljaandes 41% juhtudest. Osaliselt lugejate osakaal oli paberlehes (22%) suurem kui veebis (19%) nagu ka sirvijate (lugesid lisaks pealkirjale veel katkendlikult ka teksti) osakaal, mis oli paberlehe puhul 37% ja veebis 24%.

Sellisel tendentsil on mitu võimalikku põhjust. Kuna lugemisvalik sõltub eelkõige teema lähedusest lugejale, siis võis juhtuda, et konkreetsest paberväljaandest oli lugejatel raskem enda jaoks lähedast teemat leida. See võis pärssida lugeja tähelepanu. Samas veebiväljaande

lugemisvalik on lai ning lugejad leidsid mitmeid endale huvipakkuvaid praktilisi ja igapäevaeluga seotud teemasid. Teema läheduse tõttu paelus paberlehes koeraomanikke „Aed ja kodu“ rubriik, mis käsitles lemmikloomi. Otseselt oma erialaga seonduvaid teemasid leidsid paberväljaandest eelkõige haridusteadust õppivad tudengid, kes põhjendasid konkreetselt oma erialaga artiklite *Õpetajate päeva puhul tunnustati parimaid koolmeistreid, Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat?*, *Maris Jõks: Käime kontserditel ja muuseumites* lugemisvalikut. Samas olid kaks esimest artiklit Tallinna-, mitte Tartu-kesksed.

Kui vaadata, millega lugemise katkestamist paberlehe lugejad ise põhjendasid, kerkis kõige enam esile tendents, et artikkel ei pakkunud lugejale uut informatsiooni, mistõttu seda lõpuni ei loetud. Kuna uuritavad on üldjuhul aktiivsed veebiväljaande lugejad, võis ette tulla, et teemast on ülevaade saadud juba veebiväljaandest. Selline tendents kerkis esile näiteks spordiuudiste puhul, mis andsid ülevaate möödunud sündmustest. Samuti tundsid lugejad, et arstide tööstreiki käsitlevad teemad ei suuda enam midagi uut pakkuda, mistõttu lugemine katkestati. Näiteks alustas artikli *Tulevik – maksame rohkem, saame vähem* lugemist 63 tudengit, kuid artikli luges läbi 35 tudengit. Tegemist on kõige rohkem tähelepanu saanud streigitemaatikast või arstide olukorda käsitleva artikliga, mille loetavust ei saa üldiseid tulemusi vaadates siiski kehvaks pidada. Nimelt peeti streigitemaatikat ühtlasi ka oluliseks, mistõttu paljud uuritavad lugesid artikli läbi isegi siis, kui temaatika uudne ei tundunud.

Poynter Instituut (Eyetracking the news... 2013), mis on samuti leidnud, et veebis loetakse valitud artiklid sagedamini läbi kui paberväljaandes, peab veebikeskkonna uudise läbilugemise osakaalu kasvu põhjuseks seda, et väljaannetes on palju lühikesi uudisraporte, mida tuleb arvestada uudislugudena. Poynter Instituudi uuringust selgus, et 63% valitud tekstidest loeti algusest lõpuni läbi veebiväljaandes. Kvaliteetlehes loeti 40% valitud lugudest lõpuni ning tabloidides 36%. (Eyetracking the news....2013) Seega on käesolevast uurimusest välja koorunud tendents küllaltki sarnane Poynter Instituudi suurema uurimuse tulemusega. Lisaks toodi antud magistritöös välja, et paberlehes on lühikeste uudisnuppude lugemine ebamugav, kuna teksti suurus on silmale harjumatult väike.

Kui vaadata suurte paberlehelugude loetavust veebiväljaande uurimisgrupi seas, siis oli läbiloetavus suur vaid Mikk Salu artikli *Tulevik – maksame rohkem, saame vähem* puhul (läbilugejaid 4, märkajaid 3, osaliselt lugejaid 1). Antud teema paelus huvitava teabegraafika ning aktuaalse teema tõttu. Samuti oli paberväljaande artiklit veebiväljaande tarvis toimetatud ja lühendatud. Näiteks paberlehe artiklit *Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat*,

märkas vaid 3 lugejat ning keegi lugu läbi ei lugenud. Artiklit *Pisut teistmoodi Mannerheim* märkas kaks uuritavat, kes lugu läbi ei lugenud. PRIA artiklit sirvis üks lugeja, Hanneli Rudi kirjutatud artikkel ei jäänud kellelegi silma. Kui ka üldised lugejanumbrid olid paljude paberväljaande lugudel veebiväljaandes väiksed, peaks toimetus kaaluma, kas igat artiklit tasub veebiväljaandesse panna. Näiteks Anneli Ammase artiklit *Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat* märkas Postimees.ee-s vaid 2000 lugejat. Samal ajal populaarsemate veebiväljaande lugude loetavus 35 000. Ka Roonemaa (2007) uurimusest selgus, et veebiväljaandes kõige enam lugejaid saanud artiklid ei pälvinud nii edukat kohta paberväljaande loetavuse edetabelis ning vastupidi. Roonemaa (2007) tõi välja, et veebiväljaandes kaob suur osa paberlehe artiklitest kiiresti pildilt, mistõttu ei leita artikleid, mis võiks huvi pakkuda, lihtsalt üles. (Roonemaa 2007: 47)

Kui vaadata lähemalt sirvijate, osaliselt lugejate ja läbilugejate osakaalu rubriikide lõikes, siis saab kinnitust oletus, et ühe põhjusena on veebiväljaandes läbilugejate osakaal kõrgem seetõttu, et artiklid on lühemad. Seda ilmestab lühikeste spordiuudiste kõrge läbilugejate osakaal veebis. Sellele, et veebiväljaande spordiuudised on lühikesed, viitasid ka uuritavad *think-aloud* vaatluse käigus. Nimelt loeti veebis 79% juhtudest spordiuudised läbi veebis, ajalehes oli see protsent vaid 29, kuna leht sisaldas ka pikemaid sporditeemalisi lugusid (*Eesti uisutaja proovib läbi lüüa venelasest partneriga, Unustage Bamba ja olematud eriteened*) ning lühemad veeru-uudised ei suutnud teisalt lugejatele midagi uut pakkuda.

Kõrge artiklite läbiloetavuse osakaal oli veebiväljaandes ka majandusuudiste puhul, mille puhul töid uuritavad samuti välja, et rubriigi artiklid on lühikesed.

Paberlehes oli läbilugejate osakaal kõige kõrgem arvamugude puhul (51%). See on ka ainuke teemavaldkond, kus läbilugejate osakaal võrreldes veebiga on paberlehe puhul suurem. Kvalitatiivsest sisuanalüüsist ilmnes, et veebiväljaandesse tullakse pigem konkreetset ja faktipõhist informatsiooni või kerget meelelahutust otsima, kui analüütilisi arvamugartikleid lugema. Arvamugusid kiputi veebiväljaandes pigem osaliselt lugema.

Sirvijate osakaal oli nii paberväljaande kui ka veebiväljaande puhul kõige suurem „Aed ja kodu“ rubriigis (vastavalt 49% ja 50%). Kuna tegemist on pehmeid ja mitte ajatundlikke teemasid kajastava rubriigiga, siis on see mõistetav. Koduloomadega seotud probleeme käsitlev topeltkülg ei olnud väga uudisväärtuslik, mistõttu kippus lugeja teksti pigem sirvima, et näha, kas midagi uut jääb silma.

1.1. Lugude ja külgede loetavus

Paberlehes osutus kõige populaarsemaks Eesti uudiste 6. ja 7. külj, mida luges (osaliselt ja täielikult kokku) keskmiselt 73% ja 68% lugejatest. Antud küljed võttis enda alla enamasti Mikk Salu artikkel *Tulevik – maksame rohkem, saame vähem*. Sisulistest ühikutest mahtus lehele veel võrdlev infograafik tervishoiukulutustes Eestis, Skandinaaviamaades kui ka OECD riikides keskmiselt. Samuti lühem artikkel *Haiglajuht: eesmärk on streik väärikalt lõpetada*.

Mikk Salu artikkel tervishoiu tulevikust oli üks märgatumaid lugudest paberväljaandes üldse. Seda märkas kokku 63 uuritavat 66-st, kuid läbi luges 35 uuritavat. See tähendab, et märgatumate artiklite edetabelis oli lugu teisel kohal, kuid loetumate artiklite edetabelis kolmandal kohal. Artikli puhul püüdis lugejate pilku infograafik, kuid ka loo teema, mis käsitles parasjagu aktuaalset ja olulist tervishoiutöötajate streiki. Huvitava põhjusena oli streigiteema ka põhjus, miks lugemine katkestati. Osa uuritavaid olid temaatikast tüdinenud ja tundsid, et selleteemaliste artiklite sisu kordub.

Üsnagi kõrget tähelepanu pälvis välisuudiste 10. lehekülj, mida luges keskmiselt 68% vastajatest ja märkas 86%. Seejuures oli ka läbilugejaid küljel palju – 51%. Märgati eelkõige artiklit *Kreeka leidis raha vormeliringraajaks*, mille puhul oli märkajaid 92%.

Kreeka vormeliringrada oli üks märgatumaid ning loetumaid artikleid 4. oktoobri lehes – seda märkas 61 uuritavat, olenemata sellest, et artiklil ei olnud juures isegi fotot. Loo luges läbi 38 uuritavat, mis tähendab, et tegemist oli kõige loetuma looga. Uuritavaid paelus humoorikalt šokeeriv teema, mis pakkus üllatust, kuna lugejad olid teadlikud, et Kreeka vaevleb finantsraskustes ja vajab teiste riikide rahalist toetust. Siit ilmneb, et lehematerjal, mis on šokeeriv, tõmbab ja hoiab tähelepanu.

Üks loetumaid artikleid oli ka fotouudis *Protestiaktsioon Püha Peetruse basiilika kuplil*, mille puhul tõmbas foto tähelepanu ning tähelepanu hoidis artikli lühidus. Viidiku (1999) tööst tuli samuti välja, et tähelepanu püüdis rohkem visuaalselt atraktiivne ning samuti lühidalt esitatud materjal. Signe Opermann (2009: 94) tõi välja, et foto ei pea olema suuremõduline, vaid pigem haakuma teemaga. (Opermann 2009: 94)

Opermanni (2009) konkreetse Eesti Päevalehe numbri loetavuse uuringust ilmnes samuti, et kõige suuremat tähelepanu püüavad Eesti uudised, mida luges (osaliselt ja täielikult) 60%

uuritavatest. Veel said tähelepanu välis- ja majandusuudiseid, mida luges keskmiselt 55% vastajatest. Samuti tundsid vastajad võrdselt huvi arvamusrubriigi ning Tallinna uudiste vastu (keskmiselt luges neid külgi 49% vastajatest).

Ka antud töös oli tudengite seas populaarne 2. külje arvamusrubriik, mida luges 59% uuritavatest. Eelkõige tõmbas tähelepanu Mikk Salu aramusartikkel arstide töökoormusest, mida märkas 56 lugejat ja luges läbi 30 uuritavat. Seega mahtus lugu 12 kõige loetumate artiklite edetabelisse. Näiteks juhtkirja, mis käsitles esilehel suurelt välja toodud skandaali PRIA-s, märkas 75% ning luges 58%. Seejuures vaid 17% jõudsid juhtkirja ka lõpuni lugeda. Artikkel PRIA-s puhkenud skandaalist, kus emaduspuhkuselt naasnud naistel vähendati töötasu, lugejate gruppi nii oluliselt, nagu arstide streik ei paelunud. Põhjuseks oli see, et teema jäi lugejatele kaugeks – lugejad ei puutu kokku PRIA-ga, ei ole lapsevanemad ning suhtusid skeptiliselt ka soovoliniku tegemistesse. Artiklit luges 61% uuritavatest ning artikli jõudis lõpuni lugeda 38%. Lugejate tähelepanu võis pärssida ka see, vitriinis oli antud teemast lühike kokkuvõte, mille luges läbi 38 uuritavat. Tegemist oli kõige loetuma artikliga numbris. Siiski sai esiküljel kokkuvõttes üsna vähe tähelepanu. Seda luges keskmiselt 36% vastajatest.

Üllatavalt suurt tähelepanu sai B osasse kuuluv meelelahutusrubriik (lk 22-23), mille külgi luges vastavalt 46% ja 49% vastajatest. Topeltkülje võttis enda alla artikkel *Suhted ja sõltuvus elektroonilisel kodualtaril*, mille puhul äratas tähelepanu see, et lugu oli suurelt kahel leheküljel välja mängitud. Samas häiris lugejaid see, et lugu oli liiga pikk ja halvasti liigendatud, mistõttu jõudis kahe külje enda alla võtnud artikli läbi lugeda vaid 21%.

Nii Viidik (1999) kui ka Opermann (2009) tõstatasid ambitsioonika küsimuse, kas oleks materjali valiku ja esituse kaudu võimalik muuta number nii atraktiivseks, et huvi pea kõigi lehe osade vastu oleks suur. Opermann (2009) pakkus välja, et tuleks panustada lehenumbri tagumises osas asuvate materjalide loetavuse suurendamisele. Käesolevas magistritöö tulemuste põhjal ei saa nuriseda selle üle, et B-osa artiklid tähelepanu ei saanud. B-osa artiklivalik puudutas igapäevaseid teemasid ja huvitas seetõttu lugejaid. Nagu varasemalt välja toodud, on teema lähedus väga oluline aspekt lugejahuvi püüdmisel. Toimetusel tuleks aga vaeva näha sellega, et auditooriumi huvi artiklite lugemisel säiliks. Üks võimalus on selleks paremini artikleid liigendada ja mitte ehmatada lugejat meelelahutuslike artiklitega, mis võtavad enda alla terve topeltkülje nagu juhtus artikli *Suhted ja sõltuvus elektroonilisel kodualtaril* puhul. Ehkki seda märkas suur hulk lugejaid, jõudsid artikli lõpuni lugeda üksikud, kuna suurt tekstimassiivi oli ebamugav lugeda.

Ebamugav oli lugeda ka veeru-uudiseid, mis olid lihtsalt liiga väikses kirjas ja lugejatel tekkis küsimus, milleks panna lehte uudiseid, mida ei ole korralikult lugeda võimalik. Ilmselt on nende nuppude funktsioon pigem kujunduslik, kuid ei tasu unustada, et inimene ostab ajalehte, et seda lugeda. Töös ilmnes, et mida rohkem oli küljel veeru-uudiseid, seda väiksemaks osutus konkreetse külje loetavus. Näiteks sai üllatavalt vähe tähelepanu majandusuudiste külge, mille lugusid veebis kõige rohkem läbi loeti. Näiteks märkas küljeveerus asetsevat infograafikut börsist vaid 20% ja luges 8%. Kogu rubriigi keskmiseks loetavuseks oli 29%. Ebapraktilistele ja segadusse ajavatele lühiauudistele viitas ka Opermann (2009) oma magistritöös tuues välja, et need ei paista lugejale silma.

Ka silmakaamera uuringust on välja tulnud, et kõige suuremat tähelepanu äratavad paberväljaandes suured põhilood (Eyetracking the news....2013). Lühiauudised äratasid tähelepanu kõige paremini siis, kui neil oli juures väike foto. (Eyetracking the news....2013) Veeru-uudise kõrval foto kasutamine on ajalehes aga siiski erandlik.

Tulles veebiväljaande loetavuse juurde, on probleemid hoopis teised. Näiteks ei ole probleemiks lühiauudiste väike kirjpilt, kuna olenemata uudise pikkusest, on kirjpilt ikkagi sama suur.

Esiteks tuleb välja tuua seda, et Postimehe rubriikide ja alamportaalide pealehed saavad küllaltki vähe tähelepanu. Lugu jõuab lugejani eelkõige siis, kui ta satub Postimees.ee pealehele. Antud uurimuses liikus pealehelt konkreetsele rubriigile vaid 26% uuritavatest. Sarnane tendents on välja koorunud ka varasematest Tartu Ülikooli tehtud uurimustöödest (Hiimaa 2010, Kaukvere 2011).

Selle põhjuseks on tendents, et lugeja eeldab, et Postimees.ee koondab kõige olulisemaid teemasid ning kui lugu ei ole pealehel, siis ei ole see ilmselt ka lugeja tähelepanu väärt. Samas ei mõjuta lugemist väga olulisel määral see, kas lugu on pealehe esilugu või mitte. Kui artikli teema jääb lugejale kaugeks, siis ta artiklit lugemiseks ei vali olenemata sellest, kas Postimees.ee mängib selle loo suurelt välja või mitte. Küll aga võib artikli paiknemine esilehel anda lisatõuke artikli lugemiseks valimiseks. Seega ei saa nentida, et artikli paiknemine pealehel lugemist ei mõjutaks – suuremalt välja mängitud ja illustratsiooniga lood suurendavad tõenäosust, et lugeja huvipakkuva teema uudisvoost üles leiab.

Veebiväljaande lugejate valikud olulisel määral kokku ei lange, kuna lugemiseks valitakse lähedasel teemal kirjutatud artikleid. Samas on isegi mingite tunnuste poolest sarnasel grupil

palju heterogeenseid tunnuseid (päritolu, huvialad, sugu jne), mistõttu on lugemisvalikud erinevad. Kuna veebiväljaandel on palju suuremad võimalused lugejahuvidega arvestada, sest uudisvoog on pidev ja lai, siis ei kattugi lugemisvalikud sellisel määral nagu paberlehes. Siiski on võimalik välja tuua artiklid, mis said suurema tähelepanu osaliseks.

Paberväljaande loetumate lugude edetabelis oli palju arstide streigiga seotud artikleid (*Arstide ja haiglate liidu läbirääkimised ei kandnud vilja, Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha saamiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi, Perearst: kehtivad vastuvõtuaja nõuded on illusioon, Noop: tervisetöötajate nõudmised on absurdsed, Eesti tervishoiusüsteemi tulevik – maksame rohkem, saame vähem, Ligi ja Ansip ei toeta lahja alkoholi aktsiisi tõstmist*). Tegemist oli aktuaalse, olulise, konfliktse ning ka lähedase teemaga. Lugejad tundsid, et peavad teemaga kursis olema isegi siis, kui tunnistasid, et teema on neid ära väsitanud. Edetabelisse jõudnud streigiartiklite eripäraks on ka see, et nad on küll aktuaalsel teemal, kuid annavad uut informatsiooni või uue lähenemisenurga. Samal ajal näiteks streigiteemalisi analüütilisemaid arvamused artikleid loetumate artiklite hulka ei sattunud, kuna need ei anna sageli uut faktipõhist informatsiooni, mida veebiväljaande lugeja otsib, vaid pakuvad kellegi nägemust antud teemal.

Arstide streiki käsitleva kajastuse puhul ilmnes, et lugejad sooviksid lugeda päeva jooksul aset leidnud sündmuste kokkuvõtet, kuna kõiki sündmusi ja uuendusi oli raske jälgida ja infomürast eristada. Toimetuse ülesandeks on mõelda, kuidas lugejal oleks pidevalt muutuva infovooga end lihtsam kursis hoida. Hüperlinkide abil on kahtlemata lihtne varasemad samateemalised artiklid üles leida, kuid nagu praktika näitab, siis ühtegi üleliigset hiirevajutust lugeja ise teha ei soovi. Võib-olla tasuks pakkuda päeva jooksul toimunud sündmustest ülevaadet kasutades ajatelge või kirjutada päeva lõpuks veebiväljaandesse päevasündmuseid kokku võttev ja analüüsiv juhtkiri.

2. Tähelepanu äratavad ja säilitavad tegurid

Järgnevalt on antud vastus küsimustele, millistest teguritest sõltub veebi- ja paberväljaandes lugemisvalik (millised on põhilised tähelepanu äratavad tegurid) ning millised tegurid aitavad lugeja tähelepanu hoida. Tähelepanu fikseerumisega teatele saab alguse eelkommunikatiivne etapp. Teate sisu ja mõtete mõistmisega saab alguse kommunikatiivne etapp, mille jooksul tuntakse ära teates kasutatavate märkide tähendused. Sellele järgneb teate sisu analüüsimine ja kõrvutamine varasemate teadmistega. Järelkommunikatiivne etapp koosneb hetkemõju

avaldumisest käitumises ja mõju kinnistumisest (Vihalemm 2009, Lauristin & Vihalemm 1977).

Antud magistritöös keskendutakse teate vastuvõtu eelkommunikatiivsele ja kommunikatiivsele etapile. Põhiprobleemid antud etappides kommunikaatori jaoks on, kuidas kõita ja säilitada auditooriumi tähelepanu, vältida tõrjehäälestust, saavutada arusaam ja teate oluliseks pidamine (Vihalemm 2009).

2.1 Tähelepanu äratavad tegurid

Antud töös leidis taas kinnitust tendents, et kõige mõjukam tähelepanu äratav tegur on teate teema, täpsemalt selle lähedus. Ka Vihalemm ja Lauristin (1977: 56) on eeldanud, et vastuvõtu protsessis on kõige suurem osatähtsust just teate teemal ehk käsitletaval valdkonnal, seejärel lähenemis- ja siis esitlusviisil. Seejuures on artikli teema lähedus kõige olulisem tegur teate märkamisel nii veebiväljaandes kui ka paberlehes. Järeldusele, et lugemisvaliku kõige olulisem tegur on teate teema lähedus, on jõudnud nii Opermann (2009), Kaukvere (2011), Palta-Kivi (2011) kui ka Leitu (2012).

Käesolevast uurimusest selgus, et artikkel valitakse lugemiseks, kui see on seotud 1) lugeja õpingute või huvialadega; 2) lugeja või tema lähedaste kogemustega või 3) lugejale lähedase paigaga. Opermann (2009) tõi välja, et lugeja tähelepanu haarab just lugeja igapäevase eluga (töö- või tegevusalaga) haakuv materjal.

Seejuures veebiväljaandest loetakse meeleldi ka praktilisi nõuandeid. Samas kui paberväljaandes meeldis lugeda tausta andvaid ja analüütilisemaid artikleid. Veebiväljaande lugeja soovib artiklist saada võimalikult praktilist teavet, mida reaalses elus rakendada. Veebiväljaandes on selle eripärade tõttu võimalik sääraseid teadaandeid kajastada, samal ajal kui paberväljaandes tuleb nende edastamist rohkem kaaluda. Esiteks sõltuvad lugeja soovid lugeja elupaigast, eripäradest, kogemustest ja teadmistest. Mis tähendab, et tuleks arvestada, kui võrd suur on auditoorium, kes konkreetset teemat praktiliseks peaks.

Kuna inimeste huvialad on väga erinevad, leidis Palta-Kivi (2011), et veebilehed peaksid pakkuma väga mitmekesist sisu. Antud järeldusega võib nõustuda ja mitte nõustuda. Kahtlemata pälvivad lugeja huvi näiteks reklaamartiklid, mis annavad teada soodustustest või uutest toodetest, kuid ajakirjanduslik veebiväljaanne ei tohiks siiski unustada oma rolli olla ühiskondlikult oluliste sündmuste vahendaja ja lahtimõtestaja. Ajakirjanduslik

veebiväljaanne, mis püüab anda edasi kõiksugust teavet, võib lugeja silmis muutuda hoopis otsingumootoriks, millelt ei nõutagi analüütilist ja usaldusväärset teksti, kuna see eksib nuginii tohutu suurde uudisvoogu.

Kuivõrd teate teema lähedus sõltub lugeja enda kogemustega, siis on võrdselt olulised ka vastuvõtja tegurid. Kõige rohkem mõjutavad teadete vastuvõttu sotsiaalne ja kommunikatiivne kogemus. (Vihalemm 2009) Laiemalt saab vastuvõtja tunnusjoonte hulgas eristada sotsiaalseid, sotsiaalpsühholoogilisi ja individuaalpsühholoogilisi momente (Vihalemm & Lauristin 1977: 66).

Olulisem roll tähelepanu äratajana oli veebiväljaandes pealkirjal. Seejuures tõmbavad tähelepanu lakoonilised ja lisaküsimusi tekitavad pealkirjad, kust on võimalik välja lugeda siiski loo keskne fakt. Samal ajal kui paberlehes, kus uudiste hulk piiratud, on pealkirja sõnastus uudise märkamisel teisejärgulisem.

Kui Hennoste (2008) toob välja, et pealkiri peab selge ja otsene olema, siis veebiväljaandes ei avata lugemiseks artiklit, mille pealkiri ütleb sisu kohta põhilise informatsiooni ära. Samas paneb pealkiri lugema ka siis, kui on väga abstraktne ega anna lugejale täpselt aimu, millest lugu kõneleb. Üldine tendents on aga selline, et niipea kui lugeja mõistab, millele pealkiri viitab, ta katkestab artikli lugemise.

Huvitav illustratsioon oli tähelepanu äratajana olulisem aga seevastu paberväljaandes.

Kui veebiväljaandes püüdsid tähelepanu enam aktuaalsed ja ühiskondlikult olulised teemad, siis paberväljaande lugejatele pakkusid huvi ootamatud ja üllatavad teemad. Sarnasele järeldusele jõudsid ka Viidik (1999) ja Tähismaa (2003). Ka Viidik (1999) leidis Eesti Ekspressi loetavust analüüsides, et paberväljaande lugejad ootavad, et lehematerjal oleks erakordne, šokeeriv ja meelierutav. Selline materjal on ühtaegu nii meelelahutuslik kui ka informatiivne. Samas Tähismaa (2003) tõi välja, et veebiväljaannet lugema tõmbavad päevakajalised, aga ka ootamatud sündmused. Seejuures mängivad kahtlemata olulist rolli ka olukorra tegurid, kuna pinev olukord ühiskonnas paneb lugejaid just veebiväljaande poole pöörduma, et muutustel silm peal hoida.

Artikli valik sõltub autorist vaid sellisel juhul, kui on tegemist arvamuseartikliga, kuid üldjuhul on tegemist teisejärgulise teguriga.

2.2 Tähelepanu säilitavad tegurid

Kokkuvõttes võib öelda, et veebiväljaandes loetakse artikkel kõige sagedamini läbi siis, kui see on lühike ja kokkuvõtlik. Seejuures leitakse enamasti, et lühidus on artikli positiivne omadus. Varasemalt on teate konkreetset, läbipaistvust, selgust ja lühidust kui tähelepanu hoidvat tegurit välja toodud mitmetes uurimustes (Opermann 2009, Kaukvere 2011) ning mitmete teadlaste poolt (Vihalemm 2009, Engebretsen 2006). Veebiväljaande tekstid peaksid paberlehega võrreldes lühemad ja kokkuvõtlikumad, et ekraanil oleks uudis paremini hoomatav ja seeläbi ka loetav (Engbretsen 2006). Ward (2002) soovib kirjutada veebiväljaandesse ligi 50 protsenti tekstist, mida sama loo puhul paberväljaandes kirjutataks.

Tõenäosust, et artikkel läbi loetakse, suurendab see, kui artikli teema on üllatav või intrigeeriv.

Lugemine katkestati veebiväljaandes siis, kui esimestest lõikudest oli võimalik välja lugeda artikli tuuminformatsioon ning see ei paelunud konkreetset hetkel piisavalt, et lugeda pikemat käsitlust. Sageli oli lugejal juba eelnevalt pealkirja lugedes tekkinud vaid mõni konkreetne küsimus, millele ta artiklist vastust asus otsima. Sellele vastuse leides uuritav katkestas lugemise. Pealkiri funktsioneeris sellistel puhkudel enamasti tavaliste huviäratajana, kuid tuli ette ka seda, et pealkiri tekitas lugejas ootuseid, mida artikkel ise rahuldada ei suutnud. Harvem katkestati artikli lugemine, kui see oli liiga pikk ja detailne.

Vähem põhjendati artikli lugemiseks mitte valimist sellega, et uudis oli lugeja jaoks liiga negatiivne, mistõttu välditi seda halbade emotsioonide tekkimise kartuses.

Paberväljaandes lugemise katkestamise või artikli lähemaks lugemiseks mitte valimise põhjustest nii täpselt aimu ei olnud võimalik saada kui *think-aloud* meetodil. Lugejatele ei tehtud valikute kommenteerimist kohustuslikuks, vaid välja toodi vaid need põhjendused, mida kõige olulisemateks peeti (mis ilmestasid käitumist kõige paremini).

Selgus, et paberväljaandest ei valita artiklit lugemiseks siis, kui see käsitleb teemat, millest uuritav on varasemalt juba lugenud. Kuna lugejaskonnaks olid aktiivsed veebimeedia tarbijad, siis võib seda ette tulla, kuna osa veebi- ja paberväljaande materjalidest siiski kattub. Paberväljaandes takistas veeru-uudiste lugemist see, et need olid lugejate jaoks ka ebameeldivalt väikeses kirjas.

3. Kokkuvõte ja soovitused

Kokkuvõtteks võib öelda, et kui tasude ja tarvete kontseptsioon (Katz, Blumer ja Gurevitch 1973; McQuail 2003) eeldab, et auditoorium on aktiivne ja tema meediakasutus eesmärgistatud ja ratsionaalne (auditoorium teeb nii kanali- kui ka lugemisvalikuid vastavalt vajadustele, mida nad soovivad rahuldada), siis käesoleva uurimuse põhjal võib selle väitega vaid vähesel määral nõustuda. Nõustuda võib sellega, et kui ühiskonnas valitseb ebakindel olukord, siis pööratakse veebiväljaande poole, et rahuldada eelkõige kognitiivseid vajadusi (Vajadus informeerituse, teadmiste järgi. Haas Haas, Gurevitch ja Katz 1973), aga ka sotsiaalse integreerituse vajadust (et oskaks vajadusel diskussiooni tekkimisel sõna võtta Haas Haas, Gurevitch ja Katz 1973). Samas täheldas käesoleva töö autor, et veebiväljaande lugemine on pigem automatiseeritud kui enda jaoks oluliselt lahtimõtestatud tegevus. Lugejatel on tekkinud harjumus veebiväljaannet aeg-ajalt lugeda ning Postimehe veebiväljaannet lugedes sirvitakse pigem pealehekülge, mitte ei liiguta alamrubriikidele, et rahuldada kindlat vajadust. Näiteks võiks eeldada, et kui inimesel on afektiivsed vajadused või lõõgastuse vajadus, siis loetakse eelkõige kultuuri- või meelelahutusrubriigi artikleid. Selle asemel vaadati sissekujunenud harjumuse tõttu üle Postimees.ee pealeht ja sirviti sealt välja teemad, mis huvi pakkusid. Seejuures ei keskendunud ükski lugeja konkreetsele valdkonnale.

Antud uurimustöö tulemusena võib kokkuvõtlikult välja tuua järgmised tendentsid ning soovitused:

- Veebiväljaande lugeja eelistab lühikest ja kompaktset käsitlust, mis ei tähenda aga, et lugeja soovib saada poolikut informatsiooni.
- Paberväljaande puhul kiputakse järeldama, et kuna lugejal on lihtsam keskenduda kui veebiväljaande lugemisel, siis võib pakkuda lugemiseks pikki tekstimassiive. Paberväljaande lugeja soovib lugeda küll analüütilisemat ja taustateadmisi andvat teksti, kuid ka teda ehmatab ära liigendamata tekstimassiiv. Töös ilmnes, et lugemiseks valitud artikkel loetakse enamasti läbi just veebiväljaandes. Selle põhjus võib seisneda just selles, et artiklid on veebis lühemad.
- Paberväljaandes olevaid lühikesi veeru-uudiseid ei loeta, kuna liigselt häirib nende väike kiri isegi kui uudis ise huvitavana tundub.

- Paberväljaande lugeja ootab uutset ja üllatavat sisu, veebiväljaande lugeja soovib hoida kätt pulsil aktuaalsetel ja olulistel teemadel ning saada praktilisi nõuandeid (ülevaade ilmast vms).
- Ühiskondlikult ebastabiilsel ajal, mil uudisvoog on kiire ja teatud teemal pidev, võiks veebiväljaanne pakkuda oma lugejale analüütilisemat päevakokkuvõtet, kuna lugeja ei suuda uuendustega end iseseisvalt kursis hoida.
- Paberväljaande pikkade ja analüütiliste artiklite puhul tasuks pikemalt mõelda, kas on mõtet neid veebiväljaandesse üldse üles panna. Voog on kiire, mistõttu kaovad artiklid kiiresti pildilt ega ole sageli kuigi loetavad. Paberväljaande artikleid tuleks kindlasti kohaldada veebiväljaande tarbeks (lühendada, konkretiseerida).
- Lugeja teeb lugemisvaliku lähtuvalt artikli teema lähedusest, mistõttu on olulisemad tegurid artikli valikul teate teema ja vastuvõtja enda tegurid. Kuna veebimeedia võimaldab pakkuda väga mitmekesist sisu, siis tuleks seda ka teha, kuna lugejate huvialad on erinevad. Samas ei tohiks ajakirjanduslik veebiväljaanne unustada oma rolli auditooriumi harimisel ja informeerimisel ühiskondlikult olulistel teemadel.
- Kui paberlehes tõmbab lugeja tähelepanu ka asjakohane foto, siis veebiväljaandes on olulisem artikli pealkiri, mis ei tohi olla valesti suunav, kuid mitte liiga ammendav.
- Kui artikkel meelitab agressiivselt lugema (näiteks sisaldub pealkirjas sõna „vaata“ või on lihtsalt arusaamatu), siis võibki lugeja artikli avada, kuid niipea kui selgub, millest konkreetselt artikkel räägib, lugemine katkestatakse.

Käsoleva töö uurimismeetodiks on *think-aloud* vaatlus ning ankeetküsitlus. *Think-aloud* vaatlusel on mitmeid plusse, aga ka miinuseid, mida tuleb meetodi rakendamisel silmas pidada. *Think-aloud* meetod võimaldab koguda ülimalt rikkalikku andmekogu, kuna uuritav püüab põhjendada iga oma otsust. Samas ei pruugi lugeja kõiki valikuid põhjendada osata. Nii tekkis ka antud uurimuses üsna sageli olukord, kus lugeja põhjendas teema valikut sellega, et teema oli lihtsalt huvitav. Uurimuse jaoks säärane vastus suurt midagi juurde ei anna, kuna ei selgu, miks teema lugejat paelus. Kõige raskem oli lugejatel põhjendada lugemise pooleli jätmise ning osalise lugemise põhjuseid, kuna neid ei teadvustatud endalegi.

Teiseks jääb alati küsimus, kuivõrd mõjutab lugemist see, et lugemise momendil on uuritava kõrval võõras inimene, kes tema käike jälgib. Ehkki kõik uuritavad teadsid, et jäävad uurimuses anonüümseteks, ei saa olla lõpuni kindel selles, et nad vaatlusmomendil lugesid Postimees.ee-d nii nagu nad seda igapäevaselt teevad. Samas ei ole põhjust selles ka otseselt

kahelda, kuna uurimusest välja koorunud järeldused on loogilised ja kooskõlas varasemate uurimuste tulemustega.

Kokkuvõttes oli siiski meetodiga kogutud materjal väga väärtuslik ja rikkalik. See tuleb eriti välja, kui võrrelda paberväljaande lugemise kommentaaride hulka veebiväljaande lugemise kommentaaride hulgaga. *Think-aloud* vaatlusega on võimalik uurida väikse grupi meediatarbimist, mistõttu ei rakendatud seda paberlehe lugemispraktikate uurimiseks, kus osales 66 uuritavat. Paberväljaande lugejad said soovi korral oma valikuid põhjendada. Mõistagi oli kommentaaride hulk palju väiksem, kuna seda võimalust palju ei kasutatud. Samuti võib lugejatel olla raske pärast paberväljaande lugemist täpseid emotsioone meenutada, eriti kui need ei ole nii tugevad. Seega võib paberväljaande lugemist mõjutavate tegurite ülevaade olla juhuslikum.

Kokkuvõttes saab *think-aloud* meetodil siiski hästi aimu peamistest otsuse põhjustest. Meediatarbimist võib sellel meetodil ka edaspidi uurida, kuid silmas tuleb pidada, et igal uuritaval ei pruugi oma mõtetest rääkimine õnnestuda.

Paberväljaande ja veebiväljaande lugemispraktikaid on Tartu Ülikooli tudengite seas uuritud üsna palju. Nende tööde läbivaks küsimuseks on, kuidas lugeja tähelepanu võita ja hoida. Käesoleva magistritöö autor pakub välja, et antud teemat võiks edasi uurida, kuid mitte lugejakeskselt, vaid pigem toimetusekeskselt. Näiteks Postimehe toimetuses töötavad ajakirjanikud kirjutavad korraga nii paberväljaannet kui ka veebiväljaannet. Uurida võiks, milliseid vahendeid ajakirjanikud ise lugejate tähelepanu tõmbamiseks ja säilitamiseks kasutavad ja kas need erinevad kuidagi sõltuvalt sellest, millisesse väljaandesse lugu kirjutatakse.

KOKKUVÕTE

Käesolev magistritöö uurib võrdlevas plaanis Postimehe paber- ja veebiväljaande lugemispraktikaid ühe mingite tunnuste poolest homogeense grupi seas. Uurimusega sooviti välja selgitada, kuivõrd erineb materjali loetavus veebi- ja paberväljaandes – millised lood ja teemad saavad rohkem tähelepanu; millised artikleid ja teemasid üldisemalt loetakse tähelepanelikumalt; kui palju erinevaid teabeühikuid korraga haaratakse ning kas see number on suurem veebi- või paberväljaande puhul. Samuti huvitas autorit, kuidas uuritavad ise oma valikuid põhjendavad.

Kõnealused küsimused on iga toimetuse jaoks ülimalt olulised mitmel põhjusel – kõige olulisem on kommunikaatori jaoks mõista, kuidas käita ja säilitada auditooriumi tähelepanu, vältida tõrjehäälestust, saavutada arusaam ja teate oluliseks pidamine (Vihalemm 2009). Digitaalse veebimeedia tulek on kaasa toonud selle, et uudisvoog on väga mitmekesine ning kiiresti vahelduv. Küsimus on, kuidas lugeja selle sees toime tuleb ja eristab müra endale vajaliku teabe. Teine oluline küsimus on see, millist rolli mängib 24-tunnise ringlusega paberväljaanne pidevalt uueneva veebiväljaande kõrval. Mida lugeja paberväljaandest ootab ja kas tema ootused saavad täidetud?

Kuna töös kasutatud meetod ei võimalda uurida väga suurt rühma, siis pidas töö autor vajalikuks keskenduda ühe sarnase grupi lugemisvalikutele, et oleks võimalik teha antud grupi valikute ja praktikate osas suuremaid üldistusi. Käesolevas töös uuriti 101 Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonna õpilase paber- ja veebiväljaande lugemispraktikaid. Tegemist on grupiga, kes on aktiivsed Postimehe veebiväljaande lugejad. Seega on toimetuse jaoks oluline teada, mida ja miks eelistatakse lugeda veebiväljaandest ja mida paberväljaandest, et muuta grupi jaoks atraktiivsemaks ka paberväljaanne, mis peab konkureerima veebiväljaande eripäradega (multimediaalsus, interaktiivsus, koheusus ja kõikjalviibimine, hüpertekstuaalsus).

35 tudengiga viidi läbi *think-aloud* vaatlus, mis tähendab, et veebiväljaande lugemise hetkel põhjendas tudengi valju häälega oma lugemisvalikuid. 66 tudengit lugesid vaatlusega samal päeval Postimehe paberväljaannet. Enamiku uurimuses osalenud tudengite lugemisharjumusi võib iseloomustada järgmiselt:

- Postimeest loetakse pigem veebiväljaandena;
- Veebiväljaannet külastatakse mitu korda päeva jooksul;

- Korraga kulutatakse veebiväljaandele 5 kuni 10 või 10 kuni 15 minutit;
- Postimehe paberleht satub pooltele lugejatele vähemalt korra nädala kätte;
- Paberlehe lugemisele kulub korraga 15-20 või 20-30 minutit;

101 tudengi lugemisvalikud kirjutati üles ning märgiti seejuures juurde, kas teabeühik loeti läbi osaliselt või täielikult. Kvalitatiivset sisuanalüüsi meetodit kasutati, et analüüsida *think-aloud* vaatluses välja koorunud suulisi protokolle. Paberväljaande lugejad said soovi korral samuti oma valikuid kommenteerida.

Vihalemm ja Lauristin (1977) jagavad teate vastuvõtu kolmeks erinevaks etapiks. Tähelepanu fikseerumisega teatele saab alguse eelkommunikatiivne etapp. Teate sisu ja mõtete mõistmisega saab alguse kommunikatiivne etapp, mille jooksul tuntakse ära teates kasutatavate märkide tähendused. Järelkommunikatiivne etapp koosneb hetkemõju avaldumisest käitumises ja mõju kinnistumisest. Antud töös keskendutakse eelkõige eelkommunikatiivsele ja kommunikatiivsele etapile ning uuritakse, millised tegurid neid etappe kõige enam mõjutavad. Teate vastuvõttu mõjutavaid tegureid saab jagada: 1) teate tegurid; 2) allika tegurid; 3) olukorra tegurid; 4) vastuvõtja tegurid (Vihalemm 2009).

Käesolevast uurimusest selgus, et artikkel valitakse lugemiseks, kui see on seotud 1) lugeja õpingute või huvialadega; 2) lugeja või tema lähedaste kogemustega või 3) lugejale lähedase paigaga. Opermann(2009) tõi välja, et lugeja tähelepanu haarab just tema igapäevase eluga (töö- või tegevusalaga) haakuv materjal.

Lugemine katkestati veebiväljaandes siis, kui esimestest lõikudest oli võimalik välja lugeda artikli tuuminformatsioon ning see ei paelunud konkreetsel hetkel piisavalt, et lugeda pikemat käsitlust. Sageli oli lugejal juba eelnevalt pealkirja lugedes tekkinud vaid mõni konkreetne küsimus, millele ta artiklist vastust asus otsima. Sellele küsimusele vastuse leides, uuritav katkestas lugemise. Pealkiri funktsioneeris sellistel puhkudel enamasti tavaliste huviäratajana, kuid tuli ette ka seda, et pealkiri tekitas lugejas ootuseid, mida artikkel ise rahuldada ei suutnud. Harvem katkestati artikli lugemine, kui see oli liiga pikk ja detailne.

Selgus, et paberväljaandest ei valita artiklit lugemiseks siis, kui see käsitleb teemat, millest uuritav on varasemalt juba lugenud. Kuna lugejaskonnaks olid aktiivsed veebimeedia tarbijad, siis võib seda ette tulla, kuna osa veebi- ja paberväljaande materjalidest siiski kattub. Paberväljaandes takistas veeruuudiste lugemist see, et need olid lugejate jaoks ka

ebameeldivalt väikeses kirjas. Samuti ei olnud lugejate jaoks atraktiivsed teemad, millega lugeja end seostada ei suutnud

Mõnevõrra üllatuslikuna selgus, et artikkel loetakse lõpuni sagedamini veebiväljaandes, ehkki võiks arvata, et paberväljaannet lugedes on lihtsam artiklile keskenduda ja see omakorda soodustab ka seda, et artikkel loetakse sagedamini läbi. Praktikas loeti valitud artikkel lõpuni veebiväljaandes 58% juhtudest ja paberväljaandes 41% juhtudest.

Kogu töö põhjal on võimalik välja tuua järgmised soovitusel ja tähelepanekud toimetusele:

- Lugemisvalik sõltub teema lähedusest lugejale (seega on seotud nii teate kui ka vastuvõtja teguritega) – eriliselt paeluvad lugejaid artiklid, mis kajastavad lugeja hobi või huvialaga seotud teemasid, kuid veebiväljaande lugeja otsib ka üha enam praktilist informatsiooni andvat lugemismaterjali. Siinkohal tuleks veebitoimetusel järele mõelda, kas eesmärgiks on rahuldada lugeja huvi või harida lugejat ja aidata tal mõtestada teatud sündmuseid lahti. Pidevalt praktiliste nõuannete jagamine võib kaasa tuua selle, et harivad ja ühiskondlikud olulised teemad ei pääse mõjule.
- Artikli autor olulist rolli ei mängi juhul kui tegemist ei ole arvamuseartikliga. Viimaseid veebiväljaandest väga lugeda ei soovita.
- Teate vastuvõtjal on olulised olukorra tegurid. Kui ühiskonnas on ärev periood, siis ootab lugeja veebiväljaandest uuenduste kohta pidevalt uut teavet. Samas ei jõua lugeja iga uue infokilluga end kurssi viia, mistõttu võiks toimetuse teha veebiväljaandesse päevakokkuvõtteid. Paberväljaanne võiks aga pakkuda analüütilisemaid ja taustinformatsiooni andvaid lugusid samal ühiskondlikult olulisel teemal.
- Lühieuudised paberväljaandes ei kõida lugeja pilku, kuna neid on silmal kirja väiksuse tõttu raske lugeda. Kuna käes oleva töö lugejad on suures osas igapäevased veebiväljaande lugejad, siis ei äratanud lühieuudised nende tähelepanu ka seetõttu, et osa neist olid pärit veebiväljaandest ja sisu oli lugeja jaoks seega aegunud.
- Paberväljaandest ootab lugeja šokeerivaid ja üllatavaid lugusid, veebiväljaandest soovib saada jooksvalt informatsiooni olulisemate ja aktuaalsemate teemade kohta.
- Veebiväljaandes eelistab lugeja lühikesi ja konkreetseid artikleid, kuid kui lühike artikkel ei anna edasi loo mõtet või jääb liiga pealiskaudseks, toob see kaasa pettumuse. Paberväljaande lugejaid ehmatavad oma pikkusega topeltkülje enda alla võtavad artiklid – need võiks olla paremini liigendatud ja võimalusel osadeks jagatud.

- Kõige paremini äratavad tähelepanu lakoonilised pealkirjad, kus on siiski uudisekeskne fakt kontekstita edasi antud. Valesti juhtivad või agressiivselt lugema kutsuvad pealkirjad võivad tähelepanu äratada, kuid seda säilitada on uudistekstil üsna keeruline.
- Toimetusel tasub tõsiselt kaaluda, kas iga paberväljaande artiklit tasub veebiväljaandes üles panna. Tohtu uudisvoo tõttu jääb materjal, millega on tööd tehtud sageli tähelepanuta.
- Foto olemasolu mängib olulist rolli eriti veebiväljaandes, kuna see suurendab võimalust, et uuritav artiklit uudisvoost märkab. Nii paberväljaandes kui ka veebiväljaandes püüavad lugejate pilke värsked ja asjakohased fotod.

SUMMARY

The master thesis *Students's reading habits of paper and online version of Postimees* examines the reading practices of paper- and online version of newspaper Postimees by comparing numerous specific characteristics in a homogenous group. The aim of the research is to identify the variations of reading habits between paper- and online version – which stories and topics are the most popular; which articles and overall topics are read with higher attentiveness; how big is the amount of various absorbed informatory units, and is the number bigger or smaller on paper- or online version of newspaper. An important task was to find out also the grounds of readers' selection of news.

The aforementioned questions are crucial to every editorial board because of many reasons – the most significant for communicator is to realize how to catch and retain the attention of auditorium, how to avoid setup of protection, how to deliver the clear conception and significant importance of the topic (Vihalemm 2009). The development of digital media has caused that the news feed is highly diversifying and alternating. The question is how a reader can manage and distinguish between necessary and unnecessary knowledge. Another important question is the role of paper version with 24-hours circulation comparing to constantly updating online version of the newspaper. What are the readers' expectations from the paper version and will they become realized?

Thus the research method does not allow using very big group of people, the author of this thesis concentrates on reading habits of one similar group of people, to make clear generalisations about the choices and practices of the group. This thesis examines the reading habits of 101 students of Faculty of Social Sciences and Education based on the paper- and online version of newspaper Postimees. This group consists of active readers of the online version of Postimees. So it is important for the editorial board to know which and why some articles are read from online and some from the paper version of the newspaper. This knowledge would make the paper version more popular, and would help to compete with the characteristics of online version (multimediality, interactivity, immediacy and ubiquitous, hyper-textuality).

35 students carried out an observation based on *think-aloud* method – it means that while reading different articles the student had to explain his/her choices in a loud voice. 66 students

read the paper-version of Postimees on the same day the observation was carried out. The results of the method can be described as following:

- Online version of the newspaper Postimees is more popular;
- The readers of online version of the Postimees visit the web-site numerous times per day;
- The process of reading the online version of Postimees covers 5-10 or 10-15 minutes;
- The paper version of Postimees is available at least once a week for most of the readers;
- The process of reading the paper version of Postimees covers 15-20 or 20-30 minutes;

The reading habits of 101 students were marked down, thereby taking notes if the informatory unit was read through completely or partially. The author of this thesis used qualitative method, to analyze the verbal protocols of think aloud method. The readers of paper version of the newspaper had the opportunity to comment their choices as well if they wanted to.

This master thesis consists of three main parts – theoretical and empirical aspects (based on similar national researches conducted by the students of University of Tartu or international researches); overview from results of the research; and discussion – which is the most capacious part of the thesis.

Vihalemm and Lauristin (1977) divide the message reception process into three separate stages. The pre-communicative stage starts with the fixation of the concentration. The communicative stage starts with the understanding of the content and idea. Within this process the special marks used in the message are clearly identified. The pass-communicative stage consists of occurrence of instant influence in reader behaviour, and fixation of the influence. The current thesis concentrates mostly on pre-communicative and communicative stages, and examines which are the factors that influence them the most. The factors that influence the reception of the new message could be divided as following: 1) the factors of the message; 2) the factors of the source; 3) the factors of the situation; 4) the factors of recipient (Vihalemm 2009).

The thesis revealed that potential readers will read the article if it is related to 1) studies or hobbies of the reader; 2) personal experiences of reader or her/his relatives 3) place that is familiar to reader. Opermann finds that the most attractive is the information related to the readers' daily life (work or sphere of activity).

The reading of the online version of the newspaper was interrupted if the first chapters offered the main information of the article, and if the topic was not catchy enough in the moment to continue reading. Often, the reader has some concrete questions that emerged while reading the title of the article. If the article has given all the answers, then the reader usually quits reading - in such cases, the title acted as teaser. In some other cases the title raised higher expectations than the article could realize. In rare occasions the student quit reading because the article was too long and detailed.

It turned out that readers will not read the article from the paper version of the newspaper again if it covers the topic that they have already read about. Thus the readers were active users of web-media then the similar situation might occur quite often, because some of the information in paper- and online version of the newspaper might overlap. One problem that obstructed readers to read an article from the paper version of the newspaper was the small font of some articles. Also some articles turned out unattractive because the reader could not find the connection with the topic.

It was quite surprising to realize that the readers will more often read through the online version articles, although it might be assumed that paper version readers could concentrate more on the article, and this in turn would foster the fact that the article would be read through completely. In practice, the article was fully read by 58% of the online version readers, and 41% of the paper version readers. Partially the number of paper version readers (22%) was bigger comparing to online version readers (19%), and the same goes for the browsers (readers, who read the title of the article and some of the text in the article) – namely, 37% of the browsers did it on the paper version of the newspaper, and 24% of readers did it online.

The thesis allowed making the following suggestions and comments that might be useful for the editorial board:

- The reading selection depends on the closeness with the reader (thus it is related to the message and factors of the recipient) – the most attractive are the articles that cover topics related to readers' hobbies, but the reader of the online version prefers the articles that offer some practical information. At this point, the editorial board should consider the aim of the article – is it written to feed the interest of the reader or to educate the reader and to help her/him to expound some certain happening. Covering constantly the topics that are practical might cause the situation where the educational and socially important news could not take the expected effect.

- The author of the article does not play an important role, except in the case of opinion articles.
- The situation factors are highly relevant on reception of a new message. If the society goes through an anxious period, then the reader wants to read the newest information and updates about the current situation from the online version of the newspaper. At the same time, the reader might not have the time to catch up every detail – therefore publishing daily summaries might be useful while considering the online version of the newspaper. Paper version should publish more analytical and longer articles about the critical societal situations with background information.
- The short articles in paper version will not catch the eyes of readers because they are hard to read due to the small font. Thus, most of the participants of the research preferred online version, then the reason why the short articles did not catch their attention might be caused by the fact that some of them were already read using online version and so the information was expired.
- The articles of paper version of newspaper should be more shocking and intriguing, but the online version should cover the most actual and up-to-date topics.
- The readers of the online version prefer short and concrete articles, but if the brief article does not help to reveal the main point or is too shallow, it will cause disappointment. The readers of paper version are quite hesitated by the two-paged articles – such articles might be structured and divided into subsections, if possible.
- The laconic titles with revealed news-concentrated fact without context attract the biggest attention. Misleading or aggressive titles might be interesting, but it might be difficult to keep the same line when reading the informative unit itself.
- The editorial board should decide if every article from the paper version of the newspaper should be made available also in the online version. In case of submergence of news, many of the news that have processed and uploaded to the online version of the newspaper might not be noted.
- The existence of photo plays an important role especially in case of online-version of the newspaper because it increases the possibility that reader will notice the article among other news. Up-to-date and relevant photos next to an article catch the eyes of readers of paper- and online version of the newspaper.

Kasutatud kirjandus

1. Blumer, J. G & M. Gurevitch & E. Katz. (1973). Uses and Gratification Research. *The Public Opinion Quarterly*, 37 (4): 509-523
2. Dickenson Quinn, S. (2012). *New Poynter Eyetrack research reveals how people read news on tablets*, URL (kasutatud aprill 2013) <http://www.poynter.org/how-tos/newsgathering-storytelling/visual-voice/191875/new-poynter-eyetrack-research-reveals-how-people-read-news-on-tablets/>
3. *Eesti lugejauuring I kvartal 2013*. (2013). Turu-uuringute AS
4. Engebretsen, M. (2006). *Writing for the Web: An Introduction to Online Journalism*. Vytauto Didžiojo universitetas
5. Eyetracking the News: A Study of Print and Online Reading. (2008). URL (kasutatud jaanuar 2013) <http://www.poynter.org/extra/Eyetrack/previous.html>
6. Gurevitch, M. & H. Haas & E. Katz. (1973) On the Use of the Mass Media for Important Things. *American Sociological Review* 38: 164-181
7. Hennoste, T. (2008). *Uudise käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
8. Hennoste, T. & R. Kurvits. (1994). *Ajalehe kujundamine*. Tartu: AS Greif ja AS Tõraverre Trükikoda
9. Hiiemaa, A. (2009) *Õpetajakoolitust läbivate tudengite käitumismuster Postimees.ee leheküljel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
10. Hoppmann, T. K. (2009). Examining the point of frustration. The think-aloud method applied to online search tasks. *Quality & Quantity*, 43(2): 211-224
11. Hovland, C. I & W. Weiss. (1951). Source Credibility and Communication Effectiveness. *The Public Opinion Quarterly*, 15 (4): 635-650
12. Kaukvere, T. (2011). *Postimehe online-väljaande lugemine üliõpilaste hulgas*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
13. Klapper, T. J. (1957). What We Know About the Effects of Mass Communication: The Brink of Hope. *The Public Opinion Quarterly*, 21 (4): 453-474.
14. Lauristin, M. & P. Vihalemm. (1977). *Massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool

15. Leitu, M. (2012). *Postimehe online-väljaande lugemine 12. klassi õpilaste hulgas*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
16. McQuail, D. (2005). *McQuail's mass communication theory*. London: Sage Publications.
17. McQuail, D. (2003). *Massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
18. Mongeau, P. A. & J. B. Stiff. (2003). *Persuasive Communication*. New York: The Guilford Press
19. Nielsen, J. (2006). F-Shaped Pattern Reading Web Content, URL (kasutatud aprill 2013) <http://www.nngroup.com/articles/f-shaped-pattern-reading-web-content/>
20. Opermann, S. (2009). *Konkreetsed ajalehenumbri loetavus*. Magistritöö. Tartu Ülikool, Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
21. Palta-Kivi, K. (2011). *Postimehe online-väljaande lugemine gümnasistide hulgas*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
22. Randver, K. (2013). Kes on Postimehe lugeja? *Postimees*, 10. Jaanuar, URL (kasutatud aprill 2013) <http://arvamus.postimees.ee/1098636/kes-on-postimehe-lugeja/>
23. Roonemaa, H. (2007). *Eesti Päevalehe loetavus paber-ja online-variandis 20-40-aastaste lugejate seas*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
24. TNS Metrixi igapäevane veebilehtede külastatavuse statistika. (2013). URL (kasutatud mai 2013) www.tnsmetrix.emor.ee
25. Tähismaa, I. (2003). *Online uudised Eesti ajalehtedes*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
26. Van Someren, M. W. & Y. F. Barnard & J. A. C. Sandberg. (1994) *The Think Aloud Method. A Practical Guide to Modelling Cognitive*. London: Academic Press.
27. Vengerfeldt, P., Runnel, P. (2004). Uus meedia Eestis. Vihalemm, P. (toim.). *Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 233-256.
28. Vihalemm, T. (2009). *Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid*. Käsikirjaline loengukonspekt. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
29. Viidik, A. (1999). *Nädalalehe Eesti Ekspress loetavus aastatel 1993-1998*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli, ajakirjanduse osakond.
30. Ward, M. (2002) *Journalism online*. Focal press.

Lisa 1. 4.10.2012 Postimehe numbri küsitlus

Märkida vastused alljärgnevasse tabelisse, hiljem viia algandmed arvutisse – esimeses veerus kõik vastuste koodarvud (tunnused) 1.vastaja (A) lõikes, teises veerus 2.vastaja (B) lõikes jne. Vastused lisaküsimustele märkida küsitluslehele, hiljem koodarvud arvutisse. Ka vabade vastuste ja täiendavate kommentaaride põhisisu viia küsimuste (tunnuste) kaupa arvutisse.

Loo nr.	Autor, pealkirja paar esimest sõna	Luges läbi	Osaliselt luges	Märkas, vaatas üle	Ei lugenud üldse, ei märganud	Arvamused, hinnangud, kommentaarid
		1	2	3	4	
	1. lk					
1.	Vitriin: Uus tulija					
2.	Vitriin: Üllatus Gruusiast					
3.	Vitriin: Seriaalinäitlejad					
4.	Vitriin: Aed ja kodu					
5.	PRIA võttis palgast maha					
6.	Kas kulude tõus meditsiinis ...					
7.	Küljeveerg: Ken Saan					
8.	Küljeveerg: Eesti keel, õige või vale					

9.	Küljeveerg: Mikk Salu. Aeg maha					
10.	Küljeveerg: Motosport. Kas barbarid?					
	2. lk. Arvamus					
11.	Mikk Salu. Asi on töökorralduses					
12.	Lõpuks on inimeseks olemine...					
13.	Karikatuur					
14.	Kõva sõna					
15.	Peep Pahv. Barbaarne rahvas					
	3. lk					
16.	Honda reklaam					
	4. lk. Eesti					
17.	Riigikontroll arvustab...					
18.	Eesti kodanikud ootavad...					
19.	50 000 eurot...					
20.	Amet jagas saarlastele...					
21.	Politsei tabas...					

22.	Teeröövel saadetakse ...					
23.	Postimees.ee küsitlus					
24.	Nils Niitra. PRIA sai sugeda					
25.	Konsumi ja Maksimarket'i reklaam					
	5. lk					
26.	Eesti Energia reklaam					
	6. ja 7. lk. Eesti					
27.	Mikk Salu. Tulevik – maksame ...					
28.	Autospiriti reklaam, Subaru					
29.	Haiglajuht: eesmärk on...					
30.	Prisma hinnagarantii reklaam					
	8. lk. Tallinn					
31	Vanalinna asukad protestivad...					
32.	15 000 eurot ...					
33.	Arhitektid: Lasnamäest ...					
34	Tallinn kaalub ...					

35	Tallinnas jäi sel aastal ...					
36	Savisaar tutvustab Kreekas ...					
37.	Õpetajate päeva puhul ...					
38.	Anneli Ammas. Kui hästi oskavad...					
	9. lk. Majandus					
39.	Andrus Karnau. Eesti Gaas hakkab..					
40.	Ärilause. Marje Josing					
41.	Arengufond investeerib...					
42.	Euroopa Komisjon ...					
43.	Börs. Valuutakursid					
44.	Pankrotis Glaskeki kliendid ...					
45.	Euro apteegi reklaam					
	10. lk. Välismaa					
46.	Kreeka leidis raha ...					
47.	Protestiaktisioon Püha Peetruse ...					
48.	Swedbanki reklaam					

	11.lk. Välismaa					
49.	Ivanishvili taganes ...					
50.	Tsitaat. Tuleb märkida, et ...					
51.	Aleppo plahvatuses ...					
52.	Iraanis avaldati meelt ...					
53.	NATO pikendas ...					
54.	Keskus prognoosib ...					
55.	Opeli reklaam					
	12. lk. Arvamus					
56.	Maris Jõks Käime kontserditel ...					
	13. lk. Arvamus					
57.	Ahto Lobjakas. Gruusiast, otse					
58.	Streigijuht: sotsiaalminister ...					
	14.lk. Vaba aeg					
59.	Kinoreklaam. Projekt: dinosaur					
60.	Väikesed kultuureklaamid					

61.	Mai Rosenbergi inauguratsiooniloeng					
62.	Rakvere Teatri reklaam					
63.	Fotokunstimessi reklaam					
	15. lk. Kultuur					
64.	Pisut teistmoodi Mannerheim					
	16. lk. Sport					
65.	Tsitaat. Käsipallur Karabatic					
66.	Jalgpall. Eesti koondis ...					
67.	80 000 eurot ...					
68.	Tennis. Šarapova ...					
69.	Korvpall. Rocki alagrupi ...					
70.	Kergejõustik. Kaks jamaicalast ...					
71.	Valga ja Rapla ...					
72.	Akognon võib ...					
73.	Eesti uisutaja proovib ...					
74.	Ida-Euroopa jalgpall ...					

	17. lk. Sport					
75.	Unustage Bamba ...					
76.	Tartlased said ...					
77.	Kuldliiga kohal ...					
78.	Prillide reklaam					
	18. ja 19. lk. Aed ja kodu					
79.	Kesklinlasi häiris ...					
80.	Last ei tohi jätta ...					
81.	Tallinna linnavalitsuse kuulutus					
82.	Hanneli Rudi. Igavlev koer ...					
83.	Kadri Inselberg. Haukumisvastast ...					
84.	Tubane loom ...					
85.	Koer peab pimedas ...					
86.	Soovitused					
87.	Kastelli ehitusreklaam					
	20. lk. Kuulutused					

88.	Õnnitus					
89.	Ost. Müük. Töö					
90.	Surmakuulutused					
	21. lk. Varia					
91.	Tänane horoskoop					
92.	Valdo Jahilo anekdoodid					
93.	Koomiksid					
94.	Ristsõna					
95.	Male. Mälumäng. Sudoku					
	22. ja 23. lk. Meelelahutus					
96.	Rait Avestik. Suhted ja sõltuvus ...					
97.	Telesaadete vaadatavus					
98.	TV 1000 reklaam					
	24. lk. Täna					
99.	Palju õnne					
100.	Täna ja homme, Postimees.ee					

101.	Reisilaev Pegasus ...					
102.	Loodusesõbrad saavad ...					
103.	Ilmaennustus					
104.	Sandberg Reisid reklaam					
105.	Tele- ja raadiokavad					
	TARTU POSTIMEES, lk 1					
106.	Pumba reklaam					
107.	Vitriin: perearstid toetavad ...					
108.	Vitriin: Rock alustab ...					
109.	Sündmus					
110.	Võrkpallimeeskond ...					
111.	Prisma sooduskupong					
	TARTU POSTIMEES, lk 2					
112.	Streik on vähendanud ...					
113.	Arstid ja kirjanik ...					
114.	Madratsite reklaam					

115.	Juhtus. Avariis hukkunu ...					
116.	Juhtus. Tuhkur takerdus ...					
	TARTU POSTIMEES, lk 3					
117.	Miks? Oksjon					
118.	Teeõgvendus toob ...					
119.	Ülikool ootab ...					
120.	Ooper "Tosca" ...					
121.	Täna algavad ...					
122.	Eedeni reklaam					
	TARTU POSTIMEES, lk 4 ja 5					
123.	Läheb lahti! Korvpall					
124.	Experdi reklaam					
	TARTU POSTIMEES, lk 6					
125.	Kuulutused					
	TARTU POSTIMEES, lk 7					
126.	Väikesed reklaamid ja kuulutused					

127.	Vaxoli reklaam. Kuulmise kontroll					
128.	Prillide reklaam					
	TARTU POSTIMEES, lk 8					
129.	Loomade varjupaik					

Mis sulle selles numbris eriti meeldis – lood (millised?), fotod, kujundus?

A:

B:

Mis ei meeldinud, häiris, hakkas vastu?

A:

B:

Kas loed Postimeest põhiliselt paber- või veebiväljaandena?

- 1 Põhiliselt paberväljaandena
- 2 Põhiliselt veebiväljaandena
- 3. Võrdselt

Kui sageli loed Postimehe paberväljaannet?

- 1 Iga päev
- 3 Kolm-neli korda nädalas
- 4 Kord-paar nädalas
- 5 Harvemini

Kui sageli loed Postimehe veebiväljaannet?

- 1 Mitu korda päevas
- 2 Tavaliselt kord päevas
- 3 Kolmel-neljal päeval nädalas
- 4 Kord-paar nädalas
- 5 Harvemini

Kui palju aega sul tavaliselt kulub Postimehe veebiväljaande lugemisele (ühe lugemiskorra jooksul)?

Alla viie minuti	1
5-10 minutit	2
10-15 minutit	3
15-20 minutit	4

20-30 minutit	5
Umbes pool tundi	6
Üle poole tunni	7

Kui palju aega sul tavaliselt kulub Postimehe paberväljaande lugemisele (ühe lugemiskorra jooksul)?

Alla viie minuti	1
5-10 minutit	2
10-15 minutit	3
15-20 minutit	4
20-30 minutit	5
Umbes pool tundi	6
Üle poole tunni	7

Kas loed veebiväljaandest lisaks artiklile ka sellele kirjutatud kommentaare?

- 1 Sageli
- 2 Mõnikord
- 3 Väga harva
- 4 Üldse mitte

Millest võiks Postimees rohkem kirjutada, mis võiks seal teisiti olla?

A:

B:

Mis on Postimehes halvasti või ülearu, mida tahaksid muuta?

A:

B:

Lõpuks mõned andmed sinu kohta

Sugu

mees 1

naine 2

Õpitav eriala

Ajakirjandus ja kommunikatsioon	1
Eripedagoogika	2
Haridusteadus	
Humanitaarained	3
Loodusteaduslikud ained	4
Reaalained	5
Klassiõpetaja	6
Koolieelse lasteasutuse õpetaja	7
Psühholoogia	8
Riigiteadused	9
Sotsioloogia, sotsiaaltöö, sotsiaalpoliitika	10
Midagi muud	11

Mitmendat aastat ülikoolis

Esimest	1
Teist	2
Kolmandat	3
Neljandat, rohkemgi	4

Lisa 2. 4.10.2012 Postimehe paberlehe lugemise andmed

Artikkel	Nr	Läbi-lugemisi	Osaliselt lugemisi	Sirvimisi	Märkamisi	Mitte-märkamisi
Vitriin: Uus tulija	1	14	3	14	31	35
Vitriin: Üllatus Gruusiast	2	15	8	14	37	29
Vitriin: Seriaalinäitlejad	3	7	3	21	31	35
Vitriin: Aed ja kodu	4	12	2	9	23	43
PRIA võttis palgast maha	5	38	12	14	64	2
Kas kulude tõus meditsiinis ...	6	21	14	24	59	7
Küljeveerg: Ken Saan	7	16	5	16	37	29
Küljeveerg: Eesti keel, õige või vale	8	11	3	17	31	35
Küljeveerg: Mikk Salu. Aeg maha	9	18	5	14	37	29
Küljeveerg: Motosport. Kas barbarid?	10	18	9	14	41	25
Mikk Salu. Asi on töökorralduses	11	30	12	14	56	10
Lõpuks on inimeseks olemine...	12	25	11	14	50	16
Karikatuur	13	47	1	9	57	9
Kõva sõna	14	27	5	7	39	27
Peep Pahv. Barbaarne rahvas	15	25	8	10	43	23
Honda reklaam	16	2	5	27	34	32
Riigikontroll arvustab...	17	8	4	15	27	39
Eesti kodanikud ootavad...	18	10	8	18	36	30
50 000 eurot...	19	18	8	14	40	26
Amet jagas saarlastele...	20	8	5	15	28	38
Politsei tabas...	21	12	5	10	27	39
Teeröövel saadetakse ...	22	10	4	14	28	38
Postimees.ee küsitlus	23	34	9	5	48	18
Nils Niitra. PRIA sai sugeda	24	25	15	17	57	9
Konsumi ja Maksimarket'i reklaam	25	4	7	8	19	47
Eesti Energia reklaam	26	4	2	22	28	38
Mikk Salu. Tulevik – maksame ...	27	35	13	15	63	3
Autospiriti reklaam, Subaru	28	6	4	8	18	48
Haiglajuht: eesmärk on...	29	23	19	11	53	13
Prisma hinnagarantii reklaam	30	10	2	10	22	44
Vanalinna asukad protestivad...	31	33	8	16	57	9
15 000 eurot ...	32	28	3	15	46	20
Arhitektid: Lasnamäest ...	33	29	5	12	46	20
Tallinn kaalub ...	34	12	2	21	35	31
Tallinnas jäi sel aastal ...	35	13	2	13	28	38
Savisaar tutvustab Kreekas ...	36	13	4	14	31	35
Õpetajate päeva puhul ...	37	22	11	20	53	13
Anneli Ammas. Kui hästi oskavad...	38	17	30	17	64	2
Andrus Karnau. Eesti Gaas hakkab..	39	20	16	20	56	10

Ärilause. Marje Josing	40	18	3	11	32	34
Arengufond investeerib...	41	6	8	9	23	43
Euroopa Komisjon ...	42	6	7	7	20	46
Börs. Valuutakursid	43	2	3	8	13	53
Pankrotis Glaskeki kliendid ...	44	11	16	11	38	28
Euro apteegi reklaam	45	0	1	3	4	62
Kreeka leidis raha ...	46	38	12	11	61	5
Protestiaktisioon Püha Peetruse ...	47	29	11	13	53	13
Swedbanki reklaam	48	1	0	15	16	50
Ivanishvili taganes ...	49	16	12	21	49	17
Tsitaat. Tuleb märkida, et ...	50	16	6	9	31	35
Aleppo plahvatuses ...	51	11	6	11	28	38
Iraanis avaldati meelt ...	52	7	3	17	27	39
NATO pikendas ...	53	11	2	12	25	41
Keskus prognoosib ...	54	4	5	13	22	44
Opeli reklaam	55	3	5	12	20	46
Maris Jõks Käime kontserditel ...	56	13	23	20	56	10
Ahto Lobjakas. Gruusiast, otse	57	17	9	21	47	19
Streigijuht: sotsiaalminister ...	58	16	14	11	41	25
Kinoreklaam. Projekt: dinosaurus	59	6	4	9	19	47
Väikesed kultuurireklaamid	60	4	9	8	21	45
Mai Rosenbergi inauguratsiooniloeng	61	3	1	10	14	52
Rakvere Teatri reklaam	62	3	0	9	12	54
Fotokunstimesi reklaam	63	2	2	9	13	53
Pisut teistmoodi Mannerheim	64	15	16	28	59	7
Tsitaat. Käsipallur Karabatic	65	14	3	11	28	38
Jalgpall. Eesti koondis ...	66	12	5	14	31	35
80 000 eurot ...	67	15	2	14	31	35
Tennis. Šarapova ...	68	16	6	10	32	34
Korvpall. Rocki alagrupi ...	69	10	6	12	28	38
Kergejõustik. Kaks jamaicalast ...	70	17	4	10	31	35
Valga ja Rapla ...	71	6	2	11	19	47
Akognon võib ...	72	8	4	12	24	42
Eesti uisutaja proovib ...	73	12	12	27	51	15
Ida-Euroopa jalgpall ...	74	10	5	21	36	30
Unustage Bamba ...	75	13	10	19	42	24
Tartlased said ...	76	12	8	20	40	26
Kuldliiga kohal ...	77	10	1	7	18	48
Prillide reklaam	78	1	3	7	11	55
Kesklinlasi häiris ...	79	17	7	17	41	25
Last ei tohi jätta ...	80	17	3	17	37	29
Tallinna linnavalitsuse kuulutus	81	0	0	9	9	57
Hanneli Rudi. Igavlev koer ...	82	12	17	28	57	9
Kadri Inselberg. Haukumisvastast ...	83	15	13	26	54	12
Tubane loom ...	84	18	7	9	34	32

Koer peab pimedas ...	85	15	12	19	46	20
Soovitused	86	8	4	13	25	41
Kastelli ehitusreklaam	87	0	2	9	11	55
Õnnitlus	88	0	2	0	2	64
Ost. Müük. Töö	89	5	7	3	15	51
Surmakuulutused	90	4	9	7	20	46
Tänane horoskoop	91	11	11	5	27	39
Valdo Jahilo anekdoodid	92	19	8	8	35	31
Koomiksid	93	14	16	10	40	26
Ristsõna	94	7	0	7	14	52
Male. Mälumäng. Sudoku	95	3	13	9	25	41
Rait Avestik. Suhted ja sõltuvus ...	96	14	16	26	56	10
Telesaadete vaadatavus	97	26	8	10	44	22
TV 1000 reklaam	98	18	4	18	40	26
Palju õnne	99	16	5	9	30	36
Täna ja homme, Postimees.ee	100	10	2	6	18	48
Reisilaev Pegasus ...	101	12	7	13	32	34
Loodusesõbrad saavad ...	102	5	5	8	18	48
Ilmaennustus	103	20	11	7	38	28
Sandberg Reisid reklaam	104	0	0	6	6	60
Tele- ja raadiokavad	105	1	3	12	16	50
Pumba reklaam	106	1	1	5	7	59
Vitriin: perearstid toetavad ...	107	18	15	18	51	15
Vitriin: Rock alustab ...	108	18	8	19	45	21
Sündmus	109	5	4	7	16	50
Võrkpallimeeskond ...	110	7	12	26	45	21
Prisma sooduskupong	111	11	2	14	27	39
Streik on vähendanud ...	112	25	9	20	54	12
Arstid ja kirjanik ...	113	9	7	15	31	35
Madratsite reklaam	114	2	2	6	10	56
Juhtus. Avariis hukkunu ...	115	12	4	10	26	40
Juhtus. Tuhkur takerdus ...	116	19	0	8	27	39
Miks? Oksjon	117	6	5	10	21	45
Teeõgvendus toob ...	118	9	17	18	44	22
Ülikool ootab ...	119	7	4	9	20	46
Ooper "Tosca" ...	120	4	3	10	17	49
Täna algavad ...	121	6	5	11	22	44
Eedeni reklaam	122	4	4	16	24	42
Läheb lahti! Korvpall	123	13	18	24	55	11
Experdi reklaam	124	1	1	11	13	53
Kuulutused	125	1	9	8	18	48
Väikesed reklaamid ja kuulutused	126	0	5	9	14	52
Vaxoli reklaam. Kuulmise kontroll	127	1	2	7	10	56
Prillide reklaam	128	1	0	6	7	59
Loomade varjupaik	129	27	14	8	49	17

Lisa 3. Postimees.ee lugemise andmed

	Artikkel	Ülesminemise aeg	keskmine punkti- summa	läbi- lugemisi	osaliselt lugemisi	sirvimisi	kokku märkamisi	mitte- märkamisi	võimalused lugeda
1	Perearstid rikuvad haigekassaga sõlmitud lepingut	4.10.2012 10:47	3,85714	0	1	3	4	31	19
2	Statistikaamet: Eesti elanik veedab viiendiku elust koolipingis	4.10.2012 10:46	3,77143	2	0	2	4	31	19
3	Politsei otsib 15-aastast Laurat	4.10.2012 9:41	3,91429	1	0	0	1	34	23
4	Lõputa lõpp	3.10.2012 0:00	3,74286	3	0	0	3	32	35
5	JUST NÜÜD: arstide ja haiglate liidu juhid alustasid läbirääkimisi/Arstide ja haiglate liidu juhid peavad endiselt kõnelusi	4.10.2012 11:21	3,77143	2	0	2	4	31	18
6	Sosnovõi Bori tuumajaama teises reaktoris leiti viga	4.10.2012 10:03	3,82857	2	0	0	2	33	22
7	Eesti tervishoiusüsteemi tulevik - maksame rohkem, saame vähem	4.10.2012 8:11	3,51429	4	1	3	8	27	23
8	Romney ja Obama vaidlesid esimeses debatis majanduse ning maksude üle	4.10.2012 6:29	3,60000	3	2	1	6	29	23
9	Eesti Energia hinnatõus annab hoobi siseturule/Hinnatõus annab hoobi siseturule	4.10.2012 9:31	3,82857	2	0	0	2	33	23

10	Streigipäevik: tervishoiutöötajate tööseisak, 3. ja 4. päev	1.10.2012 0:00	3,85714	0	0	5	5	30	35
11	Tartumaal avariis hukkunud noormees oli üliiras kes joobes	3.10.2012 15:47	3,82857	2	0	0	2	33	32
12	Ostja leidis Rimi lillkapsa-brokoli segust ussikesse	3.10.2012 16:51	3,68571	3	1	0	4	31	30
13	Veerand arstiteaduskonna lõpetanutest ei astunud mullu residentuuri	3.10.2012 12:29	3,91429	1	0	0	1	34	35
14	Videolugu: Tartu loomemajanduskeskus areneb jõudsalt	26.03.2012 10:42	3,97143	0	0	1	1	34	35
15	Lõuna-Eesti talunikud kinnitavad kanda Pärnus	3.10.2012 22:08	3,94286	0	1	0	1	34	25
16	Ülikooli kliinikumi tohtrid: miks arstid streigivad?	3.10.2012 9:02	3,88571	1	0	1	2	33	35
17	Loodussõbrad saavad kaasa lüüa linnuvaatlusel	3.10.2012 11:05	3,94286	0	0	2	2	33	35
18	Aasta õpetajad nadivad oma tööd ja õpilasi	3.10.2012 9:01	3,94286	0	1	0	1	34	35
19	Kogumik esitleb kirglikku kriitikut	2.10.2012 22:11	3,97143	0	0	1	1	34	35
20	Streigiga läks Tartus kaasa hulk arste	2.10.2012 16:38	3,91429	1	0	0	1	34	35
21	Millised on tumeda šokolaadi head omadused?	3.10.2012 15:38	3,71429	2	2	0	4	31	33
22	Poola: meid ei huvita liitumine kokkuvariseva euroalaga	4.10.2012 11:50	3,65714	4	0	0	4	31	16
23	Eesti on õnneindeksis 117. kohal	4.10.2012 12:04	3,65714	4	0	0	4	31	15
24	Peep Pahv: barbaarne rahvas	4.10.2012 11:26	3,91429	1	0	0	1	34	18
25	Ühistud: elektripaketi valimiseks varu aega ja võrdle pakkumisi	4.10.2012 12:11	3,82857	2	0	0	2	33	15

26	Ilves Postimehele: NATO kiire ja üksmeelne reaktsioon Türgile on muljetavaldav	4.10.2012 11:43	3,82857	2	0	0	2	33	16
27	Solaris: bussirajad kahjustavad meie äri	4.10.2012 10:04	3,74286	3	0	0	3	32	21
28	Erdogani nõunik: Türgi ei kavatse Süüriale sõda kuulutada	4.10.2012 12:14	3,74286	3	0	0	3	32	15
29	Malle Pärn: kirik ja muutuv ühiskond	4.10.2012 8:48	3,91429	0	1	1	2	33	23
30	Eesti Gaas hakkab elektrit müüma	4.10.2012 8:38	3,91429	1	0	0	1	34	23
31	PRIA sai soovolinikult sugeda	4.10.2012 0:38	3,97143	0	0	1	1	34	23
32	Professor: aruteludelt peaks jõudma ka poliitiliste otsusteni	3.10.2012 23:22	3,85714	1	1	0	2	33	23
33	Lohusuu volikogu umbusaldamine kukkus läbi	3.10.2012 18:47	3,91429	1	0	0	1	34	26
34	DASAd teema on taas päevakorrast maas	3.10.2012 16:57	3,97143	0	0	1	1	34	30
35	Arstide ja haiglate liidu läbirääkimised ei kandnud vilja	4.10.2012 16:37	3,65714	3	1	1	5	30	8
36	Tervishoiuühendused tõstaksid lisaraha saamiseks 2,6 korda lahja alkoholi aktsiisi	4.10.2012 14:10	3,57143	5	0	0	5	30	12
37	Ligi ja Ansip ei toeta lahja alkoholi aktsiisi tõstmist	4.10.2012 14:38	3,77143	2	1	0	3	32	11
38	Kehvad karjäärivõimalused ajavad naised ettevõtjateks	4.10.2012 15:28	3,91429	1	0	0	1	34	11
39	Kohus peab laibatükeldajast mõrvari süüasja eelistungi	4.10.2012 16:09	3,71429	2	1	2	5	30	8
40	Nisujahul ja nisujahul on vaks vahet	4.10.2012 15:01	3,97143	0	0	1	1	34	11
41	Tartu sügisjooks toob liiklejatele peavalu	4.10.2012 13:13	3,97143	0	0	1	1	34	13

42	Mustpeade maja tagastamist pooldab vaid kaheksa protsenti küsitletutest	4.10.2012 15:47	3,91429	1	0	0	1	34	9
43	Reformierakond nõudis kohtus Äripäevalt valeväidete ümberlükkamist	4.10.2012 14:58	3,65714	4	0	0	4	31	11
44	Swedbanki hinnatõus lööb pensionäride rahakotti augu	27.09.2012 8:39	3,91429	1	0	0	1	34	35
45	Päeva karikatuur: Eesti arstide töökoormus	3.10.2012 21:15	3,82857	2	0	0	2	33	25
46	Alonso: Hamilton teeb McLarenist lahkudes õigesti	4.10.2012 15:59	3,91429	1	0	0	1	34	9
47	McLareni tiimipealik: Hamilton tegi Mercedesega liitudes suure vea	29.09.2012 22:42	3,91429	1	0	0	1	34	35
48	Ansip loodab tervishoiutöötajate läbirääkimistelt konkreetseid lahendusi	4.10.2012 13:19	3,97143	0	0	1	1	34	13
49	Mupo reageerib ka netikommentaari dele	4.10.2012 13:58	3,91429	1	0	0	1	34	12
50	Tööinspektorid tuvastasid ülikooli raamatukogu remonditöödel rikkumisi	4.10.2012 15:27	3,74286	3	0	0	3	32	11
51	Priit Pullerits: ei võõrpallureile	28.09.2012 11:09	3,94286	0	1	0	1	34	35
52	iPhone 5 - piisav edasimine	4.10.2012 14:09	3,97143	0	0	1	1	34	12
53	Ilves: internetivabaduse ja -turvalisuse vahel tuleb leida tasakaal	4.10.2012 12:44	3,94286	0	1	0	1	34	14
54	Noop: tervisetöötajate nõudmised on absurd	4.10.2012 16:39	3,80000	2	0	1	3	32	8
55	Perearst: kehtivad vastuvõtuaja nõuded on illusioon / Perearst: me ei riku lepingut	4.10.2012 15:42	3,74286	1	3	0	4	31	10

56	Ken Saani film rahvuskangelasest põhjustas Soomes pahameelt / Pisut teistmoodi Mannerheim	4.10.2012 0:00	3,94286	0	0	2	2	33	23
57	Venemaa ja Soome vahel lõõmab tüli lastekasvatuse teemadel	4.10.2012 14:05	3,85714	1	1	0	2	33	12
58	Maksutulu laekus 9 kuuga 76 protsenti plaanitust	4.10.2012 13:34	3,97143	0	0	1	1	34	12
60	Šokeerivad kaadrid: Soome karvased metalpefid tegid Patarei vanglas porri	4.10.2012 6:58	3,94286	0	1	0	1	34	23
61	Kristiina Ojuland kutsub üles vähemusi sallima	4.10.2012 12:15	3,97143	0	0	1	1	34	14
62	Briti teismelisele oleks hambaklambrid võinud saatuslikuks saada	4.10.2012 10:15	3,94286	0	1	0	1	34	21
63	Pille Pürg võinuks teda rünnanud koera tõttu silmast ilma jääda	4.10.2012 7:36	3,91429	1	0	0	1	34	23
64	Teeõgvendus toob paariks kuuks ümbersõidu	4.10.2012 8:58	3,97143	0	0	1	1	34	23
65	Unustage Bamba ja olematud eriteened	4.10.2012 9:56	3,77143	2	1	0	3	32	22
66	Kesknädal valis juubilariks Vladimir Putini	4.10.2012 8:08	3,82857	2	0	0	2	33	23
67	Jonatan Karjus: arstid, leppige 6,6 protsendiga	3.10.2012 16:53	3,77143	2	1	0	3	32	30
68	Rasmussen: Gruusia läbis lakmustesti	3.10.2012 16:26	3,91429	1	0	0	1	34	30
69	Kui hästi oskavad pealinna lapsed matemaatikat	4.10.2012 0:19	3,91429	0	0	3	3	32	23
70	Online-intervjuu: vastab streikivate arstide juht Andres Kork	3.10.2012 11:00	3,91429	0	1	1	2	33	35

71	Juhtkiri: Gruusia sooritas eksami, aga mis saab edasi?	3.10.2012 10:12	3,82857	2	0	0	2	33	35
72	NUKU noorteteatri uuslavastuse proovis juhtus õnnetus	4.10.2012 10:51	3,88571	0	0	4	4	31	19
73	Tartu Ülikool kuulub jätkuvalt maailma 3% parima ülikooli hulka	4.10.2012 11:30	3,91429	1	0	0	1	34	17
74	Teatribuss viis pilli üle mitme piiri	2.10.2012 22:10	3,85714	1	1	0	2	33	35
75	Lennusadam võistleb maineka arhitektuurifestivali finaalis	2.10.2012 8:41	3,91429	1	0	0	1	34	35
76	Vahtralehed, kirg ja linnahall	2.10.2012 0:00	3,97143	0	0	1	1	34	35
77	Maris Jõks: käime kontserditel ja muuseumites	4.10.2012 11:27	3,97143	0	0	1	1	34	18
78	Galerii: Tallinn tunnustas parimaid õpetajaid	3.10.2012 20:31	3,97143	0	0	1	1	34	25
79	Arstid Brüsselisse viinud Tarand: see on minu panus streiki	3.10.2012 17:05	3,97143	0	0	1	1	34	30
80	Sten Sang: miks ma naisi ei usalda	1.10.2012 10:09	3,88571	1	0	1	2	33	35
81	Europarlament nõuab EKP eesotsa naisi	4.10.2012 13:12	3,91429	1	0	0	1	34	13
82	Lukašenka hakkab taotlema Gruusia naasmist SRÜ-sse	4.10.2012 15:12	3,74286	3	0	0	3	32	11
83	J.K Rowling vihastas sikhe/"Harry Potteri" autor vihastas sikhe	4.10.2012 8:08	3,97143	0	0	1	1	34	23
84	Vahetusest sekkunud Balotelli päästis Manchester Cityle viimasel minutil punkti	3.10.2012 23:38	3,97143	0	0	1	1	34	23
85	16 Rootsi meedikut said Jurmala hotelli restoranis toidumürgituse	3.10.2012 20:53	3,97143	0	0	1	1	34	25
87	Viis viga, mida ettevõtjad Facebookis teevad	3.10.2012 16:37	3,82857	2	0	0	2	33	30

88	Politsei tabas 11aastase autojuhi	3.10.2012 13:12	3,82857	1	1	1	3	32	35
89	Millised Eesti staarid on karjääri nimel kooli pooleli jätnud	3.10.2012 13:48	3,94286	0	1	0	1	34	35
90	Meego Remmel: asendusemadus peaks Eestis keelatuks jääma	4.10.2012 21:04	3,97143	0	0	1	1	34	2
91	Andres Salumets: kas asendusemadus on keharent?	4.10.2012 13:28	3,88571	0	2	0	2	33	13
92	TV3: Tondi põhikooli tabas düsenteeriapuhang	4.10.2012 22:32	3,91429	1	0	0	1	34	1
93	Video: Interi poolkaitsja lõi Euroopa liigas kannaga edeva värava	4.10.2012 21:45	3,94286	0	1	0	1	34	1
94	Streik on vähendanud perearstikeskuste tööd	4.10.2012 9:21	4,00000	0	0	0	0	35	23
95	Viljandi massikakluse ohvrid peavad peksjate karistusi liiga leebeteks	3.10.2012 21:07	3,82857	2	0	0	2	33	25
96	Homoparaad tekitab Serbias paksu verd	3.10.2012 18:39	4,00000	0	0	0	0	35	27
97	Reedene Õpetaja Leht: Lauristin, Reps ja streik	4.10.2012 13:53	3,97143	0	0	1	1	34	12
98	Forster ja Shawcross kutsuti Inglismaa koondisesse, Ferdinand jäi jälle välja	4.10.2012 13:37	3,91429	1	0	0	1	34	12
99	USA süüdistab 11 venelast tehnoloogia varastamises Venemaa heaks	4.10.2013 11:47	3,91429	1	0	0	1	34	0
100	Türgi tulistas kättemaksuks Süüria sihtmärke	3.10.2012 23:42	4,00000	0	0	0	0	35	23
101	Türgi parlament andis loa sõjalisteks operatsioonideks Süürias	4.10.2012 16:02	3,82857	2	0	0	2	33	9

102	Nõunik politseinike peksmise juhtumist: karistuse mõistmise alustele tuleks lisada isiku ohtlikkuse parameeter	4.10.2012 10:10	3,97143	0	0	1	1	34	21
103	Südaööl tuledeta tiirutanud kopter osutus õhuväe õppuseks	3.10.2012 20:09	3,91429	1	0	0	1	34	25
104	Haukumisvastast kaelarihma peab oskama õigesti kasutada	4.10.2012 14:40	3,97143	0	0	1	1	34	11
105	Süüria vabandas Türgi eest rünnaku pärast	4.10.2012 7:07	3,91429	1	0	0	1	34	23
106	Haiglate esindaja /haiglajuht: eesmärk on streik väärilt lõpetada	3.10.2012 13:28	3,82857	1	1	1	3	32	35
107	Ohtliku maja lammutamiseni läks 37 aastat	3.10.2012 15:09	3,77143	2	1	0	3	32	34
108	Eesti toetab Jordaaniasse põgenenud Süüria elanikke 50 000 euroga	3.10.2012 13:05	3,94286	0	1	0	1	34	35
109	Katkise maailma kokkukudumine	1.10.2012 0:00	3,91429	1	0	0	1	34	35
110	Vilets teenindus peletab inimesed teise panka	3.10.2012 11:54	3,91429	0	1	1	2	33	35
111	Pärt: patutunne on alati preemiat vastu võttes	2.10.2012 0:00	3,82857	2	0	0	2	33	35
112	India taimetoitlaste vaidlus - kas muna on liha- või taimetoit	3.10.2012 11:45	3,77143	2	1	0	3	32	35
113	Näljased jääkarud kogunesid pidusöögile	3.10.2012 15:52	3,91429	1	0	0	1	34	32
114	Poliitikud mänguhoos: ehitame arvutis oma Euroopa	3.10.2012 15:05	3,97143	0	0	1	1	34	35
115	Saakašvili ei kavatse presidendiametist taanduda	3.10.2012 13:57	3,80000	2	0	1	3	32	35
116	Riigikontroll: Narva linnavõimu tegevus on kahjustanud avalikku	3.10.2012 11:58	3,88571	0	2	0	2	33	35

	huvi								
117	Rainer Vakra: Savisaar Toompeale - bussirajad maanteele/ Rainer Vakra: alanud on valimiskampaania "Head ja halvad"	3.10.2012 10:48	3,91429	0	1	1	2	33	35
118	Euroopa Komisjon taastas maksed EASile, Innovele ja veeteede ametile	3.10.2012 15:38	3,88571	0	2	0	2	33	33
119	Agni Kaldma: Läänemerel muutusteta	3.10.2012 14:21	3,91429	1	0	0	1	34	35
120	Anneli Talvik: sein muutuste ees	3.10.2012 14:22	3,94286	0	1	0	1	34	35
121	lirimaalt saabuvad telefonidesse libasõnumid/Eesti telefoniomanikke hoiatatakse lirimaalt saadetud libasõnumite eest	3.10.2012 15:38	3,77143	2	1	0	3	32	33
122	Marje Josing: hirm hinnatõusu ees ajab inimesed tarbima	3.10.2012 15:24	3,91429	1	0	0	1	34	34
123	Josing: pudeliveega ringikõndimise hullus läheb üle	20.07.2012 12:49	3,94286	0	1	0	1	34	35
124	Kaunist sügisilma jätkub homsekski	3.10.2012 15:42	3,91429	1	0	0	1	34	32
125	Vaid iga neljas mees viitsib sporti teha/Kristo Ausmees: Alustasime Kolgata teed täitsa põhjast	3.10.2012 13:30	3,91429	0	1	1	2	33	35
126	Kõrvitsa- ja tomatipasta	3.10.2012 12:45	3,91429	1	0	0	1	34	35
127	SDE: Tallinnas jäi sel aastal lasteaiakohata 1700 last	3.10.2012 11:41	3,91429	1	0	0	1	34	35
128	Kaarel Arb: kaotatud telepõlvkond	3.10.2012 10:13	3,94286	0	1	0	1	34	35
129	Prantsusmaal kukkus alla	3.10.2012 15:49	3,94286	0	1	0	1	34	32

	hävituslennuk Mirage								
130	Murelikud lugejad veebiseriaalist "Reaalsus": see on totaalne lasteporno!	3.10.2012 8:47	3,94286	0	1	0	1	34	35
131	Google võttis tagasi Apple'i vastu suunatud patendikaebused	3.10.2012 12:09	3,85714	1	1	0	2	33	35
132	Aardeotsijad leidsid Läänemerest 100 aastat vana veini	3.10.2012 11:08	3,91429	1	0	0	1	34	35
133	Narkotalituse juhi süüdistusest sai kriminaalpolitsei õudusunenägu	3.10.2012 0:30	3,82857	2	0	0	2	33	35
134	Zenit kaotas kodus AC Milanile	3.10.2012 20:52	3,91429	1	0	0	1	34	25
135	Päeva karikatuur: Gruusia valimised	3.10.2012 10:17	3,82857	2	0	0	2	33	35
136	Jalgpallistaaride salaelu: lauljad, kunstnikud, kirjanikud	3.10.2012 19:59	3,91429	1	0	0	1	34	25
137	Sünnipäevad täna - 03. oktoober	3.10.2012 0:00	3,91429	1	0	0	1	34	12
138	Eesti langes FIFA edetabelist 14 kohta	3.10.2012 12:38	3,91429	1	0	0	1	34	35
139	Venemaa: Gruusia hääletas selgelt muutuste poolt	3.10.2012 13:19	3,74286	3	0	0	3	32	35
140	Alaealised näevad telerist vähem napsureklaame	3.10.2012 0:15	3,91429	1	0	0	1	34	35
141	Teerajajate alleele lisandub kolm jalapaari	3.10.2012 9:03	3,82857	2	0	0	2	33	35
142	Mark Zuckerberg kannab iga päev samu riideid	3.10.2012 16:41	3,91429	1	0	0	1	34	30
143	Vaata, kes riigikogu liikmetest on kõrghariduseta	3.10.2012 15:53	3,82857	2	0	0	2	33	32
144	Galerii: protestiaktisioon Püha Peetruse basiilika kuplil	3.10.2012 15:14	3,94286	0	1	0	1	34	34
145	Lagarde: Hiina ja Jaapan on	3.10.2012 9:59	3,91429	1	0	0	1	34	35

	tulitsemiseks liiga olulised								
146	Punase planeedi temperatuurid on üllatavalt kõrged.	3.10.2012 10:40	3,91429	1	0	0	1	34	35
147	Ametiühingud: miks tahavad tööandjad kohut mõista	2.10.2012 20:39	3,97143	0	0	1	1	34	35
148	Uuring: traditsioonilised soorollid magamistuppa ei sobi	3.10.2012 14:16	3,91429	1	0	0	1	34	35
149	Streik võib tähendada arsti juurde pääsemist alles uuel aastal	27.09.2012 23:36	3,94286	0	1	0	1	34	35
150	Sony: 3D ei ole tarbijatele eriti oluline	3.10.2012 13:33	3,91429	1	0	0	1	34	35
151	Skype aitab Suurbritannias tasuta WiFi võrke rajada	3.10.2012 13:00	3,91429	1	0	0	1	34	35
152	Tuhanded miljonärid said töötubiraha	3.10.2012 10:52	3,97143	0	0	1	1	34	35
153	Savisaar: tahame Eestiga teha sama, mida oleme teinud Tallinnaga	29.09.2012 13:25	3,91429	1	0	0	1	34	35
154	Rimi hakkab klientidele eelmiste ostude põhjal allahindlusi tegema	3.10.2012 9:18	3,82857	2	0	0	2	33	35
155	Liive: avatud turul on elektri hind kõrgem vaid ostetava kvoodi jagu	3.10.2012 9:11	3,91429	1	0	0	1	34	35
156	Avatud elektrituru lepingu on sõlminut 2400 inimest	28.09.2012 13:23	3,91429	1	0	0	1	34	35
157	Kohus tühistas kroonipileti eest tehtud trahvi	3.10.2012 8:01	3,97143	0	0	1	1	34	35
158	Galerii: Kas oled näinud Lady Gaga seljas kuumemat kleiti	2.10.2012 23:15	3,91429	1	0	0	1	34	35
159	Teletop: "Pealtnägija" püsib vankumatult esikohal	2.10.2012 17:24	3,94286	0	1	0	1	34	35

160	Kuula ja vaata! Linnateatri näitlejad üllitasid muusikavideo "Hipster Loverboy"	3.10.2012 15:19	3,91429	1	0	0	1	34	34
161	Riiklik lepitaja: arstid tekitavad streigiga haiglatele kahju ebaseaduslikult	3.10.2012 12:49	3,91429	1	0	0	1	34	35
162	Vanalinna asukad protestivad kloostri kõrvale rajatava pordumaja vastu	3.10.2012 7:56	3,94286	0	1	0	1	34	35
163	Levada Keskus prognoosib Venemaale juhimatuid proteste	3.10.2012 16:59	3,91429	1	0	0	1	34	30
164	Statoil hakkab müüma sooja toitu	3.10.2012 13:58	3,91429	1	0	0	1	34	35
165	Rock mängib kodus esimese mängu Tarva vastu	2.10.2012 15:34	3,91429	1	0	0	1	34	35
166	Tallinlasi häiris kesklinnas kirev kukk	4.10.2012 19:46	3,91429	1	0	0	1	34	2
167	Räikkönen: pole vahet, kuidas MM-tiitli võidan	4.10.2012 20:58	3,91429	1	0	0	1	34	2
168	Toiduhinnad rühivad uue kriisi poole	4.10.2012 17:12	3,91429	1	0	0	1	34	7
169	Portaal: Schumacher sõidab järgmisel hooajal Ferrariga?	3.10.2012 22:51	3,91429	1	0	0	1	34	24
170	Kesklinna valitsus hakkab äripindade üürnikke hoolikamalt valima	4.10.2012 16:13	3,97143	0	0	1	1	34	8
171	Oktoobri lõpus võib tulla lund	1.10.2012 15:37	3,94286	0	1	0	1	34	35
172	TÜ raamatukogu avab peagi uue lugemissaali	1.10.2012 15:18	3,97143	0	0	1	1	34	35
173	Silm puhkab: möödunud nädala 10 kõige ilusamat väravat	3.10.2012 16:42	3,91429	1	0	0	1	34	30

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Tiina Kaukvere (02.06 1988), annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Postimehe paber- ja veebiväljaande lugemine üliõpilaste hulgas“, mille juhendaja on prof. Peeter Vihalemm

reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, 27. mai 2013